

ENHANCE-GSL

საზოგადოებრივი ჩართულობა უმაღლესი განათლების სისტემაში

სახელმძღვანელო

ბოიანა ჩულუმ ილიჩი
ალუბეტა ბროზმანოვა
გრეგოროვა
ზუბანა ჰაინცოვა

2025

საზოგადოებრივი ჩართულობა უმაღლესი განათლების სისტემაში

ავტორები: ბოიანა ჩულუმ ილიჩი, ალჟბეტა ბროზმანოვა გრეგოროვა, ზუზანა ჰაინცოვა

რეცენზენტები: იანა შოლცოვა, ნატო ჩიხლაძე ლომჯარია, თინათინ ჩიტორელიძე, არჩილ ჯანგირაშვილი, ფოდეი ოგუსტინ ბანგურა, ჯორჯ პ. ერნესტ გბამანჯა, ცისია ოქროპირიძე, ნინო წიქვაძე, დიმიტრი გეგენავა, შორენა პარუნაშვილი, ლეონარდ ომარ ბანგურა, მამუდ იდრის ტარავალი, ისა მანსარაი

გამომცემელი: საქართველოს უნივერსიტეტის გამომცემლობა

გამოცემის წელი: 2025

ISBN: 978-9941-9915-0-9

EAN: 9789941991509

DOI: <https://doi.org/10.62343/cehem.2025.2>

პროექტის ნომერი: 101134702

დაფინანსებულია ევროკავშირის მიერ.

ტექსტში გამოთქმული მოსაზრებები და იდეები ეკუთვნის მხოლოდ ავტორებს და არ ასახავს ევროკავშირის ან ევროპის განათლებისა და კულტურის აღმასრულებელი სააგენტოს (EACEA) ოფიციალურ პოზიციას. ევროპის კავშირი და EACEA არ არიან პასუხისმგებელნი ამ მასალაში მოცემულ შინაარსზე.

გამოქვეყნებულია Creative Commons-ის ლიცენზიის პირობებით — Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International Licence (CC BY-NC-ND 4.0). მასალა შეიძლება გამოყენებულ იქნას მხოლოდ ავტორის მითითებით, არაკომერციული მიზნებისთვის და ცვლილებების გარეშე.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

შესავალი	3
1. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების თანამშრომლობა: განმარტება, მნიშვნელობა და ძირითადი პრინციპები	7
1.1. კონცეპტუალური საფუძვლები	10
1.2. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის ძირითადი არგუმენტები	12
1.3. შინაარსობრივი ჩართულობის პრინციპები	14
1.4. კონტექსტებს შორის მნიშვნელობა და აქტუალობა	14
2. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის ინსტიტუციური პოლიტიკა და სტრატეგიული ჩარჩო	21
2.1. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის (UCE) ინტეგრირება ინსტიტუციურ სტრატეგიაში	22
2.2. მოდელები და ჩარჩოები სტრუქტურული ჩართულობისთვის	22
2.3. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის (UCE) პოლიტიკის განმაპირობებელი ფაქტორები და დაბრკოლებები	23
2.4. რეკომენდაციები სტრატეგიული იმპლემენტაციისთვის	24
2.5. ინსტიტუციური მხარდაჭერა საზოგადოებასთან ჩართულობის უზრუნველსაყოფად: შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულების როლი და ფუნქციები	24
2.5.1. საზოგადოების ჩართულობის ერთეულების ძირითადი ფუნქციები და საქმიანობა	25
2.5.2. საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის შემუშავება — ძირითადი ეტაპები	31
3. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის თანამშრომლობა და პარტნიორობა	38
3.1. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობის განსაზღვრა	39
3.2. შინაარსობრივი თანამშრომლობის საწყისი პრინციპები	41
3.3. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობის კრიტიკული წარმატების ფაქტორები	43
3.4. განსხვავებებისა და ძალაუფლების დინამიკის მართვა	44
3.5. პარტნიორობის განვითარების მხარდამჭერი ჩარჩოები და მოდელები	45
3.6. მდგრადობა, ინსტიტუციონალიზაცია და გრძელვადიანი ზეგავლენა	49
3.7. პარტნიორობის ტრანსფორმაციულ გამოცდილებად ქცევის გზა	50

4. საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრირება სასწავლო პროცესსა და კვლევით საქმიანობაში	52
4.1. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლების ინტეგრირება სასწავლო პროცესში	52
4.1.1. საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრაციის მოდელები და დონეები განათლების სისტემაში	53
4.1.2. როგორ ინტეგრირდება საზოგადოებრივი ჩართულობა სწავლებისა და სწავლის პროცესში	68
4.2. საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა	91
4.2.1. საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის განსაზღვრა, ძირითადი მახასიათებლები და გამოწვევები	91
4.2.2. ჩართულობის ინტენსივობის სხვადასხვა დონის გააზრება	96
4.2.3. სტარტი და მომავალი ნაბიჯები — საზოგადოებრივად ჩართულობის გზამკვლევი	101
4.2.4. საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ინტეგრირება სწავლების პროცესში: სტუდენტზე ორიენტირებული და ზეგავლენაზე დაფუძნებული მიდგომა	109
4.2.5. ინსტიტუციური ვალდებულებები და პოლიტიკის ჩარჩოები საზოგადოებრივად ჩართული კვლევისათვის	114
5. რეფლექსია, შეფასება და ზეგავლენის ანალიზი უნივერსიტეტის საზოგადოებრივ ჩართულობაში	117
5.1. საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში სტუდენტთა სტრუქტურირებული რეფლექსიები	117
5.1.1. სტრუქტურირებული სტუდენტური რეფლექსია: ფორმები და ფაზები	119
5.1.2. რეფლექსიის მრავალფეროვანი ფორმები	126
5.2. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის მონიტორინგი, შეფასება და ზემოქმედების ანალიზი	132
5.2.1. შეფასების ტიპები	133
5.2.2. უნივერსიტეტის საზოგადოებრივად ჩართული აქტივობების შეფასების სხვადასხვა მოდელი	135
5.2.3. საზოგადოებრივი ჩართულობის შეფასების დაგეგმვა	141
ტერმინთა განმარტება	153
გამოყენებული ლიტერატურა	157

შესავალი

წინამდებარე პუბლიკაცია მომზადებულია პროექტის „საზოგადოებასთან მდგრადი ჩართულობის შესაძლებლობების გაძლიერება: საქართველოსა და სიერა-ლეონეს მაგალითები“ (Project № 101179287 — ENHANCE-GSL) ფარგლებში. პროექტი ფინანსდება ევროკავშირის მიერ Erasmus+ პროგრამის მხარდაჭერით და იმართება ევროპული განათლებისა და კულტურის აღმასრულებელი სააგენტოს (EACEA) მიერ, უმაღლესი განათლების სფეროში შესაძლებლობების განვითარების (Capacity Building in Higher Education), Strand 1-ის ფარგლებში.

ENHANCE-GSL პროექტის საერთო მიზანია ხელი შეუწყოს უმაღლესი განათლების დაწესებულებებსა და საზოგადოებას შორის კავშირის გაძლიერებას საქართველოში და სიერა-ლეონეში, უნივერსიტეტების აუცილებელი ცოდნითა და უნარებით აღჭურვის გზით, რომლებიც მათ საშუალებას მისცემს დროულად და ეფექტიანად ითანამშრომლონ შესაბამის არაკადემიურ საზოგადოებებთან.

პროექტის კონკრეტული მიზნებია:

1. საქართველოსა და სიერა-ლეონეს უნივერსიტეტებში საზოგადოებასთან ჩართულობის ინსტიტუციური შესაძლებლობების გაძლიერება;
2. საზოგადოებასთან ჩართულობის მნიშვნელობის შესახებ ცნობიერების ამაღლება.

კონსორციუმი ოთხი ქვეყნის წარმომადგენელ ექვს ბენეფიციარსა და ოთხ ასოცირებულ პარტნიორს აერთიანებს. პროექტში მონაწილეობს ორი ტიპის უმაღლესი განათლების დაწესებულება: ევროპული უნივერსიტეტები, რომელთაც საზოგადოებასთან ჩართულობის სფეროში ჩამოყალიბებული ინსტიტუციური პრაქტიკა აქვთ; და პარტნიორი ქვეყნების — საქართველოსა და სიერა-ლეონეს — უმაღლესი განათლების დაწესებულებები, რომლებიც წარმოდგენილია როგორც დედაქალაქებში, ისე რეგიონულ ქალაქებში მოქმედი უნივერსიტეტების სახით და რომელთაც საზოგადოებასთან ჩართულობის მიმართულებით ინსტიტუციური განვითარების მკაფიო საჭიროება და მაღალი მზაობა გააჩნიათ.

პროექტის მიზნების გათვალისწინებით, სახელმძღვანელოს მიზანია პრაქტიკული რეკომენდაციების, მაგალითებისა და მექანიზმების წარმოდგენა, რომლებიც ხელს შეუწყობს საზოგადოებასთან ჩართული სწავლების, კვლევის, საზოგადოებრივი საქმიანობისა და პარტნიორობის განვითარებას უმაღლესი განათლების დაწესებულებათა მრავალფეროვან ინსტიტუციურ კონტექსტებში.

თანამედროვე სოციალური გამოწვევების ზრდასთან ერთად, უმაღლესი განათლების დაწესებულებების (HEIs) როლი სცდება სწავლებისა და კვლევის ტრადიციულ ჩარჩოებს. დღეს უნივერსიტეტებს სულ უფრო მეტად მოუწოდებენ, პასუხისმგებლიანად და სიღრმისეულად ჩაერთონ იმ საზოგადოებრივ სივრცეში, რომელსაც ისინი ემსახურებიან — როგორც ადგილობრივ, ისე გლობალურ დონეზე. საზოგადოებასთან ჩართულობა უმაღლეს განათლებაში აღარ განიხილება როგორც მეორეხარისხოვანი ან დამატებითი საქმიანობა; იგი წარმოადგენს სოციალური სამართლიანობის ხელშეწყობის, დემოკრატიული მონაწილეობის გაძლიერებისა და საზოგადოებებთან ერთად მდგრადი გადაწყვეტილებების ერთობლივი შემუშავების ერთ-ერთ ძირითად სტრატეგიას.

წინამდებარე სახელმძღვანელო მიზანმიმართულად ეხმიანება აღნიშნულ გამოწვევას და წარმოადგენს ყოვლისმომცველ და პრაქტიკულ გზამკვლევს, რომელიც უნივერსიტეტებს უწყობს ხელს საზოგადოებასთან ჩართულობის სისტემურ ინტეგრირებაში — როგორც ინსტიტუციურ განვითარებაში, ისე სასწავლო და კვლევით პროცესებში. სახელმძღვანელო ემყარება შემდეგ ძირითად მიმართულებებს: განსაზღვრებებსა და პრინციპებს, სტრატეგიულ დაგეგმვას, სწავლებისა და კვლევის ინტეგრაციას, პარტნიორობის განვითარებასა და ზეგავლენის შეფასებას, ასევე გლობალურ და ლოკალურ გამოცდილებას. მიუხედავად იმისა, თუ რომელი ფორმით ხორციელდება საზოგადოებასთან ჩართულობა — მონაწილეობითი კვლევის, სერვისზე დაფუძნებული სწავლების, საზოგადოებაზე ორიენტირებული სწავლების თუ მრავალმხრივი პარტნიორობის გზით — სახელმძღვანელო ხელს უწყობს ურთიერთსარგებლობაზე, ეთიკურ პრინციპებსა და ტრანსფორმაციულ ზეგავლენაზე ორიენტირებული მიდგომის დანერგვას.

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობა, განსხვავებით ჩართულობის სხვა ფორმებისა ან „მესამე მისიის“ ცალკეული აქტივობებისგან, ეფუძნება ურთიერთსარგებლოს პრინციპს, ცოდნის ერთობლივ ფორმირებას და გრძელვადიან სოციალურ ცვლილებაზე ორიენტირებულ მიდგომას. ეს მიდგომა ითვალისწინებს ძალაუფლების სტრუქტურულ უთანასწორობებს, აღიარებს ეპისტემოლოგიურ მრავალფეროვნებას და მოითხოვს როგორც კრიტიკულ რეფლექსიას, ისე კულტურული კონტექსტების მიმართ სენსიტიურ დამოკიდებულებას. აღნიშნული ჩარჩოს ფარგლებში, ჩართულობა განიხილება როგორც თანასწორ პარტნიორობაზე დაფუძნებული, დინამიკური პროცესი.

ევროპული პოლიტიკის ჩარჩოებზე, საერთაშორისო აკადემიურ ლიტერატურაზე, გლობალურ შეფასებით მოდელებსა და კონკრეტულ ინსტიტუციურ გამოცდილებაზე დაყრდნობით, სახელმძღვანელო განკუთვნილია პედაგოგებისთვის, მკვლევარებისთვის, უნივერსიტეტის ხელმძღვანელებისთვის, ადმინისტრაციული პერსონალისა და საზოგადოებრივი პარტნიორებისთვის. იგი ყველა დაინტერესებულ მხარეს სთავაზობს საზოგადოებასთან ჩართულობის აღქმას არა როგორც დამატებით კომპონენტს, არამედ როგორც ინსტიტუციური ტრანსფორმაციისა და სოციალური რელევანტობის გზას. სახელმძღვანელო მიზნად ისახავს იქცეს უმაღლესი განათლების სამოქალაქო მისიის გაძლიერების მხარდამჭერ ინსტრუმენტად სამართლიანი, მდგრადი და შინაარსიანი პარტნიორობების მეშვეობით არაკადემიურ საზოგადოებებთან.

პროექტის ამოცანებისა და საქმიანობების შესაბამისად, სახელმძღვანელოს შემუშავების პროცესი მიზანმიმართულად ეფუძნებოდა კვლევით ვიზიტებს, ინსტიტუციათაშორის რეფლექსიასა და პარტნიორებს შორის სტრუქტურირებულ თანამშრომლობას.

ეს ანალიზები ეფუძნებოდა სტრუქტურირებულ საშინაო დავალებას, რომელიც უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის შვიდ მიმართულებას მოიცავდა. პარტნიორებს დაევალიათ შერჩეულ მიმართულებებზე რეფლექსია — განსაკუთრებით იმ მიმართულებებზე, რომლებიც ეფექტიანად ფუნქციონირებდა ან საჭიროებდა გაუმჯობესებას — წინასწარ ფორმულირებული საკვანძო კითხვების საფუძველზე, მათ შორის:

ფაზა 1: კონტექსტუალური ანალიზი რიეკაში კვლევით ვიზიტამდე

კვლევით ვიზიტამდე საქართველოსა და სიერა-ლეონეს უნივერსიტეტებმა მოამზადეს კონტექსტუალური ანალიზი რიეკას უნივერსიტეტისა და მათი ბელ უნივერსიტეტის მიერ შემუშავებული შაბლონების საფუძველზე. ეს ანალიზი ეფუძნებოდა სტრუქტურირებულ საშინაო დავალებას, რომელიც მოიცავდა უნივერსიტეტებსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის შვიდ მიმართულებას. პარტნიორებს სთხოვეს, განსაკუთრებული ყურადღება გაემახვილებინათ იმ მიმართულებებზე, რომლებიც ან წარმატებით ფუნქციონირებდა, ან საჭიროებდა გაუმჯობესებას, შემდეგი კითხვების გათვალისწინებით:

- როგორ აღწერდით და შეაფასებდით აკადემიური პერსონალის გამოცდილებას საზოგადოებაზე ორიენტირებული სწავლებისა და სწავლის პროცესში?
- როგორ აღწერდით და შეაფასებდით საზოგადოებაზე ორიენტირებულ კვლევასა და ინოვაციაში ჩართულობას?
- როგორ აღწერდით და შეაფასებდით საზოგადოებრივ საქმიანობაში, სერვისებსა და ცოდნის გაცვლაში ჩართულობას?

დავალების ფარგლებში პარტნიორებმა აკადემიურ და ადმინისტრაციულ პერსონალს შორის მოკლე გამოკითხვა ჩაატარეს, რათა გამოეკვლინათ ის თემები, რომლებიც მათთვის მნიშვნელოვანი იყო სწავლებისა და შესაძლებლობების განვითარების თვალსაზრისით. აღნიშნულმა კითხვარმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ძირითადი თემების ჩამოყალიბებაში. რეფლექსიის შედეგებმა უზრუნველყო საკვანძო მასალა როგორც კვლევითი ვიზიტისთვის, ისე სახელმძღვანელოს შემუშავებისა და შემდგომი ტრენინგების დაგეგმვისთვის.

ფაზა 2: ერთობლივი თემატის იდენტიფიცირება და პრიორიტეტიზაცია

რიეკაში გამართული კვლევითი ვიზიტის დროს პარტნიორებმა განიხილეს კონტექსტუალური ანალიზების შედეგები და მოკლე ერთობლივი განხილვისა და შეთანხმების პროცესის ფარგლებში განსაზღვრეს საერთო მნიშვნელობის მქონე თემები. პრიორიტეტების განსაზღვრის სავარჯიშოს ფარგლებში თითოეული შემოთავაზებული თემა შეფასდა 1-დან (ყველაზე ნაკლებად მნიშვნელოვანი) 5-მდე (უკიდურესად მნიშვნელოვანი). აღნიშნულმა პროცესმა უზრუნველყო, რომ საბოლოოდ სახელმძღვანელოს აესახა რეალური ინსტიტუციური საჭიროებები მრავალფეროვან კონტექსტში და მორგებოდა საქართველოსა და სიერა-ლეონეს უმაღლესი განათლების დაწესებულებებს, ამავე დროს ინარჩუნებდა ადაპტირების შესაძლებლობას სხვა ინსტიტუციურ პირობებში.

ფაზა 3: ტექსტის შემუშავება და დახვეწა

შერჩეული თემების საფუძველზე მომზადდა სახელმძღვანელოს დეტალური სტრუქტურა, რომელიც შეიცვალა მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონიდან მოყვანილი კონკრეტული მაგალითებით, საზოგადოებასთან ჩართულობის გამოცდილების მრავალფეროვნების საჩვენებლად. პარტნიორებმა განიხილეს სტრუქტურა, დააკომენტარეს პირველადი ვერსია და წვლილი შეიტანეს საბოლოო ტექსტის დახვეწაში.

კვლევითი ვიზიტის შედეგად მიღებული გამოცდილების ინტეგრაცია

რიეკაში გამართულმა კვლევითმა ვიზიტმა საკვანძო როლი შეასრულა სახელმძღვანელოს შემუშავების მთელ პროცესში. ვიზიტმა პარტნიორებს შესაძლებლობა მისცა, უშუალოდ გაცნობოდნენ უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის ინსტიტუციურად გამყარებულ ინიციატივებს, გაეზიარებინათ პროფესიული გამოცდილება და გამოეკვეთათ ეფექტიანი მიდგომები და მოდელები, რომელთა ადაპტირება შესაძლებელი იქნებოდა პარტნიორი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების კონკრეტულ კონტექსტში.

ბოიანა ჩულუმ ილიჩი
ალექსეტა ბროზმანოვა გრეგოროვა
ზუზანა ჰეინცოვა

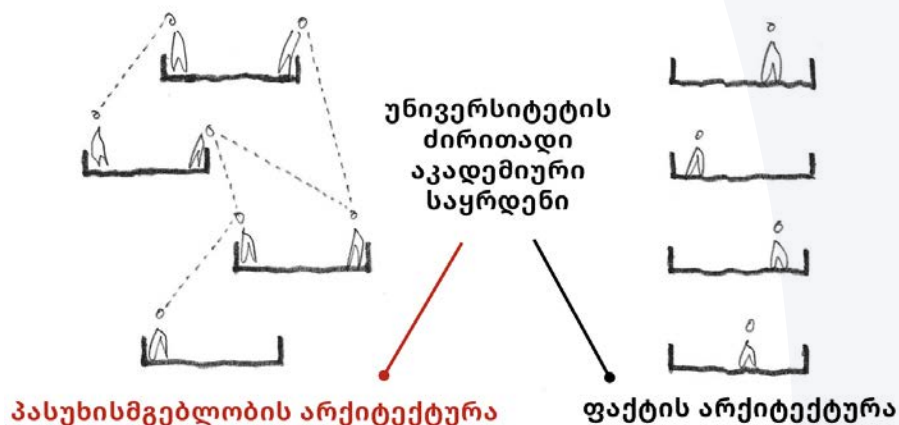
1. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების თანამშრომლობა: განმარტება, მნიშვნელობა და ძირითადი პრინციპები

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის თანამშრომლობა (UCE – University-Community Engagement) სულ უფრო ხშირად განიხილება როგორც უმაღლესი განათლების გარდამქმნელი განზომილება, რომელიც აძლიერებს უნივერსიტეტების როლს სამოქალაქო და საზოგადოებრივ მისიებში. თუმცა, გლობალური პოპულარობის მიუხედავად, უნივერსიტეტისა და საზოგადოების თანამშრომლობა ბევრ შემთხვევაში კვლავაც რჩება ინსტიტუციური სტრუქტურების პერიფერიაზე და მრავალი სუბიექტისათვის აღიქმება მხოლოდ დამატებით კომპონენტად კვლევისა და სწავლა-სწავლების ძირითად ფუნქციებთან შედარებით.

თანამედროვე ეპოქაში, რომელსაც განსაზღვრავს ურთიერთდაკავშირებული კრიზისების კომპლექსი — კლიმატის ცვლილება, მზარდი სოციალურ-ეკონომიკური უთანასწორობა, სოციალური პოლარიზაცია, კონფლიქტები და დემოკრატიული სტრუქტურების არასტაბილურობა — უნივერსიტეტების მისია ველარ შემოიფარგლება მხოლოდ ცოდნის გავრცელებით, მათგან როგორც ადგილობრივი მნიშვნელობის **საკვანძო ინსტიტუტებისგან** მოითხოვენ საზოგადოებისათვის ერთგულ მსახურებას და გრძელვადიანი კეთილდღეობის უზრუნველყოფას. ამდენად, უნივერსიტეტები აღარ უნდა წარმოადგენდნენ რეალობისგან მოწყვეტილ, იზოლირებულ აკადემიურ სივრცეებს, არამედ უნდა გარდაიქმნან სამოქალაქო აქტორებად, რომლებიც იღებენ პასუხისმგებლობას მდგრადი და სამართლიანი საზოგადოების ფორმირებაში მონაწილეობისათვის.

ქვემოთ წარმოდგენილი გრაფიკული სქემა ასახავს უნივერსიტეტის შიდა ფილოსოფიურ დილემას: უნდა დარჩეს თუ არა უნივერსიტეტი მხოლოდ ცოდნის გავრცელებაზე ორიენტირებულ ინსტიტუციად — ისეთად, რომელიც თავად აშენებს „ფაქტების არქიტექტურას“, — თუ მან უნდა შეითავსოს უფრო ფართო მისია და იქცეს ცოდნის ეთიკური გამოყენების სივრცედ საზოგადოების სამსახურში, რითაც გადაიქცევა „ზრუნვის არქიტექტურად“? ეს ხედვა შეესაბამება ლასკერისა (Lasker) და სხვ. (2001) მიერ გამოთქმულ მოსაზრებას, რომლის თანახმადაც, უნივერსიტეტისა და საზოგადოების პარტნიორობა არ არის მხოლოდ თანამშრომლობის მექანიზმი, არამედ მორალური და სტრატეგიული აუცილებლობა რთული სოციალური პრობლემების მოსაგვარებლად, სადაც აუცილებელია როგორც აკადემიური, ისე არაკადემიური პერსპექტივებისა და კომპეტენციების ჩართვა. ეს პოზიცია გვაიძულებს დავფიქრდეთ იმ ღირებულებებზე, რომელთაც ემყარება ჩვენი ინსტიტუციური არჩევანი. დღეს აუცილებელად უნდა დავსვათ შეკითხვა: როგორი უნივერსიტეტი სჭირდება ჩვენს საზოგადოებას? ადგილი, სადაც მხოლოდ ცოდნა იქმნება და ხდება მისი რეიტინგული შეფასება თუ სოციალური პასუხისმგებლობის მქონე ინსტიტუტი, რომელიც იყენებს საკუთარ ცოდნას საერთო კეთილდღეობისთვის?

სურათი 1-1. ფაქტების არქიტექტურა vs. ზრუნვის არქიტექტურა

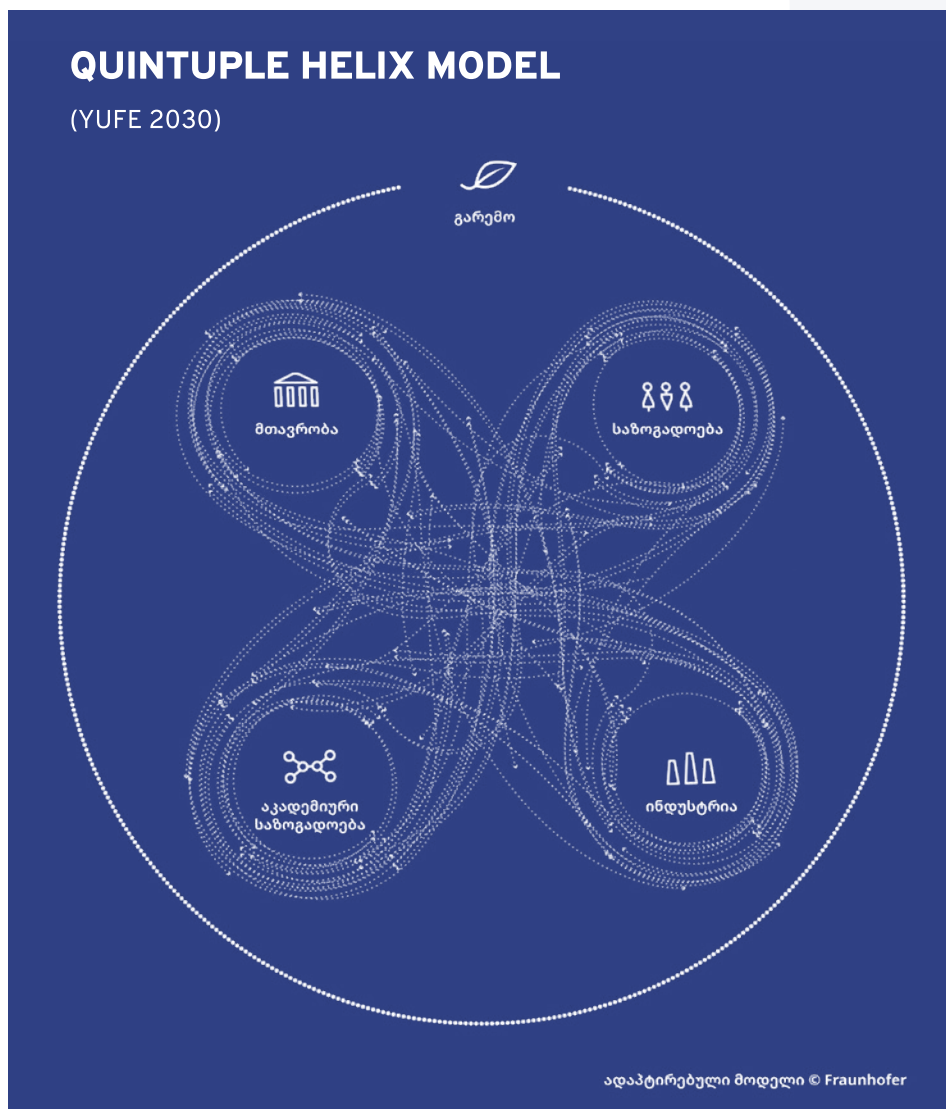
წყარო: ავტორები (ადაპტ. იესპერ მაგნუსონის (Jesper Magnusson) 2013 წლის ნამუშევრის საფუძველზე)

უნივერსიტეტების სოციალური პასუხისმგებლობა ამ გარდამქმნელი ხედვის ცენტრალურ ელემენტს წარმოადგენს. ფრეიზერის უნივერსიტეტის „საზოგადოებრივი ჩართულობის ინიციატივის“ განმარტებით, იგი გულისხმობს უნივერსიტეტების ეთიკურ ვალდებულებას — საზოგადოებაში დადებითი წვლილის შეტანას ცოდნის გაზიარების, პარტნიორობის გაძლიერების, ინკლუზიური პრაქტიკის დანერგვისა და სოციალური ცვლილებების ხელშეწყობაში ლიდერობის გზით (SFU, თ.გ.). ეს პასუხისმგებლობა სცილდება მხოლოდ გაცნობითი ღონისძიებების ორგანიზებას და გულისხმობს უნივერსიტეტის სოციალური კონტრაქტის ხელახალ გააზრებას — როგორც ორმხრივ, გრძელვადიან პარტნიორობას, რომელიც დაფუძნებულია საზოგადოებრივი კეთილდღეობისადმი ერთგულებაზე. თანამშრომლობისკენ მიმართულ მოძრაობას, ნაწილობრივ, აჩქარებს ის, რომ კომპლექსური საზოგადოებრივი პრობლემების გადაწყვეტისთვის აუცილებელია სხვადასხვა, როგორც აკადემიური, ისე არაკადემიური პერსპექტივების ჩართვა მრავალდარგოვან ჯგუფებში (ლასკერი, ვეისი და მილერი / Lasker, Weiss & Miller, 2001). როგორც არაერთი დეკლარაცია და პოლიტიკის დოკუმენტი აღნიშნავს, თანამედროვე უნივერსიტეტებს მოუწოდებენ ჩამოაყალიბონ სამოქალაქო ცნობიერების მქონე სასწავლო საზოგადოება და განავითარონ ტრანსნაციონალური, ინკლუზიური პარტნიორობები, რომლებიც ხელს უწყობენ სოციალურ ერთიანობას, კრიტიკულ აზროვნებასა და ადგილობრივი და რეგიონული ინოვაციების გაძლიერებას.

იუნესკოს XXI საუკუნის უმაღლესი განათლების მსოფლიო დეკლარაციამ (1998) მკაფიოდ გაუსვა ხაზი უნივერსიტეტების პასუხისმგებლობასა და ვალდებულებას - განაახლონ სოციალური კონტრაქტი და მჭიდროდ ითანამშრომლონ ადგილობრივ თემებთან, რათა ხელი შეუწყონ მშვიდობის, ხელმისაწვდომობის, თანასწორობისა და მდგრადი განვითარების პრინციპების განმტკიცებას. აღნიშნული მოწოდება შემდგომში განმტკიცდა ისეთ მნიშვნელოვან კონცეპტუალურ ჩარჩოებზე დაყრდნობით, როგორებიცაა ტალუარის დეკლარაცია, საზოგადოებრივი ჩართულობის ჩარჩო, მდგრადი განვითარების მიზნები (SDGs) და ინოვაციის ხუთგანზომილებიანი ჰელიქსის მოდელი (Quintuple Helix Model) — დოკუმენტები და ინიციატივები, რომლებიც ერთხმად მოითხოვენ უნივერსიტეტების როლის გადაფასებას თანამედროვე საზოგადოებაში. როგორც აღნიშნულია YUFE-ს საზოგადოების ჩართულობის 2025–2030 წლების დეკლარაციაში (YUFE Community Engagement Declaration,

2025–2030), ხუთგანზომილებიანი ჰელიქსის მოდელი უნივერსიტეტებს განიხილავს ფართო თანამშრომლობის ეკოსისტემის შემადგენელ ნაწილად, რომელიც აერთიანებს სახელმწიფოს, ეკონომიკურ და ბიზნეს სექტორს, სამოქალაქო საზოგადოებასა და გარემოს. აღნიშნული მოდელი წარმოადგენს მყარ კონცეპტუალურ ჩარჩოს, რომლის საფუძველზე უნივერსიტეტისა და საზოგადოების თანამშრომლობა (UCE – University–Community Engagement) აღიქმება რეგიონული ინოვაციისა და მდგრადი განვითარების დინამიკურ მამოძრავებელ ძალად. როდესაც უნივერსიტეტები საკუთარ ძირითად მისიებში საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრირებას ცდილობენ, მათი როლი მდგრადი და ურყევი რეგიონული ეკოსისტემების ფორმირებასა და წარმოქმნაში, ის ერთდროულად იძენს როგორც სტრატეგიულ, ისე ეთიკურ მნიშვნელობას.

სურათი 1-2. ხუთგანზომილებიანი ჰელიქს მოდელი — YUFE-ის საზოგადოებრივი ჩართულობის დეკლარაცია 2025–2030

წყარო: YUFE-ის საზოგადოებრივი ჩართულობის დეკლარაცია 2025–2030

1.1. კონცეპტუალური საფუძვლები

საზოგადოებრივი ჩართულობა პოტენციურად სადავო ცნებად განიხილება, რადგან იგი უფრო სპეციფიკურ, ნორმატიულ და უშუალო მნიშვნელობას ატარებს, ვიდრე უნივერსიტეტებისადმი ტრადიციული მოწოდება — დაამკვიდრონ „სამოქალაქო პასუხისმგებლობა“ (სანდერლენდი და სხვ. / *Sunderland et al.*, 2003). თანამედროვე პირობებში საზოგადოებრივი ჩართულობა წარმოადგენს ცნებას, რომელიც ერთდროულად იმყოფება დინამიკური განვითარების პროცესში და მიჰყვება ინტელექტუალურ თუ პოლიტიკურ მიმდინარეობებს. ჩვენი საწყისი კვლევა და შესაბამისი პოლიტიკის დოკუმენტების მიმოხილვა აჩვენებს, რომ საზოგადოებრივი ჩართულობა მრავალგვარი ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა: მისი ზოგიერთი განმარტება ეფუძნება წარსულ მიდგომებს, ხოლო ნაწილი ასახავს თანამედროვე, განახლებულ ხედვებსა და ინსტიტუციურ სტრატეგიებს.

უნივერსიტეტისა და საზოგადოების თანამშრომლობა (UCE) მოიცავს მრავალმხრივ საქმიანობას, რომლის ფარგლებში უნივერსიტეტებს პარტნიორული ურთიერთობები აქვთ სხვადასხვა საზოგადოებრივ სუბიექტებთან ცოდნის შექმნის, სოციალური ინოვაციის ხელშეწყობისა და საზოგადოებრივ საჭიროებებზე ეფექტური რეაგირების მიზნით. მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული კონცეფცია მოქნილია და კონტექსტის მიხედვით განსხვავებულად განიმარტება, რიგი ფართოდ აღიარებული განმარტებებისა, საშუალებას იძლევა განისაზღვროს მისი არსებითი პარამეტრები და ძირითადი მიმართულებები.

კარნეგის ფონდის განსაზღვრებით, საზოგადოებრივი ჩართულობა წარმოადგენს „უმაღლესი განათლების ინსტიტუტებსა და მათ უფრო ფართო საზოგადოებებს შორის თანამშრომლობას [...], რომლის მიზანია ცოდნისა და რესურსების ურთიერთსასარგებლო გაცვლა პარტნიორობისა და ორმხრივი ურთიერთობის ფარგლებში.“

საიმონ ფრეიზერის უნივერსიტეტის განმარტებით (SFU, თ. გ.), საზოგადოებრივი ჩართულობა გულისხმობს პატივისცემასა და ორმხრივობაზე დაფუძნებულ ურთიერთობებს უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის — ურთიერთობებს, რომლებიც მიმართულია სოციალური ცვლილებების ხელშეწყობისკენ კოლექტიური მოქმედების გზით.

ავსტრალიური უმაღლესი განათლების კონსორციუმის (2004) განმარტებით, საზოგადოებრივი ჩართულობა წარმოადგენს დინამიკურ სოციალურ პრაქტიკას, რომელიც ეფუძნება საერთო მორალურ პასუხისმგებლობას და ყალიბდება ადამიანთა ურთიერთობების ორმხრივი ურთიერთქმედების საფუძველზე. აღნიშნული მიდგომა აღიარებს, რომ ჩართულობა მხოლოდ ინსტრუმენტული ან ფორმალური პროცესი არ არის; იგი არსებითად უკავშირდება იდენტობის, თანამონაწილეობისა და საერთო ეთიკური ჩარჩოების ფორმირებას.

ბოიერი (1996) ცნობილი გახდა ჩართულობის მეცნიერების კონცეფციით, რომელშიც ის მოუწოდებს უნივერსიტეტებს, დაძლიონ რეალობას მოწყვეტილი საზღვრები და ხელახლა გააერთიანონ სამოქალაქო მიზანი სწავლების, კვლევის და მომსახურების პროცესებში.

ჰოლმა და ტანდონმა (2017) ჩართულობა განსაზღვრეს როგორც ცოდნის დემოკრატიზაციის პროცესი, რომელიც ეფუძნება ეპისტემურ

სამართლიანობასა და თანამშრომლობითი ცოდნის შექმნას, მაშინ როდესაც უოტსონი (2007) ყურადღებას ამახვილებს ინსტიტუციურ ტრანსფორმაციაზე, რომელიც მიზნად ისახავს საზოგადოებრივი პასუხისმგებლობისა და გლობალური მოქალაქეობრივი აზროვნების განმტკიცებას.

TEFCE-ის ხედვის¹ მიხედვით, ჩართულობა არ წარმოადგენს სტატიკურ მიღწევას, არამედ წარმოადგენს მუდმივ ინსტიტუციურ ვალდებულებას, რომელიც ვერ გამოიხატება მხოლოდ მეტრიკებითა და შედეგებზე დაფუძნებული მოდელებით. ამის ნაცვლად, ის პრიორიტეტს ანიჭებს ნდობას, ერთობლივი შემოქმედების პროცესს და სოციალურ მგრძნობელობას რაოდენობრივად გაზომვადი შედეგების ნაცვლად. საზოგადოებასთან ჩართულობა განისაზღვრება როგორც პროცესი, რომლის ფარგლებში უნივერსიტეტები თანამშრომლობენ საზოგადოების წარმომადგენლებთან ერთობლივი საქმიანობის განხორციელებაში — ისეთ საქმიანობაში, რომელიც ორმხრივ სარგებელს ქმნის, თუნდაც ეს სარგებელი თანაბრად არ ნაწილდებოდეს.

ეს კონცეპტუალიზაცია რამდენიმე ძირითად პრინციპს მოიცავს, მათ შორის ურთიერთპატივისცემას, ორმხრივ ურთიერთობებს, თანამშრომლობას, სოციალურ მნიშვნელობას და საზოგადოებრივ ანგარიშვალდებულებას. ისინი ხაზს უსვამენ, რომ უნივერსიტეტებისა და საზოგადოების ჩართულობა (UCE) არ არის აკადემიური მისიის დანამატი ან დამატებითი საქმიანობა, არამედ დემოკრატიული უნივერსიტეტის არსებითი და ფუნდამენტური საფუძველია.

¹ **TEFCE-ის ხელსაწყოთა ნაკრები** წარმოადგენს ინსტიტუციური თვითშეფასების ყოვლისმომცველ მოდელს, რომელიც უნივერსიტეტებს ეხმარება საზოგადოებასთან ჩართულობის წარმოებასა და გაუმჯობესებაში. TEFCE-ის ხელსაწყოთა ნაკრების სრული პაკეტი ხელმისაწვდომია ღია წვდომით და შესაძლებელია მისი უფასოდ ჩამოტვირთვა, **Creative Commons CC BY 4.0** ლიცენზიის ფარგლებში. დამატებითი ინფორმაციისთვის ეწვიეთ: <https://community-engagement.eu/toolbox/>.

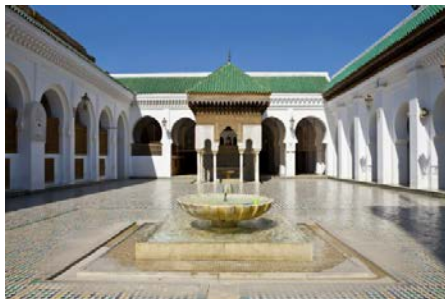
1.2. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის ძირითადი არგუმენტები

იმისათვის, რომ საზოგადოებრივი ჩართულობა პერიფერიიდან გადაიზარდოს აკადემიური ცხოვრების ბირთვში, აუცილებელია ოთხი ძირითადი არგუმენტის გათვალისწინება.

ისტორიულობის არგუმენტი:

უნივერსიტეტებისა და საზოგადოების ჩართულობა (UCE) არ წარმოადგენს ახალ ინოვაციას, არამედ ასახავს უნივერსიტეტის საწყის იდეალებზე დაბრუნების პროცესს. ისტორიულად, უნივერსიტეტები მნიშვნელოვან სამოქალაქო როლს ასრულებდნენ დემოკრატიული საზოგადოებების ჩამოყალიბებაში, ხოლო ჩართულობა სწორედ ამ ფართო საზოგადოებრივი მისიის აღდგენას ემსახურება.

ვიზუალი 1-3. უნივერსიტეტებისა და საზოგადოების ჩართულობის (UCE) ისტორიულობის არგუმენტზე რეფლექსია

ალ-ქარაუიჩი (ფეზი, მაროკო)
ყველაზე ძველი მუდმივმოქმედი
უმაღლესი საგანმანათლებლო ინსტიტუტი
(დაარსდა 857 წელს ტუნიშში დაბადებული
დატიმა ალ-ფიჰრის მიერ)

სოციალური
კონტრაქტი

ეკლესიებში, სამეფოებსა
და მთავრობებში მსახურება...
საზოგადოებისთვის

„მესამე“ მისია, როგორც უმაღლესი
განათლების ინსტიტუტების
პირველი და უძველესი მისია?!

საზოგადოებრივი არგუმენტი:

უნივერსიტეტებისა და საზოგადოების ჩართულობა (UCE) საშუალებას აძლევს უნივერსიტეტებს ეფექტიანად უპასუხონ თანამედროვე მსოფლიოს მწვავე სოციალურ გამოწვევებს — მათ შორის უთანასწორობას, კლიმატის ცვლილებასა და ციფრულ გამიჯვნას — როგორც ადგილობრივ, ისე გლობალურ დონეზე თანამშრომლობის გზით. ამ პროცესში უნივერსიტეტი გარდაიქმნება სოციალური მგრძნობელობისა და პასუხისმგებლობის პლატფორმად.

საგანმანათლებლო პოლიტიკის არგუმენტი:

დაწყებული UNESCO-ს დოკუმენტიდან „უმაღლესი განათლების მსოფლიო დეკლარაცია XXI საუკუნისთვის: ხედვა და ქმედება“, ევროკავშირის განახლებული უმაღლესი განათლების დღის წესრიგისა და Horizon Europe-ის ჩათვლით, საგანმანათლებლო პოლიტიკის სტრატეგიული ჩარჩოები სულ უფრო მეტად მოითხოვენ უნივერსიტეტების ჩართულობას. დღესდღეობით

დაფინანსება, შეფასება და ინსტიტუციური ლეგიტიმურობა მჭიდროდ არის დაკავშირებული უნივერსიტეტის საზოგადოებრივ პასუხისმგებლობასთან და მის გაფართოებულ სოციალურ გავლენასთან.

ვიზუალი 1-4. UCE-ის პოლიტიკის არგუმენტის გააზრება - ევროკავშირის სხვადასხვა პოლიტიკის დოკუმენტის ამონარიდი

მომავლის არგუმენტი (სტუდენტები როგორც ლიდერები):
 საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული საგანმანათლებლო გარემო ქმნის საფუძველს სტუდენტებისთვის, რათა ისინი ჩამოაყალიბდნენ სოციალურად პასუხისმგებელ ლიდერებად მომავლის საზოგადოებაში.
 უნივერსიტეტებმა უნდა შეუწყონ ხელი მათში ისეთი ფასეულობების, ცოდნისა

და მდგრადობის განვითარებას, რომლებიც აუცილებელია სწრაფად ცვალებად და გაურკვეველ სამყაროში გააზრებული წვლილის შესატანად.

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება და კვლევა არა მხოლოდ აძლიერებს სტუდენტთა აკადემიურ კომპეტენციებს, არამედ აღვივებს ემპათიას, სოლიდარობასა და სამოქალაქო აქტიურობას.

1.3. უნივერსიტეტის ჩართულობის პრინციპები

ეფექტიანი უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობა (UCE) ეფუძნება ურთიერთდაკავშირებული პრინციპების ერთობლიობას.

ურთიერთსარგებლობა:

ყველა მონაწილე მხარემ უნდა მიიღოს სარგებელი პარტნიორობიდან — იქნება ეს ცოდნის გაზიარება, შესაძლებლობების განვითარება თუ ინოვაციის ხელშეწყობა.

ორმხრივობა:

ჩართულობა უნდა ემყარებოდეს დიალოგსა და თანასწორობაზე დაფუძნებულ ურთიერთობას, სადაც საზოგადოება არა მხოლოდ მონაწილეა, არამედ თანაშემოქმედი და მასწავლებელია.

კულტურული თავმდაბლობა და ინკლუზიურობა:

ძალაუფლების ასიმეტრიების გათვალისწინებით, ჩართულობა უნდა იყოს ეთიკურად გააზრებული, ინკლუზიური და მრავალფეროვანი ცოდნისადმი პატივისცემით გამსჭვალული.

გრძელვადიანი ვალდებულება:

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობები უნდა ეფუძნებოდეს მდგრადობასა და ხანგრძლივობას და არ იყოს მხოლოდ პროექტზე დაფუძნებული ან ტრანზაქციული ხასიათის მატარებელი.

რეფლექსიურობა:

ეფექტიანი ჩართულობა მოითხოვს მუდმივ კრიტიკულ თვითრეფლექსიას როგორც ინდივიდუალური მკვლევარებისა და აკადემიური პერსონალის, ისე ინსტიტუციების მხრიდან.

აღნიშნული პრინციპები ასახულია და დამკვიდრებულია სხვადასხვა კონცეპტუალურ ჩარჩოში — მათ შორის *TEFCE Framework*, *Campus Compact* და *Carnegie Foundation* — და გამყარებულია ემპირიული კვლევებით (მაგ., Weerts & Sandmann, 2010; Hoy & Johnson, 2013; Seal, Maguire & Gormally, 2025).

1.4. კონტექსტებს შორის მნიშვნელობა და აქტუალობა

უნივერსიტეტებისა და საზოგადოების ჩართულობის (UCE) კონცეპტუალიზაცია უნდა ითვალისწინებდეს მრავალფეროვნებას ეროვნულ, რეგიონულ, ადგილობრივ და ინსტიტუციურ კონტექსტში. მაგალითად, აფრიკულ მიდგომებში ჩართულობა ემყარება *Ubuntu*-ის ეთოსსა და საზოგადოებრივი სოლიდარობის პრინციპებს, ხოლო ევროკავშირის ჩარჩოები ხაზს უსვამს პასუხისმგებელი კვლევისა და ინოვაციის (RRI)

მნიშვნელობას და მის კავშირს მდგრადი განვითარების მიზნებთან მიმართებაში (SDGs).

TEFCE-ის პროექტი განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს ადგილობრივ კონტექსტზე დაფუძნებული, კონტექსტისადმი მგრძნობიარე და არამეტრიკული მიდგომების მნიშვნელობაზე ჩართულობის შეფასებისას. იგი თავს არიდებს მხოლოდ შედეგებსა და მაჩვენებლებზე ორიენტირებული მოდელების გამოყენებას და ამის ნაცვლად ემხრობა ნდობაზე დაფუძნებულ, ნარატიული გამოცდილებით გამდიდრებულ და თანასწორობაზე ორიენტირებულ სწავლების პროცესს.

რაც შეეხება უმაღლესი განათლების ინსტიტუციური კონტექსტების მრავალფეროვნების აღიარებას, ქვემოთ მოცემულ ცხრილში 1-1 წარმოდგენილია ჩართულობის საქმიანობის მაგალითები შვიდ ძირითად განზომილებაში: (I) ინსტიტუციური ჩართულობა, (II) უნივერსიტეტის ინფრასტრუქტურაზე საზოგადოების ხელმისაწვდომობა, (III) ცოდნაზე საჯარო წვდომა, (IV) ჩართული სწავლება და სწავლა, (V) ჩართული კვლევა, (VI) სტუდენტთა ჩართულობა და (VII) აკადემიური პერსონალის ჩართულობა.

ცხრილი 1-1. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობა (UCE) და მასთან დაკავშირებული კლასიფიკაცია

განზომილება	ჩართულობის მაგალითები
1. ინსტიტუციური ჩართულობა — პარტნიორული ურთიერთობების ჩამოყალიბების პოლიტიკა და პრაქტიკა	<ul style="list-style-type: none"> • თანასწორობის, დაქირავების, საქონლისა და მომსახურების შესყიდვისა და გარემოსდაცვითი პასუხისმგებლობის პოლიტიკის შემუშავება • არატრადიციულ გარემოში მყოფი სტუდენტების მიღებისა და წარმატების ხელშეწყობა (მაგ., თანატოლთა მენტორობა, ფინანსური დახმარება, საბაზისო მომზადების კურსები) • სტუდენტებისთვის ხელმისაწვდომობის სტრატეგიის შემუშავება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის • სოციალური და საზოგადოებრივი ჩართულობის დაფასებისა და წახალისების ხელშეწყობის პოლიტიკის გატარება • წინარე ცოდნასა და სამუშაო გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლების აღიარების მექანიზმები • საზოგადოებრივ ჩართულობაზე პასუხისმგებელი უნივერსიტეტის განყოფილება ან ოფისი • ინოვაციისა და ტექნოლოგიების გადაცემის საკითხებზე პასუხისმგებელი უნივერსიტეტის განყოფილება ან ოფისი. • უნივერსიტეტისა და საზოგადოების კავშირები ცოდნის გაზიარებისა და სწავლების ხელშეწყობისთვის • საზოგადოების წარმომადგენლების მონაწილეობა უნივერსიტეტის მმართველ ორგანოებში

- ვებგვერდი, რომელიც აერთიანებს საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს, ინსტიტუტების ვებგვერდებსა და ბმულებს
- საინფორმაციო ცენტრი (Helpdesk) საზოგადოებრივი საჭიროებებისთვის
- საჯარო ცერემონიები, დაჯილდოებები, კონკურსები და ღონისძიებები
- საზოგადოებისათვის განკუთვნილი ფესტივალებისა და ღონისძიებების ორგანიზება და მასპინძლობა
- კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის ინიციატივები
- ერთობლივი სტარტაპები და სპინ-ოფები
- რეგიონული უნარების საჭიროებებზე რეაგირება და მცირე/საშუალო ბიზნესების მხარდაჭერა
- ფონდები და პრემიები მეწარმეობრივი პროექტებისთვის
- ბიზნეს-კონსულტაციის სერვისები, რომლებიც ხელს უწყობენ უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის თანამშრომლობას
- ინტელექტუალური საკუთრების კომერციალიზაცია
- დაინტერესებულ მხარეთა დიალოგები, საჯარო კონსულტაციები და შეხვედრები
- უნივერსიტეტებსა და საზოგადოებრივ თემურ ორგანიზაციებს შორის ერთობლივი საწარმოო და პარტნიორული საქმიანობა.

2. უნივერსიტეტის ინფრასტრუქტურასა და რესურსებზე საზოგადოების ხელმისაწვდომობა

- საზოგადოების მიერ უნივერსიტეტის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის, შენობებისა და ლაბორატორიების გამოყენება
- უნივერსიტეტის სივრცესა და ინფრასტრუქტურაზე წვდომა (მაგ., კონფერენციების, შეხვედრების, ღონისძიებებისა თუ საცხოვრებელი სივრცე)
- უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკებზე საჯარო წვდომა
- საზოგადოებისათვის კულტურული და სპორტული პროგრამების შეთავაზება
- უნივერსიტეტის სპორტულ ობიექტებზე საჯარო წვდომა
- საერთო ინფრასტრუქტურა (მაგ., მუზეუმები, გალერეები, გამოფენის სივრცეები)

**3. ცოდნაზე
საჯარო წვდომა
/ აკადემიური
შედეგების
გავრცელება**

- ინფორმაციის მიწოდება (საინფორმაციო ბიულეტენები, პრესრელიზები, კომენტარები, მედია-განცხადებები)
- კონფერენციები, მრგვალი მაგიდები, კონგრესები, სიმპოზიუმები, სემინარები და გამოფენები, რომლებიც ღიაა და/ან უფასოდ ხელმისაწვდომია ფართო საზოგადოებისათვის
- სამეცნიერო გამოფენა/ბაზრობები, ფესტივალები და “science café”-ები, ღია და უფასო ფორმატში
- კონფერენციები, რომლებიც ეხება საზოგადოებრივ საკითხებს და უზრუნველყოფს საზოგადოებრივ წვდომას
- საჯარო დაფინანსებით განხორციელებული ცოდნის გაცვლის პროექტები
- სამეცნიერო და ტექნო პარკები
- „Science shop“-ები — უნივერსიტეტისა და საზოგადოების თანამშრომლობის პლატფორმები პრაქტიკული კვლევების ჩასატარებლად
- საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული კომერციალიზებული საქმიანობები
- უნივერსიტეტის ექსპერტიზის საჯაროდ ხელმისაწვდომი მონაცემთა ბაზა
- საზოგადოების ჩართვა კვლევის პროცესში

**4. საზოგადოებრივად
ჩართული სწავლა და
სწავლება**

- ტრენინგების შეთავაზება როგორც უწყვეტი და პროფესიული განათლების კომპონენტი
- პროფესიული განვითარების ცენტრების საქმიანობა
- სასწავლო ცენტრები და მათი პროგრამები
- წინაპროფესიული პროგრამები
- შესაძლებლობების განმტკიცების კურსები
- პრაქტიკაზე დაფუძნებული სწავლება
- სტაჟირებები და პრაქტიკული გამოცდილების პროგრამები
- საერთაშორისო აკადემიური და პროფესიული გამოცდილების პროგრამები
- პრაქტიკოსი ლექტორებისა და მასწავლებლების მოწვევა სასწავლო პროცესში
- სასწავლო პროგრამების შემუშავება საზოგადოებრივი თემების წარმომადგენლებთან თანამშრომლობით
- დამატებითი ან თანმხლები საგანმანათლებლო აქტივობები, რომლებიც მიზნად ისახავს სტუდენტთა პიროვნულ და პროფესიულ განვითარებასა და მრავალფეროვნებას
- სწავლება რთულად მისაწვდომი ან რისკის ქვეშ მყოფი ჯგუფებისთვის
- სწავლების შესაბამისი ჩართულობის გამოცდილების უზრუნველყოფა
- სამოქალაქო პასუხისმგებლობაზე ორიენტირებული საგნობრივი და არასაგნობრივი სწავლება
- საჯარო ლექციებისა და სემინარების ჩატარება
- კრედიტის არ მქონე კურსების ორგანიზება
- ინსტრუქტირებისა და ტრენინგ პროგრამების განხორციელება

5. სტუდენტთა ჩართულობა

- თანამშრომლობითი კვლევითი პროექტები
- კვლევისა და ინოვაციების სფეროში თანამშრომლობა
- საზოგადოების საჭიროებებზე მორგებული, თანამშრომლობითი კვლევითი პროგრამები
- საზოგადოების მიერ იდენტიფიცირებულ საჭიროებებზე საპასუხო კვლევები
- საზოგადოების ჩართულობა კვლევით პროცესში
- ურთიერთთანამშრომლობაზე დაფუძნებული კვლევითი პროექტები
- საზოგადოებრივი პარტნიორების მონაწილეობით, საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვან კვლევათა თანამონაწილეობითი წარმოება
- რთულად ხელმისაწვდომი ან რისკის ქვეშ მყოფი ჯგუფების საჭიროებებზე ორიენტირებული კვლევა
- დაკვეთით შესრულებული კვლევები
- თანამონაწილეობითი ქმედითი კვლევა
- კვლევითი თანამშრომლობა და ტექნოლოგიების გადაცემა ტექნოლოგიების გადაცემის მხარდაჭერა

6. სტუდენტთა ჩართულობა

- სტუდენტური მოხალისეობრივი ინიციატივები
- სტუდენტთა ხელმძღვანელობით განხორციელებული პროექტები და ინიციატივები (მაგ.: ხელოვნების, გარემოს დაცვის მიმართულებით)
- სტუდენტების მიერ განხორციელებული სოციალური ინოვაციები
- საზოგადოების სამოქალაქო ცხოვრებაში წვლილის შეტანა
- პრაქტიკული სასწავლო პროგრამები
- სტუდენტთა და საზოგადოებრივი თემის ერთობლივი ღონისძიებები

7. აკადემიური პერსონალის ჩართულობა

- თემობრივად ან საზოგადოებრივად ჩართული სასწავლო კურსების შემუშავება (მაგალითად, საზოგადოებრივ მომსახურებაზე დაფუძნებული სწავლების კურსები)
- კვლევითი დახმარების სერვისები — გამოძიება, კონსულტაცია და რეკომენდაციები
- საკონსულტაციო მომსახურება
- რთულად მისაწვდომ და რისკის ქვეშ მყოფ ჯგუფებთან საკონსულტაციო მომსახურების მიწოდება
- უსასყიდლო პროფესიული და მოხალისეობრივი საქმიანობა სამუშაო დროის მიღმა
- საბჭოებში უფასო თავმჯდომარეობა ან მონაწილეობა
- სამოქალაქო ორგანიზაციებისა და ინსტიტუტების მმართველ ორგანოებში ჩართვა
- საზოგადოებრივი დიალოგის ხელშეწყობა
- მედია ჩართულობა — ინტერვიუები, სტატიები და კომენტარები
- საზოგადოების სამოქალაქო ცხოვრებაში აქტიური მონაწილეობა
- ინტელექტუალური წვლილი ექსპერტის სტატუსით — ანალიტიკა, შეფასება, რეკომენდაციები
- საჯარო ლექციებისა და სემინარების ჩატარება
- ტექნიკური მხარდაჭერის, ექსპერტული შეფასების და იურიდიული კონსულტაციის მიწოდება საზოგადოებისა და პარტნიორი ინსტიტუტებისთვის
- კვლევითი, შემუშავებული პოლიტიკისა და ტექნიკური ანგარიშების მომზადება
- პერსონალი, რომლის სამუშაოს ნაწილია სოციალური ან საზოგადოებრივი ჩართულობა
- კურსდამთავრებულებთან თანამშრომლობა და მომსახურება

წყარო: Culum, B. (2018).

უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობა (UCE) უმაღლესი განათლების მომავალი განვითარებისთვის ერთ-ერთ მთავარ საყრდენს წარმოადგენს, რამდენადაც თანამედროვე საზოგადოებაში იგი დემოკრატიული, ინკლუზიური და ტრანსფორმაციული ძალის მნიშვნელოვანი წყაროა. როდესაც მას საფუძვლად უდევს ფუნდამენტური პრინციპები და არგუმენტირებულ ხედვაზე დაფუძნებული მიდგომები, ჩართულობა აღარ აღიქმება როგორც დამატებითი ფუნქცია; იგი გარდაიქმნება თანამედროვე უნივერსიტეტის იდენტობისა და მისი საქმიანობის განმსაზღვრელ ნიშნად.

შემდეგი ნაწილი იკვლევს იმ სტრატეგიული და სტრუქტურული მექანიზმების ანალიზს, რომელთა მეშვეობითაც უმაღლეს საგანმანათლებლო ინსტიტუტებს შეუძლიათ ხელი შეუწყონ აღნიშნული ინტეგრაციის ინსტიტუციურ დონეზე განმტკიცებასა და სისტემურ დანერგვას, შესაბამისი პოლიტიკისა და სტრატეგიული დაგეგმვის ჩარჩოების გამოყენებით.

2. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის ინსტიტუციური პოლიტიკა და სტრატეგიული ჩარჩო

იმისათვის, რომ უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობა (UCE) პერიფერიული პოზიციიდან გადაიქცეს აკადემიური ცხოვრების არსებით და განუყოფელ ნაწილად, აუცილებელია მისი სტრატეგიული ინტეგრირება უნივერსიტეტის მმართველობის, სტრატეგიული დაგეგმვისა და პოლიტიკის ფორმირების ჩარჩოებში. ინსტიტუციური ტრანსფორმაცია სცდება ცალკეული ინიციატივების ფარგლებს. იგი მოითხოვს სისტემურ სტაბილურობას, რომელიც დაფუძნებულია გააზრებულ ხედვაზე, ეფექტიან ლიდერობასა და განვითარებულ ორგანიზაციულ კულტურაზე. მოცემული თავი განიხილავს, თუ როგორ შეუძლიათ უნივერსიტეტებს უზრუნველყონ ისეთი ხელსაყრელი გარემოს ფორმირება, რომელიც ჩართულობის ინტეგრაციას, ნორმალიზებასა და განმტკიცებას შეუწყობს ხელს, უნივერსიტეტის მისიის ყველა ჭრილში.

როგორც ჰოლი და ტანდონი (2017) აღნიშნავენ, ჩართულობის შედეგების გრძელვადიანი მდგრადობის უზრუნველყოფა შეუძლებელია მისი ინსტიტუციონალიზაციის გარეშე, ვინაიდან მხოლოდ ამ გზით შეიძლება ჩართულობა გასცდეს მოკლევადიანი პროექტების ფარგლებს და გახდეს სისტემური პროცესის ნაწილი. სტრუქტურული მხარდაჭერის არარსებობის შემთხვევაში, უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის (UCE) პრაქტიკა საფრთხის წინაშე დგას, რომ არ დარჩეს ფრაგმენტული ან ფორმალური ხასიათის მატარებელი. ამასთანავე, ვირტსი და სენდმანი (2010) განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებენ საზღვრის მომიჯნავე როლების და ინსტიტუციურ პოლიტიკას შორის თანხვედრის უზრუნველყოფას, რაც განაპირობებს თანამშრომლობისა და რეფლექსიური პასუხისმგებლობის კულტურის განვითარებას. ჩართულობის ინტეგრაცია ინსტიტუციურ პოლიტიკაში იძლევა გარანტიას, რომ იგი აღარ იქნება დამოკიდებული მხოლოდ ცალკეული ენთუზიასტების ან ლიდერების აქტიურობაზე, არამედ დამკვიდრდება უნივერსიტეტის ეთოსსა და ყოველდღიურ საქმიანობაში როგორც მისი იდენტობის ორგანული ნაწილი.

გოდდარდი და თანაავტორები (2016) იცავენ სამოქალაქო უნივერსიტეტის კონცეფციას, როგორც მოდელს, რომელიც გამოხატავს აღნიშნულ ინტეგრირებულ მიდგომას, ასეთ უნივერსიტეტში ჩართულობა არ განიხილება როგორც „მესამე მისია“, არამედ წარმოადგენს „მთლიანი უნივერსიტეტის“ საქმიანობისა და იდენტობის განმსაზღვრელ პრინციპს.

სტრატეგიული დაგეგმვაც აუცილებელ წინაპირობას წარმოადგენს იმისათვის, რომ ჩართულობა უნივერსიტეტის უფრო ფართო მიზნებთან, მათ შორის, მონაწილეობაზე ხელმისაწვდომობის გაფართოებასთან, პასუხისმგებელ კვლევასა და ინოვაციასთან (RRI), ისევე როგორც რეგიონულ განვითარებასთან – მჭიდროდ იყოს დაკავშირებული. როგორც აღნიშნულია YUFE-ს დეკლარაციაში (2025–2030), ჩართულობა უნდა იქცეს განუყოფელ, ტრანსვერსალურ პრინციპად, რომელიც ინტეგრირებულია უნივერსიტეტის მმართველობის, სწავლებისა და კვლევის ყველა ჭრილში.

მოკლედ, ინსტიტუციური პოლიტიკა მხოლოდ ადმინისტრაციულ ინსტრუმენტად ვერ ჩაითვლება — ის განსაზღვრავს, რა ფასდება, ვინ იღებს აღიარებას და როგორ ვრცელდება ცოდნა უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის, ორმხრივი სარგებლისა და ურთიერთპასუხისმგებლობის პრინციპზე დაყრდნობით. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის (UCE) ინტეგრირება ამ ჩარჩოებში წარმოადგენს როგორც სტრატეგიულ აუცილებლობას, ისე ეთიკურ ვალდებულებას თანამედროვე უნივერსიტეტებისთვის.

2.1. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის (UCE) ინტეგრირება ინსტიტუციურ სტრატეგიაში

ჩართულობის ინტეგრირება ინსტიტუციურ სტრატეგიაში იწყება უნივერსიტეტის მაღალი დონის ხედვისა და პოლიტიკის შემუშავებით. ის უნივერსიტეტები, რომლებიც წარმატებით ახორციელებენ უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობას (UCE), როგორც წესი:

- აღიარებენ მისიასა და სტრატეგიულ გეგმებში ჩართულობას როგორც უმთავრეს პრინციპს;
- გამოყოფენ რესურსებსა და კადრებს (მაგ., საზოგადოებასთან ჩართულობის ოფისები, საზოგადოებასთან ურთიერთობის კოორდინატორის პოზიციები).
- აერთიანებენ ჩართულობის პრინციპებს შეფასების, დანინაურებისა და დაჯილდოების სისტემებში;
- აღვივებენ ინკლუზიურ ორგანიზაციულ კულტურას, რომელიც ეფუძნება ურთიერთპატივისცემასა და პარტნიორობას.

სტრატეგიულ მიდგომაში ასევე უნდა მოიაზრობოდეს საზოგადოების, ჩართულობის და ზეგავლენის მკაფიო განსაზღვრებები, რომლებიც შეესაბამება კონკრეტული უნივერსიტეტისა და რეგიონის კონტექსტს. როგორც აღნიშნულია ავსტრალიურ გზამკვლევაში *Engaged University*, უნივერსიტეტები სარგებელს იღებენ ჩართულობის მიმართულებით შიდა აუდიტების ჩატარებითა და პრიორიტეტების ერთობლივი განსაზღვრით საზოგადოების დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად (Beyond the Academy, 2022).

2.2. მოდელები და ჩარჩოები სტრუქტურული ჩართულობისთვის

გარკვეული მოდელები უნივერსიტეტებს ეხმარება ჩართულობის თანმიმდევრული და გამართული პოლიტიკის შემუშავებაში:

- **სამოქალაქო უნივერსიტეტის მოდელი** (გოდარდი/Goddard et al., 2016) — უპირატესობას ანიჭებს ლოკალურ კონტექსტზე დაფუძნებულ პასუხისმგებლობას, უნივერსიტეტის მისიების ინტეგრირებულ განხორციელებასა და სამოქალაქო ლიდერობის გაძლიერებას, როგორც უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ურთიერთქმედების სტრატეგიულ საფუძველს.

- **Carnegie-ს საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული კლასიფიკაცია** (*Carnegie Community Engagement Classification*, American Council on Education, n.d.) — წარმოადგენს უნივერსიტეტის თვითშეფასებისა და გარე აღიარების ინსტიტუციურად სტრუქტურირებულ ჩარჩოს.
- **ჩართულობის ჩარჩოს შემუშავება** (*Anchoring Engagement Framework*, Pasque et al., 2005) — ხაზს უსვამს კოლაბორაციულ მმართველობას, გამჭვირვალე გადაწყვეტილების მიღების პროცესებსა და ჩართულობის პრაქტიკის ერთობლიობას.
- **YUFE-ის სტრატეგიული საყრდენი და დეკლარაცია (2025–2030)** — ამყარებს ინკლუზიურობისა და რეგიონული ინოვაციების პრინციპების ინსტიტუციონალიზებას.
- **TEFCE ჩარჩო** (*Farnell et al., 2020*)

თითოეული მოდელი გამოკვეთილად უსვამს ხაზს მრავალმხრივი დაინტერესებული მხარეების თანამონაწილეობითი დიზაინისა და უნივერსიტეტის ცენტრალური ხელმძღვანელობის, აკადემიური ერთეულებისა და ადმინისტრაციული მომსახურების შიდა კოორდინაციის მნიშვნელობას.

2.3. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის (UCE) პოლიტიკის განმაპირობებელი ფაქტორები და დაბრკოლებები

უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის (UCE) ეფექტიანი პოლიტიკის ძირითადი განმაპირობებელი ფაქტორებია:

- **ხელმძღვანელობის მტკიცე მხარდაჭერა** რექტორისა და უმაღლესი მენეჯმენტის დონეზე;
- **ინტეგრირებული დაფინანსების მოდელები**, რომლებიც ჩართულობას აღიარებენ როგორც უნივერსიტეტის ძირითადი აკადემიური საქმიანობის ნაწილს და ქმნიან შესაბამის სტიმულებს;
- **ინსტიტუციური მასშტაბის კომუნიკაციის** სტრატეგიები, რომლებიც ხაზს უსვამენ ჩართულობის მნიშვნელობასა და საზოგადოებრივ ღირებულებას.

ხშირად არსებული დაბრკოლებებია:

- ცენტრალურ ადმინისტრაციასა და აკადემიურ ერთეულებს შორის ურთიერთობის **ფრაგმენტაცია**;
- **ინსტიტუციური სიციხადის** ნაკლებობა იმასთან დაკავშირებით, თუ რა მიიჩნევა ჩართულობად;
- დაწინაურებისა და აკადემიური სტატუსის მინიჭების კრიტერიუმებს შორის შეუსაბამობა.

TEFCE-ს კვლევამ აჩვენა, რომ მდგრადი ჩართულობა ყალიბდება მაშინ, როდესაც იგი ინტეგრირებულია უნივერსიტეტის ხარისხის უზრუნველყოფის მექანიზმებში და არ განიხილება როგორც ნებაყოფლობითი ან დამატებითი აქტივობა.

2.4. რეკომენდაციები სტრატეგიული იმპლემენტაციისთვის

3. უნივერსიტეტისა და საზოგადოების **ჩართულობის ერთიანი ინსტიტუციური** ხედვის ფორმირება შიდა და გარე დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციით.
4. ჩართულობის **ინტეგრირება ინსტიტუციური დაგეგმვის** ციკლებში, ხარისხის უზრუნველყოფის ჩარჩოებსა და ყოველწლიურ ანგარიშგებაში.
5. **ლიდერული პოზიციების** (მაგ., პრორექტორის ჩართულობის საკითხებში) და ინტერდისციპლინური გუნდების შექმნა ჩართულობის პოლიტიკის კოორდინაციისა და განხორციელების უზრუნველსაყოფად.
6. თანამშრომელთა და აკადემიური პერსონალის **პროფესიულ განვითარებაში ინვესტირება**, ჩართულობის უნარებისა და შესაძლებლობების გასაუმჯობესებლად.
7. **ჩართული კვლევისა და სწავლების პრაქტიკის ნახალისება და აღიარება**, განახლებული აკადემიური დატვირთვის მოდელისა და დანინაურების პოლიტიკის შემუშავების საფუძველზე.
8. **მონიტორინგისა და შეფასების უზრუნველყოფა** მონაწილეობითა და რეფლექსიურობაზე დაფუძნებული მექანიზმების გამოყენებით.

2.5. ინსტიტუციური მხარდაჭერა საზოგადოებასთან ჩართულობის უზრუნველსაყოფად: შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულების როლი და ფუნქციები

საზოგადოებრივი ჩართულობის ინსტიტუციონალიზაცია უმაღლესი განათლების სივრცეში მოითხოვს მრავალმხრივ მიდგომას, რაც გულისხმობს ჩართულობის პრინციპების ინტეგრირებას უნივერსიტეტის ძირითად მისიებსა და საქმიანობებში (Bhagwan, 2020). საზოგადოებრივ ჩართულობაზე პასუხისმგებელი ერთეულები ჩამოყალიბდა როგორც უნივერსიტეტების საკვანძო სტრუქტურები, რომელთა ამოცანაა აკადემიურ ინსტიტუციებსა და მათ მიერ მომსახურე საზოგადოებებს შორის ურთიერთსასარგებლო პარტნიორობა განავითაროს და განამტკიცოს (Weerts & Sandmann, 2010).

აღნიშნული ერთეულები გადამწყვეტ როლს ასრულებენ უნივერსიტეტის რესურსების საზოგადოებრივ საჭიროებებთან შესაბამისობაში მოყვანაში, რაც აძლიერებს ინსტიტუციის სოციალურ პასუხისმგებლობას და ხელს უწყობს საზოგადოების კეთილდღეობის გაუმჯობესებას (Ahmed & Palermo, 2010).

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე პასუხისმგებელი ერთეულები უნივერსიტეტში ასრულებენ ფუნქციას, რომელიც განაპირობებს ჩართულობის პრაქტიკის დამკვიდრება-განვითარებას, განხორციელებასა და ინსტიტუციურ აღიარებას. ეს წარმოადგენს ერთგვარ „ჭიშკარს“, რომლის მეშვეობითაც საზოგადოებრივი პარტნიორობი პირველად ამყარებენ კონტაქტს უნივერსიტეტთან (Beyond the Academy, 2022). ისინი შეიძლება წარმოადგენდნენ ხიდს, რომელიც უნივერსიტეტის აკადემიურ ცოდნას საზოგადოების პრაქტიკულ საჭიროებებთან და მისწრაფებებთან აკავშირებს (Gruber, 2017). აღნიშნული

ხელს უწყობს ურთიერთთანამშრომლობით პროექტებს, სადაც აკადემიური პერსონალი, სტუდენტები და საზოგადოების წევრები ერთობლივად მუშაობენ ადგილობრივ გამომწვევებთან გასამკლავებლად (Bhagwan, 2020). საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულები, რომლებიც სტუდენტების, აკადემიური პერსონალისა და ადმინისტრაციული თანამშრომლების მუშაობას წარმოაჩენენ და ხელს უწყობენ, ამავე დროს, აძლიერებენ საზოგადოების კავშირებს უნივერსიტეტთან. მაგალითად, მათ შეუძლიათ დააწესონ ყოველწლიური ჯილდო, რომელიც აღიარებს განსაკუთრებულ აკადემიურ ჩართულობას — ამით არა მხოლოდ ინდივიდუალური წვლილი აღინიშნება, არამედ ჩანს ინსტიტუციის ერთგულება მსგავსი ჩართულობის მიმართ. ასევე, ასეთ ერთეულებს შეუძლიათ დანიშნონ კვალიფიციური კოორდინატორები, რომლებიც პასუხისმგებელი იქნებიან ფაკულტეტის ჩართულობის შესაძლებლობების იდენტიფიცირებაზე, კვლევითი თანამშრომლობის მიმართულებების მართვაზე ისე, რომ არ მოხდეს რომელიმე კონკრეტული დეპარტამენტის ან დისციპლინის გამორჩევა, და პარალელურად უზრუნველყონ ნდობაზე დაფუძნებული ურთიერთობების ფორმირება პოტენციურ გარე პარტნიორებთან (Beyond the Academy, 2022).

ყველაზე ეფექტური საზოგადოების ჩართულობის ერთეულები უნივერსიტეტის ინსტიტუციურ მიმართულებას განსაზღვრავენ იმით, რომ საზოგადოებრივ საკითხებზე რეაგირებენ, სამოქალაქო პასუხისმგებლობასა და დემოკრატიულ ღირებულებებს აძლიერებენ, კვლევისა და სწავლების ხარისხის ამაღლებას უწყობენ ხელს (Beyond the Academy, 2022).

ასეთი ერთეულების ფუნქციები და მასშტაბი განსხვავდება კონკრეტული უმაღლესი განათლების დაწესებულების მიზნებისა და პრიორიტეტების მიხედვით. მათ შეიძლება ჰქონდეთ სხვადასხვა დასახელება — საზოგადოების ჩართულობის ცენტრი, საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების ერთეული, საზოგადოებასთან ურთიერთობებისა და ჩართულობის სამსახური და სხვ. მიუხედავად სტრუქტურული განსხვავებებისა, ისინი ხშირად საერთო ამოცანებს და მიზნებს იზიარებენ.

2.5.1. საზოგადოების ჩართულობის ერთეულების ძირითადი ფუნქციები და საქმიანობა

საზოგადოების ჩართულობის ინტეგრაცია სასწავლო პროგრამაში

მიზანი: საზოგადოების ჩართულობის ინტეგრირება აკადემიურ სწავლა-სწავლების პროცესში.

მთავარი საქმიანობები:

- საზოგადოებრივ ჩართულობაზე ორიენტირებული სასწავლო კურსების შემუშავებაში უნივერსიტეტების ლექტორების მხარდაჭერა ინდივიდუალური კონსულტაციების გზით;
- პედაგოგიური სემინარების ჩატარება ჩართულ სწავლასა და სწავლებაზე;
- რეფლექსიური პრაქტიკებისა და ინსტრუმენტების უზრუნველყოფა, საზოგადოებრივი საქმიანობის აკადემიურ მიზნებთან დაკავშირების მიზნით;

- მცირე გრანტებისა და ინოვაციური სასწავლო კურიკულუმის დაფინანსების პროგრამების შეთავაზება;
- საზოგადოების ჩართულობის შესაბამისობის უზრუნველყოფა აკრედიტაციის სტანდარტებთან და სასწავლო შედეგებთან ეფექტიანი ინტეგრაციის მიზნით;
- ლექტორებს, სტუდენტებსა და ადმინისტრაციის თანამშრომლებს შორის ცნობიერების ამაღლება საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების მნიშვნელობის შესახებ.

მაგალითი:

მინესოტას უნივერსიტეტის *Centre for Community-Engaged Learning* საზოგადოების ჩართულობით ატარებს ტრენინგებსა და კონსულტაციებს, რომლებიც ეხმარება ლექტორებს კურსების შედგენაში. აღნიშნული ცენტრი შემდეგ სერვისებსა და მხარდაჭერას უზრუნველყოფს:

- საზოგადოებრივი ჩართულობის კომპონენტების ინტეგრირება ახალ ან არსებულ სილაბუსებში;
- ორგანიზაციების და პროექტების იდენტიფიცირება, რომლებიც უკავშირდება კურსის მიზნებს;
- ლექტორთა პროფესიული განვითარების სემინარები და ინდივიდუალური კონსულტაციები;
- საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში გამოყენებული პედაგოგიური მიდგომების შესახებ სიღრმისეული ცოდნის მიწოდება;
- სტუდენტთა მხარდაჭერა მთელი მათი საზოგადოებრივი საქმიანობის განმავლობაში. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე ორიენტირებული სწავლების დანიშნული კოორდინატორები ეხმარებიან სტუდენტებს პროცესის წარმართვაში და მხარს უჭერენ მათ ვალდებულებების შესრულებაში;
- საზოგადოებრივ პანელთა ორგანიზება ჩართულ სწავლებასთან დაკავშირებული კურსებისთვის, სადაც ადგილობრივი ორგანიზაციები თავიანთ მისიასა და შესაძლებლობებს აცნობენ სტუდენტებს;
- ონლაინ სისტემა, რომელიც საშუალებას აძლევს სტუდენტებს საკუთარი პოზიციები, დრო და კომუნიკაცია მართონ საზოგადოებრივ პარტნიორობთან;
- ტრენინგები სტუდენტთა მომზადებისთვის საზოგადოებრივ საქმიანობაში მონაწილეობის დაწყებამდე;
- კონფლიქტების გადაჭრა, მედიაცია პრობლემური საკითხების შემთხვევაში და პასუხისმგებლობის ფორმების ადმინისტრირება;
- სტუდენტთა შეფასებების შეგროვება კურსის დასრულების შემდეგ და ლექტორებსა თუ პარტნიორ ორგანიზაციებთან შედეგების გაზიარება.

<https://ccel.umn.edu/faculty/teaching-community-engaged-learning/faculty-development-community-engaged-learning>

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის და სამეცნიერო საქმიანობის მხარდაჭერა

მიზანი: საზოგადოებასთან ერთად წარმოებული, რეალურ სოციალურ გამოწვევებთან დაკავშირებული კვლევის წახალისება და მხარდაჭერა.

მთავარი საქმიანობა:

- საზოგადოების ჩართულობაზე დაფუძნებული და მოქმედებაზე ორიენტირებული კვლევის მხარდაჭერა;
- ტრენინგებისა და სემინარების განხორციელება მკვლევართათვის, საზოგადოებრივი პარტნიორობისთვის და ადმინისტრაციული პერსონალისთვის საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული კვლევის მიმართულებით;
- მკვლევართა დაკავშირება შესაბამის საზოგადოებრივ პარტნიორებთან;
- გრანტების შეთავაზება, მენტორობა ან საგამომცემლო მხარდაჭერა საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სამეცნიერო საქმიანობისთვის;
- კვლევითი გამოფენების, კონფერენციების და სემინარების ორგანიზება საზოგადოებრივად ჩართულ კვლევაში

მაგალითი:

მიჩიგანის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული კვლევის სტიპენდიატთა პროგრამა წარმოადგენს ერთწლიან პროფესიული განვითარების ინიციატივას, რომელიც განკუთვნილია ოთხი ადრეული და შუა კარიერულ ეტაპზე მყოფი ფაკულტეტის წევრისა და ოთხი აკადემიური თანამშრომლისთვის, რათა მათ საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის (CER) უნარები განივითარონ და სამეცნიერო პროდუქტები საზოგადოების პარტნიორობთან ერთად შექმნან. მეცნიერ-თანამშრომლები მონაწილეობენ ყოველთვიურ სემინარებში, რომელთაც უძღვებიან გამოცდილი მკვლევრები და საზოგადოებრივი პარტნიორები. თემები მოიცავს პარტნიორულ განვითარებას, ინკლუზიური და კულტურულად მგრძნობიარე გამოცდილების გამოყენებას, კვლევის ყველა ფაზაში საზოგადოების ჩართვას, პუბლიკაციების გამოქვეყნებასა და აკადემიური წარმატების მიღწევის გზებს. მეცნიერ-თანამშრომლები საზოგადოებრივ პარტნიორობთან ერთობლივი კვლევითი პროექტის შემუშავებაში მონაწილეობენ ან ქმნიან სამეცნიერო პროდუქტებს, როგორიცაა გრანტის განაცხადები, პილოტური კვლევები ან რეფერირებადი სტატიები.

სტუდენტთა საზოგადოებრივი ჩართულობის ინიციატივებისა და განვითარების მხარდაჭერა

მიზანი: სტუდენტთა სამოქალაქო იდენტობის, ლიდერული უნარების და პროფესიული კომპეტენციების განვითარება.

მთავარი საქმიანობა:

- სტუდენტთა მოხალისეობრივი და სტაჟირების პროგრამების კოორდინაცია საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან;
- სამოქალაქო ჩართულობის პროგრამების ორგანიზება (მაგ., ამომრჩეველთა განათლება, სოციალური ინოვაციის ლაბორატორიები);

- სტუდენტთა სტიპენდიებისა და ლიდერთა აკადემიების, ელჩთა პროგრამების შეთავაზება;
- უნივერსიტეტის გარეთ ან საერთაშორისო ჩართულობის პროგრამებში მონაწილე სტუდენტთა მომზადება და შემდგომი მხარდაჭერა;
- სტუდენტთა მიერ წამოწყებული საზოგადოებრივი პროექტებისა და გრანტების კონკურსების მხარდაჭერა;
- სტუდენტური ინიციატივების, კლუბებისა და ორგანიზაციების ხელშეწყობა;
- სტუდენტთა საზოგადოებრივ ჩართულობაში მიღწეული წარმატებების აღიარება.

მაგალითი:

DukeEngage — ეს არის *კენანის ეთიკის ინსტიტუტის პროგრამა*, რომელიც წარმოადგენს რვა კვირიან ინტენსიურ საზაფხულო პროგრამას. რომელიც Duke-ის უნივერსიტეტის სტუდენტებს აძლევს შესაძლებლობას, იმუშაონ სხვადასხვა გლობალურ საზოგადოებაში მნიშვნელოვანი სოციალური პრობლემების გადაჭრაზე. სტუდენტები ადგილობრივ პარტნიორ ორგანიზაციებთან და პროფესორებთან თანამშრომლობით იღებენ ინოვაციურ გადაწყვეტილებებს და პოზიტიურ ცვლილებებს ახორციელებენ. პარალელურად, ისინი მონაწილეობენ რეფლექსიურ სესიებში, სადაც განიხილავენ თავიანთ გამოცდილებას, სწავლობენ სოციალურ კონტექსტს და აანალიზებენ, რატომ არის ეს საქმიანობა მნიშვნელოვანი მათთვის და საზოგადოებისთვის.

<https://dukeengage.duke.edu/learn-more/>

საზოგადოებრივ პარტნიორობათა განვითარება და მართვა

მიზანი: საზოგადოების წარმომადგენლებთან ურთიერთობის ჩამოყალიბება და შენარჩუნება ურთიერთსასარგებლო და ეთიკური პრინციპების გათვალისწინებით.

მთავარი საქმიანობა:

- პოტენციური საზოგადოებრივი პარტნიორების იდენტიფიცირება და გათვალისწინება;
- თანამშრომლობის მემორანდუმებისა და შეთანხმებების გაფორმება;
- პარტნიორობის მონაცემთა ბაზის მართვა (კონტაქტები, პროექტები, შეფასებები);
- ეთიკური, ინკლუზიური და ორმხრივი თანამშრომლობის უზრუნველყოფა;
- საზოგადოებრივ პარტნიორობა ქსელური ღონისძიებების ორგანიზება.

მაგალითი:

ვირჯინიის თანამეგობრობის უნივერსიტეტის საზოგადოებრივი ჩართულობისა და ზეგავლენის ცენტრი ადგენს საზოგადოებრივად ჩართული პარტნიორობის მონაცემთა ბაზას — ონლაინ პლატფორმას, რომელიც აერთიანებს უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ურთიერთობების მონაცემებს. მისი მიზანია კოორდინაციის, თანამშრომლობისა და კომუნიკაციის გაძლიერება საზოგადოებრივ პარტნიორებთან. პლატფორმა საშუალებას აძლევს აკადემიურ პერსონალსა და სტუდენტებს იპოვონ მსგავსი ინტერესების მქონე კოლეგები, შესაბამისი მიმართულების პარტნიორები და ინიციატივები,

რომლებიც შეესაბამება უნივერსიტეტის მისიასა და საზოგადოებრივ საჭიროებებს.

<https://communitypartnerships.vcu.edu/>

საზოგადოებრივი ჩართულობის შეფასება და მონიტორინგი

მიზანი: საზოგადოების ჩართულობის გავლენისა და შედეგების შეფასება ყველა ჩართული მხარისათვის.

მთავარი საქმიანობა:

- სტუდენტთა სწავლის, ლექტორთა მონაწილეობისა და საზოგადოებრივი შედეგების შეფასებითი ინსტრუმენტების შექმნა;
- პროგრამების ეფექტიანობის ხარისხობრივი და რაოდენობრივი შეფასება;
- ყოველწლიური ანგარიშებისა და გავლენის ინდიკატორების შექმნა;
- ჩართული კვლევისა და შედეგების გავრცელების მხარდაჭერა;
- შეფასების პროცესში საზოგადოების წარმომადგენელთა მონაწილეობის უზრუნველყოფა.

მაგალითი:

University College Dublin ყოველწლიურად აქვეყნებს *UCD Community Engagement Report*-ს, რომელიც ასახავს საზოგადოების ჩართულობის მრავალფეროვან პრაქტიკას — საზოგადოებრივად ჩართული კვლევებიდან და ინოვაციებიდან დაწყებული, საზოგადოებრივად ჩართული სწავლებითა და მოხალისეობით დამთავრებული. ანგარიში წარმოაჩენს უნივერსიტეტის სხვადასხვა ფაკულტეტის და დეპარტამენტის ინიციატივებს, აჩვენებს მათ გავლენას ადგილობრივ და ეროვნულ დონეზე და ქმნის სივრცეს გამოცდილების გაზიარებისა და საუკეთესო გამოცდილების დამკვიდრებისთვის.

<https://www.ucd.ie/ucdinthecommunity/impactstories/ucdcommunityengagementreport/>

საჯარო ჩართულობა და საზოგადოებისადმი მიმართული საქმიანობა

მიზანი: უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის დიალოგისა და ორმხრივი სწავლის ხელშეწყობა.

მთავარი საქმიანობა:

- საჯარო ფორუმების, დისკუსიების, შეხვედრებისა და გამოფენების ორგანიზება;
- საზოგადოების და უნივერსიტეტის ურთიერთობის კვირეულის ან ერთობლივი საზოგადოებრივად ჩართული მომსახურების დღეების განსაზღვრა და ჩატარება;
- საინფორმაციო ბიულეტენების, პოდკასტების ან საზოგადოების ნარატივის პუბლიკაცია;
- საზოგადოებრივი ჩართულობის აქტივობების ხილვადობის შენარჩუნება მედიისა და ციფრული პლატფორმების საშუალებით;

- ადგილობრივ მედიასთან, თვითმმართველობებთან და სხვა შესაბამის უწყებებთან კავშირის დამყარება.

მაგალითი:

ყოველწლიურად *Rhodes University Community Engagement* ატარებს დაჯილდოების ცერემონიას, რომელიც მიზნად ისახავს საზოგადოების ჩართულობის სფეროში განსაკუთრებული მიღწევების აღიარებას. *Annual Community Engagement Awards* წარმოადგენს ერთწლიან მუშაობაზე დაფუძნებულ ერთგვარ აღიარებას, რომელიც აერთიანებს სტუდენტებს, მოხალისეებს, მკვლევრებსა და საზოგადოებრივ პარტნიორებს, რათა თავიანთი გამოცდილება გააზიარონ და საერთო შედეგები შეაფასონ.

დაჯილდოების ღონისძიება ასევე აძლიერებს სტუდენტ ლიდერთა და მოხალისეთა მოტივაციას, რომელთაც განსაკუთრებული წვლილი შეაქვთ უნივერსიტეტის სამოქალაქო მისიაში. ფინალისტები და უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობა ერთიანდებიან მცირე ცერემონიაზე, რომელიც ტარდება ყოველწლიურად, რათა კიდევ ერთხელ გაუსვან ხაზი საზოგადოების ჩართულობის მნიშვნელობასა და უწყვეტობას.

<https://www.ru.ac.za/communityengagement/about/communityengagementawards/#d.en.157990>

საზოგადოებრივი ჩართულობის შესაძლებლობების გაძლიერება

მიზანი: სხვადასხვა დაინტერესებული მხარის აღჭურვა ცოდნითა და უნარებით, რომლებიც აუცილებელია არსებითი და მდგრადი ჩართულობისთვის.

მთავარი საქმიანობა:

- პროფესიული განვითარების სემინარების ჩატარება ისეთ თემებზე, როგორიცაა თანასწორობა, ეთიკური ჩართულობა და ძალაუფლების დინამიკა;
- სახელმძღვანელოების, სამუშაო ინსტრუმენტებისა და შაბლონების შემუშავება ეფექტიანი პროექტების დაგეგმვისთვის;
- ახალი აკადემიური და ადმინისტრაციული პერსონალის ინტეგრაციის უზრუნველყოფა აღნიშნული თემატიკის ფარგლებში;
- საზოგადოების პარტნიორებისა და ადმინისტრაციული თანამშრომლების მხარდაჭერა რესურსებით (მაგ., პროექტის დაგეგმვა, დაფინანსების მოპოვების უნარები);
- თანატოლთა სწავლების სივრცეების შექმნა და ხელშეწყობა.

მაგალითი:

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე ახალი ხედვის ფორმირების მიზნით, პრეტორიის უნივერსიტეტმა შეიმუშავა *Curricular Community Engagement Framework and Toolkit*. აღნიშნული ჩარჩო და ინსტრუმენტი უზრუნველყოფს თანამშრომელთა, სტუდენტთა და საზოგადოებრივი პარტნიორების თანმიმდევრულ მოქმედებას უნივერსიტეტის სტრატეგიულ მიზნებთან და მისიასთან შესაბამისობაში, ხელს უწყობს ჩართულობის პროცესის სისტემატიზაციას და ხარისხის უზრუნველყოფას.

<https://www.up.ac.za/community-engagement>

საზოგადოებრივი ჩართულობის სტრატეგია

მიზანი: უზრუნველყოს საზოგადოების ჩართულობის ინტეგრირება უნივერსიტეტის სტრატეგიაში, პოლიტიკასა და ინსტიტუციურ კულტურაში.

მთავარი საქმიანობა:

- მონაწილეობა უნივერსიტეტის სტრატეგიული გეგმის ან მისიის დოკუმენტის შემუშავებაში, რათა ჩართულობა განისაზღვროს როგორც ძირითადი პრიორიტეტი;
- საზოგადოების ჩართულობის მაჩვენებლებისა და საკვანძო ინდიკატორების (KPIs) ჩართვა უნივერსიტეტის საერთო სამოქმედო გეგმებში;
- ჩართულობის ინტეგრირება აკადემიური პერსონალის განვითარების პროგრამებში, სტუდენტთა სწავლის მიზნებსა და კვლევის სტრატეგიებში;
- უნივერსიტეტის მასშტაბით, ფაკულტეტებსა და კვლევით ცენტრებს შორის არსებული აქტივობების იდენტიფიცირებისთვის ჩართულობის აუდიტის ჩატარება;
- საზოგადოების ჩართულობის პოლიტიკის ჩარჩოს შემუშავება;
- საკონსულტაციო კომიტეტის ან სამუშაო ჯგუფის შექმნა ჩართულობის მიმართულებით;
- ფაკულტეტის პერსონალის დაწინაურებისა და დანიშვნის კრიტერიუმებში ჩართულობის ასახვა;
- სერვისის, სწავლებისა და კვლევის აღიარების მიმართულებით არსებული პოლიტიკის გადახედვა ჩართულობის ღირებულების გამოსავლენად;
- ეროვნული და საერთაშორისო შეფასების ჩარჩოებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა.

მაგალითი:

მათეი ბელის უნივერსიტეტის *University Centre for Community Partnerships* ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულებაა ისეთი სტრატეგიების შემუშავება, რომლებიც ხელს უწყობს საზოგადოების ჩართულობას უნივერსიტეტის დონეზე და აერთიანებს მას ინსტიტუციურ სტრატეგიულ დოკუმენტებში. ცენტრი ახორციელებს ჩართულობის პოლიტიკისა და განვითარების გეგმების შემუშავებას როგორც უნივერსიტეტის, ისე ცალკეული ფაკულტეტების დონეზე, რაც კოორდინირებულ და მდგრად მიდგომას უზრუნველყოფს საზოგადოების პარტნიორობით თანამშრომლობაში.

<https://servicelearningumb.sk/o-umb-engage/poslanie-a-ciele-centra>

2.5.2. საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის შემუშავება — ძირითადი ეტაპები

საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის (Community Engagement Unit – CEU) შექმნის პროცესი შეიძლება დაიყოს რამდენიმე თანმიმდევრულ ეტაპად. ეს ეტაპები წარმოადგენენ პრაქტიკულ გზამკვლევს იმ უნივერსიტეტებისთვის, რომლებიც აპირებენ ჩართულობის სისტემური ფორმის დანერგვას.

ერთეულის ჩამოყალიბება უნდა ეფუძნებოდეს **თანამონაწილეობით მიდგომას**, რაც გულისხმობს უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობის, აკადემიური პერსონალის, სტუდენტებისა და საზოგადოების პარტნიორობის ჩართულობას გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. მხოლოდ ასეთ შემთხვევაში შეძლებს ერთეული რეალურად ასახოს უნივერსიტეტისა და საზოგადოების საჭიროებები. ამასთანავე, დროთა განმავლობაში საჭიროებებისა და პრიორიტეტების ცვლილება მოითხოვს ერთეულის სტრატეგიისა და საქმიანობის რეგულარულ გადახედვას.

პირველი ეტაპი — საფუძვლი

პირველი ნაბიჯი გულისხმობს მყარი საძირკველის შექმნას. ამ ეტაპზე მნიშვნელოვანია უნივერსიტეტში მიმდინარე საქმიანობის სისტემატიზაცია, მრავალფეროვანი დაინტერესებული მხარის ჩართვა პროცესში და ინსტიტუციური მხარდაჭერის უზრუნველყოფა.

მონაცემთა სისტემატიზაციისა და საჭიროებების შეფასებისათვის შეგიძლიათ გამოიყენოთ სხვადასხვა ინსტრუმენტი, რომლებიც დაგეხმარებათ პროცესის დაგეგმვასა და განხორციელებაში. მაგალითად:

- **TEFCE TOOLBOX** — გთავაზობთ ინოვაციურ და ღია წვდომის მქონე ინსტრუმენტებს, რომლებიც ხელს უწყობს უნივერსიტეტებს საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული ინსტიტუციური თვითრეფლექსიისა და ქმედებების დაგეგმვაში.
<https://community-engagement.eu/toolbox/> (Farnell et al., 2020)
- **Guidelines for the Institutionalisation of service-learning in European higher education** — საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების ინსტიტუციონალიზაციის სახელმძღვანელო ევროპული უმაღლესი განათლებისთვის
<https://www.eoslhe.eu/wp-content/uploads/2022/05/Guidelines-for-SL-Institutionalization-Validated.pdf> (Ribeiro et al., 2021)
- **Self-Assessment Rubric for the Institutionalisation of Service-Learning in Higher Education** — საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების ინსტიტუციონალიზაციის თვითშეფასების რუბრიკა უმაღლეს განათლებაში
<https://digitalcommons.unomaha.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1105&context=slceslqen> (Furco, 2002)

ინსტიტუციური შესაბამისობა (**Institutional Alignment**) გულისხმობს საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის (CEU) მისიის უნივერსიტეტის სტრატეგიულ გეგმასთან შესაბამისობაში მოყვანას, უმაღლესი ხელმძღვანელობის (რექტორი/პრეზიდენტი, დეკანები) მხარდაჭერას და ერთეულის შესაბამის ორგანოსთან მიმაგრებას (ცენტრალური ოფისი, პრორექტორის ოფისი, საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახური და სხვა).

მაგალითი:

სამხრეთ აფრიკის უნივერსიტეტის (University of South Africa, *Unisa*) საზოგადოებრივი ჩართულობისა და საზოგადოებასთან ურთიერთობის პოლიტიკა დაფუძნებულია უნივერსიტეტის ფილოსოფიასა და ხედვაზე — გახდეს აფრიკული უნივერსიტეტი, რომელიც მომავალს ქმნის კაცობრიობის სამსახურში ყოფნით.

ამ მიზნის მისაღწევად, Unisa-მ საზოგადოებრივ ჩართულობას მიანიჭა ოპერაციული მნიშვნელობა როგორც ინიციატივებისა და პროცესების ერთობლიობას, რომლის მეშვეობითაც უნივერსიტეტის სწავლებისა და კვლევის სფეროში არსებული პროფესიული ცოდნა და გამოცდილება მიმართულია საზოგადოებისათვის აქტუალურ საკითხებზე რეაგირებისკენ და ორმხრივად სასარგებლოა როგორც საზოგადოებისთვის, ისე თავად ინსტიტუტისთვის.

<https://www.unisa.ac.za/sites/corporate/default/Colleges/Human-Sciences/Community-engagement>

რჩევები გადაწყვეტილების მიმღებ პირებთან საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის მხარდასაჭერად:

1. აჩვენეთ, რომ ჩართულობის ერთეული შეესაბამება უნივერსიტეტის მისიასა და სტრატეგიულ მიზნებს. გამოავლინეთ, როგორ უკავშირდება ჩართულობა ისეთ მიმართულებებს, როგორიცაა სოციალური პასუხისმგებლობა, ინოვაცია, დასაქმება, ხილვადობა, მესამე მისია, ცოდნის გადაცემა და სხვა.
2. წარმოაჩინეთ გარე აღიარების, აკრედიტაციისა და ხარისხის ასპექტები. გაუსვით ხაზი ჩართულობის მნიშვნელობას ისეთ ჩარჩოებში, რომლებიც რელევანტურია ეროვნულ ან რეგიონულ კონტექსტში (მაგ., Carnegie Classification, UN SDGs, ევროპული რეიტინგები და სხვ.).
3. სარგებელი და ზეგავლენა დამაჯერებელი მტკიცებულებებით წარმოიდგინეთ — მონაცემები ან შემთხვევები, რომლებიც აჩვენებს, როგორ აუმჯობესებს ჩართულობა სტუდენტთა სწავლას, ფაკულტეტის კვლევით შესაძლებლობებსა და პარტნიორობებს.
4. წარმოაჩინეთ დაფინანსებისა და საერთაშორისო თანამშრომლობის შესაძლებლობები — გრანტები, საქველმოქმედო მხარდაჭერა, გლობალური პარტნიორობები და რეგიონული ქსელები.

მეორე ეტაპი — ხედვის, მისიისა და ძირითადი ღირებულებების განსაზღვრა

მეორე ეტაპი მოიცავს ერთეულის დანიშნულების, მიზნების და ძირითადი ღირებულებების ჩამოყალიბებას. ამ საკითხზე დროის გამოყოფა არსებითად მნიშვნელოვანია, რადგან აქ ფორმულირდება პასუხები იმ რთულ კითხვებზე,

რომლებიც მომავალში აუცილებლად გაჩნდება. საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის მისია, ხედვა და ღირებულებები უნდა იყოს სრულ თანხვედრაში იმ უნივერსიტეტის მისია-ხედვა-ღირებულებებთან, რომლის ფარგლებშიც ის იმუშავებს.

მაგალითი:

სლოვაკეთში *Matej Bel University*-მ დააარსა *UMB Engage – University Centre for Community Partnerships*, რომლის მისიაც არის უნივერსიტეტსა და საზოგადოებებს შორის ურთიერთსასარგებლო და მდგრადი პარტნიორობის ხელშეწყობა, ის ემსახურება სოციალური გამოწვევების გადაჭრისა და ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებას.

UMB Engage-ის ძირითადი ღირებულებებია:

- **ურთიერთსარგებლიანობა** — ურთიერთობების მშენებლობა შიდა და გარე პარტნიორებთან ურთიერთსასარგებლო თანამშრომლობაზე დაფუძნებით;
- **სოლიდარობა** — ურთიერთდახმარება და თანადგომა სხვადასხვა ჯგუფებს შორის, ნდობისა და სოციალური სამართლიანობის განმტკიცების მიზნით;
- **თანასწორობა** — თანაბარი უფლებებისა და შესაძლებლობების უზრუნველყოფა ყველასთვის;
- **პატივისცემა და ნდობა** — კონსტრუქციული დიალოგის, განსხვავებული შეხედულებებისა და გამოცდილების პატივისცემა, პარტნიორობა წვლილის აღიარება;
- **ინკლუზიურობა** — ისეთი გარემოს შექმნა, სადაც ყველა ადამიანი გრძნობს, რომ მის აზრსა და მონაწილეობას მნიშვნელობა აქვს;
- **მოქნილობა და ადაპტირება** — თანამშრომლობის ადაპტაციის პროცესის ნახალისება, რომელიც რეაგირებს ცვლილებებზე და ახალ საზოგადოებრივ საჭიროებებზე.

მესამე ეტაპი — ძირითადი ფუნქციებისა და სტრუქტურის ჩამოყალიბება

მისიასა და ღირებულებებზე დაყრდნობით, მომდევნო ნაბიჯი არის ცენტრის ფუნქციებისა და ორგანიზაციული სტრუქტურის განსაზღვრა — ანუ იმ პირების იდენტიფიცირება, რომლებიც აღნიშნულ ფუნქციებს შეასრულებენ. ერთეულისთვის აუცილებელი არ არის ყველა ამოცანის შესრულება, რომელიც წინა თავშია ჩამოთვლილი; თუმცა გადამწყვეტია იმ ძირითადი ფუნქციების გამოყოფა, რომლებიც მიზნების მიღწევისათვის არის აუცილებელი და რომელთა პრიორიტეტის მინიჭება უნდა მოხდეს არსებული მდგომარეობისა და დასახული ამოცანების ანალიზის საფუძველზე. დროთა განმავლობაში აღნიშნული ფუნქციები ან მათი პრიორიტეტები შესაძლოა შეიცვალოს. საწყის ეტაპზე შესაძლოა საჭიროდ ჩაითვალოს აკადემიური პერსონალის ცნობიერებისა და კომპეტენციების ამაღლება საზოგადოებრივ ჩართულობასთან დაკავშირებული სწავლებისა და კვლევის მიმართულებით. შემდეგ, როდესაც თემასთან მიმართებით საკმარისი ცოდნა და უნარები დაგროვდება, ყურადღება შეიძლება გადაერთოს საქმიანობების ზეგავლენის მონიტორინგსა და შეფასებაზე, აგრეთვე სხვა შესაბამის ფუნქციებზე. ზოგიერთ შემთხვევაში, საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის ფოკუსი შესაძლოა განისაზღვროს კონკრეტული სტრატეგიის ან ინიციატივის მხარდაჭერის ფარგლებში.

საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის ორგანიზაციული სტრუქტურა შეიძლება მოიცავდეს სხვადასხვა ფუნქციის მქონე პირებს, რომელთაც განსხვავებული სამსახურებრივი მოვალეობები ეკისრებათ. პრაქტიკაში, ევროპული უნივერსიტეტების უმეტესობაში ამ როლებისთვის ცალკეული პოზიციები იშვიათად არის განსაზღვრული. აღნიშნულ ამოცანებს, როგორც წესი, აკადემიური პერსონალის სხვადასხვა წევრი ასრულებს.

მეტად ეფექტურ მოდელად მიიჩნევა ისეთი სტრუქტურა, სადაც ფაკულტეტებსა თუ დეპარტამენტებში განსაზღვრულია კონკრეტული პირები, რომლებიც პასუხისმგებელი არიან საზოგადოებრივ ჩართულობაზე, ხოლო უნივერსიტეტის მასშტაბით თანამშრომელთა ქსელია ჩამოყალიბებული, რომელიც სტუდენტებთან და ფაკულტეტის პერსონალთან უფრო მჭიდრო კავშირს ინარჩუნებს.

სტრუქტურის მასშტაბი განისაზღვრება უნივერსიტეტის ზომისა და არსებული რესურსების საფუძველზე.

მაგალითი:

University of Limerick-ის ჩართულობის ოფისი ოთხი თანამშრომლისგან შედგება, ესენია გუნდის ხელმძღვანელი, საზოგადოებრივ ჩართულობაზე პასუხისმგებელი ოფიცერი და ორი ჩართულობის კოორდინატორი. ოფისი ასევე თანამშრომლობს საზოგადოებრივ ჩართულობაზე მომუშავე მენტორებთან, უნივერსიტეტის რვა სხვადასხვა ფაკულტეტზე.

<https://www.ul.ie/engage/meet-the-team>

გარდა ამისა, ერთეულის შემადგენლობაში შეიძლება შედიოდნენ სტუდენტთა, აკადემიური პერსონალისა და გარე საზოგადოების წარმომადგენლები — მაგალითად, საკონსულტაციო საბჭოს წევრები. მათი ჩართულობა უზრუნველყოფს გეგმებისა და ინიციატივების მრავალმხრივ შეფასებას და საზოგადოების უკუკავშირის მუდმივ მიღებას, ეს კი ხელს უწყობს ჩართულობის ერთეულის საქმიანობას დარჩეს როგორც აქტუალური, ისე ურთიერთსასარგებლო ყველა მხარისთვის.

მეთხე ეტაკი : საზოგადოების ჩართულობის მდგრადობა და ინსტიტუციონალიზაცია

მდგრადი ერთეულის შექმნისთვის კრიტიკულად მნიშვნელოვანია გრძელვადიანი ინსტიტუციური მექანიზმების დანერგვა. ერთ-ერთი მთავარი სტრატეგიაა **ჩართულობის ინტეგრირება აკადემიური პერსონალის დაწინაურებისა და შეფასების სისტემაში**, რათა ჩართული სწავლება, კვლევა და სერვისი იყოს აკადემიური წარმატების განუყოფელი ნაწილი.

როგორც კვლევები აჩვენებს, მრავალი ლექტორი თავს იკავებს ჩართულობის აქტივობებში მონაწილეობისგან, რადგან ეს საქმიანობა ხშირად არ ითვლება დაწინაურების ან აკადემიური შეფასების კრიტერიუმად (Nuuyoma & Makhene, 2020). ფაკულტეტის წევრთა აქტიური მონაწილეობის წასახალისებლად, მნიშვნელოვანია, უნივერსიტეტებმა შექმნან სათანადო მოტივაციისა და მხარდაჭერის სისტემა — მაგალითად, საზოგადოებრივი ჩართულობა შეიტანონ ფაკულტეტის შეფასების კრიტერიუმებში და აღიარონ იგი როგორც აკადემიური და სამეცნიერო საქმიანობის ფორმა (Bringle et al., 2007).

გარდა ამისა, უნივერსიტეტმა შეიძლება შესთავაზოს **შიდა გრანტებისა**

და სტიპენდიების პროგრამები, რომლებიც ხელს შეუწყობენ ჩართული პროექტების განვითარებას, შესაძლებლობების ზრდას და გრძელვადიანი პარტნიორობების ჩამოყალიბებას. ამ რესურსების უზრუნველყოფით, უნივერსიტეტი გამოხატავს საზოგადოებრივი ჩართულობის მიმართ საკუთარ ერთგულ დამოკიდებულებას და ამავედროულად ხელს უწყობს ინოვაციური პრაქტიკის განვითარებას ამ მიმართულებით.

პროგრესის მონიტორინგისა და სტრატეგიული გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის მხარდასაჭერად, უნივერსიტეტმა ასევე უნდა შეიმუშაოს ჩართულობის შეფასების მაჩვენებლები და მონიტორინგის პანელები. აღნიშნული ინსტრუმენტები ზრდის ჩართულობის საქმიანობების ხილვადობას უნივერსიტეტის მასშტაბით, ხელს უწყობს ანგარიშვალდებულების კულტურის, უწყვეტი განვითარებისა და პროგრესის ჩამოყალიბებას.

დასასრულს, **როგორც აკადემიური ხარისხის ცენტრალური კომპონენტის, საზოგადოებრივი ჩართულობის განმტკიცების მიზნით**, აუცილებელია ჩართულობის ინტეგრირება ხარისხის უზრუნველყოფისა და აკრედიტაციის პროცესებში. ეს ნაბიჯი ჩართულობას ლეგიტიმურს ხდის და უნივერსიტეტის სტრატეგიული გრძელვადიანი განვითარების პროცესში ამყარებს მის პოზიციას. ეროვნულ და საერთაშორისო ქსელებში ჩართვა კიდევ უფრო აძლიერებს ერთეულს, ხელს უწყობს თანასწორი სწავლების განვითარებას, თანამშრომლობის გაღრმავებას, გლობალურ სტანდარტებთან და ინოვაციებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფას საზოგადოებრივი ჩართულობის ნაწილში.

ამ მიმართულების მხარდამჭერია რიგი საერთაშორისო ქსელები, მაგალითად:

- **Talloires Network of Engaged Universities** – გლობალური ქსელი, რომელიც აერთიანებს უნივერსიტეტებს მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონიდან და ხელს უწყობს მათ შორის გამოცდილების გაზიარებასა და თანამშრომლობას.
<https://talloiresnetwork.tufts.edu/>
- **European Association on Service-learning in Higher Education (EASLHE)** – ევროპული ასოციაცია, რომელიც ემსახურება საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პოპულარიზაციასა და ინსტიტუციონალიზაციას უმაღლესი განათლების სისტემაში.
<https://www.easlhe.eu/about-us/>
- **South African Higher Education Community Engagement Forum (SAHECEF)** – პლატფორმა, რომელიც აერთიანებს სამხრეთ აფრიკის უნივერსიტეტებს საზოგადოებრივი ჩართულობის პრაქტიკის განვითარებისა და გაძლიერების მიზნით.
- **Universitate program** – საერთაშორისო ინიციატივა, რომელიც მხარს უჭერს საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაზე დაფუძნებული სწავლების ინტეგრაციას კათოლიკურ და სხვა უმაღლეს სასწავლებლებში მსოფლიოს მასშტაბით.
<https://www.uniservitate.org/>

საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის დაფინანსების უზრუნველყოფა გადამწყვეტი მნიშვნელობის მქონე საკითხია, რადგან მისი ეფექტიანი ფუნქციონირება მხოლოდ სტაბილური ფინანსური მხარდაჭერის პირობებშია შესაძლებელი. მსგავსი ინვესტიცია გამოხატავს უნივერსიტეტის გრძელვადიან ერთგულ დამოკიდებულებას საზოგადოებრივი ჩართულობის მიმართ, რაც გადამწყვეტია საზოგადოებრივ პარტნიორობთან ნდობის მოპოვებისა და შენარჩუნებისთვის. საბოლოო ჯამში, საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულები მხოლოდ ადმინისტრაციული სტრუქტურები არაა — ისინი წარმოადგენენ უნივერსიტეტებსა და საზოგადოებებს შორის არსებით კავშირს, რაც, თავის მხრივ, უზრუნველყოფს თანასწორ, არსებით და მდგრად პარტნიორობას.

ამ მექანიზმების განხორციელებით, უნივერსიტეტებს შეუძლიათ უზრუნველყონ სტრუქტურული მხარდაჭერა, რომელიც საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულს შესაძლებლობას მისცემს, დროთა განმავლობაში განვითარდეს და როგორც აკადემიური, ისე სოციალური საჭიროებების მიმართ დარჩეს მგრძნობიარე. აღნიშნული ფაქტორების გათვალისწინება აუცილებელია საზოგადოებრივი ჩართულობის ერთეულის ჩამოყალიბების საქმეში (Bhagwan, 2020).

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის (UCE) აკადემიური ცხოვრების ცენტრალურ საყრდენად ჩამოყალიბების საქმეში სტრატეგიული დაგეგმვა და ინსტიტუციური პოლიტიკა წარმოადგენს უმნიშვნელოვანეს ბერკეტებს. ინკლუზიური, რეფლექსიური და შინაარსზე მორგებული სტანდარტების დანერგვით, უნივერსიტეტებს შეუძლიათ იმოქმედონ მხოლოდ ფორმალური ან დეკლარირებული მხარდაჭერის საზღვრებში და გარდაქმნან უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობა (UCE) სტრუქტურულ და კულტურულ ნორმად.

შემდეგი თავი განიხილავს, თუ როგორ შეიძლება საზოგადოებრივი ჩართულობის არსებითი ინტეგრირება უნივერსიტეტის ძირითად აკადემიურ საფუძველში — სწავლა-სწავლების პროცესში, ინსტიტუციურ კვლევით დღის წესრიგში და კვლევით პრაქტიკაში, აგრეთვე ხაზს უსვამს თუ როგორ შეიძლება საზოგადოებრივ პარტნიორობთან მდგრადი თანამშრომლობის ჩამოყალიბება.

3. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის თანამშრომლობა და პარტნიორობა

თუ გსურს, სწრაფად იარო — მარტო იარე.
თუ გსურს, შორს წახვიდე — ერთად იარეთ.
აფრიკული ანდაზა

თანამედროვე ეპოქაში, რომელიც გამოირჩევა სოციალური გამოწვევების სირთულეებით და საზოგადოების მოლოდინების ცვლილებებით, უნივერსიტეტებისგან სულ უფრო მეტად მოითხოვენ საზოგადოების ცხოვრებაში უფრო აქტიურ და უშუალო ჩართულობას. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობა იქცა ამ გარდაქმნის ერთ-ერთ მთავარ სტრატეგიად — არა მხოლოდ თეორიისა და პრაქტიკის დასაკავშირებლად, არამედ ცოდნის დემოკრატიზაციის, ურთიერთ სასარგებლო, ერთობლივი სწავლის ხელშეწყობისა და მდგრადი სოციალური ცვლილებების მხარდაჭერისთვის (Jongbloed და სხვ., 2008; Hillier, 2013).

როდესაც მსგავსი თანამშრომლობები ვითარდება ისეთ სფეროებში, როგორებიცაა გლობალური ჯანდაცვა, ურბანული დაგეგმვა, განათლება და ინოვაციური ეკოსისტემები (Larkan და სხვ., 2016; Davey, 2011), მათი მრავალფეროვნება მოიპოვებს, რომ პარტნიორობები საჭიროებს მიზანმიმართულ დაგეგმვას, მყარ ეთიკურ საფუძველს და სათანადო სტრუქტურულ მხარდაჭერას (Curwood და სხვ., 2011; Buys & Bursnall, 2007). განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ისინი ეფუძნება სოციალური სამართლიანობის პრინციპებს, ასეთი ურთიერთობები სცილდება მხოლოდ ცოდნის გადაცემის ჩარჩოს და გარდაიქმნება თანასწორობის, სიძლიერისა და საერთო საზოგადოებრივი გავლენის ინსტრუმენტებად (Suarez-Balcazar და სხვ., 2005).

საზოგადოებრივ-პარტნიორულ ურთიერთობებს ასევე შეუძლიათ უნივერსიტეტებს მისცენ კრიტიკული თვითშეფასებისა და თვითანალიზის სივრცე, საკუთარი ინსტიტუციური კულტურის, ძალაუფლების სტრუქტურებისა და სოციალური პასუხისმგებლობის გააზრების მიზნით. მსგავს ურთიერთობებში მეცნიერებსა და სტუდენტებს იწვევენ იმისათვის, რომ ისწავლონ რეალური გამოცდილებიდან, გაუმკლავდნენ გაურკვევლობასა და სირთულეებს, განავითარონ მოქალაქეობრივი ჩართულობა და პასუხისმგებლობა.

ამგვარი პარტნიორობები ხელს უწყობს საზოგადოებრივი პოტენციალის განმტკიცებას, კვლევის საზოგადოებრივ მნიშვნელოვნებასა და პრაქტიკულ აქტუალობას, აკადემიური ინსტიტუტებისადმი ნდობის გაძლიერებას, და საბოლოოდ — პოლიტიკის ფორმირებასა და ინოვაციური გადაწყვეტილებების მიღებასაც (Curwood და სხვ., 2011; Drahota და სხვ., 2016).

მაშ, რატომ არის უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობა მნიშვნელოვანი? იმიტომ, რომ ის არა მხოლოდ ჩართულობის მექანიზმია, არამედ ტრანსფორმაციული პრაქტიკა, რომელიც ახლებურად წარმოაჩენს

უმაღლესი განათლების მიზანს, მნიშვნელობასა და ზეგავლენას ოცდამეერთე საუკუნის კონტექსტში. გარდა ამისა, საზოგადოების მოლოდინების ცვალებადობის პირობებში, უნივერსიტეტებისგან სულ უფრო მეტად მოითხოვენ საზოგადოების ცხოვრებაში უფრო პირდაპირი და ჩართული როლის შესრულებას.

უმაღლესი განათლების ინსტიტუტები აღარ არიან რეალობას მოკლებული, არამედ ისინი გარდაიქმნებიან მოქალაქეობრივ აქტორებად, რომლებიც საზოგადოების გვერდით დაპროექტირებისა და შექმნის პროცესში ერთობლივად ქმნიან ცოდნას და იღებენ გადაწყვეტილებებს. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობა ამ გარდაქმნის ერთ-ერთ ყველაზე თვალსაჩინო და გავლენიან გამოხატულებად გვევლინება.

აღნიშნული პარტნიორობების მიზანია არა მხოლოდ თეორიისა და პრაქტიკის დაკავშირება, არამედ ცოდნის წარმოების დემოკრატიზაცია, თანასწორი სწავლებისა და ცოდნის მიღების ხელშეწყობა, და მდგრადი სოციალური ცვლილებების გენერირება (Jongbloed და სხვ., 2008; Hillier, 2013). როდესაც იზრდება საზოგადოების მხრიდან სოციალური მნიშვნელობის, ანგარიშვალდებულებისა და საჯარო ღირებულების მოთხოვნა, უნივერსიტეტებსა და საზოგადოებებს შორის არსებითი პარტნიორობები გადაიქცევა როგორც სტრატეგიულ აუცილებლობად, ასევე მორალურ პასუხისმგებლობად.

წინამდებარე თავი იკვლევს იმ კრიტიკული წარმატების ფაქტორებს, რომლებიც საფუძვლად უდევს ამ თანამშრომლობას. იგი საგანგებოდ არ კონცენტრირდება სხვადასხვა დაინტერესებული მხარის ტიპებსა და მათ სპეციფიკაზე; ამის ნაცვლად, ყურადღებას ამახვილებს საერთო პრინციპებზე, ჩარჩოებსა და პროცესებზე, რომლებიც უზრუნველყოფს თანასწორული, მდგრადი და შედეგობრივი პარტნიორობის განვითარებას.

3.1. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობის განსაზღვრა

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობები (UCPs) სხვადასხვა დარგის მკვლევართა მიერ მრავალგვარად არის კონცეპტუალიზებული, რაც ასახავს მოტივაციების, სტრუქტურების და მიზნების ფართო სპექტრს. არსებითად, UCP-ები აღნიშნავს მიზანმიმართულ, თანამშრომლობაზე დაფუძნებულ ურთიერთობებს უმაღლესი განათლების ინსტიტუტებსა და საზოგადოებრივ აქტორებს შორის, რომლებიც საერთო გამოწვევების გადაწყვეტასა და ორმხრივი სარგებლის მიღწევას ისახავს მიზნად. თუმცა, ამ პარტნიორობების განმარტებები აღწერილობების, მთავარი აქცენტებისა და სიღრმის მიხედვით მნიშვნელოვნად განსხვავდება.

Curwood და სხვ. (2011) უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობას (UCPs) განსაზღვრავენ როგორც საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა და უმაღლესი განათლების ინსტიტუტებს შორის თანამშრომლობას, რომელიც მიზნად ისახავს კონკრეტული სოციალური ცვლილების მიღწევას საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული კვლევის გზით, ამავე დროს უზრუნველყოფს ორმხრივ სარგებელს როგორც საზოგადოებრივი ორგანიზაციისთვის, ისე უნივერსიტეტისთვის.

ეს განსაზღვრება ხაზს უსვამს როგორც მიზანს (სოციალური ცვლილება), ასევე ურთიერთობისა და ორმხრივი სარგებლის პრინციპის მნიშვნელობას.

Jassawalla და Sashittal (1998) გვთავაზობენ უფრო პროცესზე ორიენტირებულ ხედვას, რომლის მიხედვითაც პარტნიორობა გულისხმობს სხვადასხვა ინტერესებისა და ადამიანების გაერთიანებას საერთო მიზნის მისაღწევად, რაც ხორციელდება ურთიერთქმედების, ინფორმაციის გაზიარებისა და კოორდინირებული საქმიანობის გზით. ეს განსაზღვრება ხაზს უსვამს როგორც მიზანს (სოციალური ცვლილება), ისე ორმხრივობის პრინციპის მნიშვნელობას.

ჯანმრთელობის თანასწორობის კვლევის დარგში Drahota და სხვ. (2016) საზოგადოებრივ-აკადემიურ პარტნიორობებს განსაზღვრავენ როგორც ისეთ ურთიერთობებს, რომლებიც ხასიათდება თანასწორი კონტროლით, საზოგადოებისთვის პრიორიტეტულად მნიშვნელოვანი მიზნებით და საერთო მიზნების მისაღწევად საზოგადოების წარმომადგენლებისა და აკადემიურ მკვლევრებს შორის ერთობლივი ჩართულობით.

ეს მიდგომა ყურადღების ცენტრში აქცევს საზოგადოებრივი მნიშვნელობისა და ძალაუფლების გაზიარების პრინციპებს.

ანალოგიურად, Suarez-Balcazar და სხვ. (2005) ხაზს უსვამენ ისეთ პრინციპებს, როგორებიცაა თანასწორი სწავლება, ძალაუფლების გაზიარება და პრაქტიკულად გამოყენებადი ცოდნის შექმნა, რომელიც ეფუძნება სოციალური სამართლიანობისა და საზოგადოებრივი განვითარების ხელშეწყობის იდეებს.

Buys და Bursnall (2007) ამტკიცებენ, რომ პარტნიორობები არ უნდა განიხილებოდეს როგორც პერიფერიული ან დროებითი პროექტები, არამედ როგორც ინსტიტუციური ჩართულობის ძირითადი მექანიზმები.

მათი აზრით, უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობა (UCP) უნდა იყოს დაკავშირებული უნივერსიტეტის აკადემიურ და კულტურულ ცხოვრებასთან და გამყარებული შესაბამისი შემუშავებული პოლიტიკით, დაფინანსებითა და აღიარების მექანიზმებით.

დასასრულს, სტრიერი/Strier (2013) წარმოადგენს კრიტიკულ პერსპექტივას, სადაც პარტნიორობას აღწერს როგორც „პარადოქსების ველს“, რომელსაც განსაზღვრავს მუდმივი დაძაბულობა აკადემიურ ნორმებსა და საზოგადოებრივ პრიორიტეტებს შორის.

ის ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ პარტნიორობა წარმოადგენს ურთიერთობის სივრცეს, სადაც აუცილებელია ღირებულებების, ცოდნის სისტემებისა და ძალაუფლების დინამიკის უწყვეტი მოლაპარაკება და დაბალანსება.

ეს მრავალფეროვანი განსაზღვრებები ასახავს უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობის მრავალგანზომილებიან ბუნებას. იქნება ეს გაგებული როგორც სოციალური ცვლილების ინსტრუმენტი, თანამშრომლური ცოდნის ორმხრივად შექმნის სივრცე თუ ინსტიტუციური ტრანსფორმაციის პლატფორმა, ყველა მათგანს აერთიანებს თანამშრომლობის, ორმხრივი სწავლებისა და კონტექსტისადმი მგრძნობიარე მიდგომისადმი ერთგულება.

ამ განსაზღვრებების მრავალფეროვნების გააზრება ხელს უწყობს რეალისტური მოლოდინების ჩამოყალიბებას და გულუხვი, მოქნილი და ინკლუზიური მიდგომის წახალისებას პარტნიორობის განვითარების პროცესში.

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობა შეიძლება მრავალფეროვანი ფორმით გამოვლინდეს — დაწყებული მოკლევადიანი

საზოგადოებრივად ჩართული პროექტებიდან დამთავრებული გრძელვადიანი კვლევითი თანამშრომლობებითა და ინსტიტუციონალიზებული ქსელებით (Hart & Wolff, 2006; Medved & Ursec, 2021).

აუცილებელია სტრიერის (2013) კრიტიკული პერსპექტივების ხელახლა გააზრება და იმის გათვალისწინება, რომ უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობა ხშირად ვითარდება „პარადოქსების ველში“, სადაც თანამშრომლობას განაპირობებს განსხვავებული ღირებულებები, ინსტიტუციური კულტურა და ძალაუფლების დინამიკა.

შესაბამისად, ასეთი პარტნიორობები შეიძლება მერყეობდეს დაწყებული ტრანზაქციული ურთიერთობებიდან, რომლებიც ხასიათდება შეზღუდული, კონკრეტულ მიზანზე ორიენტირებული თანამშრომლობით, დამთავრებული ტრანსფორმაციული მოდელებით, აქ ორივე მხარე განიცდის ცოდნის, იდენტობისა და შესაძლებლობების არსებით ცვლილებას. ის რაც განასხვავებს შინაარსობრივ პარტნიორობას, არ არის მათი ხანგრძლივობა ან ფორმატი, არამედ საერთო მიზნისადმი ერთგულება, თანაბარი სარგებლის მოპოვების პრინციპი და ერთობლივი/ორმხრივი ცოდნის შექმნის კულტურა.

3.2. შინაარსობრივი თანამშრომლობის სახეისი პრინციპები

წარმატებულ უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის თანამშრომლობა ემყარება საბაზისო პრინციპებს, რომლებიც სცილდება დისციპლინურ და ინსტიტუციურ საზღვრებს. ეს პრინციპები არ წარმოადგენს მკაცრ რეგულაციებს ან ინსტრუქციებს. ისინი უფრო ურთიერთობებზე და ეთიკურ ორიენტირებზე დაფუძნებული მიდგომებია, რომლებიც პარტნიორებს მიმართულებას აძლევს, თუ როგორ იმუშაონ ერთად, როგორ ისწავლონ ერთმანეთისგან და როგორ აიღონ პასუხისმგებლობა ტრანსფორმაციის ერთობლივი განხორციელებისთვის.

მეცნიერული ლიტერატურის მზარდი კორპუსისა და პრაქტიკულ გამოცდილებაზე დაფუძნებული ხედვების გათვალისწინებით, ქვემოთ წარმოდგენილი პრინციპები წარმოადგენენ უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის შინაარსობრივი პარტნიორობის საფუძველს.

ურთიერთპატივისცემა და ცოდნის პლურალიზმი: ფუნდამენტურ მნიშვნელობას ატარებს იმის აღიარება, რომ როგორც აკადემიურ, ისე საზოგადოებრივ პარტნიორებს მოაქვთ ღირებული ცოდნა, გამოცდილება და პროფესიული კომპეტენცია. Medved და Ursec (2021) უსვამენ ხაზს არააკადემიური ცოდნის ფორმების ლეგიტიმურობის აღიარების მნიშვნელობას როგორც კვლევასა და პრობლემის გადაჭრის პროცესში სრულფასოვანი წვლილის შეტანის ფორმას. Suarez-Balcazar და სხვ. (2005) ამტკიცებენ, რომ ადგილობრივი ექსპერტიზის დაფასება ხელს უწყობს იერარქიული ბარიერების დაშლას და ცოდნის თანაბარი უფლებით შექმნის კულტურის გაძლიერებას.

ნდობა და ურთიერთობებზე დაფუძნებული პასუხისმგებლობა: ნდობა არ არის მოცემულობა. იგი საჭიროებს მუდმივ ზრუნვას, გამჭვირვალობას, თანმიმდევრულობასა და დიდი პასუხისმგებლობით მოპყრობას (Hart & Wolff, 2006). გრძელვადიანი ჩართულობა, სანდოობა და უკუკავშირისადმი გახსნილობა კრიტიკულად მნიშვნელოვანია მყარი და მდგრადი ურთიერთობების ასაშენებლად. Curwood და სხვ. (2011) აღნიშნავენ, რომ ნდობა

ასევე გულისხმობს მუდმივ თანდასწრებასა და აღებული ვალდებულებების შესრულებას, მაშინაც კი, როდესაც ჩნდება სირთულეები ან წინააღმდეგობები.

თანასწორობა და ძალაუფლების გაზიარება: ძალაუფლების დისბალანსის აღიარება და მისადმი მიზანმიმართული რეაგირება გადამწყვეტია არსებული უთანასწორობის გახანგრძლივების თავიდან ასაცილებლად. ტორონტოს უნივერსიტეტის (2014) მიხედვით, ერთობლივი მმართველობა და გადაწყვეტილების ერთობლივი მიღება წარმოადგენს სამართლიანი თანამშრომლობის ძირითად მახასიათებლებს. ეს მოიცავს დაფინანსების, ავტორობისა და ლიდერობის შესაძლებლობებზე თანასწორ ხელმისაწვდომობას, ასევე ისეთი სივრცეების შექმნას, სადაც მარგინალიზებული ჯგუფების ხმა პრიორიტეტულია და სრულად აღიარებული.

თანამონაწილეობისადმი ერთგული დამოკიდებულება: პარტნიორობა წარმატებულია მაშინ, როდესაც ორივე მხარე ჩართულია პროცესის დაწყების ადრეული ეტაპიდანვე, ამაში მოიაზრება პრობლემის განსაზღვრა, აქტივობების ერთობლივი შედგენა, შედეგების ინტერპრეტაცია და მათი გავრცელება (ვიეირა/Vieira და სხვ., 2021). ბაისი/Buys და ბარსნალი/Burns (2007) აღნიშნავენ, რომ თანაწარმოება არა მხოლოდ უფრო ძლიერ შედეგებს იძლევა, არამედ ხელს უწყობს საერთო მფლობელობის განცდის ჩამოყალიბებას და გრძელვადიანი ერთგულების გაღრმავებას მიღწეული გავლენის მიმართ.

მდგრადობა და გრძელვადიანი ჩართულობა: მნიშვნელოვანი პარტნიორობა ერთჯერადი ურთიერთქმედების გარდა გრძელვადიანი ურთიერთობაა, რომელიც აგებულია უწყვეტობაზე და ერთობლივ განვითარებაზე. პასკი/Pasque და სხვ. (2005) და ლარკანი/Larkan და სხვ. (2016) ამტკიცებენ, რომ მდგრადობა თავიდანვე უნდა იქნას გათვალისწინებული, რაც გულისხმობს გასვლის სტრატეგიებზე, მემკვიდრეობითობის დაგეგმვაზე და დროის განმავლობაში საერთო შესაძლებლობების განმტკიცებაზე მსჯელობას.

კულტურული თავმდაბლობა და რეფლექსიურობა: ეფექტიანი პარტნიორობა მოითხოვს კულტურული განსხვავებების მიმართ გახსნილობასა და მზადყოფნას, კრიტიკულად გააანალიზოს საკუთარი წარმოდგენები და ინსტიტუციური უპირატესობები. სუარეს-ბალკასარ/Suarez-Balcazar და სხვ. (2005) და სტრიერი/Strier (2013) ხაზს უსვამენ კულტურული თავმდაბლობის მნიშვნელობას, როგორც თანასწორი ჩართულობის გზას, განსაკუთრებით სექტორებსა და კულტურათაშორისი თანამშრომლობის კონტექსტში.

გამჭვირვალობა და ღია კომუნიკაცია: ღია და რეგულარული კომუნიკაცია ხელს უწყობს ურთიერთგაგების გაღრმავებას და ამცირებს კონფლიქტისა თუ მიზნების შეუთანხმებლობის ალბათობას. ეს მოიცავს კომუნიკაციის ერთობლივი პროტოკოლების, უკუკავშირის მექანიზმების და გადაწყვეტილების მიღებისა თუ კონფლიქტების მოგვარების პროცესებთან დაკავშირებული მოლოდინების მკაფიო დადგენას (დრაჰოტა/Drahota და სხვ., 2016).

ეს პრინციპები ერთად ქმნიან მორალურ და სტრატეგიულ ორიენტირს ისეთი პარტნიორობების განვითარებისათვის, რომლებიც არა მხოლოდ ეფექტიანია, არამედ – სამართლიანი და ტრანსფორმაციული. ისინი იწვევენ პრაქტიკოსებს, რომ შექმნან ურთიერთობები არა ეფექტურობისა თუ მოსახერხებლობის საფუძველზე, არამედ ნდობაზე, მზრუნველობაზე და თანასწორი ცვლილებისადმი კოლექტიურ პასუხისმგებლობაზე დაფუძნებით.

3.3. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობის კრიტიკული წარმატების ფაქტორები

მიუხედავად იმისა, რომ საწყისი პრინციპები განსაზღვრავს პარტნიორობის განვითარების მორალურ და ღირებულებით მიმართულებას, მათი ეფექტიან თანამშრომლობად ქცევა მოითხოვს განსაკუთრებული ყურადღების გამახვილებას ურთიერთდაკავშირებულ წარმატების ფაქტორებზე. ეს ფაქტორები ეფუძნება ემპირიულ კვლევებსა და პრაქტიკულ ჩარჩოებს, წარმოაჩენს იმ ოპერაციულ, ურთიერთობის და ინსტიტუციურ ელემენტებს, რომლებიც მდგრადი და ტრანსფორმაციული უნივერსიტეტებისა და საზოგადოებრივი პარტნიორობების განვითარებისათვის ქმნიან საფუძველს.

საერთო ხედვა და ღირებულებები: პარტნიორობის წარმატების ერთ-ერთი უმთავრესი წინაპირობა არის საერთო ხედვა. პარტნიორობები, რომლებიც ეფუძნება ერთობლივად განსაზღვრულ მიზნებსა და ურთიერთშეთანხმებულ ღირებულებებს, უფრო მდგრადია და ადვილად ეგუება ცვლილებებს (ჰარტი/ Hart & ვოლფი/Wolff, 2006; დრაჰოტა/Drahota და სხვ., 2016). ასეთი თანხვედრა უზრუნველყოფს როგორც აკადემიური, ისე საზოგადოებრივი პარტნიორობის მხრიდან თანამშრომლობის არსის გააზრებულ დანახვას და იმ შედეგების ცოდნას, რომელთა მიღწევაც ერთობლივად სურთ.

ინკლუზიური ლიდერობა და მმართველობა: ეფექტიანი ლიდერობა უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობაში არის საერთო, ინკლუზიური და ხშირად მრავალმხრივ განაწილებული სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეს შორის. ასეთი ლიდერობისთვის აუცილებელია ადამიანები, რომლებიც შეძლებენ ინსტიტუციური სირთულეების მართვას, ამავდროულად მოახერხებენ მარგინალიზებული ჯგუფებისთვის ხმის მიწვდენას. ერთობლივი მმართველობის სტრუქტურები, როგორიცაა ერთობლივი საკოორდინაციო კომიტეტები ან საკონსულტაციო საბჭოები, ქმნიან ინკლუზიური გადაწყვეტილების მიღებისა და პასუხისმგებლობის გამჭვირვალე განაწილების მექანიზმებს.

პირდაპირი კომუნიკაცია და გამჭვირვალობა: გრძელვადიანი და სისტემური კომუნიკაცია, რომელიც დაფუძნებულია გახსნილობასა და თანმიმდევრულობაზე, აძლიერებს ნდობასა და საერთო ხედვას (ვიეირა/ Vieira და სხვ., 2021). თანამშრომლობის ადრეულ ეტაპზე მოლოდინების, ვადების და უკუკავშირის მექანიზმების მკაფიო ფორმულირება ხელს უწყობს გაუგებრობების თავიდან აცილებას და პარტნიორთა ჩართულობის შენარჩუნებას.

მოქნილობა და რეაგირების უნარი: პარტნიორობა უნდა იყოს მოქნილი, რათა შეძლოს ეფექტურად რეაგირება როგორც უნივერსიტეტის, ისე საზოგადოების წარმომადგენელთა ცვლებად საჭიროებებზე, შეზღუდვებსა და შესაძლებლობებზე. ნარიფარიჯო/Narifarijo და სხვ. (2023) აღნიშნავენ, რომ როლების ან ვადების დაცვისადმი გადაჭარბებული სიმკაცრე ზღუდავს მოქნილობას და შეიძლება გამოიწვიოს პარტნიორთა გაუცხოება. მოქნილობა უზრუნველყოფს თანამშრომლობის განმეორებით გადახედვას, მიზნებთან ხელახალ თანხვედრასა და პირობების გადანაწილებას, განსაკუთრებით მაშინ, როცა გარე გარემოებები იცვლება.

პოტენციალის განვითარება და ურთიერთსარგებელი: წარმატებული

თანამშრომლობა ეფუძნება შექმნისა და განვითარების პროცესს. ის აძლიერებს ყველა მონაწილეს, იქნება ეს კვალიფიკაციის ამაღლება, რესურსების გაზიარება თუ პროფესიული განვითარება (ჰილიერი/Hillier, 2013; დრაჰოტა/Drahota და სხვ., 2016). ურთიერთსარგებელი ასევე გულისხმობს დაფინანსებაზე, ინფრასტრუქტურასა და გადანაცვეტილების მიღების ძალაუფლებაზე არსებული შეუსაბამობის გაცნობიერებასა და მის დაძლევას.

შეფასება და რეფლექსიური პრაქტიკა: შინაარსობრივ პარტნიორობებში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს უწყვეტი შეფასების მექანიზმებს, არა მხოლოდ შედეგების, არამედ ურთიერთობების, პროცესების და საერთო სწავლების ხარისხის თვალსაზრისითაც. რეფლექსიური პრაქტიკა უზრუნველყოფს განვითარების უწყვეტ პროცესს და ამყარებს ურთიერთპასუხისმგებლობის კულტურას (რისიენი/Risien და სხვ., 2023).

ერთად, ეს ფაქტორები პარტნიორობის შენების, შენარჩუნებისა და განვითარებისათვის პრაქტიკულ საფუძველს ქმნიან უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის. ისინი უსვამენ ხაზს, რომ წარმატებული თანამშრომლობა არც შემთხვევითი პროცესია და არც ავტომატური, იგი ყალიბდება გეგმიურად განხორციელებული გამოცდილების, გამჭვირვალე სისტემებისა და თანასწორობასა და საზოგადოებრივ ზეგავლენაზე ერთობლივი ლოიალობის გამოჩენის გზით.

3.4. განსხვავებებისა და ძალაუფლების დინამიკის მართვა

მიუხედავად იმისა, რომ უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობა ხშირად ეფუძნება თანასწორობის, ურთიერთობისა და ერთობლივ შემოქმედებით იდეალებს, თანამშრომლობის რეალური პროცესი ხშირად სხვადასხვა ინსტიტუციურ კულტურაში, ვადებში, ღირებულებებსა და რესურსების ხელმისაწვდომობაში არსებულ განსხვავებებთან მოლაპარაკებას მოიცავს. ამ განსხვავებების აღიარება და მათი მიზანმიმართული მართვა არ წარმოადგენს სისუსტეს, პირიქით, ეს არის მტკიცე და ეთიკურად გამყარებული პარტნიორობის ნიშანი.

ასიმეტრიების გააზრება: უნივერსიტეტები და საზოგადოება მოქმედებენ განსხვავებულ სისტემებში, რომლებიც გავლენას ახდენენ წარმატების, ენის გამოყენების, რესურსების განაწილებისა და დროის აღქმის განსაზღვრებაზე. მაგალითად, აკადემიურ გარემოში სტიმული ხშირად უკავშირდება პუბლიკაციების გამოქვეყნებას და გრანტების მოპოვებას, მაშინ როცა საზოგადოებრივი აქტორები უფრო მეტად აფასებენ პრაქტიკულ, დაუყოვნებელ შედეგებსა და ურთიერთობების მდგრადობას (სტრიერი/Strier, 2013; რისიენი/Risien და სხვ., 2023). ეს განსხვავებული ლოგიკები შეიძლება დაძაბულობის წყაროდ იქცეს, თუ მათ არ მიექცევა ყურადღება პარტნიორობის ადრეულ ეტაპზე.

ძალაუფლება და პრივილეგია: ძალაუფლების ასიმეტრია, რომელიც ეფუძნება ცოდნას, დაფინანსებას, აკადემიურ სტატუსსა და ინსტიტუციურ ავტორიტეტს განსაზღვრავს, ვინ აყალიბებს დღის წესრიგს, ვისი ცოდნა მიიჩნევა ლეგიტიმურად და ვინ იღებს სარგებელს თანამშრომლობიდან. შინაარსობრივი პარტნიორობა მოითხოვს მიზანმიმართულ ძალისხმევას იერარქიების შესამცირებლად, საიმედოდ გადანაწილდეს ავტორიტეტი და გაძლიერდეს მარგინალიზებული ჯგუფების ხმა (ვიეირა/Vieira და სხვ.,

2021). როლების, ანაზღაურების, ავტორობისა და გადაწყვეტილების მიღების გამჭვირვალობა ხელს უწყობს ექსპლუატაციური დინამიკის თავიდან აცილებას და პარტნიორობის სამართლიანობის განმტკიცებას.

კულტურული მგრძნობელობა, სოციალური და ემოციური ინტელექტი:

სტრუქტურული ფაქტორების მიღმა, პარტნიორობაზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს ინტერპერსონალური და კულტურული დინამიკა. ნდობა შეიძლება განისაზღვროს უნივერსიტეტებთან არსებული ისტორიული გამოცდილებით, ხოლო თანამშრომლობის პროცესში ხშირად ჩნდება ისეთი ემოციები, როგორიცაა შიში, იმედგაცრუება ან იმედი (სტრიერი/Strier, 2013). კულტურული თავმდაბლობის პრაქტიკა, აქტიური მოსმენა და ემოციურ ტონალობასთან შეგუება ხელს უწყობს ურთიერთობების მთლიანობის შენარჩუნებასა და პარტნიორობის გაძლიერებას.

კონსტრუქციული დაძაბულობა და რეფლექსიურობა: განსხვავებები თავისთავად არ წარმოადგენს ბარიერს — პირიქით, თუ კონსტრუქციულად მივუდგებით, ისინი შეიძლება გახდეს კრეატიულობის, ინოვაციისა და განვითარების წყარო. დაძაბულობა არ უნდა იყოს უგულებელყოფილი ან ჩახშობილი, არამედ უნდა განიხილებოდეს რეფლექსიური დიალოგისა და თანასწორი სწავლების პროცესში (დრაჰოტა/Drahota და სხვ., 2016). პარტნიორები, რომლებიც შეძლებენ განსხვავებულ პოზიციებს შორის სივრცის შენარჩუნებას საერთო მიზნის მიღწევის ფარგლებში, უფრო მეტად შეძლებენ სირთულეების გადალახვასა და თანამშრომლობის გაღრმავებას.

განსხვავებულობის ეფექტიანი ნავიგაცია მოითხოვს არა მხოლოდ პირად დამოკიდებულებას, არამედ ინსტიტუციურ მოქნილობასა და კულტურულ ტრანსფორმაციას. უნივერსიტეტები, რომლებიც თავიანთ ინსტიტუციურ სტრუქტურებში ინტეგრირებულად იზიარებენ თანასწორობაზე ორიენტირებული ჩართულობის ღირებულებებს, უფრო ადეკვატურად არიან მომზადებული მრავალფეროვან საზოგადოებასთან გრძელვადიანი და ნდობაზე დაფუძნებული ურთიერთობების უზრუნველსაყოფად.

3.5. პარტნიორობის განვითარების მხარდამჭერი ჩარჩოები და მოდელები

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ეფექტიანი პარტნიორობის დაგეგმვის, განხორციელებისა და შენარჩუნებისათვის აუცილებელია სტრუქტურირებულ მოდელებსა და კონცეპტუალურ ჩარჩოებზე დაყრდნობა, რომლებიც უზრუნველყოფს პრაქტიკულ მიმართულებებს და ხელს უწყობს კრიტიკულ რეფლექსიას. ამ მოდელების საშუალებით შესაძლებელია პრინციპების ქმედებად გარდაქმნა, პარტნიორებს შორის საერთო გაგების ფორმირება და მიზნებზე ორიენტირებული გზამკვლევის შექმნა, რაც ეხმარება მათ ურთიერთობებისა და ინსტიტუციური დინამიკის სირთულეებში ნავიგაციას.

თანამშრომლობის ჩარჩო — მატესიჩი/MATTESSICH და სხვ. (1992, 2001, 2016)

ეს ფართოდ გამოყენებული და ხშირად ციტირებული ჩარჩო განსაზღვრავს წარმატების ოც (20) ფაქტორს ორგანიზაციებს შორის თანამშრომლობისათვის, რომლებიც დაყოფილია ექვს თემატურ ერთეულად:

1. **გარემო:** თანამშრომლობის ისტორია, ლეგიტიმურობა საზოგადოების თვალში, ხელსაყრელი პოლიტიკური და სოციალური გარემო.
2. **წევრობის მახასიათებლები:** ურთიერთპატივისცემა, მრავალსექტორული წარმომადგენლობა, ინტერესთა თანხვედრა, კომპრომისის უნარი, საერთო პასუხისმგებლობა.
3. **პროცესი და სტრუქტურა:** მრავალდონიანი მონაწილეობა, მოქნილობა, როლებისა და წესების სიცხადე, ადაპტირება, ღია კომუნიკაცია.
4. **კომუნიკაცია:** ხშირი და გამჭვირვალე კომუნიკაცია; არაფორმალური ურთიერთობების ჩამოყალიბება.
5. **მიზანი:** კონკრეტული მიზნები, საერთო ხედვა, უნიკალური მიზანი.
6. **რესურსები:** საკმარისი დაფინანსება, პერსონალი და ლიდერული უნარები.

ეს მოდელი კვლავაც წარმოადგენს საფუძველს სხვადასხვა სექტორში როგორც პარტნიორობის დიზაინის, ისე მისი შეფასების პროცესებისთვის.

საზოგადოებაზე დაფუძნებული მონაწილეობითი კვლევის (CBPR) პარტნიორობა — ბრაში/BRUSH და სხვ. (2020)

ბრაშმა და მისმა კოლეგებმა განავრცეს Mattessich-ისა და თანამეგობრების მიერ შემუშავებული ჩარჩო და დაამატეს ისეთი ელემენტები, რომლებიც საზოგადოებრივ-აკადემიური პარტნიორობების დინამიკაზე სპეციალურადაა მორგებული.

1. ძალაუფლების დისბალანსის გამოკვეთა და მისი მართვა / ნავიგაცია;
2. კულტურული და ეპისტემოლოგიური განსხვავებების პატივისცემა;
3. პარტნიორობის წინაშე არსებული სტრუქტურული და ინსტიტუციური შეზღუდვების გააზრება;
4. პარტნიორობის შედეგად მიღწეული შედეგების აღიარება, როგორც შინაარსობრივად მნიშვნელოვანი წარმატების მაჩვენებლები.

ეს დამატებები აძლიერებს ურთიერთობებზე დაფუძნებულ და სამართლიანობაზე ორიენტირებულ პროცესში ჩართული მეცნიერების ეტოსს.

თანამშრომლობის წარმატების შეფასების მოდელი — ჩაიკოვსკი/CZAJKOWSKI (2006)

ჩაიკოვსკი გვთავაზობს სამსაფეხურიან მოდელს, რომელიც თანამშრომლობის პროცესს განიხილავს სამი საკვანძო კომპონენტის ჭრილში: წინაპირობები, პროცესი და შედეგები. ყოველ ეტაპს თან სდევს წარმატებული საკვანძო თემები, როგორიცაა ნდობის ფორმირება, დაინტერესებული მხარეების ინტერესთა თანხვედრა, ადაპტაციური სწავლა და შედეგების მდგრადობა, რომლებიც შეიძლება გამოვიყენოთ როგორც პარტნიორობის დაგეგმვის, ისე შეფასების პროცესში.

ეს მოდელი წარმოადგენს პრაქტიკულ გზამკვლევს პარტნიორობის ხარისხის შეფასებისთვის, რაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია როგორც ახალი,

ისე უკვე ჩამოყალიბებული უნივერსიტეტისა და ჩართული საზოგადოების პარტნიორობებისათვის.

პარტნიორობის გააზრების დინამიკური ჩარჩო — რისიენი/RISIEN და სხვ. (2023)

ეს ჩარჩო პარტნიორობას აღიქვამს როგორც დინამიკურ, არათანმიმდევრულ და უწყვეტად განვითარებად პროცესს. მოდელი ეფუძნება „პარტნიორობის ეკოლოგიის“ კონცეფციას, რომლის ფარგლებში კონტექსტი, ურთიერთობების ისტორია, ინსტიტუციური კულტურა და გარე ფაქტორები ურთიერთქმედებენ და ერთობლივად აყალიბებენ შედეგებს. ჩარჩო განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს მოქნილ მმართველობას, რეფლექსიურ ანალიზს და განვითარების ეტაპობრივ დაგეგმვას, რაც უზრუნველყოფს თანამშრომლობის გრძელვადიან მდგრადობასა და უწყვეტ განვითარებას.

ტრანსფორმაციული ურთიერთობის შეფასების ინსტრუმენტი (TRES) — ქლეიტონი/CLAYTON და სხვ. (2010); ნიფინი/KNIFFIN და სხვ. (2020)

TRES ჩარჩო შეიქმნა საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაზე დაფუძნებული პარტნიორობების შეფასებისათვის და ავითარებს ტრანზაქციულ-ტრანსფორმაციული პარტნიორობის ტიპოლოგიას (ენოსი/Enos & მორტონი/Morton, 2003), ასევე მოქალაქეობრივი ჩართულობის თეორიას (ბრინგლი/Bringle & ჰეჩერი/Hatcher, 2002). მოდელი პარტნიორობის შეფასებას ორ გამორჩეულ და უნიკალურ მიმართულებაზე ამახვილებს ყურადღებას:

1. როგორ ახდენს პარტნიორობა გავლენას თითოეული მონაწილის თვითაღქმაზე, და
2. რამდენად არის ყველა მონაწილე კმაყოფილი ურთიერთობის ხარისხით.

ეს ელემენტები ასახავს თანამშრომლობის რეფლექსიურ, ემოციურ და ზრდასა და პროგრესზე მიმართულ კომპონენტებს, განსაკუთრებით საგანმანათლებლო და სასწავლო კონტექსტებში.

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის მნიშვნელოვანი პარტნიორობის მხარედი მოდელი — ბორონტოს უნივერსიტეტი (2014)

ეს მოდელი შინაარსობრივი პარტნიორობების განვითარების ხუთ საკვანძო დომენს განსაზღვრავს: (I) მმართველობა, (II) კომუნიკაცია, (III) საერთო პრიორიტეტები, (IV) რესურსების თანხვედრა და (V) ცოდნის ერთობლივი ფორმირება. მოდელი მოუწოდებს ინსტიტუტებს, გასცდნენ ტრანზაქციული ჩართულობის ფარგლებს და განვითარდნენ ღრმად ინტეგრირებული, ორმხრივობაზე დაფუძნებული და თანასწორობაზე ორიენტირებული თანამშრომლობების მიმართულებით. ასევე, იგი ხაზს უსვამს გრძელვადიანი ურთიერთობების ჩამოყალიბების მხარდამჭერი ინსტიტუციური პოლიტიკისა და სტრუქტურების აუცილებლობას.

გლობალური ჯანდაცვის პარტნიორობის ჩარჩო — LARKAN და სხვ. (2016)

ეს ჩარჩო შექმნილია საერთაშორისო ჯანდაცვის კვლევით თანამშრომლობათა ფართო მიმოხილვაზე დაყრდნობით და განსაზღვრავს შვიდ ძირითად

საყრდენს, რომლებიც უზრუნველყოფს გლობალური პარტნიორობის ეფექტიანობას: I. ფოკუსი, II. ღირებულებები, III. თანასწორობა, IV. სარგებელი, V. კომუნიკაცია, VI. ლიდერობა, VII. გადაწყვეტილების მიღება. თითოეული ეს საყრდენი უკავშირდება როგორც ურთიერთობით, ისე ოპერაციულ ფაქტორებს, რომლებიც განსაზღვრავენ ჯანსაღ და წარმატებულ თანამშრომლობას. ლარკანი/Larkan და მისი თანაავტორები აღნიშნავენ, რომ გრძელვადიანი პარტნიორობები მოითხოვს ყურადღების გამახვილებას ისეთ საფუძვლოვან მახასიათებლებზე, როგორიცაა საერთო ენის ფორმირება, მინიჭებული პასუხისმგებლობის პატივისცემა და მოლოდინების სიცხადე, პარტნიორობის მთელი სასიცოცხლო ციკლის განმავლობაში.

ღირებულებაზე დაფუძნებული კვლევა მრავალკულტურულ თანამშრომლობაში — ნარიფარიჯო/NARIFARIJO და სხვ. (2023)

ეს მიდგომა განსაკუთრებით გამოიყენება მრავალეროვნულ და ინტერკულტურულ კონტექსტებში და პარტნიორობას განიხილავს დადებითი შესაძლებლობების, საერთო ღირებულებებისა და მიზანსწრაფულობის იდენტიფიცირების ჭრილში, ნაცვლად იმისა, რომ კონცენტრირდეს ნაკლოვანებებსა და პრობლემებზე. მსგავსი მიდგომა ხელს უწყობს ცოდნის ერთობლივ ფორმირებაზე ორიენტირებულ პოზიტიური კულტურის ჩამოყალიბებას და ერთობლივი ლიდერობის განვითარებას, განსაკუთრებით იმ შემთხვევებში, როცა ურთიერთობა ხასიათდება ასიმეტრიით ან კულტურული განსხვავებებით.

გამოცდილების თემატური გაერთიანებები — HART და WOLFF (2006)

ჰარტი/Hart და ვოლფი/Wolff პარტნიორობებს განიხილავენ როგორც პროფესიული გამოცდილების მუდმივ თემობრივ გაერთიანებებს, სადაც სწავლება არის ორმხრივი, განაწილებული და საერთო კვლევით ძიებაზე დაფუძნებული. ეს მოდელი ჩართულობას წარმოაჩენს არა როგორც ერთმხრივ მომსახურებას, არამედ როგორც თანამშრომლური ცოდნის ფორმირების სივრცეს, სადაც თავად ურთიერთობები იქცევა სწავლისა და ტრანსფორმაციის პროცესად.

ლიდერობის თანამშრომლური მოდელი — CHRISLIP და LARSON (1994)

ეს მოდელი ხაზს უსვამს ინკლუზიური და მხარდაჭერაზე ორიენტირებული ლიდერობის მნიშვნელობას, რომელიც აერთიანებს სხვადასხვა სექტორის წარმომადგენლებს საერთო პრობლემების გადასაჭრელად. მოდელი განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს ნდობის ფორმირებაზე, საერთო მიზნის ჩამოყალიბებაზე და თანამონაწილეობით გადაწყვეტილების მიღებაზე, რომლებიც ქმნიან საერთო ქმედების საფუძველს. მხარდაჭერაზე ორიენტირებული ლიდერები არ განისაზღვრებიან ავტორიტეტით, არამედ მათი უნარით — შეიკრიბონ, მოუსმინონ და გაავრცელონ ურთიერთგანსხვავებული ხმები.

თითოეული ზემოხსენებული ჩარჩო გვთავაზობს განსხვავებულ პერსპექტივებსა და სტრატეგიებს უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობის გააზრებისა და გაძლერებისათვის. მიუხედავად იმისა, რომ ვერც ერთი მოდელი სრულად ვერ ასახავს ამ თანამშრომლობის სირთულესა და მრავალფეროვნებას, ისინი გააზრებული, თანასწორობაზე დაფუძნებული

და კონტექსტისადმი მგრძნობიარე ჩართულობის პრაქტიკის შესაქმნელად მყარ საფუძველს და ამასთან ერთად პრაქტიკულ გზამკვლევებსა და კრიტიკულ რეფლექსიას ქმნიან. ეს მოდელები ეხმარება უნივერსიტეტებსა და მათ პარტნიორებს პრინციპების ქმედებად გარდაქმნაში, საერთო გაგების ჩამოყალიბებაში და სირთულეებით სავსე ურთიერთობებისა და ინსტიტუციური დინამიკის ნავიგაციაში.

3.6. მდგრადობა, ინსტიტუციონალიზაცია და გრძელვადიანი ზეგავლენა

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობების გრძელვადიანი წარმატება დამოკიდებულია არა მხოლოდ თავდაპირველ ენთუზიაზმსა ან პროექტის დონეზე მიღწეულ ეფექტურობაზე, არამედ მათ უნარზე, რომ გახდნენ მდგრადი, ინსტიტუციონალიზებული და ინტეგრირებული როგორც უნივერსიტეტის სისტემებში, ისე საზოგადოების ეკოსისტემებში. როგორც ბაისი/Buys და ბარსნალი/Burnsall (2007) აღნიშნავენ, პარტნიორობები უნდა გავიდეს ერთჯერადი შეთანხმებების ჩარჩოდან და იქცეს აკადემიური მისიის სრულფასოვან კომპონენტად. შესაბამისად, მდგრადობა არის როგორც ურთიერთობების, ისე სტრუქტურული მოწყობის გამოწვევა, რომელიც მოითხოვს სტრატეგიულ დაგეგმვას, სათანადო რესურსების უზრუნველყოფასა და ინსტიტუციური კულტურის გარდაქმნას.

უახლესი კვლევები (ლარკანი/Larkan და სხვ., 2016; ბრაში/Brush და სხვ., 2020) ასევე ხაზს უსვამს, რომ მდგრადი პარტნიორობები უნდა იყოს აგებული ურთიერთსარგებელისა და გრძელვადიანი პოტენციალის განვითარებაზე ორიენტირებული პრინციპით. ეს მოიცავს საზოგადოებრივი ლიდერობის განვითარების მექანიზმების შექმნას, საერთო ინფრასტრუქტურის მხარდაჭერას და უკუკავშირის სისტემების ინტეგრირებას, რომლებიც თანამშრომლობას დროთა განმავლობაში განვითარებისა და ადაპტირების საშუალებას აძლევს. ამასთან, მდგრადობა გულისხმობს ინსტიტუციური მოქნილობისა და რეაგირების უნარის გაძლიერებას, რათა უნივერსიტეტებმა შეძლონ ადეკვატურად უპასუხონ საზოგადოებრივი პარტნიორობის ცვალებად პრიორიტეტებსა და გამოწვევებს.

ამ ხედვის მხარდასაჭერად, უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის თანამშრომლობის გრძელვადიანი სიცოცხლისუნარიანობისთვის რამდენიმე საკვანძო კომპონენტი განისაზღვრა:

გრძელვადიანი პარტნიორობების მდგრადობის უზრუნველყოფა ინფრასტრუქტურული მხარდაჭერის მეშვეობით: პარტნიორობის ეფექტიანი განვითარებისა და წარმატებისთვის აუცილებელია მისი გამყარება მტკიცე ინსტიტუციური ჩარჩოებით, თანმიმდევრული პოლიტიკითა და სათანადო რესურსებით. ეს გულისხმობს ისეთი ფორმალური სტრუქტურების არსებობას, როგორებიცაა საზოგადოებრივ ჩართულობაზე პასუხისმგებელი ოფისები, პარტნიორობის კოორდინაციისთვის დანიშნული პერსონალი და შიდა დაფინანსების მექანიზმები. ჩართულობის ინტეგრირება სტრატეგიულ გეგმებში, აკადემიური დაწინაურებისა და სტატუსის მინიჭების კრიტერიუმებში, ასევე მმართველობით ორგანოებში, მხარს უჭერს მისი ლეგიტიმაციისა და გრძელვადიანი მდგრადობის უზრუნველყოფას (Hillier, 2013; Medved & Uršec, 2021).

შედეგებისა და ზეგავლენის ერთობლივი პასუხისმგებლობა: გრძელვადიანი

ზეგავლენა ეფუძნება შედეგებზე საერთო პასუხისმგებლობასა და კვლევითი ან ჩართულობით მიღებული მიგნებების უწყვეტ გამოყენებას. ეს გულისხმობს მოქმედების შემდგომი სტრატეგიების ერთობლივ შემუშავებას, საზოგადოებრივი მონაწილეების ჩართვას შედეგების გავრცელების პროცესში, აგრეთვე საერთო დაფინანსების მოზიდვისა და ადვოკატირების ინიციატივების განხორციელებას შესაბამის კონტექსტებში.

მასშტაბირება და რეპლიკაცია მაღალი ეთიკური სტანდარტების დაცვით: მასშტაბირების პროცესები უნდა იყოს კონტექსტზე მორგებული და გათვლილი თითოეული ორგანიზაციის უნიკალურ საჭიროებებზე. რაც ეფექტიანად მუშაობს ერთ გარემოში, შესაძლოა პირდაპირ ვერ დაინერგოს სხვა კონტექსტში. ინსტიტუტებმა უნდა შეიკავონ თავი სტანდარტიზაციის ტენდენციისგან და მხარი დაუჭირონ მოქნილ მოდელებს, რომლებიც პატივს სცემენ ადგილობრივ კულტურას, ისტორიასა და შესაძლებლობებს (სტრიერი/Strier, 2013).

მდგრადობა არ განისაზღვრება მხოლოდ პარტნიორობის ხანგრძლივობით, არამედ მას ახასიათებს სიღრმე, მოიაზრებს თანამესაკუთრეობისა და პარტნიორობის უნარებს, ერგება ცვლილებებს, ვითარდება და ინარჩუნებს აქტუალობას დროთა განმავლობაში.

მდგრადობა გამოხატავს საერთო პასუხისმგებლობის, უწყვეტი სწავლებისა და თანასწორობისადმი ერთგულების კულტურას. ჩართულობის ინსტიტუციონალიზებისა და თანამშრომლობის კულტურის განმტკიცების შედეგად, უნივერსიტეტებსა და საზოგადოებებს შეუძლიათ ერთობლივად ჩამოაყალიბონ გრძელვადიანი გზები სოციალური ტრანსფორმაციისაკენ — გზები, რომლებიც დარჩება სიცოცხლისუნარიანი, მოქნილი და ყველა პარტნიორის საჭიროებებსა და ძლიერ მხარეებზე დაფუძნებული.

3.7. პარტნიორობის ტრანსფორმაციულ გამოცდილებაზე ქცევის გზა

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობა არ წარმოადგენს მხოლოდ გარე კომუნიკაციის ან საზოგადოებასთან ურთიერთობის მექანიზმს. ის წარმოადგენს უნივერსიტეტის როლის ფუნდამენტურ გადაფასებას თანამედროვე საზოგადოებაში.

როდესაც ასეთი პარტნიორობა ეფუძნება თანასწორობას, ურთიერთობასა და საერთო მიზანს, ის გადაიქცევა სოციალური ინოვაციის, სამოქალაქო განახლებისა და კოლექტიური პრობლემების გადაჭრის მამოძრავებელ მექანიზმად. მსგავსი თანამშრომლობა იწვევს ცოდნის წარმოების ტრადიციული იერარქიების გადახედვას, არღვევს დისციპლინური იზოლაციის ჩარჩოებს და აყალიბებს ცოდნის ერთობლივ ფორმირებაზე დაფუძნებულ ახალ ეთოსს როგორც კვლევაში, ისე სწავლისა და სწავლების პრაქტიკაში.

ასეთი პარტნიორობების წარმატება სრულ თანხვედრასა და შეუფერხებელ თანამშრომლობაზე არ არის დამყარებული. მისი საფუძველი მიზანმიმართული და უწყვეტი ერთგულებაა, რომელიც მიმართულია განსხვავებულობის მიღების, ნდობის და რეფლექსიულ პრაქტიკაში აქტიური მონაწილეობისკენ. ამ პროცესს ესაჭიროება როგორც ინსტიტუციური სიმტკიცე და პრინციპულობა, ასევე პიროვნული თავმდაბლობა და გახსნილობა ყველა მონაწილის მხრიდან, რათა ჩართულობამ ორგანულად დაიმკვიდროს ადგილი უნივერსიტეტის ძირითად მისიასა და მმართველობით არქიტექტურაში.

როდესაც უმაღლესი განათლების ინსტიტუტებზე იზრდება ზეწოლა, რომ დაადასტურონ საკუთარი სოციალური მნიშვნელობა და საჯარო ღირებულება, საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული პარტნიორობები მათ სთავაზობს გონივრულ და ქმედით სტრატეგიას მომავლისკენ სვლისთვის. ასეთი პარტნიორობები არ წარმოადგენენ სწრაფ გადაწყვეტას ან უნივერსალურ, სტანდარტიზებულ მოდელს; ისინი წარმოადგენენ დინამიკურ, კონტექსტზე მგრძნობიარე ურთიერთობებს, რომლებიც ითხოვს მუდმივ ზრუნვას, გამჭვირვალობასა და ეთიკურ მთლიანობას.

საბოლოო ჯამში, უნივერსიტეტისა და საზოგადოების პარტნიორობის მნიშვნელოვნად განვითარება მხოლოდ სტრატეგიული მიმართულება არ არის. ეს არის ხედვის, მიდგომისა და ურთიერთობის ფორმა. ის გამოხატავს თანამშრომლობის, სწავლებისა და ურთიერთობების ისეთ გზას, რომლის მეშვეობითაც უნივერსიტეტი აზიარებს თავის ცოდნას, გამოცდილებასა და ღირებულებებს გარემო სამყაროსთან. ეს არის საერთო პასუხისმგებლობაზე დაფუძნებული პრაქტიკა, რომლის მიზანიც არის ინკლუზიური, მდგრადი და სამართლიანი საზოგადოების ჩამოყალიბება.

4. საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრირება სასწავლო პროცესსა და კვლევით საქმიანობაში

ამ თავში წარმოდგენილია საკითხი, რომელიც მიმართულია იმ აკადემიური პერსონალისა და პრაქტიკოსებისკენ, რომლებიც ისწრაფვიან საზოგადოებრივად ჩართული მეცნიერული საქმიანობის ინტეგრირებისკენ საკუთარ პედაგოგიურ და კვლევით პრაქტიკაში. ტექსტი განმარტავს აკადემიური ხარისხის და საზოგადოების საჭიროებათა შორის არსებულ სიმბიოტურ ურთიერთობას, განსაკუთრებით გამოკვეთს, თუ როგორ შეუძლია თანამშრომლობაზე დაფუძნებულ პარტნიორობას გაამდიდროს სასწავლო შედეგები და ხელი შეუწყოს მნიშვნელოვანი, ზეგავლენიანი კვლევის წარმოებას (გოგინსი/Goggins & ხაიდუკევიჩი/Hajdukiewicz, 2022).

4.1. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლების ინტეგრირება სასწავლო პროცესში

საზოგადოებრივი ჩართულობა, თანამშრომლობითი პროცესი, რომელიც მოიცავს საზოგადოებრივ ჯგუფებთან, ორგანიზაციებთან და ინდივიდებთან ერთობლივ მუშაობას მათი კეთილდღეობისთვის მნიშვნელოვანი საკითხების გადასაწყვეტად — წარმოადგენს ძლიერ პედაგოგიურ მიდგომას, რომელსაც შეუძლია არსებითად გაამდიდროს საგანმანათლებლო პროგრამები სხვადასხვა დისციპლინაში. საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრირება სასწავლო პროგრამებში მოითხოვს პარადიგმის ცვლილებას: ეს ნიშნავს, რომ პედაგოგები უნდა გასცდნენ ტრადიციულ დისკურსულ სწავლებას და მიიღონ გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლების მეთოდები, რომლებიც ხელს უწყობს ორმხრივი ურთიერთობების ჩამოყალიბებას სტუდენტებსა და იმ საზოგადოებებს შორის, რომლებთანაც ისინი თანამშრომლობენ (აჰმედი/Ahmed & პალერმო/Palermo, 2010). ეს ინტეგრაცია სტუდენტებს სთავაზობს პრაქტიკულ პლატფორმას, რომელიც საშუალებას აძლევს მათ თეორიული ცოდნა გადაიტანონ პრაქტიკაში, განივითარონ კრიტიკული აზროვნების უნარები და განამტკიცონ სამოქალაქო პასუხისმგებლობა (პრაკაში/Prakash და სხვ., 2020). გარდა ამისა, სასწავლო პროგრამებში საზოგადოების ჩართულობის ინიციატივების მიზანმიმართული ინტეგრირება მოითხოვს კულტურული და საზოგადოებრივი კონტექსტების სიღრმისეულ გააზრებას, რომლებიც არსებითად განსაზღვრავენ სტუდენტთა გამოცდილებას. ამგვარი მიდგომა მიზნად ისახავს ინკლუზიური და აქტიურად ჩართული სასწავლო გარემოს ჩამოყალიბებას (ფოლკნერი/Faulkner, 2020). საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრირება მოითხოვს ტრადიციული პედაგოგიური მიდგომების გადახედვას და გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლების მნიშვნელობის გამოკვეთას, როგორც სტუდენტებსა და იმ საზოგადოებებს შორის ურთიერთპარტნიორობის განმტკიცების საშუალებას, რომლებშიც ისინი აქტიურად ერთვებიან (ლონგი/Long, 2013).

4.1.1. საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრაციის მოდელები და დონეები განათლების სისტემაში

საზოგადოებრივი ჩართულობის სასწავლო პროგრამებში ინტეგრაციის აღსანიშნავად გამოიყენება რამდენიმე ტერმინი, ისინი ზოგჯერ ერთმანეთს ენაცვლება; თუმცა, განსხვავდებიან მასშტაბით, მიზანმიმართულებითა და საზოგადოების პარტნიორობის ინტენსივობის დონით.

როგორც საზოგადოებრივი ჩართულობის სასწავლო პროგრამებში ინტეგრირების ჩარჩო, ტერმინები „**საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლება**“ და „**საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება**“ პრაქტიკაში ხშირად ერთი და იგივე მნიშვნელობით გამოიყენება. ბევრ კონტექსტში (განსაკუთრებით ევროპაში) ისინი ფუნქციურად გადაფარავენ ერთმანეთს, ხოლო კონკრეტული ტერმინის არჩევა ხშირად განპირობებულია ინსტიტუციური ტრადიციით, პოლიტიკით ან სტრატეგიული პრიორიტეტებით. მიუხედავად ამისა, აკადემიურ და სამოქალაქო ჩართულობის ლიტერატურაში აღინიშნება გარკვეული განსხვავებები აქცენტებსა და თეორიულ მიდგომებში, რაც ამ ტერმინების განსხვავებულ ინტერპრეტაციას განაპირობებს.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება მოიცავს სხვადასხვა პედაგოგიურ მეთოდებსა და პროგრამებს, რომლებსაც მასწავლებლები იყენებენ სასწავლო პროცესის ადგილობრივ საზოგადოებასთან დასაკავშირებლად. ეს შეიძლება მოიცავდეს ადგილობრივ ინსტიტუტებთან, ისტორიასთან, ლიტერატურასთან, კულტურულ მემკვიდრეობასთან ან ბუნებრივ გარემოსთან დაკავშირებულ აქტივობებს. აღნიშნული მიდგომა ეფუძნება რწმენას, რომ ყველა საზოგადოებას გააჩნია მისთვის დამახასიათებელი საგანმანათლებლო რესურსები და პოტენციალი, რომლის გამოყენებაც შეუძლია მასწავლებელს სტუდენტთა სასწავლო გამოცდილების გასამდიდრებლად. იგი განსაკუთრებით უსვამს ხაზს აკადემიური ცოდნის პრაქტიკულ გამოყენებას რეალურ გარემოში და საზოგადოებას განიხილავს როგორც გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლების მნიშვნელოვან სივრცეს.

საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლების ძირითადი მიზანია სტუდენტთა ცოდნის გაღრმავება სასწავლო მასალის ათვისების თვალსაზრისით, კლასგარეშე პრაქტიკული ჩართულობის გათვალისწინებით. ამგვარად, სწავლა რეალურ სოციალურ კონტექსტში ხდება, რაც ხელს უწყობს თეორიული ცოდნის პრაქტიკაში გამოყენებას და კრიტიკული აზროვნების განვითარებას. ამ ტერმინის სინონიმებად ხშირად გამოიყენება „**საზოგადოებაზე დაფუძნებული განათლება**“, „**ადგილზე დაფუძნებული სწავლება**“ და „**ადგილზე დაფუძნებული განათლება**“ (<https://www.edglossary.org/community-based-learning/>). მიუხედავად ამისა, ტერმინები საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება, გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლება და შრომაზე დაფუძნებული სწავლება დაკავშირებული, თუმცა, ამასთანავე განსხვავებული ცნებებია. ამრიგად, საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლება წარმოადგენს საგანმანათლებლო სტრატეგიას, რომლის ფარგლებში სტუდენტები სწავლობენ უშუალოდ **საზოგადოებაში**, რეალურ სოციალურ და კულტურულ გარემოებებთან ურთიერთქმედების გზით.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება (CEL) ერთი ნაბიჯით წინ უსწრებს და განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის **ორმხრივ პარტნიორობას**. იგი განისაზღვრება

როგორც ჩარჩო, რომლის ფარგლებში სტუდენტები და პედაგოგები სწავლობენ **საზოგადოებასთან ერთად**, თანამშრომლობისა და საერთო შედეგების შექმნის პროცესში. ამ მოდელში სტუდენტები, პედაგოგები და საზოგადოებრივი პარტნიორები ერთობლივად მუშაობენ **საზოგადოებრივი მნიშვნელობის საკითხების გადაჭრაზე**, რაც ყველა ჩართული მხარისთვის სარგებლის მომტანია.

CEL-ის საფუძველს წარმოადგენს ისეთი პრინციპები, როგორიცაა **სამოქალაქო პასუხისმგებლობა, ცოდნის ერთობლივი ფორმირება, სოციალური ცვლილების ხელშეწყობა და კრიტიკული რეფლექსია**, რაც უზრუნველყოფს სასწავლო პროცესის ტრანსფორმაციულ და საზოგადოების საჭიროებებზე მორგებულ ხასიათს.

ცხრილი 4-1. განსხვავება საზოგადოებაზე დაფუძნებულ სწავლებასა (CBL) და საზოგადოებრივ ჩართულ სწავლებას (CEL) შორის

მხარე	საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლება (CBL)	საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება (CEL)
მთავარი აქცენტი	სწავლება საზოგადოების კონტექსტში — საზოგადოება წარმოადგენს გამოყენებითი სწავლების გარემოს.	სწავლება საზოგადოებასთან ერთად — აქცენტი კეთდება ურთიერთსარგებელზე, ერთობლივი ცოდნის ფორმირებასა და სამოქალაქო შედეგებზე.
ძირითადი მამოძრავებელი პრინციპი	გამოცდილებაზე, კონტექსტზე ან ადგილმდებარეობაზე დაფუძნებული სწავლება, რომელიც აკადემიურ შინაარსს უკავშირდება.	თანამშრომლობაზე დაფუძნებული, სამოქალაქო ორიენტაციის მქონე პედაგოგიკა, რომელიც ურთიერთობისა და სოციალური ცვლილების პრინციპებს ეფუძნება.
ურთიერთობა საზოგადოებასთან	საზოგადოება ხშირად განიხილება როგორც სასწავლო კონტექსტი ან სავლე პრაქტიკის ადგილი.	საზოგადოება აღიქმება თანასწორ პარტნიორად ან თანა-მასწავლებლად სასწავლო პროცესში.
ძალის დინამიკა	შეიძლება ჰქონდეს ერთმხრივი მიმართულება (მაგ., უნივერსიტეტი → საზოგადოება), თუმცა ეს ყოველთვის ასე არ არის.	ისწრაფვის უფრო თანასწორი პარტნიორობისკენ და ძალაუფლების გაზიარებისკენ მიზნებისა და შედეგების განსაზღვრის პროცესში.
მიზნის ენა	„კურსის კონცეფციების გამოყენება რეალურ გარემოში.“	„საზოგადოებრივი სიკეთის ხელშეწყობა და სამოქალაქო პასუხისმგებლობის განვითარება.“

არსებობს რამდენიმე მიდგომა, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელია განხორციელდეს **საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრაცია სასწავლო პროგრამებში**, დაწყებული სასწავლო პროცესის პარალელური აქტივობებიდან დასრულებული აკადემიურ სივრცეში ღრმად ინტეგრირებული გამოცდილებებით. სასწავლო პროცესის პარალელური აქტივობები, როგორიცაა მოხალისეობრივი პროექტები, სტუდენტებს აძლევს შესაძლებლობას ჩაერთონ საზოგადოების ცხოვრებაში აუდიტორიის ფარგლებს გარეთ, ხელს უწყობს მათში სოციალური პასუხისმგებლობის შეგრძნების განვითარებას და ხედვის გაფართოებას. თუმცა, ყველაზე გარდამქმნელი მიდგომა გულისხმობს საზოგადოებრივ ჩართულობას უშუალოდ სასწავლო პროგრამაში ინტეგრირების გზით, როდესაც სტუდენტები საზოგადოებრივ პარტნიორებთან თანამშრომლობით მუშაობენ რეალური პრობლემების გადასაჭრელად (რაჯანდრამი/Rajandram & თარუმარაჯი/Tharumaraj, 2024). აღნიშნული მიდგომა საჭიროებს დეტალურ დაგეგმვასა და კოორდინაციას, რათა სასწავლო მიზნები შეესაბამებოდეს საზოგადოების საჭიროებებსა და პრიორიტეტებს (Cherrington et al., 2018).

დონე	ინტეგრაცია სასწავლო პროგრამაში	საზოგადოებრივი ჩართულობის ტიპი	აღწერა	ორმხრივი თანამშრომლობის, რეფლექსიისა და ინსტიტუციური მხარდაჭერის საჭირო დონე
1. არაფორმალური ჩართულობა	ფორმალური სასწავლო პროგრამის ფარგლებს გარეთ არ ხორციელდება აკადემიური კრედიტების მინიჭება.	მოიცავს მოხალისეობრივ საქმიანობასა და საზოგადოებრივ მომსახურებას.	ინიციატივა შეიძლება მომდინარეობდეს სტუდენტებისაგან ან განხორციელდეს სტუდენტური სტრუქტურებისა თუ საზოგადოებრივ ჩართულობაზე პასუხისმგებელი ერთეულების მხარდაჭერით.	
2. დამატებითი კრედიტი	კურსის დამხმარე / დამატებითი კომპონენტი	არჩევითი საზოგადოებრივი აქტივობები, რომლებიც შეიძლება განხორციელდეს კურსის ფარგლებში ან შემდგომში შეფასდეს აკადემიური კრედიტებით.	სტუდენტებს შეუძლიათ აირჩიონ საზოგადოებრივ საქმიანობაში მონაწილეობა დამატებითი ქულების მისაღებად ან სწავლის გამოცდილების გასამდიდრებლად, როგორც კურსის შემადგენელი ნაწილი.	
3. ნაწილობრივი ინტეგრაცია	დაკავშირებულია კურსის შინაარსთან, თუმცა არ წარმოადგენს მის ძირითად ნაწილს	საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული დავალებები	მოიცავს საზოგადოებრივ საკითხებზე მუშაობას და საზოგადოებასთან თანამშრომლობას სასწავლო დავალებების შესრულების პროცესში.	
4. სრული ინტეგრაცია (აკადემიური საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება და სამოქალაქო ან საზოგადოებაზე დაფუძნებული სტაჟირებები)	კურსის დიზაინისა და სასწავლო შედეგების ძირითადი კომპონენტი	ურთიერთთანამშრომლობითი პროექტები საზოგადოებრივ პარტნიორებთან ერთად	სტუდენტები მონაწილეობენ სტრუქტურირებულ და ორმხრივ პარტნიორობაში, სადაც სწავლება და საზოგადოებრივი მომსახურება ურთიერთდაკავშირებულია, ხოლო რეფლექსია წარმოადგენს პროცესის განუყოფელ ნაწილს.	
5. სასწავლო პროგრამის ძირითადი პროექტი / საზოგადოებაზე დაფუძნებული კვლევა	უმაღლესი დონის კურსები, კვლევაზე ორიენტირებული მიმართულებით	საზოგადოებაზე დაფუძნებული თანამონაწილეობითი კვლევა, საკვანძო პროექტები	სტუდენტები და საზოგადოებრივი პარტნიორები ერთობლივად ქმნიან კვლევებსა და პროექტებს, რომლებიც ხშირად სრულდება საჯარო შედეგების გამოცხადებითა და პრეზენტაციებით.	
6. სასწავლო პროგრამის მასშტაბის ინტეგრაცია	ინტეგრირებულია მთელი სასწავლო პროგრამის მასშტაბით	სამოქალაქო სწავლების პროგრამა, სტრატეგიული პარტნიორობის მოდელები	სასწავლო პროგრამებში გრძელვადიანი ინტეგრაცია გულისხმობს ინტერდისციპლინურ თანამშრომლობასა და მდგრად პარტნიორობას საზოგადოებრივ სტრუქტურებთან.	

შემდეგი თავი მოიცავს ინფორმაციას უწყვეტი ჩართულობის ფარგლებში წარმოდგენილი კონკრეტული მიდგომების შესახებ, მათ შორის: მოხალისეობა, საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება, სამოქალაქო ან საზოგადოებრივი სტაჟირებები, აგრეთვე გლობალური, საერთაშორისო ან კულტურათაშორისი საზოგადოებრივად ჩართული სასწავლო პროექტები.

მოხალისეობა

მოხალისეობა განისაზღვრება როგორც ინდივიდუალური ან ჯგუფური საქმიანობა, რომელიც „ხორციელდება ნებაყოფლობით და საკუთარი სურვილით, ფინანსური სარგებლის გარეშე, სხვა პირის, ჯგუფის ან საქმის სასარგებლოდ.“

როგორც წესი, იგი ხორციელდება ორგანიზებული სტრუქტურების მეშვეობით ან არაფორმალურად, ადგილობრივ საზოგადოებებში და ასრულებს მნიშვნელოვან როლს სამოქალაქო ცხოვრების გაძლიერებასა და სოციალური სოლიდარობის განმტკიცებაში (UNV, 2011). მოხალისეობრივი აქტივობები პირდაპირ არ არის დაკავშირებული უნივერსიტეტის სასწავლო პროგრამასთან და არც მიზანმიმართულად არის დაგეგმილი კონკრეტული სასწავლო შედეგების მისაღებად. როგორც წესი, მათ არ აქვთ წინასწარ განსაზღვრული საგანმანათლებლო მიზნები, თუმცა ეს არ ნიშნავს, რომ მოხალისეობრივ საქმიანობაში მონაწილე სტუდენტები არ სწავლობენ ამ პროცესში. მოხალისეობა წარმოადგენს არაფორმალური და არაოფიციალური სწავლის ერთ-ერთ ფორმას.

გლობალურ (UNESCO, 2012) და ევროპულ დონეებზე (ევროპის კავშირის საბჭო, 2012) შემუშავებული არაფორმალური და არაოფიციალური განათლების აღიარების რეკომენდაციების საფუძველზე, სხვადასხვა დაინტერესებულმა მხარემ უნდა აღიაროს არაფორმალური და არაოფიციალური სწავლის შედეგად მიღებული ცოდნა და უნარები, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ისინი დაკავშირებულია უმაღლესი განათლების მიღებასთან, აკადემიურ წინსვლასთან ან კრედიტების აღიარებასთან.

მოხალისეობრივ საქმიანობას შეიძლება მიენიჭოს გამოცდილებით სწავლების მნიშვნელოვანი ფორმის სტატუსი, რომელიც ხელს უწყობს სტუდენტების პირად, სამოქალაქო და პროფესიულ განვითარებას. ევროპის საბჭოს მიერ მიღებული რეკომენდაციის თანახმად არაფორმალური და არაოფიციალური განათლების შედეგების ვალიდაციის შესახებ (2012/C 398/01), უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს შეუძლიათ აღიარონ არაფორმალური და არაოფიციალური აქტივობები, მათ შორის მოხალისეობრივი საქმიანობისგან მიღებული სწავლის შედეგები, როგორც ფორმალური სწავლების პროცესის ნაწილი. აღიარება შეიძლება განხორციელდეს ECTS კრედიტების მინიჭების ფორმით, იმ შემთხვევაში, თუ მოხალისეობრივი საქმიანობის შედეგად მიღებული სასწავლო შედეგები მკაფიოდ არის დოკუმენტირებული, შეფასებული და შესაბამისობაშია მოყვანილი სასწავლო პროგრამის ან კურსის მოსალოდნელ შედეგებთან. ასეთი აღიარების პრაქტიკის დანერგვა ზრდის მოქნილობას, უწყობს ხელს უწყვეტ სწავლას და აძლიერებს კავშირს აკადემიურ განათლებასა და სამოქალაქო ჩართულობას შორის.

მოხალისეობრივი საქმიანობის შესაძლებლობების დაგეგმვა შესაძლებელია უნივერსიტეტების პირობებში, უნივერსიტეტის სტუდენტების ან მათი წარმომადგენლობითი ორგანოების (მაგალითად, სტუდენტური ერთეულები) მიერ. ამასთან, აღნიშნული პროცესის კოორდინაცია შეიძლება

განხორციელდეს პროფესორების ან უნივერსიტეტის სხვა თანამშრომლების მიერ, სპეციალურად შექმნილი საზოგადოებაში ჩართულობით მომუშავე ერთეულებით ან უნივერსიტეტების მოხალისეთა გაერთიანებებით. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე პასუხისმგებელი ერთეულები ხშირად სთავაზობენ სტუდენტებს შესაძლებლობას, მონაწილეობა მიიღონ საზოგადოებრივ პროექტებში მოხალისეობრივი ფორმით. აღნიშნული ფორმა განსხვავდება ფორმალური აკადემიური მოთხოვნებისგან, რადგან იგი უფრო მეტად აქცენტს აკეთებს ალტრუიზმსა და საზოგადოების კეთილდღეობაზე, ვიდრე სასწავლო პროგრამაში პირდაპირ ინტეგრაციაზე.

მაგალითი:

მათეი ბელის უნივერსიტეტში (სლოვაკეთი) მიღებული დირექტივა № 11/2021 დამატებითი აქტივობებისთვის ECTS კრედიტების მინიჭების შესახებ წარმოადგენს მაგალითს მოხალისეობრივი საქმიანობის წახალისებისა და არაფორმალური განათლებით მიღებული შედეგების აღიარების მიმართულებით.

დოკუმენტის მიხედვით, მათეი ბელის უნივერსიტეტის სტუდენტებს შეუძლიათ მიიღონ ECTS კრედიტები დამატებით აქტივობებში მონაწილეობისათვის. აღნიშნული აქტივობები შეიძლება განხორციელდეს ფორმალური, არაფორმალური ან არაოფიციალური სწავლების ფარგლებში. ასეთი ჩართულობა ხელს უწყობს სტუდენტთა პროფესიული კომპეტენციებისა და ინტერდისციპლინური უნარების განვითარებას, თუმცა არ წარმოადგენს აკრედიტებული სასწავლო პროგრამების ნაწილს, ანუ ისინი კურსების სასწავლო გეგმებით არ რეგულირდება. დამატებით აქტივობებში შეიძლება შედიოდეს სტუდენტური სტაჟირებები, მოხალისეობრივი საქმიანობა, შემოქმედებითი აქტივობები, სამეცნიერო, პროფესიულ ან სამხატვრო კონფერენციებსა და სემინარებში აქტიური მონაწილეობა, არაფორმალური განათლების პროგრამები ან სხვა სახის საქმიანობა, რომლისთვისაც ჯერ არ მიუნიჭებიათ ECTS კრედიტები მათეი ბელის უნივერსიტეტისა თუ სხვა ადგილობრივი ან საერთაშორისო საგანმანათლებლო ინსტიტუტების ფარგლებში.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება

სერვისზე დაფუძნებული სწავლება წარმოადგენს სწავლებისა და სწავლის მიდგომას, რომელიც აერთიანებს დაგეგმილ სასწავლო პროცესსა და საზოგადოებრივ საქმიანობას. იგი ორიენტირებულია ერთდროულად აქტივობაზე, რომელსაც სარგებელი მოაქვს საზოგადოებისთვის, ისე იმ საგანმანათლებლო შედეგებზე, რომელსაც სტუდენტი იღებს ამ პროცესში. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება სტუდენტებს საშუალებას აძლევს, მიიღონ აკადემიური კრედიტები სწავლის შედეგებისთვის, რომლებიც მიღებულია საზოგადოების აქტიური ჩართულობისა და რეალურ პრაქტიკაში განხორციელებული გადამწყვეტილებების გზით. სწავლების პროცესს ამყარებს რეფლექსიის პროცესი, რომელიც გამოცდილებით სწავლის აუცილებელ კომპონენტად მიიჩნევა. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებულ სწავლებაში (SL) მონაწილე სტუდენტები მუშაობენ საზოგადოების საჭიროებების დაკმაყოფილებაზე იმ ცოდნისა და უნარების გამოყენებით, რომლებიც მათ აუდიტორიაში აქვთ მიღებული (ალვარეზი/Álvarez და სხვ., 2024; მეიერსი/Meyers, 1999). აკადემიურ ლიტერატურასა და პრაქტიკულ გამოცდილებაზე

დაფუძნებული რეფლექსიური პროცესის მეშვეობით სტუდენტები უკავშირებენ საზოგადოებრივ მომსახურებაში მონაწილეობის გამოცდილებას სისტემურ და ფართო კონტექსტში არსებულ ცოდნასა და აზროვნების მოდელებს (Sabo et al., 2015). საზოგადოებრივი ჩართულობისა და სწავლების ინტეგრაცია სასწავლო პროგრამებში წარმოადგენს ეფექტურ საშუალებას სტუდენტებში გლობალური მოქალაქეობისა და ლიდერული უნარების განვითარებისთვის. ამ პროცესში ხშირად ჩართულია კულტურათაშორისი თანამშრომლობა, რაც კიდევ უფრო აძლიერებს სწავლების გავლენასა და საგანმანათლებლო შედეგებს (სანტული/Santulli, 2018). საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება (SL) არ გულისხმობს ჩართულობის დამატებას სწავლის პროცესში, არამედ ჩართულობის ინტეგრირებას თვითონ სწავლების პროცესში.

მიუხედავად იმისა, თუ რამდენი განსაზღვრება არსებობს პროფესიულ ლიტერატურაში სერვისზე დაფუძნებული სწავლის შესახებ, შესაძლებელია რამდენიმე ძირითადი განმარტების გამოყოფა:

1. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება წარმოადგენს დაგეგმილ და ორგანიზებულ გამოცდილებას სტუდენტებისთვის, რომელიც მიღებულია საზოგადოებრივ სამსახურში მონაწილეობით და მიმართულია საზოგადოების რეალურ საჭიროებებზე საპასუხოდ. აღნიშნული მიდგომა ხელს უწყობს ტრადიციული დახმარების მოდელიდან (საზოგადოების მომსახურება) კორიზონტალური სოლიდარობის მოდელზე გადასვლას (საზოგადოებასთან ერთად მომსახურება).
2. სერვისზე დაფუძნებული სწავლება ემყარება სტუდენტების აქტიურ მონაწილეობას განხორციელების ყველა ეტაპზე — დაგეგმვიდან შეფასებამდე. სტუდენტებმა უნდა იგრძნონ პასუხისმგებლობა იმ პროექტის მიმართ, რომელსაც ისინი ახორციელებენ, და იმოქმედონ როგორც ლიდერებმა, და არა მხოლოდ როგორც შემსრულებლებმა ან აღმასრულებლებმა საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლების პროექტებში.
3. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება მიზნობრივად ინტეგრირებულია აკადემიურ სასწავლო პროგრამაში ან კვლევით კონტექსტში. არსებობს მკაფიო კავშირი განხორციელებულ მომსახურებასა და განათლების მიზნებსა და შინაარსს შორის.
4. სერვისზე დაფუძნებული სწავლება ქმნის სივრცეს, რომელიც სტუდენტებს საშუალებას აძლევს, მუდმივად გააანალიზონ და გააზრებულად შეაფასონ საკუთარი გამოცდილება. ამ მიდგომაში რეფლექსია განიხილება როგორც თვითსწავლების პროცესი — ისეთი ცოდნისა და გაგების ფორმირება, რომელიც ხელს უწყობს გამოცდილებასა და სერვისზე დაფუძნებული სწავლების კონცეფციებს შორის კავშირების ღრმა გააზრებასა და ინტეგრაციას.
5. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება მიმართულია სტუდენტების სამოქალაქო პასუხისმგებლობის განვითარებისკენ. აღნიშნული სტრატეგიის გამოყენებით სასწავლო პროცესში, ჩვენ ველოდებით არა მხოლოდ პროფესიული კომპეტენციების განვითარებას, არამედ სტუდენტების „სამოქალაქო მახასიათებლების“ ცვლილებასაც, რომლებიც განაპირობებენ მათ აქტიურ ჩართულობას არა მხოლოდ სერვისზე დაფუძნებული სწავლების პროექტების განხორციელების პერიოდში, არამედ მათი დასრულების შემდეგაც, საზოგადოებაზე ორიენტირებული განათლების კონტექსტში (ალბანეზი/Albanesi, კულკაზი/Culcasi, ზუნზაინი/Zunszain, 2020).

როგორც ფურკო და ნორველი (Furco & Norvell, 2019) აღნიშნავენ, საზოგადოებრივი ჩართულობა და სწავლება ხშირად საჭიროებს განმარტებას სხვა გამოცდილებაზე დაფუძნებულ სასწავლო სტრატეგიებთან მიმართებაში, როგორიცაა სტაჟირება ან მოხალისეობრივი საქმიანობა. სხვადასხვა ავტორი განსხვავებულ მიდგომებს გვთავაზობს ამ შეხედულებების გასაანალიზებლად (მაგალითად, იხ. ბროზმანოვა გრეგოროვა/Brozmanová Gregorová et al., 2014; ფურკო/Furco & ნორველი/Norvell, 2019; ტაპია/Tapia, 2007). ის რაც საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებულ სწავლებას განასხვავებს სხვა ტიპის გამოცდილებით მიღებული სწავლებისგან, ძირითადად არის ფოკუსი (მომსახურება/სწავლება), მიზნობრივი ბენეფიციარი (მომსახურების მიმღები/მომწოდებელი), სწავლის ტიპი (დაყოფილი/ინტეგრირებული) და მომსახურების ინტეგრაციის დონე (მაღალი/დაბალი). პროფესიული პრაქტიკა მიზნად ისახავს იმ კონკრეტული კომპეტენციების სწავლასა და განვითარებას, რომლებიც აუცილებელია პროფესიული საქმიანობის შესასრულებლად. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება კი აერთიანებს მომსახურებასა და საგანმანათლებლო პროცესს. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებულ სწავლებასა და პროფესიულ პრაქტიკას შორის განსხვავება ძირითადად გამომდინარეობს ურთიერთობის ორმხრივი ხასიათიდან და სამოქალაქო ჩართულობის განვითარებისკენ მიმართული ფოკუსიდან. სხვა გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლების ფორმებთან შედარებით, საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებულ სწავლებას, ასევე, გამოარჩევს განსაკუთრებული აქცენტი კრიტიკულ რეფლექსიაზე. საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება განსხვავდება საზოგადოებაზე ორიენტირებული საქმიანობის სხვა ფორმებისგან იმით, რომ იგი მჭიდროდ არის დაკავშირებული სასწავლო პროგრამასთან, მიზნად ისახავს სწავლის პროცესის გამდიდრებას კურსის შინაარსის უფრო ღრმა გააზრებითა და საგნის ფართო აღქმით, ხელს უწყობს სტუდენტების სამოქალაქო პასუხისმგებლობის განვითარებას და აძლიერებს საზოგადოებას (ფისკე/Fiske, 2001; ბრინგლი/Bringle & ჰეჩერი/Hatcher, 1996; რუსუ/Rusu, ბენჩიჩი/Bencic, ჰოდორი/Hodor, 2014).

ამ დროისთვის საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლების რამდენიმე მოდელი გამოიყენება პრაქტიკაში. ის შესაძლებელია ინტეგრირდეს სხვადასხვა აკადემიური დისციპლინისა და სასწავლო პროგრამის სასწავლო გეგმაში. იგი შეიძლება განხორციელდეს როგორც კონკრეტული უნივერსიტეტის კურსის ფარგლებში, ისე რამდენიმე საგნის გაერთიანებით ინტერდისციპლინური პროექტების შესასრულებლად. გარდა ამისა, საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება შეიძლება წარმოადგენდეს სავალდებულო ან არჩევითი კურსის ნაწილს და იყოს ორგანიზებული როგორც ჯგუფური, ისე ინდივიდუალური აქტივობის სახით.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლების ფარგლებში სტუდენტებს ეძლევათ შესაძლებლობა ითანამშრომლონ სხვადასხვა ტიპის საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან, რომლებიც უზრუნველყოფენ მრავალფეროვან მომსახურებას, მათ შორის სოციალურ სერვისებს, სპორტისა და რეკრეაციის, ხელოვნებისა და კულტურის, განათლებისა და კვლევის, ასევე გარემოს დაცვის სფეროებში.

სტუდენტების მიერ საზოგადოებრივი ჩართულობის კომპონენტის ფარგლებში განხორციელებული კონკრეტული საქმიანობა განისაზღვრება კურსის სასწავლო შედეგებით, გამოყენებული საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლების მოდელით (SL) და საზოგადოებრივი პარტნიორის ან ბენეფიციართა გამოკვეთილი საჭიროებებით.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებულ სწავლებაში ოთხი ტიპის მომსახურებას გამოვყოფთ:

1. **პირდაპირი მომსახურება** — გულისხმობს სტუდენტების უშუალო ჩართვას საზოგადოებრივ საქმიანობაში, სადაც მათ აქვთ პირდაპირი კავშირი ბენეფიციარებთან.

Example:

საგანში, როგორიცაა საზოგადოებაზე დაფუძნებული სოციალური პედაგოგიკა, სტუდენტები უშუალოდ მუშაობენ სოციალურად დაუცველ ბავშვებთან ადგილობრივ ახალგაზრდულ ცენტრებში. სავსე მუშაობის კვირეულის ფარგლებში ისინი აწყობენ და ატარებენ ინტერაქტიულ მხარდაჭერა აქტივობებს, რომლებიც მიმართულია სოციალური უნარების განვითარებაზე, საგანმანათლებლო მხარდაჭერასა და შემოქმედებითი თვითგამოხატვის ხელშეწყობაზე (მაგალითად, საზოგადოებრივი თეატრი). ამ პირდაპირი ურთიერთქმედების შედეგად სტუდენტები ავითარებენ და იძენენ ისეთ უნარებს როგორებიცაა ემპათია, კომუნიკაციის უნარები და ინკლუზიური განათლების პრაქტიკული გამოცდილება. მოსალოდნელი შედეგები აღრიცხულია რეფლექსიურ დღიურში, სადაც წარმოდგენილია საქმიანობის დოკუმენტირებული გეგმის შეფასება და დასკვნითი პრეზენტაცია, აქ ისინი აანალიზებენ როგორც სწავლების პროცესს, ისე საკუთარი მომსახურების გავლენას.

2. **არაპირდაპირი მომსახურება** — გულისხმობს სტუდენტების ჩართულობას მომსახურების საქმიანობაში ბენეფიციარებთან უშუალო ურთიერთობის გარეშე.

მაგალითი:

საგანში სოციალურ ცვლილებებზე ორიენტირებული გრაფიკული დიზაინი სტუდენტები თანამშრომლობენ ადგილობრივ არაკომერციულ ორგანიზაციასთან, რომელიც ახალგაზრდების მენტალურ ჯანმრთელობაზე მუშაობს. ბენეფიციარებთან უშუალო ურთიერთობის გარეშე, ისინი ქმნიან ვიზუალური მასალების სერიას — პოსტერებს, ინფოგრაფიკებსა და საგანმანათლებლო ბუკლეტებს ცნობიერების ამაღლების მიზნით.

თანამშრომლობა მოიცავს კონსულტაციებს არასამთავრობო ორგანიზაციის თანამშრომლებთან მიზნობრივი აუდიტორიისა და გზავნილის უკეთ გასაგებად. საბოლოო შედეგები მოიცავს დიზაინისთვის განკუთვნილი მასალების პორტფოლიოს, სამუშაო პროცესის დოკუმენტაციასა და კლიენტის შეფასებებს, აგრეთვე წერილობით რეფლექსიას/გააზრებას იმის შესახებ, თუ როგორ შეუძლია დიზაინს საზოგადოებრივი მიზნების მხარდაჭერა.

3. **ადვოკატირების საქმიანობა ან ადვოკატირების სერვისები** გულისხმობს სტუდენტების ჩართულობას ისეთ აქტივობებში, რომლებიც მიზნად ისახავს საზოგადოებრივი ინტერესის მქონე საკითხებზე ცნობიერების ამაღლებას, ქმედების წახალისებასა და ცოდნის გაფართოებას.

მაგალითი:

საგანში მედია და სამოქალაქო ჩართულობა სტუდენტებს ეძლევათ შესაძლებლობა შეიმუშაონ საზოგადოებრივი ინიცირების კამპანიები, მწვავე სოციალურ ან გარემოსდაცვით საკითხებზე. ერთ-ერთ პროექტად განიხილება

პოდეკასტების სერია კლიმატური სამართლიანობისა და ეკოლოგიური მიგრაციის თემაზე, რომელიც მიზნად ისახავს უნივერსიტეტის სტუდენტებსა და ახალგაზრდებში ცნობიერების ამაღლებას. სტუდენტები ატარებენ კვლევას, იღებენ ინტერვიუებს ექსპერტებთან და თემის წარმომადგენლებთან, ხოლო მიღებულ მასალას ავრცელებენ უნივერსიტეტის მედია არხებისა და სოციალური ქსელების საშუალებით. პროექტის შედეგები მოიცავს ჩაწერილი პოდეკასტების ეპიზოდებს, კამპანიის ავრცელების გეგმას და ინდივიდუალურ ანალიზს საზოგადოებრივი კომუნიკაციის ეფექტიანობისა და ეთიკური ასპექტების შესახებ.

4. კვლევითი მომსახურება — გულისხმობს სტუდენტების ჩართულობას სხვადასხვა კვლევით საქმიანობაში, რომელიც დაფუძნებულია საზოგადოების გამოკვეთილ საჭიროებებზე.

მაგალითი:

ისეთ საგანში, როგორიცაა *თვისებრივი კვლევის მეთოდები*, სტუდენტები თანამშრომლობენ მუნიციპალურ სამსახურთან, რათა განახორციელონ ქმედებაზე დაფუძნებული კვლევა, რომლის მიზანია ახალგაზრდების მონაწილეობის შესწავლა ადგილობრივი გადანაცველების მიღების პროცესებში. გუნდური მუშაობის ფარგლებში ისინი ატარებენ ფოკუს-ჯგუფებს, იღებენ ინტერვიუებს ახალგაზრდა რეზიდენტებთან, აანალიზებენ სამოქალაქო ჩართულობის ბარიერებს და ამზადებენ პრაქტიკულ რეკომენდაციებს ადგილობრივი თვითმმართველობისთვის.

პროექტი სრულდება კვლევითი ანგარიშის მომზადებით და დაინტერესებული მხარეებისთვის ჩატარებული საჯარო პრეზენტაციით, რომელშიც მონაწილეობენ ახალგაზრდებიც. პროცესის აკადემიური ანალიზი მოიცავს ეთიკური საკითხების განხილვასა და თანამონაწილეობითი კვლევის როლის შეფასებას სოციალური ცვლილებების კონტექსტში.

საზოგადოებრივი ჩართულობა ან სამოქალაქო პრაქტიკა

სამოქალაქო პრაქტიკა, რომელსაც ასევე უწოდებენ საზოგადოებრივად ჩართულ სტაჟირებას ან პროფესიულ პრაქტიკას, წარმოადგენს კიდევ ერთ გზას, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელია საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრირება სასწავლო პროგრამაში და უნივერსიტეტების მიერ სტუდენტების მომზადებაში როგორც პროფესიული, ისე სამოქალაქო ცხოვრებისათვის. ეს მოდელები აერთიანებს კარიერულ განვითარებას საზოგადოებრივ ჩართულობასთან, რაც ქმნის ისეთ სასწავლო გამოცდილებას, რომელიც თანაბრად სასარგებლოა როგორც სტუდენტის სწავლის პროცესისთვის, ასევე უფრო ფართო საზოგადოებისთვის. სტუდენტებს ეძლევათ შესაძლებლობა გამოიყენონ თავიანთი ცოდნა რეალურ პრობლემებზე მუშაობის დროს, განივითარონ სამოქალაქო პასუხისმგებლობა და შეიძინონ ღირებული გამოცდილება საზოგადოებრივ კონტექსტში. სამოქალაქო სტაჟირება მიმართულია სტუდენტთა რეალური საზოგადოებრივი გამოწვევების გადაჭრისკენ. იგი სტუდენტებში სტრუქტურული უთანასწორობის ღრმა გააზრებას უწყობს ხელს, აქტიური მოქალაქეობისა და საზოგადოებრივი პრობლემების გადაჭრის უნარს აღვივებს და აფართოებს მათ ხედვას, რომელშიც პროფესიული განვითარება სცდება მხოლოდ მოგებაზე ორიენტირებულ მიზნებს. სამოქალაქო სტაჟირება პასუხობს ტრადიციული სტაჟირების მიმართ გამოთქმულ კრიტიკას, რომელიც მას ინსტრუმენტულ, იერარქიულ ან დეპოლიტიზებულ პროცესად მიიჩნევს, და თანხვედრაშია

უნივერსიტეტების ფართო მისიასთან — სტუდენტები მოამზადოს არა მხოლოდ პროფესიული საქმიანობისთვის, არამედ დემოკრატიულ საზოგადოებაში ცხოვრებისათვის (ბროზმანოვა გრეგოროვა/Brozmanová Gregorová, ჰაინზოვა/Heinzová, უჰლარიკოვა/Uhláriková, 2024).

სამოქალაქო სტაჟირება, რომელსაც ასევე უწოდებენ საზოგადოებრივად ჩართულ პროფესიულ პრაქტიკას, წარმოადგენს სტრუქტურირებულ გამოცდილებას, რომლის ფარგლებშიც სტუდენტები:

- თანამშრომლობენ საზოგადოებებთან ან საზოგადოებაზე დაფუძნებულ ორგანიზაციებთან;
- იყენებენ საკუთარ დისციპლინურ და პროფესიულ კომპეტენციებს;
- მუშაობენ საზოგადოებრივ პრობლემებზე, სამოქალაქო ვალდებულებებსა და სოციალური სამართლიანობის საკითხებზე;
- მისდევენ ორმხრივობის, რეფლექსიისა და პარტნიორობის პრინციპებს.
- იღებენ აკადემიურ კრედიტს და სარგებლობენ აკადემიური პერსონალისა და/ან საზოგადოების მხრიდან მიზნობრივი ხელმძღვანელობით.

ცხრილი 4-3. ტრადიციული სტაჟირება და სამოქალაქო / საზოგადოებრივად ჩართული სტაჟირება

განზომილება	ტრადიციული სტაჟირება	სამოქალაქო / საზოგადოებრივად ჩართული სტაჟირება
ძირითადი მიზანი	კარიერისთვის მომზადება, პროფესიული უნარების განვითარება	კარიერული განვითარებისთვის მომზადება, საზოგადოებრივ სწავლებასთან და საზოგადოებაში წვლილის შეტანასთან ერთად
მასპინძელი ორგანიზაცია	ჩვეულებრივი, კერძო სექტორი ან დიდი ინსტიტუტები	არასამთავრობო ორგანიზაციები, საჯარო სექტორი ან ადგილობრივ საზოგადოებაზე დაფუძნებული ორგანიზაციები
სტუდენტის როლი	სტუდენტისა და თანამონაწილის ორგანიზაციული როლი	სტუდენტი, თანამონაწილე და პარტნიორი, რომელიც აქტიურად არის ჩართული საზოგადოების საჭიროებებში
აკადემიური კავშირი	შესაძლოა იყოს ან არ იყოს დაკავშირებული სასწავლო კურსთან ან აკადემიურ სწავლებასთან	მკაფიოდ დაკავშირებულია კურსის მიზნებთან და უნივერსიტეტის სამოქალაქო მისიასთან

განზომილება	ტრადიციული სტაჟირება	სამოქალაქო / საზოგადოებრივად ჩართული სტაჟირება
სამოქალაქო განზომილება	იშვიათად არის გამოკვეთილი	ცენტრალური ელემენტია: მოიცავს სოციალურ, ეთიკისა და სამართლიანობის შესახებ საკითხებს
რეფლექსია	მინიმალური ან ორიენტირებული კარიერული უნარების განვითარება	სტრუქტურირებული კრიტიკული გააზრება სოციალური გავლენის, საკუთარი თავის, ძალაუფლებისა და სწავლის პროცესის შესახებ
შეფასება	ეფუძნება სამუშაოსა და დავალებების შესრულებას	მოიცავს საზოგადოების უკუკავშირს, სამოქალაქო სწავლებას და აკადემიურ ინტეგრაციას
ძალაუფლების ურთიერთობები	სტაჟიორი სწავლობს და მუშაობს ორგანიზაციის ფარგლებში	სტაჟიორი და საზოგადოება ერთობლივად იღებენ გადაწყვეტილებებს; აქცენტი კეთდება ორმხრივ ურთიერთობასა და თანასწორობაზე

სამოქალაქო პრაქტიკა იზიარებს იმავე ძირითად ელემენტებს, რასაც სხვა მაღალი ხარისხის სტაჟირებები, მათ შორის:

1. **სწავლის განსაზღვრული მიზნები:** ფოკუსირებული როგორც კონკრეტული უნარების განვითარებაზე, ისე უფრო ფართო სამოქალაქო სწავლებაზე.
2. **როლებისა და პასუხისმგებლობების მკაფიო განაწილება:** განსაზღვრული სტუდენტისთვის, უნივერსიტეტისთვისა და საზოგადოებრივი პარტნიორისთვის.
3. **ხელმძღვანელობა და მენტორობა:** უზრუნველყოფილი როგორც სამუშაო გარემოს, ისე უნივერსიტეტის მხრიდან.
4. **ურთიერთთანამშრომლობა:** გულისხმობს ორმხრივად სასარგებლო პარტნიორობის დამყარებას საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან.
5. **სტრუქტურირებული რეფლექსია:** ხელს უწყობს სწავლას და მოიცავს სამოქალაქო საკითხების, ძალაუფლების დინამიკის, ეთიკისა და საზოგადოების მიმართ გავლენის გააზრების პროცესს.
6. **კრიტიკული ანალიზი:** ხელს უწყობს სოციალური პრობლემებისა და სტრუქტურული უთანასწორობის გაანალიზებას.

სტაჟირების მიზნობრივი ორგანიზება უზრუნველყოფს მათ მაღალეფექტიან აქტივობებად ქცევას, რასაც მიჰყავართ კონკრეტული სასწავლო შედეგების დადგომამდე, მენტორული ურთიერთობების განვითარებასა და სტუდენტების სხვადასხვა პერსპექტივებთან შეხების შესაძლებლობამდე (Kopp, 2019).

მაგალითი:

მათეი ბელის უნივერსიტეტის განათლების ფაკულტეტის სოციალური საქმიანობის ბაკალავრიატის პროგრამაში საზოგადოებრივად ჩართული პრაქტიკა ინტეგრირებულია სამ კურსად მესამე სასწავლო წელს. ზამთრის სემესტრში ეს საგნები მოიცავს თანამონაწილეობით მიდგომებს, საზოგადოებრივ საქმიანობასა და სოციალურ პრევენციას. ზაფხულის სემესტრში კი დაკვირვებით პროფესიულ პრაქტიკას, რომელიც შედგება პირდაპირი პროფესიული საქმიანობის 120 საათისგან. თანამონაწილეობითი მიდგომებისა და საზოგადოებრივი საქმიანობის კურსის ფარგლებში, სტუდენტები ახორციელებენ კონკრეტული ორგანიზაციის საჭიროებების ანალიზს და თანამშრომლობენ მასთან სემესტრის განმავლობაში. კურსი მიზნად ისახავს სტუდენტებში საზოგადოების გაძლიერების, მონაწილეობისა და სტრატეგიული დაგეგმვის პროცესების თეორიული და პრაქტიკული გააზრების განვითარებას საზოგადოებრივ საქმიანობაში. კურსის შედეგს წარმოადგენს ანგარიში, რომელიც ასახავს სტუდენტების მიერ საზოგადოებრივ პარტნიორობასთან თანამშრომლობით განხორციელებული საჭიროებების ანალიზის პროცესს და შედეგებს; აღნიშნული ანგარიში შეფასების საგანია. თანამონაწილეობითი მიდგომებისა და საზოგადოებრივი საქმიანობის კურსთან ერთად, სტუდენტები სწავლობენ სოციალური პრევენციის კურსს, რომლის ფარგლებშიც ისინი ავითარებენ საჭიროებათა ანალიზზე დაფუძნებულ პრევენციულ პროექტს, რომელიც განხორციელდა აღნიშნულ კურსში. პროექტი მზადდება გრანტის განაცხადის ფორმატში, რაც იძლევა მისი განხორციელებისთვის 200 ევროს დაფინანსების მიღების შესაძლებლობას. პროექტის განხორციელების გეგმა წარმოდგენილია ერთობლივ შეხვედრაზე. შემდგომში პროექტი ხორციელდება ზაფხულის სემესტრის პროფესიული პრაქტიკის პერიოდში, რომელიც მოიცავს რეგულარულ, უწყვეტ რეფლექსიასა და სავალდებულო ხელმძღვანელობას. სემესტრის ბოლოს ტარდება შეფასება, რომლის ფარგლებშიც სტუდენტები წარადგენენ ანგარიშს საკუთარი პრაქტიკული გამოცდილების შესახებ, აგრეთვე სტრუქტურირებულ რეფლექსიასა და პრევენციული პროექტის განხორციელების ანგარიშს. პროექტის შედეგები წარმოდგენილია საჯარო პრეზენტაციაზე, სადაც მიწვეული არიან საზოგადოებრივი პარტნიორები, სხვა სტუდენტები და აკადემიური პერსონალი.

პროექტის მაგალითი: სინათლე ოჯახს

სოციალური სამსახურის ოთხი სტუდენტი მონაწილეობდა პროექტში სინათლე ოჯახს. პროექტი განხორციელდა იმ საზოგადოებრივ ცენტრთან თანამშრომლობით, რომელიც მუშაობს სოციალური გარიყვის პირობებში მცხოვრებ რომას თემთან. კვლევის პროცესში სტუდენტებმა გამოავლინეს რამდენიმე საჭიროება. მათ შორის იყო საცხოვრებელ კორპუსებში საერთო სარგებლობის სივრცეებში განათების არარსებობა. მეორე ჯგუფი წარმოადგენდა თემში მცხოვრებ ბავშვებს, რომელთაც არ ჰქონდათ ჩამოყალიბებული საბაზისო ჰიგიენური ჩვევები და სკოლაში სწავლის დასაწყებად საჭირო უნარები. სტუდენტებმა მოაწყვეს საქველმოქმედო კამპანია, რომლის ფარგლებშიც შეგროვილი თანხით შეიძინეს საცხოვრებელი კორპუსების საერთო სივრცეების შესაღებად საჭირო მასალები და განათებები. ისინი თემთან თანამშრომლობით ახორციელებდნენ გარემოს გაუმჯობესების სამუშაოებს. ამავდროულად, ისინი, საზოგადოებრივ ცენტრში, რეგულარულად აწყობდნენ მარტივად ხელმისაწვდომ აქტივობებს თემის ბავშვებთან ერთად. აქტივობები ტარდებოდა თამაშით სწავლების ფორმატში და მორგებული იყო ბავშვების ასაკობრივ თავისებურებებზე. სტუდენტები ბავშვებთან ერთად მუშაობდნენ წვრილი მოტორიკის უნარების განვითარებაზე, მაგალითად, ფეხსაცმლის შეკვრასა და ჰიგიენის წესების პრაქტიკულ დამუშავებაზე.

სხვადასხვა დღესასწაულის დროს ისინი ბავშვებთან ერთად ქმნიდნენ თემატურ ნახატებსა და ფერად მხატვრულ ილუსტრაციებს. სტუდენტებმა ასევე მოაწყვეს ტანსაცმლის შეგროვების აქცია საზოგადოებრივი ცენტრის ბენეფიციარებისთვის. პროექტის წყალობით, საცხოვრებელი კორპუსების ყველა საერთო სივრცეში განათების დამონტაჟებით, სტუდენტებმა და თემის წევრებმა ერთობლივად შექმნეს მნიშვნელოვნად უსაფრთხო გარემო. მათ დადებითად შეაფასეს მიღებული გამოცდილება, განსაკუთრებით ის ცოდნა და უნარები, რომლებიც მათ შეიძინეს რომა თემთან და საზოგადოებრივ ცენტრში მუშაობის პროცესში, გუნდური მუშაობის უნარების განვითარებასთან ერთად.

გლობალური, საერთაშორისო და კულტურათაშორის საზოგადოებაზე დაფუძნებული სასწავლო პროექტები

საერთაშორისო საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სასწავლო (Community-Engaged Learning – CEL) პროექტებისა და პროგრამების მრავალფეროვანი სტრუქტურები და მოდელები არსებობს. აღნიშნული ინიციატივები შეიძლება განხორციელდეს როგორც საზღვარგარეთ სწავლის პროგრამების შემადგენელ ნაწილად, ისე დამოუკიდებელი ფორმატით და მოიცავდეს როგორც კრედიტზე დაფუძნებულ, ისე საგანმანათლებლო გამოცდილებას კრედიტების გარეშე. როგორც ვან უიენი/Ooijen, შიოფერი/Schöpfer, და პელისი (2025) აღნიშნავენ, საერთაშორისო საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სასწავლო მოდელი მოიცავს მრავალფეროვან ფორმებსა და შრეებს. პროექტები შესაძლოა განსხვავდებოდეს თავისი ხანგრძლივობითა და ინტენსივობით, დაწყებული ერთჯერადი, 10-კვირიანი სასწავლო პროგრამით, რომელიც მოიცავს კოლაბორაციულ სწავლასა და საველე ვიზიტს, დამთავრებული კურსზე დაფუძნებული ICEL ფორმატით, აკადემიურ სივრცესა და ადგილობრივ საზოგადოებებს შორის თანამშრომლობის პროცესით, რომელიც უკვე 12 წელზე მეტია ვითარდება. გარდა ამისა, ICEL პროექტის მასშტაბი მნიშვნელოვნად შეიძლება განსხვავდებოდეს. მაგალითად, სტუდენტთა რაოდენობა შესაძლოა მერყეობდეს მცირე, ექვსკაციანი ჯგუფიდან ასზე მეტი სტუდენტისგან შემდგარ ჯგუფებამდე. დასასრულს, საერთაშორისო საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სასწავლო პროექტების (ICEL) ინტერდისციპლინარულობაც არანაკლებ მრავალფეროვანია — ისინი მოიცავს ისეთ განსხვავებულ სფეროებს, როგორებიცაა ხელოვნური ინტელექტი და პლანეტარული ჯანმრთელობის განათლება. ჟურნალ *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*-ის სპეციალურ გამოცემაში წარმოდგენილი საერთაშორისო საზოგადოებაზე დაფუძნებული სასწავლო (ICEL) პროექტები გამოირჩევა უდიდესი მრავალფეროვნებით.

თუმცა, მათ საერთო მახასიათებლებიც აერთიანებს — ICEL წარმოადგენს გამოცდილებაზე დაფუძნებული **სწავლების ფორმას, რომელიც აერთიანებს სტუდენტების, აკადემიური პერსონალისა და საზოგადოებრივი პარტნიორების კოლაბორაციულ ძალისხმევას გლობალური გამოწვევების გადასაჭრელად.**

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებულ სწავლებაში საერთაშორისო თანამშრომლობა მრავალი უპირატესობის მატარებელია, მათ შორის კულტურული მრავალფეროვნებისადმი ღრმა პატივისცემითაა განმსჭვალული, რომელიც განპირობებულია ინტერკულტურული კომპეტენციების გაღრმავებით. ასეთი თანამშრომლობა საშუალებას აძლევს მრავალფეროვან დაინტერესებულ მხარეებს ჩაერთონ სხვადასხვა გარემოში, რაც

უზრუნველყოფს „გლოკალურ“ პერსპექტივას, ხედვას, რომელიც ხელს უწყობს ადგილობრივი და გლობალური დინამიკის გააზრებას მრავალმხრივ კონტექსტებში. გარდა ამისა, ასეთი თანამშრომლობები ხელს უწყობს ცოდნისა და საუკეთესო პრაქტიკების გაზიარებას, რითაც უწყობს ხელს ინოვაციური, საზოგადოებაზე დაფუძნებული სასწავლო გზების კოლაბორაციულ დაგეგმვასა და განვითარებას (ანდრიანი/Andrian, 2024). დეილისა/Daly და თანაავტორთა (2014) თქმით, საგანმანათლებლო პროგრამების საზღვარგარეთ სწავლის კომპონენტები განსაკუთრებულ სარგებელს იღებენ საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლების გავლენით, რადგან იგი ხელს უწყობს ადგილობრივ გამოცდილებათა ინტეგრირებას სტუდენტთა შთაბეჭდილებებსა და კულტურულ აღქმებში. თანაცხოვრებისა და დაკვირვების დონიდან უშუალო ჩართულობაზე გადასვლა მნიშვნელოვნად ამაღლებს სწავლის შესაძლებლობების ხარისხს.

მაგალითი:

FLY არის საერთაშორისო, უნივერსიტეტთაშორისი და ინტერდისციპლინური ზაფხულის პროგრამა, რომელიც აერთიანებს საზოგადოებრივად ჩართული სწავლებისა და მოხალისეობრივ კომპონენტებს. პროგრამა ყოველწლიურად დაახლოებით 150 ადგილს სთავაზობს, რომლებიც მონაწილეობენ ერთ-ერთ ჩართულ ევროპულ პარტნიორ უნივერსიტეტში. **FLY** პროგრამა ყოველწლიურად სთავაზობს სტუდენტებს საზოგადოებრივად ჩართული სწავლებისა და მოხალისეობის მრავალფეროვან პროექტებს, რომლებიც ხანგრძლივობით მერყეობს ერთი კვირიდან ორ თვემდე (დამოკიდებულია მასპინძელ ორგანიზაციაზე) და ტარდება ზაფხულის პერიოდში, ივნისიდან აგვისტომდე.

პროგრამა არ შემოიფარგლება მხოლოდ სტუდენტური ჩართულობის კონკრეტული შესაძლებლობებით სოციალურ საჭიროებათა სხვადასხვა სფეროში. ამასთან, პროგრამა მიზანმიმართულად ცდილობს მონაწილეთა ეს ჩართულობა ინტეგრირდეს მათი მომზადების საერთო პროცესში ისეთი უნარებისა და ღირებულებების განვითარებით, როგორიცაა სენსიტიურობა, ანალიტიკური აზროვნება და მომავალი პროფესიული ვალდებულების შეგრძნება, რომელიც ხშირად პირდაპირ უკავშირდება პროფესიულ საქმიანობას. პროგრამა ამას აღწევს სამი ძირითადი ელემენტის ხაზგასმით:

1. **ტრენინგი და რეფლექსია:** მოიცავს მონაწილეთა მოტივაციებისა და მოლოდინების შეფასებას, საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლებისა და მოხალისეობისთვის საჭირო უნარების განვითარებას, ასევე გამოცდილების შინაგან გავლენაზე, უთანასწორობის მიზეზებზე და ამ პროცესში პირად თუ სოციალურ პასუხისმგებლობაზე ფიქრსა და ანალიზს, მათ შორის — მისი დაძლევის შესაძლო გზების მოძიებას.
2. **მენტორობა:** მენტორობის კომპონენტი მოიცავს როგორც ლოგისტიკურ მხარდაჭერას, ისე განსაკუთრებით — ზემოთ აღწერილი რეფლექსიური პროცესის გაღრმავებას პრაქტიკულ გარემოში. თითოეულ პროექტს ჰყავს მენტორი, რომელიც, საჭიროების შემთხვევაში, მონაწილეებთან ერთად მონაწილეობს სავსელ საქმიანობაში. მენტორები გადიან სპეციალურ მომზადების ეტაპს და წარმოადგენს პარტნიორი უნივერსიტეტების აკადემიურ ან ადმინისტრაციულ პერსონალს.
3. **შეფასება:** შეფასების პროცესში მონაწილეობენ უნივერსიტეტების წარმომადგენლები, მოხალისეები და საზოგადოების პარტნიორი ორგანიზაციები. შეფასების მიზანია მონაწილე მოხალისეებზე სოციალურ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობის ეფექტიანობის

განსაზღვრა, მომავალი პარტნიორობის დახვეწა და გამოცდილების გავლენის გაზომვა.

დამატებითი ინფორმაცია FLY პროგრამის შესახებ, ასევე, მისი განხორციელების პირველი სამი წლის შეფასების შედეგები, წარმოდგენილია შემდეგ ნაშრომში: Brozmanová Gregorová, A., Culcasi, I., Ávila Olías, M., & Arbaiza Valero, A. (2025). *International service-learning, volunteering networks, and social justice through the European Interuniversity FLY Program. Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 29(2), 127–146 <https://openjournals.libs.uga.edu/jheoe/article/view/4020/3552>

4.1.2. როგორ ინტეგრირდება საზოგადოებრივი ჩართულობა სწავლებისა და სწავლის პროცესში

საზოგადოებრივი ჩართულობის განხორციელების ეტაპებს სხვადასხვა წყარო სხვადასხვაგვარად განმარტავს. ზოგადად მიღებული ნაბიჯებია: მომზადება, დაგეგმვა, საჭიროებების შეფასება, მოქმედება, შეფასება და შედეგების აღნიშვნა.

ზოგიერთ შემთხვევაში რეფლექსიას დამოუკიდებელ ეტაპად განიხილავენ; თუმცა, იმის გამო, რომ იგი უწყვეტ პროცესად უნდა მოიაზრებოდეს, მიზანშეწონილია რეფლექსია განვიხილოთ როგორც მთელი ციკლის ცალკე მდგომი კომპონენტი. იგი ასევე მიზანშეწონილია აღიქმებოდეს, როგორც მუდმივი და განგრძობადი პროცესი, რომელსაც თან ახლავს რეგულარული წახალისება და დოკუმენტირების პროცესი.

შემდეგი ნაწილი თითოეულ ეტაპს აჯამებს სხვადასხვა წყაროზე დაყრდნობით, ძირითადად, საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების შესახებ არსებულ ლიტერატურაში.

მნიშვნელობა არ აქვს, გადაწყვეტთ თუ არა განსაკუთრებული ყურადღება გაამახვილოთ თანმხლებ საქმიანობებზე; შეგიძლიათ მათით დაიწყოთ და შემდგომ ეტაპზე შეისწავლოთ საგნობრივი ინტეგრაციის სიღრმისეული შესაძლებლობები და უფრო მაღალი დონის ჩართვის ფორმები, რაც ასახულია ცხრილში 4-2.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლებისათვის მომზადება

ეს ეტაპი მიმართულია საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლის გამოცდილების მოსამზადებლად და მის დასაგეგმად. ის გეხმარებათ თქვენ და თქვენს უნივერსიტეტს იმის განსაზღვრაში, მზად ხართ თუ არა საზოგადოების ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლების განხორციელებისთვის და, თუ არა — რა ნაბიჯების გადადგმაა საჭირო ამისათვის. ზოგიერთ სახელმძღვანელოში აღნიშნული ეტაპი ასევე ცნობილია როგორც მოტივაციის ეტაპი.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლების ნებისმიერი ფორმის განხორციელებამდე აუცილებელია გავითვალისწინოთ რიგი მნიშვნელოვანი ფაქტორებისა, რომლებიც შესაძლოა გავლენას ახდენდეს თქვენს მიზნებსა

და მიდგომებზე. თუ ამ ტიპის სწავლების გამოცდილება ახალია თქვენთვის, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სათანადო მომზადება — როგორც საკუთარი თავის, ისე კოლეგების, უნივერსიტეტისა ან ფაკულტეტის ადმინისტრაციისა და სტუდენტების მხრიდან. ამ ჯგუფებიდან თითოეულს შეუძლია დადებითად ან უარყოფითად იმოქმედოს თქვენი ინიციატივის განხორციელების პროცესზე. შესაბამისად, თუ გსურთ ცვლილების მიღწევა და მისი მიღება, აუცილებელია ადამიანების წინასწარ მომზადება და პროცესში ჩართვა, რათა ისინი თავად გახდნენ ამ ცვლილების ნაწილი.

ამავდროულად, ამ ეტაპზე უნდა განიხილოთ თქვენი გეგმა საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლების განხორციელების შესახებ: რომელ ფორმას აირჩევთ? განსაზღვრეთ სასწავლო მიზნები და ვადები.

რეფლექსია: დაფიქრდით, რამდენად რეალისტურია თქვენი გეგმა, როგორ არის განსაზღვრული მიზნები და რამდენად უზრუნველყოფს იგი საზოგადოების და აკადემიური გარემოს თანაბიარ მონაწილეობას.

სწავლისა და სწავლების პროცესში საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრაციისთვის მომზადება

გაანალიზე საკუთარი გამოცდილება და მოტივაცია

ვთქვათ, გსურთ ჩაერთოთ საზოგადოებრივად ჩართული სწავლის განვითარების პროცესში. ამ შემთხვევაში, აუცილებელია გულწრფელად უპასუხოთ კითხვას — რა არის თქვენი დამოკიდებულება საზოგადოებრივ საქმიანობებთან მიმართებაში და რატომ გადაწყვიტეთ ამ თემით დაინტერესება. მიუხედავად იმისა, რომ არ არსებობს „სწორი“ მოტივაციის ერთმნიშვნელოვანი სია, რაც უფრო ზუსტად უპასუხებს ამ კითხვას პედაგოგი, მით უფრო გამჭვირვალე და მამოტივირებელი გახდება მისი ქმედება. საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში ურთიერთქმედება ხდება სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარესთან; ეს მხოლოდ სავარჯიშო პროცესი არ არის, არამედ არსებითი და მდგრადი ურთიერთობების ჩამოყალიბების პროცესია.

ხელმძღვანელობისა და კოლეგების მხარდაჭერის უზრუნველყოფა

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების ნებისმიერი აქტივობის წარმატებული განხორციელების ფუნდამენტურ წინაპირობას წარმოადგენს ისეთი ატმოსფეროს შექმნა, რომელიც ხელს უწყობს სტუდენტთა

მონაწილეობას საზოგადოებრივ საქმიანობაში. ეს მოიაზრებს ისეთი გარემოს ჩამოყალიბებას, რომელიც აღვივებს ინტერესს საზოგადოების ცხოვრებაში მიმდინარე პროცესებისადმი და სხვათა დახმარების სურვილს, სადაც სტუდენტთა საზოგადოებრივი აქტივობები აღიარებული და დაფასებულია. ამგვარი გარემო ზოგიერთ უნივერსიტეტში, ფაკულტეტსა თუ დეპარტამენტში ბუნებრივად არსებობს, მაშინ როცა სხვაგან მისი ჩამოყალიბება საჭიროებს მიზანმიმართულ მუშაობას და შეიძლება წარმოადგენდეს საზოგადოებრივი ჩართულობის დანერგვის ერთ-ერთ მიზანს. საზოგადოებრივი საქმიანობისადმი მსგავსი გარემო მნიშვნელოვნად ყალიბდება არა მხოლოდ უნივერსიტეტის, ფაკულტეტის ან დეპარტამენტის ხელმძღვანელობის, არამედ სხვა პედაგოგებისა და ადმინისტრაციული პერსონალის დამოკიდებულებითაც.

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების დანერგვის იდეის წარდგენისას უნივერსიტეტის, ფაკულტეტის ან დეპარტამენტის ხელმძღვანელობის წინაშე, მნიშვნელოვანია ყურადღება გამახვილდეს იმ სარგებელზე, რომელსაც აღნიშნული მიდგომა მოუტანს ინსტიტუტს.

აქ მოყვანილია ზოგიერთი ის სარგებლის მომტანი მაგალითი, რომელთა გამოყენებაც შეგიძლიათ:

- **საზოგადოებრივ ჩართულობასა და პარტნიორობის განვითარებაზე ზრუნვა.**

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება ხელს უწყობს მდგრადი და ურთიერთობაზე დაფუძნებული პარტნიორობის ჩამოყალიბებას უნივერსიტეტებს, საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს, ადგილობრივ თვითმმართველობებს, არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს შორის. აღნიშნული პარტნიორობა ქმნის სივრცეს ერთობლივი პრობლემების გადაჭრისა და ურთიერთგანვითარებისათვის, რაც ეფუძნება რეალურ გამოწვევებს (ბრინგლი/Bringle & ჰეთჩერი/Hatcher, 2002). ასეთი თანამშრომლობის წყალობით უნივერსიტეტი იქცევა სოციალური ცვლილებებისა და ადგილობრივი განვითარების აქტიურ მონაწილედ.

- **ინსტიტუციური ხილვადობისა და რეპუტაციის გაზრდა.**

უნივერსიტეტები, რომლებიც სტუდენტთა და საზოგადოების თანამშრომლობის გზით აქტიურად უწყობენ ხელს საზოგადოებრივ სიკეთეს, საკუთარ რეგიონებში უფრო თვალსაჩინო და დაფასებულები ხდებიან. უნივერსიტეტი, რომელიც აღიარებულია როგორც სამოქალაქო ჩართულობის, ინოვაციისა და სოციალური პასუხისმგებლობის ცენტრი, იძენს უფრო დიდ ლეგიტიმაციას და აძლიერებს ნდობას მოქალაქეებს, ადგილობრივ ინსტიტუტებსა და პოტენციურ პარტნიორებს შორის (სალტმარში/Saltmarsh & ჰარტლი/Hartley, 2011). ამალღებული რეპუტაცია ასევე ხელს უწყობს სტუდენტთა მოზიდვას და საჯარო დაფინანსების მიღების შესაძლებლობას ზრდის.

- **სტუდენტთა ცოდნის, უნარებისა და კომპეტენციების განვითარება.**

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს სტუდენტთა მრავალმხრივ განვითარებას იმ მიმართულებებში, რომლებიც უკვე წარმოადგენს უნივერსიტეტების პრიორიტეტს:

- **სამოქალაქო კომპეტენციები და სოციალური პასუხისმგებლობა:**

როდესაც სტუდენტები მონაწილეობენ გარემოს დასუფთავების ინიციატივებში ან თანამშრომლობენ სოციალურად გარიყულ პირობებში მცხოვრებ თემებთან ერთობლივი პროგრამების შესაქმნელად, ისინი უფრო ღრმად იაზრებენ დემოკრატიული მონაწილეობის მნიშვნელობას, თანასწორობის პრინციპებსა და

საერთო კეთილდღეობაში საკუთარი წვლილის მნიშვნელობას (ჯაკობი/Jacoby, 2014).

- **საერთაშორისო ან ინტერპერსონალური უნარების განვითარება:**
ამ ტიპის პროექტები ხშირად მოითხოვს სტუდენტების თანამშრომლობას სხვადასხვა დისციპლინასა და სექტორს შორის, რაც აძლიერებს მათ კომუნიკაციის, გუნდური მუშაობის, ლიდერობისა და კონფლიქტების გადაჭრის უნარებს, კომპეტენციებს, რომლებიც თანამედროვე შრომის ბაზარზე განსაკუთრებით ფასობს.
- **აკადემიური და კრიტიკული აზროვნების გაძლიერება:**
კვლევები აჩვენებს, რომ თეორიის პრაქტიკასთან დაკავშირება საზოგადოებრივად ჩართული სწავლის გზით ზრდის სასწავლო შინაარსის დამახსოვრების დონეს და ამალმებს გაგების სიღრმეს, განსაკუთრებით ისეთ დისციპლინებში, როგორიცაა გარემოსდაცვის შემსწავლელი მეცნიერება, საზოგადოებრივი ჯანდაცვა, სოციალური სამსახური და პოლიტიკური მეცნიერება (ეილერი/Eyler & ჯაილსი/Giles, 1999).
- **სტუდენტთა მოტივაციისა და ჩართულობის გაზრდა.**
სტუდენტები ხშირად ამუღავნებენ უფრო მაღალ მოტივაციასა და ჩართულობის სურვილს, როდესაც ხედავენ საკუთარ სწავლებასა და რეალურ სამყაროსთან დაკავშირებული საკითხების მოგვარების შესაძლებლობებს და მნიშვნელობას შორის კავშირს. მაგალითად, სამეზობლოს განვითარებაზე ერთობლივი პროექტის განხორციელება ან ინკლუზიური საზოგადოებრივი სივრცის დაგეგმვა ადგილობრივ დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად ქმნის მიზნის მიღწევისა და სიამაყის განცდას, რაც აკადემიურ გამოცდილებასა და სტუდენტთა კავშირს აძლიერებს (Yorio & Ye, 2012).
- **სასწავლო გარემოსა და სწავლის კულტურის გაუმჯობესება**
პროექტები, რომლებიც ითვალისწინებს სტუდენტების ჩართულობას უნივერსიტეტის ფიზიკური ან სოციალური გარემოს ფორმირების პროცესში — მაგალითად, ინკლუზიური საუნივერსიტეტო გარემოს შეფასება, ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა ან მდგრადობის განმსაზღვრელი ღონისძიებები — ხელს უწყობს უფრო ინკლუზიური და მონაწილეობაზე დაფუძნებული კულტურის ჩამოყალიბებას საუნივერსიტეტო გარემოში. ასეთი ინიციატივები აძლიერებს ურთიერთობებს სტუდენტებს, აკადემიურ პერსონალსა და ადმინისტრაციას შორის და აჩენს საერთო პასუხისმგებლობის განცდას.
- **უარყოფითი ქცევის პრევენცია და ემპათიის განვითარება**
სხვადასხვა თემთან და რეალურ სოციალურ გამოწვევებთან აქტიური თანამშრომლობა ავითარებს ემპათიას, ეთიკურ მსჯელობასა და თვითშეგნებას. კვლევების მიხედვით, სტუდენტები, რომლებიც ჩართული არიან საზოგადოებაზე დაფუძნებულ სწავლებაში, ნაკლები მიდრეკილება აქვთ მავნე ქცევის გამოვლენისკენ და მეტად მზად არიან გაუმკლავდნენ სტერეოტიპების სახით არსებულ გამოწვევებს, რაც მათ უფრო ინკლუზიურ და სოციალურ პასუხისმგებლობაზე ორიენტირებულ პიროვნებად აყალიბებს (ჩელიო/Celio, დურლაკი/Durlak, & დიმნიცკი/Dymnicki, 2011).
- **ინსტიტუციური მიმზიდველობის გაზრდა**
უნივერსიტეტები, რომლებიც სწავლების ინოვაციურ და სოციალურ მნიშვნელობაზე დაფუძნებულ სტრატეგიების, მათ შორის

საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლების, ინტეგრირებას ახდენენ საგანმანათლებლო პროცესში, წარმოაჩენენ თავს პროგრესულ და თანამედროვე ხედვებზე დაფუძნებულ დაწესებულებებად. ეს ხელს უწყობს მოტივირებული სტუდენტების მოზიდვას, რომლებიც ისწრაფვიან პრაქტიკული და მიზანმიმართული განათლებისკენ, ასევე იმ პედაგოგებისა და მკვლევარების ჩართვას, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან ჩართული სწავლებითა და სასწავლო ინოვაციებით.

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების განხორციელების ზოგადი მიზნების განსაზღვრა

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლის პროექტების დაგეგმვამდე აუცილებელია განისაზღვროს ამ მიდგომის ზოგადი მიზნები უნივერსიტეტის, ფაკულტეტის ან დეპარტამენტის დონეზე (რელკეპარტაინი/Roehlkepartain, გრიფონ-ვისნერი/Gryphon-Wiesner, ბაიერსი/Byers, & ნელსონი/Nelson, 1999). ამ პროცესში ყურადღება მიაქციეთ შემდეგ კითხვებს:

- რა უნდა მოუტანოს საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების განხორციელებამ თქვენს უნივერსიტეტს, ფაკულტეტს ან დეპარტამენტს?
- რა მიზნებს ემსახურება საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების დანერგვა თქვენი უნივერსიტეტის, ფაკულტეტის ან დეპარტამენტის კონტექსტში?

საიდენტიფიკაციოთ მხარდაჭერი სტრუქტურები

სანამ დაიწყებთ, განსაზღვრეთ თქვენი უნივერსიტეტის ფარგლებში არსებული რესურსები, რომლებიც ხელს შეუწყობს საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლის პრაქტიკის განვითარებას. ასეთ რესურსებს შეიძლება წარმოადგენდნენ თქვენი კოლეგები, ფაკულტეტის ან უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობა, ან ამ მიზნით შექმნილი სპეციალური სტრუქტურული ერთეულები. უმჯობესია, კონსულტაცია გაიაროთ იმ პირებთან, რომლებიც უკვე ახორციელებენ საზოგადოებრივად ჩართულ პროექტებს, და მათთან გააზიაროთ თქვენი იდეები, ნუხილი თუ გამოცდილება.

მოამზადეთ სტუდენტებთან მუშაობის გეგმა

უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობასთან, კოლეგებთან, საზოგადოებრივ პარტნიორებთან და თავად სტუდენტებთან ეფექტიანი კომუნიკაციის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია შემუშავდეს წინასწარი გეგმა, რომელიც აღწერს, თუ როგორ იქნება საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება ინტეგრირებული თქვენს სასწავლო კურსში ან პროექტში. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი ელემენტი შეიძლება წინასწარ დეტალურად იყოს დაგეგმილი, მნიშვნელოვანია იმის გააზრება, რომ გეგმა შესაძლოა დროთა განმავლობაში შეიცვალოს — სტუდენტთა ინტერესების, მათ მიერ საზოგადოებაში იდენტიფიცირებული საჭიროებებისა და განხორციელების პროცესის დინამიკური ხასიათის გათვალისწინებით.

საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში მოქნილობა უმთავრესია. თუმცა, მკაცრ რეკომენდაციას ვუწევთ ე.წ. „იმპროვიზაციის წესს“: მხოლოდ მათ

შეუძლიათ იმპროვიზაცია, ვისაც გეგმა აქვს. გააზრებული და საფუძვლიანი მზადება ქმნის პირობებს აზრიანი და შედეგზე ორიენტირებული ადაპტაციისთვის.

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების ინტეგრირებისას თქვენს კურსში ან აკადემიურ პროგრამაში, გაითვალისწინეთ შემდეგი კითხვები:

1. რომელ სწავლის შედეგებს გსურთ მიაღწიონ სტუდენტებმა საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროცესში — დისციპლინარული, სამოქალაქო, პიროვნული თუ პროფესიული?
2. როგორ გეგმავთ საზოგადოების საჭიროებების შეფასებას ან რესურსების შესწავლის პროცესს? გამოიყენებენ თუ არა სტუდენტები ინტერვიუს, ფოკუს-ჯგუფებს, დაკვირვებას, ან იმუშავებენ თუ არა პარტნიორ ორგანიზაციებთან ერთად შესაბამისი საკითხების იდენტიფიცირების მიზნით?
3. რამდენ დროსა და სივრცეს დაუთმობთ საზოგადოებრივად ჩართული სწავლის აქტივობებს კურსის ან სემესტრის განმავლობაში? იქნება ეს სემესტრის მანძილზე მიმდინარე პროექტი, მოკლევადიანი მოდული თუ განმეორებითი კომპონენტი?
4. როგორ მოამზადებთ სტუდენტებს საზოგადოებისთან პატივისცემაზე დაფუძნებული და ეფექტიანი ჩართულობისთვის? რა ტიპის საორიენტაციო შეხვედრები, ლიტერატურა ან ტრენინგები იქნება საჭირო ისეთი საკითხების გასააზრებლად, როგორებიცაა ეთიკური ჩართულობა, კულტურული მგრძნობელობა და პროექტის მართვის პრაქტიკული ასპექტები?
5. როგორ დაიგეგმება პროცესი? ითანამშრომლებენ თუ არა სტუდენტები საზოგადოებრივ პარტნიორებთან პროექტის დაგეგმვის პროცესში? იქნება თუ არა დაგეგმვა ლექტორის მიერ მართული, სტუდენტებზე ორიენტირებული პროცესი, თუ მათი კომბინაცია?
6. როგორ წარიმართება რეფლექსიის პროცესი სწავლების განმავლობაში? დაწერენ თუ არა სტუდენტები რეფლექსიურ დღიურებს, მიიღებენ მონაწილეობას საკლასო დისკუსიებში, თუ გამოიყენებენ შემოქმედებით ფორმატს (მაგალითად, ვიზუალურ ან ციფრულ მიდგომებს) საკუთარი სწავლის გასააზრებლად?
7. რომელი მეთოდებით მოახდენთ პროცესის მონიტორინგს? მოაწყობთ თუ არა პერიოდულ შეხვედრებს, აწარმოებთ თუ არა პროგრესის მონიტორინგის ანგარიშებს, თანატოლთა უკუკავშირს ან საზოგადოებრივი პარტნიორების შეფასებებს იმის უზრუნველსაყოფად, რომ აქტივობები მუდმივად შეესაბამებოდეს სასწავლო და საზოგადოებრივ მიზნებს?
8. როგორ შეაფასებთ საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროექტის შედეგებს — სტუდენტებისთვის, საზოგადოებრივი პარტნიორებისთვის და თავად თქვენთვის, როგორც პედაგოგისთვის?

ამ ელემენტების ყურადღებით გათვალისწინება უზრუნველყოფს, რომ საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება იყოს არა მხოლოდ სტუდენტებისა და საზოგადოებისთვის არსებითად შედეგიანი, არამედ აკადემიურად მკაცრი, ეთიკურად გამართული და ინსტიტუციის მისიასა და პრიორიტეტებთან შესაბამისი.

საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში სასწავლო მიზნების განსაზღვრა

საზოგადოებრივი მომსახურების მიზნები არსებითად უნდა იყოს ერთმანეთთან შერწყმული. როგორც უნივერსიტეტის პედაგოგს, თქვენი წარმატება მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად მკაფიოდ განსაზღვრავთ და ჩამოაყალიბებთ იმ **აკადემიურ შედეგებს**, რომლებსაც სტუდენტებმა უნდა მიაღწიონ. დაიწყეთ იმ ცოდნის, უნარებისა და კომპეტენციების განსაზღვრით, რომლებიც სტუდენტებმა უნდა განივითარონ რეალურ სოციალურ კონტექსტში განხორციელებული პრაქტიკული ჩართულობის გზით.

როდესაც სტუდენტები საზოგადოებრივ პარტნიორობთან თანამშრომლობით განსაზღვრავენ კონკრეტულ საჭიროებას ან გამოწვევას, რომლის მოგვარებაზეც იმუშავენ, შესაძლებელია ერთობლივად ჩამოაყალიბონ **საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული მიზნებიც**. საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება, როგორც წესი, მოიცავს რთული, რეალური ცხოვრებისეული პრობლემების გადაჭრის პროცესს, ამიტომ სასწავლო მიზნები ხშირად მრავალმხრივია და მოიცავს სხვადასხვა სფეროსა და ტიპის უნარებსა და კომპეტენციებს.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ყველა სწავლის შედეგის წინასწარ განსაზღვრა შეუძლებელია. სტუდენტებმა შესაძლოა შეიძინონ ისეთი ცოდნა, გათვითცნობიერდნენ ისეთ საკითხებში ან კომპეტენციებში, რომლებიც მასწავლებლის სანყის მიზნებს აღემატება. საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება დინამიკურ ხასიათს ატარებს, ამიტომ სასწავლო მიზნებს უნდა მიუვდგეთ როგორც **ცოცხალ ელემენტებს — პროექტის მსვლელობისას მათ გადახედვა, კორექტირება ან გაფართოება** სჭირდებათ იმის მიხედვით, თუ რა ახალი შესაძლებლობები და გამოცდილებები წარმოიშობა პროცესის განმავლობაში.

მიუხედავად ამისა, როგორც ნებისმიერი სასწავლო კურსის ან აკადემიური პროგრამის შემთხვევაში, აუცილებელია პროცესის **დანყება მკაფიოდ ჩამოყალიბებული სასწავლო მიზნებით**, რომლებიც შეესაბამება თქვენი ინსტიტუციის სასწავლო გეგმას ან აკრედიტაციის სტანდარტებს. აღნიშნული მიზნები უნდა ასახავდეს იმას, რასაც სტუდენტებმა უნდა მიაღწიონ მათი სწავლის დონიდან (საბაკალავრო თუ სამაგისტრო) და სპეციალიზაციის სფეროდან გამომდინარე. ახალი მიზნების „გამოგონება“ აუცილებელი არ არის — საკმარისია უკვე არსებული მიზნების განსაზღვრა, რომლებიც მოცემულია თქვენი კურსის სილაბუსში, საგანმანათლებლო პროგრამის შედეგებში ან ეროვნული საკვალიფიკაციო ჩარჩოს შესაბამის დოკუმენტებში.

ყველა სასწავლო შედეგის მიღწევა საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების გზით შეუძლებელი იქნება, და არც ყველა საგანი ან თემატიკა შეესაბამება ამ მიდგომას. მიზანშეწონილია, აირჩიოთ სულ მცირე ერთი **ძირითადი მიმართულება**, რომელიც იქნება პროექტის საკვანძო ფოკუსი. მაგალითად, საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის კურსში პროექტი შეიძლება უკავშირდებოდეს ჯანმრთელობის ხელშეწყობას; გარემოსდაცვის შემსწავლელი მეცნიერებების კურსში — მდგრად განვითარებას; ხოლო პედაგოგთა განათლების შემთხვევაში — ინკლუზიური პედაგოგიკის პრაქტიკას.

განსაკუთრებით სასარგებლოა **სტუდენტების ჩართვა სასწავლო მიზნების ერთობლივად შედგენის პროცესში**. პროექტის შემდგომ ეტაპებზე შეგიძლიათ მოუწოდოთ მათ, ინდივიდუალურად და ჯგუფურად დაფიქრდნენ იმაზე, თუ რა სურთ ისწავლონ პროექტის ფარგლებში, და მათი მოსაზრებები გაითვალისწინოთ საერთო სასწავლო მიზნების ჩამოყალიბებისას. ასეთი მიდგომა ზრდის სტუდენტთა პასუხისმგებლობისა და თანამესაკუთრების განცდას, ამაღლებს შინაგან მოტივაციას და უზრუნველყოფს მათი მიზნების აღიარებას და აკადემიურ სტანდარტებთან შესაბამისობას.

საბოლოო ჯამში, სერვისისა და სწავლის მიზანმიმართული დაკავშირება აძლიერებს როგორც **აკადემიურ სიღრმეს**, ისე კურსის **სამოქალაქო მნიშვნელობას**. ეს ხელს უწყობს სტუდენტებს გამოიყენონ თეორიული ცოდნა პრაქტიკულ კონტექსტში და ამზადებს მათ თავიანთ დარგებსა და საზოგადოების გამოწვევებთან სიღრმისეული და პასუხისმგებლიანი ურთიერთობისთვის. პროექტის დაგეგმვის მიხედვით, სასწავლო მიზნების დაკავშირება შესაძლებელია პიროვნული, აკადემიური და სამოქალაქო სწავლის შედეგების სხვადასხვა სფეროსთან.

პიროვნული სასწავლო მიზნები ორიენტირებულია სტუდენტთა თვითშეგნების, იდენტობის განვითარებაზე, ემოციურ ინტელექტსა და ადამიანთაშორის უნარებზე, მაგალითად:

- განავითაროს უფრო მაღალი თანაგრძნობის და აქტიური მოსმენის უნარი განსხვავებული კულტურის, შეხედულების თუ მოსაზრების მქონე ადამიანებთან მუშაობისას;
- გახდეს მეტად თავდაჯერებული ჯგუფურ დინამიკაში მართვისა და სწავლის პროცესის ხელშეწყობის დროს;
- შეძლოს საკუთარი ძლიერი და სუსტი მხარეების ამოცნობა და რეფლექსია გუნდის რეალური პრობლემების გადაჭრისას;
- განავითაროს ემოციური მდგრადობა და ადაპტაციის უნარი მოულოდნელ და ცვალებად სავსელ პირობებში;

- გააუმჯობესოს თვითრეგულაცია და სტრესის მართვის უნარი მაღალი ზეწოლისა და ინტენსიური თანამშრომლობის გარემოში.

აკადემიური / დისციპლინარული სასწავლო მიზნები მიმართულია საგნობრივი ცოდნის სრულფასოვანი ათვისებისა და თეორიული კონცეფციების პრაქტიკულ კონტექსტში გამოყენებისკენ, მაგალითად:

- გამოიყენოს ეკოლოგიისა და მდგრადი განვითარების პრინციპები ადგილობრივი გარემოსდაცვითი პრობლემის ანალიზისა და გადაჭრისთვის. *(გარემოსდაცვის შემსწავლელი მეცნიერებები)*
- აჩვენოს კონკრეტული კულტურისთვის შესაბამისი კომუნიკაციის უნარები და გამოიყენოს ჯანდაცვის კუთხით განათლების უზრუნველყოფის მეთოდები საზოგადოებრივ ჯგუფებთან მუშაობისას. *(სამედიცინო მზრუნველობის / ჯანდაცვის მეცნიერებები)*
- გააანალიზოს, როგორ აისახება პოლიტიკური გადაწყვეტილებები მარგინალიზებულ ჯგუფებზე, რეალური შემთხვევების შესწავლის საფუძველზე. *(პოლიტიკის მეცნიერება)*
- შექმნას მომხმარებელზე ორიენტირებული ციფრული ინსტრუმენტი, რომელიც უპასუხებს არაკომერციული ორგანიზაციის ან საზოგადოების კონკრეტულ საჭიროებებს. *(კომპიუტერული მეცნიერებები)*
- მოამზადოს ტერიტორიის დაგეგმარების შეთავაზება, რომელიც მოიცავს საზოგადოების უკუკავშირსა და მდგრადი დაგეგმვის პრინციპებს. *(არქიტექტურა / ურბანული დაგეგმარება)*

სამოქალაქო სასწავლო მიზნები მიმართულია საზოგადოებრივი საკითხების, დემოკრატიული ჩართულობის, სოციალური სამართლიანობისა და ეთიკური პასუხისმგებლობის გააზრებისკენ, მაგალითად:

- კრიტიკულად შეაფასოს სტრუქტურული უთანასწორობები, რომლებიც გავლენას ახდენენ საზოგადოებაზე და შესთავაზოს შესაძლო ჩარევის გზები;
- გაიაზროს სამართლებრივი ბარიერები, რომლებსაც აწყდებიან დაუცველი ჯგუფები, და იმუშაოს უფრო სამართლიანი პოლიტიკის მხარდასაჭერად;
- შექმნას ადვოკატირებაზე ორიენტირებული პროდუქტი (მაგალითად, კამპანია, პოდკასტი, დოკუმენტური ფილმი), რათა ადგილობრივი პრობლემის ირგვლივ ცნობიერება გაიზარდოს;
- ითანამშრომლოს ადგილობრივ სკოლებთან ინკლუზიური სწავლებისა და საზოგადოებრივი ჩართულობის გამოცდილების მხარდასაჭერად;
- შეაფასოს კორპორატიული პრაქტიკის სოციალური ზეგავლენა და შესთავაზოს სოციალური პასუხისმგებლობის პრინციპებზე დაფუძნებული ბიზნეს-მოდელები.

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროექტების სასწავლო მიზნების რამდენიმე მაგალითი:

ფინანსური განათლების ინსტრუმენტების შედგენა მზრუნველობის ჩარჩოდან გამოსული ახალგაზრდებისთვის

ბიზნესის, ფსიქოლოგიისა და სოციალური მუშაობის მიმართულების სტუდენტები თანამშრომლობენ არასამთავრობო ორგანიზაციასთან, რათა ხელი

შეუწყონ მზრუნველობის პერიოდის გასვლის შემდგომ ახალგაზრდებისთვის ხელმისაწვდომი ფინანსური განათლების რესურსების შემუშავებას.

პიროვნული მიზანი: თანაგრძნობის გამოხატვა და წინასწარი მიკერძოების შემცირება მოწყვლად ჯგუფებთან მუშაობისას.

აკადემიური მიზანი: ფინანსური დაგეგმვის, ქცევითი ფსიქოლოგიისა და კომუნიკაციის სტრატეგიების ინტეგრირება მოახდინოს საგანმანათლებლო მასალაში.

სამოქალაქო მიზანი: კრიტიკულად შეაფასოს სისტემური ბარიერები, რომლებიც ზღუდავენ ეკონომიკურ მობილობას, და იდავოს უფრო სამართლიანი მხარდაჭერის მექანიზმების დანერგვისთვის.

ზეპირსიტყვიერი ისტორიის პროექტი მარგინალიზებული ჯგუფების წარმომადგენლებთან

ისტორიის, ანთროპოლოგიისა და მედიის კვლევის მიმართულების სტუდენტები აგროვებენ და აქვეყნებენ მარგინალიზებული ჯგუფების (მაგალითად, რომა თემების, ომის გამო იძულებით გადაადგილებული პირების, ხანდაზმული LGBTQ+ პირების) ზეპირსიტყვიერ ისტორიებს.

პიროვნული მიზანი: განავითაროს აქტიური მოსმენის უნარი და იმსჯელოს პირად წარმოდგენებსა თუ სტერეოტიპებზე.

აკადემიური მიზანი: გაანალიზდეს და განიმარტოს ხარისხობრივი მონაცემები ეთნოგრაფიული და ისტორიული კვლევის მეთოდების გამოყენებით.

სამოქალაქო მიზანი: შეუწყოს ხელი კულტურული მემკვიდრეობის შენარჩუნებასა და საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებას ეთიკური ნარატივისა და წარმომადგენლობის გზით.

გარემოსდაცვითი განათლების სამუშაო შეხვედრები ადგილობრივ სკოლებში

გარემოსდაცვითი მეცნიერებებისა და განათლების მიმართულების სტუდენტები ადგენენ და ატარებენ ინტერაქტიულ სემინარებს კლიმატის ცვლილებისა და მდგრადი განვითარების შესახებ დანყებით სკოლებში.

პიროვნული მიზანი: განავითაროს თვითეფექტურობის განცდა და ადაპტაციის უნარი ჯგუფური სწავლების პროცესის წარმართვისას.

აკადემიური მიზანი: შეძლოს რთული სამეცნიერო კონცეფციების გადატანა ასაკისთვის შესაფერის საგანმანათლებლო ფორმატში.

სამოქალაქო მიზანი: ხელი შეუწყოს გარემოსდაცვითი ცნობიერების და პასუხისმგებლობის ჩამოყალიბებას ახალგაზრდა მოქალაქეებს შორის და სკოლებში, როგორც საზოგადოების აქტიურ ცენტრებს შორის.

მიგრანტული თემების წარმომადგენლებთან ერთად ჯანმრთელობის ხელშეწყობის კამპანიაზე მუშაობა

საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის, მედიისა და კომუნიკაციის მიმართულების სტუდენტები ერთობლივად გეგმავენ კულტურული თვალსაზრისით სენსიტიურ კამპანიას, რომელიც მიმართულია მიგრანტულ მოსახლეობაში ვაქცინაციისადმი უნდობლობის შემცირებისკენ.

პიროვნული მიზანი: გააღრმავოს კულტურათშორისი კომპეტენცია და თავმდაბალი დამოკიდებულება სხვადასხვა ენობრივ და კულტურულ გარემოში მუშაობისას.

აკადემიური მიზანი: ეპიდემიოლოგიური მონაცემებისა და საზოგადოებრივი

ჯანდაცვის კომუნიკაციის პრინციპების გამოყენება რეალური ჯანდაცვის გამოწვევებზე რეაგირების მიზნით.

სამოქალაქო მიზანი: მარგინალიზებული თემების გაძლიერება ჯანდაცვის ინფორმაციისა და სერვისების ხელმისაწვდომობის გზით, თანამონაწილეობითი გამოცდილების მეშვეობით.

საზოგადოების საჭიროებების განსაზღვრის მიდგომის არჩევა

საზოგადოების საჭიროებების განსაზღვრა წარმოადგენს საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების საფუძველს. ეს პროცესი უზრუნველყოფს პროექტის მიმართებას რეალური და მნიშვნელოვანი საკითხებს გადაჭრისკენ, ხელს უწყობს ავთენტური პარტნიორობების ჩამოყალიბებას და მხარს უჭერს სტუდენტთა სწავლასა და პროფესიულ განვითარებას. არსებობს რამდენიმე მიდგომა, რომელსაც უნივერსიტეტის პედაგოგები და სტუდენტები მიმართავენ საზოგადოების საჭიროებების იდენტიფიცირებისათვის.

1. საჭიროების განსაზღვრა უნივერსიტეტის ფარგლებში

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროექტები შეიძლება განხორციელდეს თავად უნივერსიტეტის შიგნით, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როდესაც ამ მეთოდთან მუშაობა პედაგოგებისა და სტუდენტებისათვის სიახლეა. მსგავსი პროექტები შეიძლება მოიცავდეს უნივერსიტეტის ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტის გაუმჯობესებას, როგორცაა ხელმისაწვდომობა, მდგრადობა, სტუდენტთა კეთილდღეობა, მრავალფეროვნება და ინკლუზიურობა. მიუხედავად იმისა, რომ ეს „შიდა“ მიდგომა უზრუნველყოფს უფრო ნაცნობ და ლოგისტიკურად მართვად გარემოს, მისი მოქმედების არეალი შეზღუდულია, განსაკუთრებით მაშინ, როცა მიზანი გულისხმობს საუნივერსიტეტო გარემოს ფარგლებს გარეთ პარტნიორული ურთიერთობებისა და საზოგადოების ფართო კონტექსტის გააზრებას. თუმცა, ეს შეიძლება წარმოადგენდეს მნიშვნელოვან საწყის ეტაპს როგორც სტუდენტებისთვის, ისე ინსტიტუციური ჩართულობის განვითარებისათვის.

მაგალითი:

სტუდენტები ახორციელებენ უნივერსიტეტის სივრცეების აუდიტს ხელმისაწვდომობის კუთხით და ამზადებენ შეთავაზებებს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე სტუდენტების გამოცდილების გასაუმჯობესებლად.

2. თანამშრომლობა კონკრეტულ საზოგადოებრივ ორგანიზაციასთან

ეს მიდგომა გულისხმობს თანამშრომლობას კონკრეტულ საზოგადოებრივ პარტნიორთან, ხშირად ეს შეიძლება იყოს არასამთავრობო ორგანიზაცია, საჯარო დაწესებულება ან სოციალური საწარმო, უნივერსიტეტსა და ორგანიზაციას შორის არსებული ურთიერთობის ან გრძელვადიანი პარტნიორობის საფუძველზე. ზოგიერთ შემთხვევაში ინიციატივა მოდის თავად საზოგადოებრივი პარტნიორის მხრიდან, რომელიც უნივერსიტეტს მიმართავს კონკრეტული საჭიროებით ან შემოთავაზებით. მიუხედავად იმისა, რომ ეს მოდელი უზრუნველყოფს სტაბილურობას, კოორდინაციასა და ურთიერთნდობას, მნიშვნელოვანია სტუდენტთა ჩართულობა იყოს შინაარსობრივი და მათი ინტერესები შესაბამისობაში მოდიოდეს პროექტის მიზნებთან. გარკვეული სირთულე შეიძლება წარმოიშვას, თუ სტუდენტები თავს მოწყვეტილად გრძნობენ პარტნიორი ორგანიზაციის მისიისა ან კონტექსტის

მიმართ. თუმცა, სათანადო ორგანიზებული თანამშრომლობა ქმნის ძლიერ საფუძველს ურთიერთსასარგებლო და მდგრადი პარტნიორობისთვის, რომელიც შეიძლება გასცდეს ერთი კურსის ან სემესტრის ფარგლებს.

მაგალითი:

სოციალური მუშაობის პროგრამის სტუდენტები თანამშრომლობენ გრძელვადიან პარტნიორ ორგანიზაციასთან, რომელიც ხანდაზმულ ბენეფიციარებზე ზრუნავს და ერთობლივად ავითარებენ თაობათაშორის საკითხებზე სამუშაო შეხვედრებს.

3. საჭიროებების განსაზღვრა ფართო საზოგადოებაში

ეს მიდგომა სტუდენტებს აძლევს შესაძლებლობას, უშუალოდ გამოიკვლიონ და განსაზღვრონ საჭიროებები ფართო საზოგადოებრივ კონტექსტში, ადგილობრივ უბნებში, მუნიციპალიტეტებში ან კონკრეტულ სოციალურ ჯგუფებში. იგი უწყობს ხელს სტუდენტთა უფრო მაღალ ავტონომიას და მათ საზოგადოებრივი საკითხების სირთულესა და მრავალფეროვნებას აცნობს. მსგავსი ღია ტიპის საჭიროებების განსაზღვრა შეიძლება მოიცავდეს სავლელ ვიზიტებს, ინტერვიუებს, ფოკუს-ჯგუფებს, სამაგიდო კვლევას ან ციფრული საჭიროებების განსაზღვრის ინსტრუმენტების გამოყენებას. მიუხედავად იმისა, რომ ეს მიდგომა უფრო მეტ დროს მოითხოვს და მეტად კომპლექსურია, ხშირად მიყვარათ მნიშვნელოვნად ეფექტური პროექტებისა და უფრო ღრმა სწავლის შედეგებამდე. აკადემიური ფოკუსის შესანარჩუნებლად უნივერსიტეტის პედაგოგმა შეიძლება განსაზღვროს კვლევის თემატური მიმართულება (მაგალითად, ჯანმრთელობის თვალსაზრისით თანასწორობა, გარემოს მდგრადობა, ახალგაზრდების გაძლიერება) ან გეოგრაფიული არეალი, სადაც მოხდება საჭიროებების კვლევა. ეს ხელს უწყობს სტუდენტების მიერ იდენტიფიცირებული საჭიროებების სწორებას სასწავლო მიზნებთან.

მაგალითი:

გარემოსდაცვითი კვლევის პროგრამის სტუდენტები ატარებენ საზოგადოების საჭიროებების შეფასებას ადგილობრივ უბანში, რომელიც დაბინძურებულია და შედეგად იწყებენ სტუდენტთა ინიციატივით დაგეგმილ ცნობიერების ამაღლების კამპანიასა და მწვანე ინფრასტრუქტურის განვითარების შეთავაზების მომზადებას.

თითოეულ ამ მიდგომას აქვს თავისი უპირატესობები და შეზღუდვები. მათი შერჩევა ან კომბინირება შესაძლებელია სასწავლო მიზნებიდან, სტუდენტთა მზაობის დონიდან, ლოგისტიკური პირობებიდან და უნივერსიტეტისა და საზოგადოებას შორის არსებული ურთიერთობების ხასიათიდან გამომდინარე. მიუხედავად არჩეული მეთოდის განსხვავებისა, საჭიროებების განსაზღვრის პროცესი უნდა ეფუძნებოდეს ურთიერთსარგებლობის, პატივისცემისა და თანამშრომლობის პრინციპებს, რათა სტუდენტთა სწავლა და საზოგადოების სარგებელი წარმოადგენდეს პროცესის თანაბრად მნიშვნელოვან და ცენტრალურ მიზნებს.

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების განხორციელების დროითი ჩარჩოს განსაზღვრა

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროექტების ხანგრძლივობა შეიძლება მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდეს სასწავლო მიზნებიდან,

იდენტიფიცირებული საზოგადოების საჭიროების ან გამოწვევის სირთულიდან, აკადემიური კურსის ან პროგრამის სტრუქტურიდან, ასევე არსებული შესაძლებლობებიდან გამომდინარე. მიუხედავად ამისა, აუცილებელია თითოეულ ძირითად ეტაპზე სათანადო დრო გამოიყოს, მათ შორის მომზადებაზე, საზოგადოების საჭიროებების შეფასებაზე, დაგეგმვაზე, განხორციელებაზე, რეფლექსიასა და შეფასებაზე. სწავლების ციკლი უნდა იყოს სრულფასოვანი, თანმიმდევრული და შედეგზე ორიენტირებული.

მიუხედავად იმისა, რომ მოკლევადიან პროექტებსაც შეუძლიათ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანონ სწავლის პროცესში, უფრო ხანგრძლივი ჩართულობა უმჯობესია, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მთავარი მიზანია სტუდენტთა სიღრმისეული სწავლების ხელშეწყობა და საზოგადოების მდგრად განვითარებაში რეალური წვლილის შეტანა. სასურველია, პროექტები ინტეგრირდებოდეს მთელი სემესტრის ან თუნდაც სრული აკადემიური წლის განმავლობაში, რაც იძლევა დროის რესურსს ურთიერთობების ჩამოყალიბებისთვის, შინაარსიანი თანამშრომლობისთვის და რეალური პრობლემების გადაწყვეტის ციკლური პროცესის სრულფასოვნად გავლისათვის.

ქვემოთ წარმოდგენილია პროექტის განხორციელების დროითი ჩარჩოს რამდენიმე სტანდარტული მოდელი უნივერსიტეტების გამოცდილებაზე დაყრდნობით:

მოკლევადიანი ჩართულობა (4–6 კვირა)

ეს მოდელი ყველაზე მეტად შეესაბამება საზოგადოებრივ ჩართულობაზე ორიენტირებულ შესავალ ან საგამოცდო ტიპის ინიციატივებს (მაგალითად, საჭიროებების შეფასება, ცნობიერების ამაღლების კამპანიები, ერთჯერადი ინტერვენციები). იგი განსაკუთრებით მიზანშეწონილია იმ შემთხვევაში, როდესაც საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრაციის დონე განათლების პროცესში ჯერ კიდევ დაბალია. აქ ძირითადი აქცენტი კეთდება სამოქალაქო სწავლაზე ან სტუდენტთა პიროვნულ განვითარებაზე, ვიდრე საზოგადოების გრძელვადიან ცვლილებებზე.

სემესტრული ჩართულობა (10–14 კვირა)

ეს ფორმატი წარმოადგენს საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების კურსზე დაფუძნებული პროექტის ტიპურ მოდელს, რომელიც უზრუნველყოფს უფრო ღრმა აკადემიურ ინტეგრაციასა და პარტნიორ ორგანიზაციებთან შინაარსიან თანამშრომლობას. სტუდენტებს შესაძლებლობა ეძლევათ გაიარონ სრული ციკლი — საჭიროებების განსაზღვრა, პროექტის ფორმირება, განხორციელება და რეფლექსია შედეგებზე. ამ მოდელს სჭირდება ყურადღებით დაგეგმილი კოორდინაცია, რათა უზრუნველყოფილი იყოს კურსის სასწავლო მიზნებთან და აკადემიური კალენდრის დროით ჩარჩოებთან შესაბამისობაში მოსვლა.

წლიური ან მრავალსემესტრიანი პროექტები

ეს მოდელი იდეალურია მაღალ დონეზე ორგანიზებული კურსებისთვის, საბაკალავრო ან სამაგისტრო თეზისებისთვის, ინტერდისციპლინური სტუდიების, საფინანსო პროექტებისა და გამოცდილებისთვის. იგი ხელს უწყობს უფრო მდგრად პარტნიორობებსა და საზოგადოებაზე მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენას. მსგავსი მიდგომა აძლიერებს საზოგადოებრივ პარტნიორობასთან თანამონაწილეობითი კულტურის შექმნას და იძლევა პროექტის ეტაპობრივი გაუმჯობესების, გადახედვისა და სრულყოფის

შესაძლებლობას. ამ ტიპის პროექტები ხშირად ეფუძნება „გადაცემის მოდელს“, როდესაც ერთი სტუდენტთა ჯგუფი იწყებს პროექტს, ხოლო მომდევნო სემესტრში ან მომდევნო წელს სხვა ჯგუფი აგრძელებს მის განვითარებას. ასეთი ხანგრძლივი ჩართულობა არა მხოლოდ ამაღლებს სტუდენტთა გაგებას რთული სოციალური საკითხების მიმართ, არამედ აღძრავს ინდივიდუალური პასუხისმგებლობისა და აქტიური მოქალაქეობის გრძნობას, ამზადებს მათ საზოგადოებრივი სიკეთის კეთებისთვის პერსპექტივის ცვლილების გზით (გეიერი/Geier & ჰასაგერი/Hasager, 2020).

ცხრილი 4-4 საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროექტების დროის ჩარჩოების მაგალითები

მოკლევადიანი პროექტი (2-6 კვირა)	სემესტრული პროექტი (10-14 კვირა)	წლიური პროექტი (10 თვე)	ფაზა	სტუდენტური შედეგები / ამოცანები
1 კვირა	1-2 კვირა	1 თვე	ინსპირაცია და ორიენტაცია	სტუდენტები ეცნობიან საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების კონცეფციას, მოტივაციას იღებენ პოზიტიური ცვლილების შესაქმნელად და საზოგადოებრივ გამოწვევათა შესასწავლად. ისინი ერთობლივად განსაზღვრავენ საწყის სასწავლო მიზნებს.
1-2 კვირა	2-4 კვირა	1-3 თვე	საზოგადოების საჭიროებების შეფასება	სტუდენტები იკვლევენ საზოგადოების კონტექსტს და დაინტერესებული მხარეების საჭიროებებს ინტერვიუების, სავლე ვიზიტების, კვლევის ან პარტნიორობთან კონსულტაციების საშუალებით.
2-3 კვირა	4-6 კვირა	2-4 თვე	მიზნების განსაზღვრა	სტუდენტები ადგენენ სერვისის მიზნებს, რომლებიც შეესაბამება საზოგადოების საჭიროებებსა და კურსის სასწავლო შედეგებს. ისინი ავითარებენ საერთო ღირებულებებსა და ჯგუფურ ნორმებს.
3-4 კვირა	5-8 კვირა	3-8 თვე	პროექტის დაგეგმვა	სტუდენტები პარტნიორ ორგანიზაციებთან ერთად ქმნიან პროექტის გეგმას, ადგენენ ვადებს და ანაწილებენ სამუშაოს.
4-5 კვირა	6-12 კვირა	4-9 თვე	ქმედების ფაზა	სტუდენტები ახორციელებენ პროექტის აქტივობებს: ატარებენ ვორქშოფებს, ქმნიან ხელსაწყობებს ან აწვდიან შედეგებს საზოგადოების წევრებთან თანამშრომლობით.
6 კვირა	10-14 კვირა	9 თვე	შეფასება და რეფლექსია	სტუდენტები აფასებენ პროექტის შედეგებს, განიხილავენ თავიანთ პიროვნულ, აკადემიურ და სამოქალაქო ზრდას, აგროვებენ უკუკავშირს პარტნიორებისა და თანატოლებისგან, აღნიშნავენ მიღწევებს და ამზადებენ საბოლოო ანგარიშებსა და პრეზენტაციებს.
1-6 კვირა (მთელი პერიოდის განმავლობაში)	მთელი სემესტრი	მთელი პროექტის განმავლობაში	რეფლექსია (მიმდინარე პროცესი)	სტუდენტები რეგულარულად ახორციელებენ რეფლექსიას დღიურების, დისკუსიებისა და სტრუქტურირებული დავალებების მეშვეობით, რათა დაუკავშირონ თეორია პრაქტიკას.
5-6 კვირა	12-14 კვირა	8-10 თვე	პრომოცია და შედეგების გავრცელება (არჩევითი)	სტუდენტები აზიარებენ პროექტის ისტორიებს მედიის, კონფერენციების, პუბლიკაციების ან საუნივერსიტეტო გამოფენების საშუალებით.
მთელი პერიოდის განმავლობაში	მთელი სემესტრი	მთელი პროექტის განმავლობაში	მონიტორინგი და დოკუმენტაცია (არჩევითი)	სტუდენტები აღრიცხავენ პროექტის პროგრესს ანგარიშების, ვიზუალური მასალის, კვლევითი ჩანაწერების ან მულტიმედიის საშუალებით; პარტნიორებიც შეიძლება ჩაერთონ დოკუმენტირების პროცესში.

დაგეგმეთ სტუდენტთა მომზადების პროცესი საზოგადოებრივი ჩართულობისთვის

ამ ეტაპზე პედაგოგებმა უნდა განსაზღვრონ და სტუდენტები უზრუნველყონ შესაბამისი საორიენტაციო შეხვედრებით, სასწავლო მასალებითა და ტრენინგებით ისეთ მნიშვნელოვან თემებზე, როგორებიცაა ეთიკური ჩართულობა, კულტურული საკითხებისადმი მგრძნობელობა, გუნდური მუშაობა და პროექტის მართვა. ეს პროცესი მიზნად ისახავს სტუდენტთა პასუხისმგებლიანი და ეფექტიანი მონაწილეობისთვის მზადყოფნის უზრუნველყოფას საზოგადოებრივ საქმიანობაში.

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების შესავალი აქტივობების მიზანია დაეხმაროს სტუდენტებს სწავლების არსის გაცნობიერებაში, საზოგადოებასთან შინაარსიანი თანამშრომლობის გზით და გაუღვივოს მოტივაცია გახდნენ ამ პროცესის ნაწილი.

სასურველია, რომ შესავალი აქტივობები იყოს ინტერაქტიული, რეფლექსიური და სტუდენტთა აკადემიური დონისა და დისციპლინარული თავისებურებების შესაბამისი. ისინი უნდა უწყობდეს ხელს ცნობისმოყვარეობის გაღვივებას, ჯგუფში ნდობის ჩამოყალიბებას, პატივისცემასა და ურთიერთსარგებლობაზე დაფუძნებული აზროვნების განვითარებას, როგორც საზოგადოებრივ პარტნიორობთან თანამშრომლობის, ისე გუნდური მუშაობის კონტექსტში.

საწყის ეტაპზე, საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში სწავლების პროცესის ხელმძღვანელი განსაზღვრავს ძირითად აკადემიურ სასწავლო მიზნებს, რომლებიც კურსის შედეგებთანაა შესაბამისობაში. ამავდროულად, სასურველია სტუდენტებს მიეცეთ შესაძლებლობა ჩამოაყალიბონ **პირადი სასწავლო მიზანი**, კონკრეტული უნარი, დამოკიდებულება ან ცოდნის სფერო, რომლის განვითარებაც სურთ საზოგადოებასთან თანამშრომლობის გზით. საჭირო არ არის მიზნების ჩამონათვალი იყოს ვრცელი, ერთი ნათლად ფორმულირებული მიზნის ჩამოყალიბებაც საკმარისია. სტუდენტებისთვის პირადი შემეცნების ფოკუსის განსაზღვრის წახალისება აძლიერებს მათ ჩართულობას სასწავლო პროცესში და ხელს უწყობს სიღრმისეულ, გააზრებულ რეფლექსიას კურსის განმავლობაში.

გუნდური მუშაობა წარმოადგენს საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების ნებისმიერი პროექტის უმნიშვნელოვანეს შემადგენელ ნაწილს. მიუხედავად იმისა, რომ უნივერსიტეტის სტუდენტებს შესაძლოა უკვე ჰქონდეთ ჯგუფური მუშაობის გამოცდილება, აუცილებელია მათ შევთავაზოთ სტრუქტურირებული აქტივობები, რომლებიც განამტკიცებს თანამშრომლობის მნიშვნელობას და მოამზადებს მათ რეალურ გარემოში გუნდურად ეფექტიანად მოქმედებისთვის. საწყის ეტაპზე დაგეგმილი აქტივობები უნდა ემსახუროდეს არა მხოლოდ ჯგუფური ერთობის განმტკიცებას, არამედ დისკუსიის მკაფიო წესების განსაზღვრას, საერთო მოლოდინების და პროექტში როლების თანასწორად განაწილების საჭიროებას.

მასწავლებლებმა წინასწარ უნდა დაგეგმონ, როგორ გაუძღვებიან სტუდენტებს გუნდური ნორმების ჩამოყალიბების პროცესში, პასუხისმგებლობების განსაზღვრასა და იმ აღქმაში, რომ ზოგიერთ როლს თავად სტუდენტები შეითავსებენ, ხოლო სხვები, მაგალითად, საზოგადოების პარტნიორობთან კოორდინაცია ან შეფასების პროცესის მართვა, მასწავლებლების ხელმძღვანელობაში დარჩება. ასეთი მიდგომა ქმნის ურთიერთპატივისცემის

საფუძველს, ორგანიზებულობასა და პროდუქტიულობაზე დაფუძნებული გუნდური დინამიკის ჩამოსაყალიბებლად მთელი პროექტის განმავლობაში.

მოამზადეთ რეფლექსიის აქტივობები

როგორ განხორციელდება რეფლექსიის პროცესი სწავლების განმავლობაში? შეასრულებენ თუ არა სტუდენტები წერით რეფლექსიურ დღიურებს, მიიღებენ მონაწილეობას საკლასო დისკუსიებში, თუ გამოიყენებენ სხვადასხვა შემოქმედებით ფორმატს (მაგალითად, ვიზუალურ ან ციფრულ მიდგომებს) საკუთარი გამოცდილების გააზრებისათვის?

რეფლექსია განიხილება როგორც ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი „შემადგენელი ნაწილი“, რომელიც გამოცდილებას უბრალო მომსახურების აქტივობიდან სწავლის პროცესად გარდაქმნის. მას ცენტრალური როლი უკავია ცნობიერების ამაღლებაში და ის გარდაქმნის სერვისულ სწავლებას კრიტიკულ პედაგოგიკად, რამაც შესაძლოა პიროვნულ ტრანსფორმაციასა და სოციალურ ცვლილებებზეც მოახდინოს გავლენა (ჯაკობი/Jacoby, 2015).

რეფლექსიის დაგეგმვისას გთხოვთ, მიმართოთ შესაბამის თავს.

მოამზადეთ მონიტორინგის, შეფასებისა და შეჯამების პროცესი

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროექტის განხორციელების პერიოდში საქმიანობის შედეგების მონიტორინგი და დაფიქსირება მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ სიღრმისეული შეფასებისთვის, არამედ პროექტის მდგრადობისა და მისი შესაძლო გაგრძელების უზრუნველსაყოფადაც.

იმ პირობიდან გამომდინარე, რომ პროექტები იშვიათად ვითარდება ზუსტად დაგეგმილი სცენარის მიხედვით, პროცესის დოკუმენტირება საშუალებას აძლევს როგორც სტუდენტებს, ისე დამფუძნებლებსა და მენტორებს გააანალიზონ წარმოშობილი სირთულეები, განხორციელებული ცვლილებები და მიღწეული წარმატებები, რაც მომავალში სწავლებისა და პრაქტიკის გაუმჯობესების საფუძველს ქმნის.

წაახალისეთ სტუდენტები, რომ აქტიურად ჩაერთონ პროექტის განხორციელების პროცესის დოკუმენტირებაში სხვადასხვა მეთოდის გამოყენებით — ფოტოების, ვიდეოების, რეფლექსიური დღიურების, ბლოგების ან პროექტის დღიურების წარმოებით.

დოკუმენტირების ეს ამოცანა შეიძლება განისაზღვროს სტუდენტებში როგორც კონკრეტული როლი, რაც ხელს შეუწყობს პასუხისმგებლობების გადანაწილებას და სტუდენტების ჩართულობას კრიტიკულ დაკვირვებასა და გააზრებაში.

ამ მიზნით შესაძლებელია როგორც ციფრული, ისე ანალოგური ინსტრუმენტების გამოყენება, დაწყებული მარტივი სმარტფონის კამერითა და ონლაინ პლატფორმებით, დასრულებული უფრო სტრუქტურირებული რეფლექსიური ნამუშევრებით, რომლებიც საშუალებას აძლევს სტუდენტებს სისტემურად წარმოაჩინონ საკუთარი გამოცდილება და სწავლების შედეგები.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებული სწავლება აერთიანებს აკადემიურ სწავლებას და საზოგადოების საჭიროებებზე დაფუძნებულ

მნიშვნელოვან სერვისს. შესაბამისად, შეფასების პროცესმა უნდა მოიცვას როგორც აკადემიური სწავლების შედეგები, ისე მომსახურებითი საქმიანობის **ეფექტიანობა და გავლენა**. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია შეფასდეს პროექტის საერთო განხორციელების ხარისხი და დინამიკა, მათ შორის, უნივერსიტეტსა და საზოგადოებრივ პარტნიორებს შორის თანამშრომლობის პროცესი, რაც უზრუნველყოფს სწავლების, მომსახურებისა და პარტნიორობის ინტეგრირებულ ანალიზს.

რადგან შეფასების ორივე ტიპის საფუძველი ყალიბდება პროექტის განხორციელების პროცესში, მისი დაგეგმვა აუცილებელია უკვე საწყის, ფორმირების ფაზაში. ამ ეტაპზე უნდა განისაზღვროს მკაფიო **აკადემიური სასწავლო მიზნები, საზოგადოებრივი სერვისის ამოცანები და შესრულების ძირითადი ეტაპები**, აგრეთვე შესაბამისი შეფასების ინდიკატორები, რომლებიც საშუალებას მისცემს მონაწილეებსა და კოორდინატორებს ობიექტურად შეაფასონ პროგრესი და მიღწეული შედეგები.

სწავლების შეფასება საზოგადოებაზე ორიენტირებულ სასწავლო კურსებში

ისევე როგორც სხვა პედაგოგიკურ მიდგომებში, მნიშვნელოვანია შეფასდეს, თუ რა ისწავლეს სტუდენტებმა საზოგადოებაზე ორიენტირებულ სწავლებაში მონაწილეობის შედეგად. თუმცა, გამოცდილებაზე დაფუძნებული და საზოგადოებრივ კონტექსტში განხორციელებული სწავლების სპეციფიკა მოითხოვს შეცვლილ, ხშირად უფრო **რეფლექსიურ და ინტეგრირებულ შეფასების მიდგომებს**, რომლებიც საშუალებას იძლევა სრულად აისახოს როგორც აკადემიური ცოდნა, ისე სტუდენტთა პიროვნული, სოციალური და მოქალაქეობრივი განვითარება.

სწავლების მიზნებმა უნდა განსაზღვროს როგორც საკლასო, ისე საზოგადოებრივ გარემოში განხორციელებული აქტივობების დიზაინი, ხოლო **შეფასების მეთოდები** უნდა იყოს ამ მიზნებთან თანხვედრაში. შეფასების სტრატეგიები შეიძლება მოიცავდეს შემდეგს:

- **რეფლექსიური დავალებები** (მაგალითად, დღიურები, ესეები, პორტფოლიოები), რომლებიც აკავშირებს თეორიას პრაქტიკასთან;
- **პრეზენტაციები ან ანგარიშები**, რომლებიც ასახავს აკადემიური შინაარსის ინტეგრაციას რეალურ სოციალურ მომსახურებასთან;
- **ერთმანეთის და საკუთარი თავის შეფასება**, რაც ხელს უწყობს კრიტიკული ცნობიერებისა და კოლაბორაციული სწავლის განვითარებას;
- საზოგადოების **პარტნიორთა უკუკავშირი**, რომელიც ძირითადად მიიღება მაშინ, როდესაც სტუდენტები ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში მჭიდროდ თანამშრომლობენ მათთან.

საზოგადოებრივი პარტნიორების ჩართვა სტუდენტების პროფესიული ქცევის, კომუნიკაციისა და პროექტის მიზნებში მათი წვლილის შეფასების პროცესში აყალიბებს ფასეულ გარე პერსპექტივებს და ამაჯდროულად აძლიერებს პარტნიორობის ორმხრივ ხასიათს.

ამ პროცესის მხარდასაჭერად მიზანშეწონილია შემუშავდეს **სწავლების შედეგების მიღწევის შეფასების გეგმა**, რომელიც განსაზღვრავს შემდეგს:

- სწავლის მიზნები,
- მოსალოდნელი შედეგები,
- შეფასების მეთოდები,
- წარმატების კრიტერიუმები, და
- აკადემიური პერსონალის, სტუდენტებისა და საზოგადოებრივი პარტნიორების როლი შეფასების პროცესში.

სტრუქტურირებული გეგმა უზრუნველყოფს, შეფასების პროცესის გამჭვირვალობას, თანმიმდევრული და შესაბამისობაში მყოფი როგორც აკადემიურ, ისე მოქალაქეობრივ მიზნებთან, რომლებიც საფუძვლად უდევს საზოგადოებაზე ორიენტირებულ სწავლას. საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების ზემოქმედების შეფასების შესახებ დამატებითი ინფორმაცია იხილეთ ბოლო თავში: **რეფლექსია, შეფასება და უნივერსიტეტის საზოგადოებრივ ჩართულობაზე ზემოქმედების ანალიზი.**

სტუდენტებთან ერთად საზოგადოებრივად ჩართული პროექტის დაგეგმვა

პროექტის დაგეგმვის პროცესი უნდა მოიცავდეს ყველა ეტაპს, მათ შორის:

- ა) საზოგადოების საჭიროებების იდენტიფიცირებასა და პრობლემის ანალიზს,
- ბ) სერვისის მიზნებისა და ინდიკატორების განსაზღვრას,
- გ) კონკრეტული აქტივობების, ამოცანების, როლებისა და ბიუჯეტის დაგეგმვას,
- დ) საინფორმაციო და სარეკლამო ღონისძიებების დაგეგმვას.

მასწავლებლებმა ასევე უნდა განსაზღვრონ იმუშავენ თუ არა სტუდენტები საზოგადოებრივ პარტნიორებთან ერთად პროექტის ფორმირების პროცესში და რა მოცულობით იქნება დაგეგმვის პროცესი პედაგოგზე ორიენტირებული, სტუდენტზე ორიენტირებული, ან ამ ორივე მიდგომის ნაზავი.

საზოგადოების საჭიროებების იდენტიფიცირება და პრობლემის ანალიზი

საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში საზოგადოების საჭიროებების განსაზღვრა წარმოადგენს პროექტის დაგეგმვის პროცესის პირველ და უმნიშვნელოვანეს ეტაპს. აუცილებელია სტუდენტების ყურადღება მივმართოთ იმის გააზრებისკენ, რომ ნაყოფიერი თანამშრომლობა არ ეფუძნება მათ მიერ წარმოდგენილ პრობლემებსა თუ საკითხებს, არამედ თავად იმ ადამიანთა გამოცდილებასა და გამოცდილს, რომლებიც უშუალოდ განიცდიან ამ წინააღმდეგობებს. ნამდვილი ცვლილება იწყება მოსმენით და მისი მიზანია დადგინდეს საზოგადოების მიერ თვითონვე განსაზღვრული რეალური საჭიროებები და არ მოხდეს გარედან შეთავაზებული, წინასწარ განსაზღვრული გადაწყვეტილებების თავსმოხვევა.

საჭიროების შეფასება საფუძველს უქმნის სტუდენტებს საზოგადოებასთან ერთობლივად იმუშაონ პროექტის საწყის ეტაპზე და იზრუნონ არა მხოლოდ საკუთარი სარგებლობის მიღებისთვის. ამგვარი მიდგომა აძლიერებს ორმხრივ

თანამშრომლობას, ურთიერთპატივისცემასა და ღირებულების ერთობლივად შექმნას — იმ ძირითად პრინციპებს, რომლებიც საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების (CEL) არსს განსაზღვრავს.

საჭიროების განსაზღვრის მიდგომა განსხვავდება კურსის კონტენტისა და წინა თავში აღწერილი პარტნიორობისგან. მაგალითად, სტუდენტები შეიძლება თანამშრომლობდნენ უკვე არსებულ საზოგადოებრივ პარტნიორთან, ჩაერთონ ახალ ორგანიზაციასთან თანამშრომლობაში, ან ფოკუსირდნენ საჭიროებებზე საკუთარი უნივერსიტეტისა თუ ადგილობრივი საზოგადოების ფარგლებში. მასწავლებლებმა უნდა მოარგონ საჭიროებების განსაზღვრის აქტივობები კონკრეტულ გარემოსა და სტუდენტთა გამოცდილების დონეს, ერთდროულად უზრუნველყონ ეთიკური სტანდარტების დაცვა და საზოგადოების აქტიური მონაწილეობა მთელი პროცესის განმავლობაში.

სერვისის მიზნების და ინდიკატორების განსაზღვრა

სერვისის მიზნები განსხვავდება აკადემიური სწავლის მიზნებისგან. მაშინ როდესაც სწავლის მიზნები, ჩვეულებრივ, განისაზღვრება კურსის ან პროექტის დიზაინის საწყის ეტაპზე, მათი გადახედვა და დაზუსტება შესაძლებელია მას შემდეგ, რაც დადგინდება ის კონკრეტული საზოგადოებრივი პრობლემა, რომლის მოგვარებაზეც სტუდენტები იმუშავებენ.

სერვისის მიზნები ასახავს საზოგადოებაში მოსალოდნელ ცვლილებას ან გაუმჯობესებას. ისინი აღწერენ, თუ როგორ უპასუხებს პროექტი განსაზღვრულ საჭიროებას ან გამოწვევას. აღნიშნული მიზნები უნდა გამომდინარეობდეს საზოგადოების წარმომადგენლებთან ერთად განხორციელებული თანამშრომლური და სტრუქტურირებული საჭიროებების შეფასების შედეგებიდან. შესაბამისად, აუცილებელია საჭიროებების შეფასების პროცესისთვის დროისა და რესურსების სათანადოდ გამოყოფა, რათა სერვისის მიზნები ეფუძნებოდეს საზოგადოების მიერ იდენტიფიცირებულ რეალურ პრიორიტეტებს.

სერვისის მიზნები ასევე შეიძლება განიხილებოდეს, როგორც საზოგადოებრივად ჩართული სწავლის პროექტის მიზნები, ვინაიდან ისინი ასახავს პროექტის მიზანმიმართულ წვლილს საზოგადოების განვითარების საქმეში. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ აღნიშნული მიზნები ჩამოყალიბდეს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც საზოგადოების საჭიროებები მკაფიოდ გამოიკვეთება და განისაზღვრება. ისინი უნდა შეესაბამებოდეს **SMART** (კგმრდ) კრიტერიუმებს — იყოს კონკრეტული (Specific), გაზომვადი (Measurable), მიღწევადი (Achievable), რეალისტური (Realistic) და დროში შეზღუდული (Time-bound).

მას შემდეგ, რაც სერვისის მიზნები ჩამოყალიბებულია, სტუდენტებს შეუძლიათ დაიწყონ შესაბამისი აქტივობების შერჩევა და დაგეგმვა, რომლებიც დაეხმარებათ აღნიშნული მიზნების მიღწევაში. სწორედ ამ ეტაპზე ხდება უფრო კონკრეტული და ურთიერთთანამშრომლური ხასიათის პროექტის დაგეგმვა. ამასთანავე, მნიშვნელოვანია სტუდენტებთან ერთად განისაზღვროს შედეგების ინდიკატორები და მათი შეფასების გეგმა. აღნიშნული შეიძლება უშუალოდ ინტეგრირდეს სერვისის მიზნებში ან განხორციელდეს შემდგომი დაგეგმვის აქტივობის სახით. ნებისმიერ შემთხვევაში, მიზნებისა და შედეგების ფორმულირება თავიდანვე უნდა უკავშირდებოდეს რეფლექსიისა და შეფასების პროცესს.

კონკრეტული აქტივობების, ამოცანების, როლებისა და ბიუჯეტის დაგეგმვა

საზოგადოების მიერ იდენტიფიცირებული საჭიროების ან პრობლემის ეფექტიანად გადასაჭრელად, სტუდენტებმა უნდა დაგეგმონ **მიზანმიმართული და კარგად სტრუქტურირებული** აქტივობების ერთობლიობა, რომლებიც საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების (CEL) პროექტის განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს. აღნიშნული აქტივობები თავისთავად მიზანი არ არის. ისინი წარმოადგენენ იმ მექანიზმს, **რომლის საშუალებითაც მიიღწევა პროექტის სერვისის მიზნები.**

პროექტის აქტივობების შერჩევისა და დიზაინის პროცესში სტუდენტებმა უნდა გაითვალისწინონ რამდენიმე მნიშვნელოვანი ფაქტორი:

- კურსის ან პროექტის ციკლის ფარგლებში ხელმისაწვდომი დრო;
- სტუდენტთა გუნდის მასშტაბი და შესაძლებლობები, მათ შორის შესაბამისი უნარები, გამოცდილება და აკადემიური საფუძველი;
- განხორციელებისთვის საჭირო რესურსები, როგორებიცაა მასალები, ინფრასტრუქტურა, აღჭურვილობა და პარტნიორული მხარდაჭერა.

ყოველი აქტივობა უნდა იყოს თანხვედრაში პროექტის **სერვისის მიზნებთან** და პირდაპირ უწყობდეს ხელს კონკრეტული პრობლემის გადაჭრას ან საზოგადოების რეალური საჭიროების დაკმაყოფილებას. დაგეგმილი აქტივობა, როგორც წესი, მოიცავს რამდენიმე ნაბიჯს ან ქვესაფეხურს, რომლებიც ლოგიკური თანმიმდევრობით უნდა იყოს დალაგებული.

მაგალითად, თუ სტუდენტთა ჯგუფი გადაწყვეტს, რომ პროექტის ფარგლებში ჩაატაროს სემინარი, საჭირო იქნება შემდეგი ნაბიჯების განხორციელება:

- სემინარის შინაარსისა და ფორმატის შემუშავება;
- მონაწილეთა განსაზღვრა და მოწვევა;
- შესაბამისი ადგილის (ფიზიკური ან ვირტუალური სივრცის) შერჩევა და უზრუნველყოფა;
- კომუნიკაციისა და ინფორმირების გეგმის შემუშავება;
- საჭირო მასალებისა და რესურსების მომზადება;
- სემინარის ჩატარება;
- შედეგების დოკუმენტირება და კომუნიკაცია (მაგალითად, სოციალური მედიის პოსტის ან ანგარიშის სახით).

იგივე ვრცელდება პროექტის ყველა ძირითად კომპონენტზე. მნიშვნელოვანია განხორციელების **სწორი თანმიმდევრობის უზრუნველყოფა და როლებისა და პასუხისმგებლობების მკაფიო განაწილება.**

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლის (CEL) პროექტების სირთულიდან გამომდინარე, აუცილებელია ამოცანების **განაწილებისა და პროცესის დროში მართვის** სათანადო დაგეგმვა. გუნდის წევრებმა უნდა:

- დაყონ თითოეული აქტივობა კონკრეტულ ამოცანებად;
- **მკაფიოდ განსაზღვრონ პასუხისმგებელი** პირი ან ჯგუფი თითოეულ ამოცანაზე;
- დაადგინონ შესრულების რეალური ვადები.

ასეთი სახის დაგეგმვა განხორციელების შეუფერხებელ მიმდინარეობას უზრუნველყოფს, პასუხისმგებლობის გრძნობას აძლიერებს და გუნდს აძლევს შესაძლებლობას დროულად უპასუხოს მოულოდნელ ცვლილებებსა თუ გამოწვევებს.

CEL პროექტების უმეტესობა მოითხოვს **პირდაპირ ფინანსურ დანახარჯებს**, როგორცაა:

- ღონისძიებებისთვის ან სემინარებისთვის საჭირო მასალები და რესურსები;
- მგზავრობის ხარჯები;
- მოწვეული ექსპერტების ან მომხსენებლების ჰონორარები;
- აღჭურვილობის ან სივრცის ქირა.

მნიშვნელოვანია ხარჯების წინასწარ **გათვლა და დაგეგმვა** პროექტის საწყის ეტაპზე. თუ დაფინანსება შეზღუდულია, გუნდმა უნდა განიხილოს დამატებითი მხარდაჭერის წყაროების მოძიება, მაგალითად, უნივერსიტეტის შიდა გრანტები, საზოგადოებრივი სპონსორობა ან არამატერიალური სახის (in-kind) შემოწირულობები. ხარჯების უმეტესობის შეფასება შესაძლებელია საბაზისო კვლევის ჩატარებით ან შესაბამის მომწოდებლებთან პირდაპირი კომუნიკაციით. პროექტის განხორციელების ფარგლებში სტუდენტებმა ყურადღებით უნდა **აღრიცხონ ყველა ხარჯი**. მარტივი ბიუჯეტის წარმოება ეხმარება გუნდს დარჩეს წინასწარ განსაზღვრულ ფინანსურ ჩარჩოებში, მიიღოს ინფორმირებული გადაწყვეტილებები და უზრუნველყოს გამჭვირვალე ანგარიშგება.

პროექტის პოპულარიზაციის დაგეგმვა

პროექტის დაგეგმვის პროცესში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კომპონენტია **კომუნიკაციისა და პოპულარიზაციის** სტრატეგიის შემუშავება. კომუნიკაცია გულისხმობს გამჭვირვალე და რეგულარული ინფორმაციის გაზიარებას როგორც სტუდენტურ გუნდში, ისე ყველა შესაბამის მონაწილესთან: საზოგადოებრივ პარტნიორებთან, აკადემიურ პერსონალთან, უნივერსიტეტის სხვა სტრუქტურებთან ან ადგილობრივ ორგანიზაციებთან. ეფექტიანი კომუნიკაცია უზრუნველყოფს ყველა მონაწილის ინფორმირებულობას პროექტის პროგრესის, გამოწვევებისა და მიღწეული შედეგების ფარგლებში.

პოპულარიზაცია გულისხმობს პროექტის ფართო საზოგადოებისთვის გაცნობას საზოგადოების წინაშე არსებული პრობლემების მიმართ ცნობიერების ამაღლებისა და სხვების ჩართულობის ნახალისების მიზნით. პროექტის პოპულარიზაცია აძლიერებს მის გავლენას, უზრუნველყოფს უფრო ფართო ჩართულობას და აყალიბებს მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობის კულტურას.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ერთი კონკრეტული პროექტი ვერ შეძლებს მთელი საზოგადოების პრობლემის სრულად გადაჭრას ან „მსოფლიოს გადარჩენას“. თუმცა, გააზრებული კომუნიკაციისა და სათანადო პოპულარიზაციის გზით, სტუდენტები მნიშვნელოვან წვლილს შეიტანენ უფრო მასშტაბურ დიალოგსა და საერთო ძალისხმევაში, რომელიც მიზნად ისახავს პოზიტიური ცვლილებებისკენ სვლას.

გამოიყენეთ შემდეგი სია, საზოგადოებრივად ჩართული სწავლის (CEL) პროექტის ეფექტიანი დიზაინისა და დაგეგმვის უზრუნველსაყოფად სტუდენტებთან და საზოგადოებრივ პარტნიორებთან ერთად:

საზოგადოების და სერვისის საორიენტაციო პუნქტები

- სწორად გვაქვს თუ არა იდენტიფიცირებული და გაანალიზებული საზოგადოების საჭიროებები?
- პასუხობს თუ არა პროექტი იმ საჭიროებას, რომელიც საზოგადოებისათვის ნამდვილად მნიშვნელოვანია?
- მონაწილეობდნენ თუ არა საზოგადოების წევრები ან პარტნიორი ორგანიზაციები საჭიროებების შეფასების პროცესში?
- გვაქვს თუ არა საზოგადოების საჭიროებებზე დაფუძნებული, მკაფიო და რეალისტური სერვისის მიზნები, რომლებიც ერთობლივადაა შემუშავებული?
- უკავშირდება თუ არა სერვისის მიზნები არსებითად საზოგადოების რეალურ საჭიროებებს?

სწავლების ინტეგრაცია

- განსაზღვრული გვაქვს თუ არა სტუდენტებისთვის კონკრეტული აკადემიური სწავლის მიზნები?
- არის თუ არა სწავლების და სერვისის მიზნები მიზანმიმართულ ურთიერთთანხვედრაში?

აქტივობებისა და პროექტის დიზაინი

- უკავშირდება თუ არა დაგეგმილი პროექტის აქტივობები სერვისისა და სწავლის მიზნებს?
- განსაზღვრული აქვთ თუ არა სტუდენტურ გუნდებს შიდა როლები და პასუხისმგებლობები, მათ შორის, საზოგადოებრივ პარტნიორთან თანამშრომლობის კუთხით?
- შექმნილია თუ არა დეტალური და რეალური დროითი განაწილება პროექტის ყველა ეტაპისთვის?

რესურსები და განხორციელება

- გათვლილია თუ არა თითოეული აქტივობის ბიუჯეტი?
- არსებობს თუ არა განხორციელებისთვის საჭირო რესურსები (ადამიანური, მატერიალური, ფინანსური)?

შეფასება და კომუნიკაცია

- გვაქვს თუ არა გეგმა პროგრესის მონიტორინგისათვის და როგორც სასწავლო, ისე საზოგადოებრივ ზემოქმედებაზე შეფასების ჩასატარებლად?
- შემუშავებულია თუ არა კომუნიკაციისა და ინფორმაციის გავრცელება/ ხელმისაწვდომობის გეგმა (მაგალითად, შედეგების გაზიარება საზოგადოებასთან, სოციალური მედიის პოსტები, პრეზენტაციები და სხვ.)?

4.2. საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა

კარგი კვლევის შედეგი მხოლოდ წიგნებსა და აკადემიურ პუბლიკაციებს არ მოიცავს.

ის ასევე გულისხმობს ადამიანების შემოქმედებით ხედვას მათთვის მნიშვნელოვანი საკითხების გადასაჭრელად;

კვლევა ასევე მიზნად ისახავს ჩვენი სამყაროს გააზრების სხვადასხვა გზის გადახედვას და ამავე დროს, გამოცდილების გარდაქმნას მასში.

— ჰერონი და რიზონი, 2008

4.2.1. საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის განსაზღვრა, ძირითადი მახასიათებლები და გამოწვევები

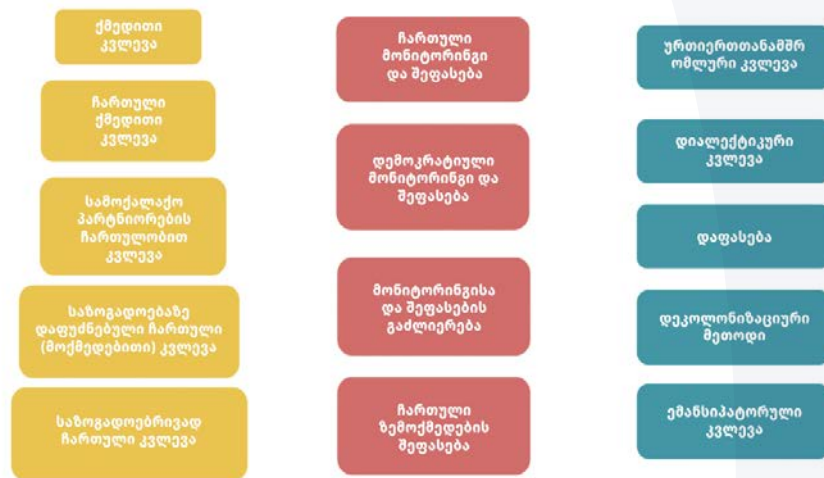
საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა მიეკუთვნება იმ (კვლევით-ანალიტიკური) მიდგომების ჯგუფს, რომლებიც ემყარება — მონაწილეობის, თანამშრომლობის, ინკლუზიურობის, ძალაუფლების და ცოდნის გაზიარების საერთო ფილოსოფიას. ეს მიდგომა აღიარებს იმ ადამიანთა ჩართულობის მნიშვნელობას, რომლებიც თავად მონაწილეობენ კვლევით პროცესში არა როგორც მხოლოდ კვლევის ობიექტები, არამედ როგორც თანასწორი პარტნიორები, პოტენციური ბენეფიციარები, თანამზრახველები და სხვა აქტორები, რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად არიან დაკავშირებულნი იმ საკითხთან, რომელიც კვლევის საგანს წარმოადგენს. მარტივად რომ ითქვას, ასეთი ტიპის კვლევა ხორციელდება **ადამიანებთან ერთად**, და არა **ადამიანებზე**.

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა, როგორც თავად დასახელება მიგვითითებს, უნდა გამოეხმაუროს იმ საჭიროებებს, გამოწვევებს, პრობლემებსა და თემებს, რომლებიც უშუალოდ საზოგადოებისგან მომდინარეობს და თავად მისი წევრების მიერ არის აღიარებული როგორც მნიშვნელოვანი, აქტუალური და შესაფერისი. შესაბამისად, ასეთი კვლევა უნდა ეფუძნებოდეს იმ კვლევით კითხვებს, რომლებიც საზოგადოების მრავალფეროვანი წარმომადგენლებისთვის არის მნიშვნელოვანი, და არა მხოლოდ იმპულსს, რომელიც მოდის სამეცნიერო თეორიიდან ან მეთოდოლოგიიდან, თუმცა, ამავე დროს, იგი იყენებს მკაცრ და მრავალფეროვან კვლევით მიდგომებსა და ტექნიკას.

ამგვარი კვლევითი დიზაინების ხშირად რთული და მრავალშრიანი კონტექსტები მოითხოვს კვლევითი ინსტრუმენტებისა და მეთოდების ფართო არსენალს, რომელიც ერთდროულად ეფუძნება როგორც რაოდენობრივ, ისე თვისებრივ კვლევით პარადიგმებს და მნიშვნელოვან სარგებელს იღებს მეთოდოლოგიური პლურალიზმისგან.

ეს მიდგომა ეფუძნება ორმხრივი ურთიერთობების, ურთიერთსარგებლისა და ერთობლივი გადაწყვეტილების მიღების პრინციპებს კვლევის ყველა ეტაპზე. იგი შეიძლება მოიცავდეს სხვადასხვა ფორმას და მრავალფეროვან მეთოდოლოგიურ მიდგომებს.

სურათი 4-1. საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის მრავალფეროვანი ფორმები და მეთოდოლოგიური მიდგომები

თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ კვლევის მეთოდები აუცილებელი და ინსტრუმენტულია ასეთი ტიპის კვლევის განხორციელებისთვის, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის არსს განსაზღვრავს არა მხოლოდ გამოყენებული მეთოდოლოგია, არამედ ის, **როგორ** ხორციელდება ეს მეთოდები, რა თქმა უნდა, ორმხრივად სარგებლისმომტანი პარტნიორობისა და გაზიარებული სწავლების გზით, რაც მიზნად ისახავს ქმედით ნაბიჯებს და პოზიტიური სოციალური ცვლილების ხელშეწყობას.

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა განისაზღვრება ისეთი ღირებულებების, მიზნებისა და გამოცდილების ერთობლიობით, რომლებიც ხაზს უსვამენ იმ მრავალფეროვანი საზოგადოებრივი აქტორების აქტიურ მონაწილეობას, რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად არიან დაკავშირებულნი არჩეულ კვლევით პრობლემასთან. ეს აქტორები ჩართული არიან ცოდნის ერთობლივად ჩამოყალიბების პროცესში, აგრეთვე შემდგომ ინტერვენციებში, რომლებიც მიმართულია პოზიტიური ცვლილების ხელშეწყობისა და საზოგადოების წევრთა კეთილდღეობის გაუმჯობესებისკენ. როდესაც კვლევის პროცესში აქტიურად ჩაერთვებიან შესაბამისი მონაწილეები, კვლევის შედეგები მათთვის უფრო არსებით მნიშვნელობას იძენს. მათი აზრობრივი და პრაქტიკული მონაწილეობა კვლევაში ზრდის იმის ალბათობას, რომ მიღებული შედეგები შემდგომში გახდეს კეთილდღეობაზე ორიენტირებული ქმედებების დასაგეგმი და განმახორციელებელი პლატფორმა. ეს მიიღწევა სწორედ იმით, რომ კვლევის შედეგების საფუძველზე ვითარდება **სოციალურად პასუხისმგებელი ინტერვენციები**, რომლებიც შეიძლება გამოიხატოს საჯარო პოლიტიკის, პროგრამების და გამოცდილების გაუმჯობესებით, აგრეთვე სხვადასხვა სოციალური გამოწვევების გადასაჭრელი რესურსების მობილიზაციით.

შეჯამების სახით შეგვიძლია აღვნიშნოთ, რომ საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ძირითადი მახასიათებლები შეიძლება ჩამოყალიბდეს შემდეგი სახით:

- **საზოგადოების საჭიროებებსა და გამოწვევებზე დაფუძნებული მიდგომა** — კვლევა ეფუძნება საზოგადოების რეალურ საჭიროებებს, შეკითხვებს, პრობლემებსა და სტრატეგიებს, აგრეთვე სხვადასხვა საზოგადოებრივ ორგანიზაციებსა და შესაბამის დაინტერესებულ მხარეებს.

- **საზოგადოების ჩართულობა** — კვლევის პროცესში უშუალოდ მონაწილეობენ იმ საკითხთან დაკავშირებული საზოგადოების წარმომადგენლები, რომლებიც თავიანთ გამოცდილებასა და ცოდნას იძენენ და აზიარებენ კვლევის ერთ ან რამდენიმე ეტაპზე, აგრეთვე მიღებული შედეგების პრაქტიკულ განხორციელებაში. ეს ჩართულობა ორმხრივად სასარგებლოა. საზოგადოების წევრები და ორგანიზაციები აქტიურ მონაწილეობას იღებენ კვლევის სხვადასხვა ფაზაში — კვლევითი კითხვების ფორმულირებიდან დაწყებული, შედეგების ინტერპრეტაციითა და მათი გავრცელებით დასრულებული. ამ კონტექსტში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ძალაუფლების, ავტორიტეტისა და ცოდნის გაზიარების პრინციპს.
- **პარტნიორობა და თანამშრომლობა** — საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა დაფუძნებულია მკვლევრებსა და საზოგადოების წარმომადგენლებს შორის მყარ პარტნიორობაზე, რომელიც ხელს უწყობს ნდობისა და ურთიერთპატივისცემის გაღრმავებას.
- **ორმხრივი სარგებელი და ურთიერთობა** — კვლევის მიზანია სარგებელი მოუტანოს როგორც აკადემიურ ინსტიტუტს, ისე საზოგადოებას, განსაკუთრებული აქცენტის დასმით ადგილობრივ საჭიროებებსა და პრიორიტეტებზე.
- **ნდობის ჩამოყალიბება** — მიზნად ისახავს სამეცნიერო და საზოგადოებრივ პარტნიორებს შორის ორმხრივი სანდო ურთიერთობების ჩამოყალიბებას, სადაც ყველა პარტნიორის ხედვა გათვალისწინებულია კვლევის ფოკუსის, ინტერვენციული სტრატეგიებისა და შემდგომი ქმედებების განსაზღვრის დროს.
- **მრავალფეროვანი პერსპექტივების აღიარება** — საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა აფასებს და აერთიანებს ცოდნის, გამოცდილებისა და კონტექსტის მრავალფეროვნებას, აღიარებს თითოეული საზოგადოების უნიკალურ რესურსებსა და ძლიერ მხარეებს.
- **გავლენა და შესაბამისობა** — კვლევა მიზნად ისახავს საზოგადოებისთვის ხელშესახები და პრაქტიკულად მნიშვნელოვანი შედეგების მიღწევას, რეალურ სოციალურ პრობლემებზე დროულ და ადეკვატურ რეაგირებასა და პოზიტიური სოციალური ცვლილების ხელშეწყობას. იგი მიმართულია სოციალური ზემოქმედების გაძლიერებისკენ პრაქტიკული ქმედებების, კვლევის შედეგებისა და ინოვაციური მიდგომების გამოყენებით, რაც შესაძლებელს ხდის საზოგადოებრივი საჭიროებებისა და პრობლემების სირთულის სიღრმისეულ გააზრებას და შესაბამისი, საფუძვლიანი საპასუხო სტრატეგიებისა და გადაწყვეტის გზების შემუშავებას.

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა თავისი ბუნებით კონტექსტუალურია — იგი ყალიბდება იმ საზოგადოების უნიკალური ისტორიის, საჭიროებების, რესურსებისა და გამოწვევების საფუძველზე, რომლის ნაწილიც არის თავად. ერთიანი, უნივერსალური მიდგომების გამოყენების ნაცვლად, ასეთი კვლევა აღიარებს, რომ მრავალფეროვანი და, ხშირ შემთხვევაში, რთული სოციალური პრობლემები ღრმად არის ფესვგადგმული ადგილობრივ რეალობაში, კულტურულ ნორმებში, ძალაუფლების დინამიკასა და ადამიანთა ცხოვრებისეულ გამოცდილებაში. ამრიგად, კონტექსტისადმი სენსიტიურობა აუცილებელია არა მხოლოდ ნდობის გაღრმავებისა და პარტნიორობის გამყარებისთვის, არამედ კვლევის შედეგების მნიშვნელოვნების, სისწორისა და გავლენის უზრუნველსაყოფადაც. როდესაც კვლევის პროცესი დაფუძნებულია კონკრეტული საზოგადოების კონტექსტზე, მკვლევრებს

მეტი შესაძლებლობა ეძლევათ, ურთიერთ შეთანხმებით შექმნან ცოდნა და ინტერვენციები, რომლებიც თანხვედრაშია ადგილობრივი მონაწილეების საჭიროებებთან და ეფექტურად პასუხობს მათ გარდამავალ პრიორიტეტებს.

მიუხედავად იმისა, რომ საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა მჭიდროდ უკავშირდება კონკრეტულ კონტექსტს, იგი **მრავალმხრივ სარგებელს** აძლევს ყველა მონაწილე მხარეს. **უნივერსიტეტებისთვის და უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებებისთვის** ასეთი კვლევა იძლევა მნიშვნელოვან უპირატესობებს: ზრდის კვლევის მნიშვნელობასა და პრაქტიკულობას, აძლიერებს საზოგადოებისთან ურთიერთობებს, აუმჯობესებს ინსტიტუციურ ხილვადობას, ამდიდრებს სტუდენტთა სასწავლო გამოცდილებას (თუ ისინი თავად არიან კვლევის პროცესში ჩართულნი) და აფართოებს გამოცემის/პუბლიკაციის შესაძლებლობებს. საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის განხორციელებით, უნივერსიტეტები უკეთ ახორციელებენ თავიანთ საზოგადოებრივ მისიას, ზრდიან კვლევისა და სწავლების შესაბამისობას, ასევე უწყობენ ხელს პოზიტიური სოციალური ცვლილებების მიღწევას. **საზოგადოებისთვის**, სარგებელი მოიცავს რესურსებზე წვდომის გაზრდას, თვითგანვითარების უნარის გაძლიერებას და ადგილობრივი გამოწვევების გადაჭრის პრაქტიკული გზების მოძიებას. მონაწილე აქტორებსა და ორგანიზაციებს შეუძლიათ, მაგალითად, შეიმუშაონ და შეაფასონ თავიანთ ბენეფიციართა საჭიროებებზე მორგებული ეფექტიანი პროგრამები, აჩვენონ ამ პროგრამების შედეგიანობა მომავალი დაფინანსების მოსაპოვებლად და გააძლიერონ საკუთარი საქმიანობის ლეგიტიმურობა დონორებთან, პოლიტიკის განმსაზღვრელ სამსახურებთან და სხვა დაინტერესებულ მხარეებთან ურთიერთობაში. საზოგადოებისთვის მთლიანობაში, ასეთი კვლევა იძლევა უფრო სამართლიანი და მდგრადი გადაწყვეტილებების შექმნის შესაძლებლობას რთული სოციალური პრობლემების გადასაჭრელად და ხელს უწყობს აქტიური, მოქალაქეობრივად ჩართული საზოგადოების ჩამოყალიბებას.

მაგალითისთვის შეიძლება აღინიშნოს შემდეგი შემთხვევები: უნივერსიტეტი თანამშრომლობს ადგილობრივ სამედიცინო კლინიკასთან, რათა გამოიკვლიოს კონკრეტული დაავადების გავრცელების მაჩვენებელი და შეიმუშაოს კულტურულად შესაბამისი ინტერვენციები; ან უნივერსიტეტი უერთდება საზოგადოებრივ ორგანიზაციას საკვების დეფიციტის პრობლემის მოსაგვარებლად, საზოგადოებრივი ბაღისა და საგანმანათლებლო პროგრამის შექმნის გზით; ანდაც უნივერსიტეტი თანამშრომლობს ადგილობრივ სკოლასთან, რათა შეაფასოს ახალი სწავლების მეთოდის ეფექტიანობა.

ისევე როგორც ნებისმიერი სხვა კვლევის ფორმა, საზოგადოებრივად ჩართულ კვლევასაც ახასიათებს თავისი არაერთი **სპეციფიკური გამოწვევა**, რომლებიც როგორც საზოგადოების პარტნიორთა მრავალფეროვნებიდან, ისე ცოდნის ერთობლივად შექმნის ბუნებრივი დინამიკიდან გამომდინარეობს. საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა ღრმად არის დაკავშირებული საზოგადოებრივ კონტექსტთან, იგი მუშაობს, და ასახავს საზოგადოების ისტორიული, სოციალური, კულტურული, ეკონომიკური, პოლიტიკური და ინსტიტუციური რეალობების უნიკალურობას. ეს კონტექსტუალობა არ წარმოადგენს შეზღუდვას. იგი არის განმსაზღვრელი თავისებურება, რომელიც ქმნის არსებით განსხვავებას ტრადიციულ აკადემიურ კვლევასა და თანამონაწილეობით ქმედითი კვლევის ფორმებს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ კონტექსტუალობა კვლევის პროცესს ამდიდრებს, იგი ამავედროულად წარმოშობს რიგ კონკრეტულ წინააღმდეგობებს, რომელთა გადალახვაც გააზრებულ, ეთიკურად გაანგარიშებულ მიდგომას მოითხოვს. არც ერთი

საზოგადოება ერთმანეთს ზუსტად არ ჰგავს; შესაბამისად, კვლევითი მიდგომები უნდა იყოს მოქნილი, ადაპტირებადი და კონტექსტზე რეაგირებადი, ხოლო მათი განხორციელება უნდა ეფუძნებოდეს ურთიერთგაგების, ნდობისა და ურთიერთპატივისცემის პრინციპებს. ცოდნის ჩამოყალიბების პროცესში, მრავალფეროვან საზოგადოებრივ გარემოში სტრუქტურული და ურთიერთობის მხრივ სირთულეები გარდაუვალია, განსაკუთრებით, როლების, პასუხისმგებლობებისა და ძალაუფლების განაწილების თვალსაზრისით.

ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოწვევა თავად საზოგადოების **მრავალფეროვნებაში** მდგომარეობს. დიდი რესურსის მქონე სახელმწიფო ჯანდაცვის ინსტიტუტთან თანამშრომლობა არსებითად განსხვავდება მცირე ახალგაზრდულ ორგანიზაციასთან ან მარგინალიზებულ არაფორმალურ საზოგადოებრივ ქსელთან მუშაობისგან. თითოეულ პარტნიორს კვლევის პროცესში მოაქვს განსხვავებული **რესურსი, ქმნის განსხვავებულ მოლოდინებს, მუშაობს განსხვავებულ დროით ჩარჩოსა და ავრცელებს ძალაუფლების დამყარების განსხვავებულ პოზიციებს.** ეს განსხვავებები განსაზღვრავს არა მხოლოდ კვლევის დიზაინსა და მისი განხორციელების გზებს, არამედ გადანაცვების მიღების, პასუხისმგებლობისა და სარგებლის განაწილების დინამიკასაც. ამიტომ, ერთ-ერთ მთავარ გამოწვევად საზოგადოებრივად ჩართული კვლევისათვის იქცევა **აკადემიურ მკვლევრებსა და საზოგადოების წევრებს შორის ძალაუფლების ბალანსის დარღვევის დაძლევა.** მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი კვლევები ხაზს უსვამს მონაწილეობასა და თანამშრომლობას, ცოდნის წარმოების ისტორიულად ჩამოყალიბებულმა იერარქიამ შეიძლება შექმნას ისეთი სიტუაციები, სადაც საზოგადოების ხმები მარგინალიზდება ან მხოლოდ ინსტრუმენტულად გამოიყენება, ნაცვლად იმისა, რომ რეალურად შეფასდეს მათი ღირებულება. ამრიგად, სამართლიანი და თანასწორი პარტნიორობის ჩამოყალიბება და შენარჩუნება მოითხოვს მეტს, ვიდრე მხოლოდ საერთო მიზნების გაზიარებაა. ეს გულისხმობს მიზანმიმართულ ყურადღებას ძალაუფლების უთანასწორობების მიმართ, ურთიერთპასუხისმგებლობის გრძნობის განვითარებასა და ისეთი მექანიზმების ჩამოყალიბებას, რომლებიც უზრუნველყოფს ყველა მონაწილე მხარის არსებით და თანასწორ ჩართულობას, მიუხედავად მათი ინსტიტუციური შესაძლებლობების განსხვავებისა. გარდა ამისა, მსგავსი თანასწორული პარტნიორობების მიღწევა განსაკუთრებით რთულია, რადგან იგი საჭიროებს უწყვეტ რეფლექსიას, გამჭვირვალობას და ძალაუფლების გაზიარების პრინციპებისადმი ერთგულებას მთელი კვლევის პროცესის განმავლობაში.

გარდა ამისა, რესურსების შეზღუდულობამ, მათ შორის დროის, დაფინანსებისა და ინსტიტუციური მხარდაჭერის დეფიციტმა, შეიძლება მნიშვნელოვნად შეაფერხოს საზოგადოების ჩართულობის ხარისხი და მდგრადობა. ასეთ ვითარებაში, ხშირად გადაჭარბებული პასუხისმგებლობა ეკისრება საზოგადოებრივ პარტნიორებს, რომელთაც შესაძლოა არ გააჩნდეთ სტაბილური ინფრასტრუქტურა ან გრძელვადიანი მხარდაჭერის მექანიზმები. კიდევ ერთ მნიშვნელოვან გამოწვევას წარმოადგენს მსგავსი კვლევითი პარტნიორობების **მდგრადობის უზრუნველყოფა** და მიღებული შედეგების ქმედით, გრძელვადიან ცვლილებებად გარდაქმნა, განსაკუთრებით იმ პირობებში, როდესაც კვლევითი ციკლი სრულდება, თუმცა საზოგადოების საჭიროებები, პრობლემები და გამოწვევები კვლავ უცვლელი რჩება. მნიშვნელოვანია ასევე იმის გაცნობიერება, რომ საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის თანამონაწილობითი და გარდამქმნელი ხასიათიდან გამომდინარე, წარმატების განსაზღვრა ყოველთვის მარტივი არ არის.

ტრადიციული აკადემიური შეფასების ინდიკატორები ხშირად ვერ ასახავს საზოგადოების ზემოქმედების სიღრმეს, ურთიერთობების ხარისხობრივ ზრდას ან შესაძლებლობების გაუმჯობესების შედეგებს. შესაბამისად, გადამწყვეტ მნიშვნელობას იძენს **მნიშვნელოვანი, კონტექსტზე მორგებული და მრავალპერსპექტიული შეფასების კრიტერიუმების შემუშავება**, რომლებიც სათანადოდ დააფასებს როგორც პროცესს, ისე შედეგებს.

მიუხედავად კონტექსტთა მრავალფეროვნებისა და განსხვავებული გარემოებებისა, რამდენიმე ფუნდამენტური გამოწვევა კვლავ უნივერსალური და აქტუალურია: **ძალაუფლების დინამიკა, რესურსების უთანასწორო განაწილება, ზემოქმედების მდგრადობა და შედეგების სათანადო შეფასება**. ამ გამოწვევებთან გამკლავება მოითხოვს უწყვეტ რეფლექსიასა და შეთანხმებულ მიდგომებს, რათა საზოგადოებრივად ჩართულმა კვლევამ სრულად გაამართლოს თავისი **ეთიკური პრინციპები და გარდაქმნის პოტენციალი**, როგორც სამეცნიერო, ისე სოციალურ დონეზე.

4.2.2. ჩართულობის ინტენსივობის სხვადასხვა დონის გააზრება

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა მუდმივად ცდილობს საზოგადოებრივი აქტორების ინტეგრირებას კვლევის ყველა ეტაპზე და მოიცავს კვლევითი პრაქტიკების უწყვეტ სპექტრს, სადაც საზოგადოების მონაწილეობის დონე სხვადასხვა ინტენსივობით არის წარმოდგენილი.

ვიზუალი 4-2. საზოგადოების მონაწილეობის უწყვეტი სპექტრი საზოგადოებრივად ჩართულ კვლევაში

წყარო: <https://www.norc.org/research/library/community-engaged-research-framework.html>

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა არ წარმოადგენს უნივერსალურ ან ყოვლისმომცველ მოდელს. იგი ფუნქციონირებს **ჩართულობის უწყვეტობიდან გამომდინარე**, რომლის ინტენსივობა დამოკიდებულია საზოგადოების ჩართულობის სიღრმეზე, კომუნიკაციის ხარისხზე, ნდობასა და თანამონაწილეობაზე.

ზემოთ წარმოდგენილი ვიზუალური სქემა ასახავს ამ პროგრესიას — **მინიმალური ჩართულობიდან სრულ საზოგადოებრივ ლიდერობამდე**, რითაც იკვეთება ძალაუფლების დინამიკის, გადანაცვეტილების მიღების როლებისა და პასუხისმგებლობების ცვლილება კვლევის სხვადასხვა ეტაპზე.

ჩართულობის თითოეული დონე ასახავს თანამშრომლობის განსხვავებულ ფორმას და გამოხატავს მონაწილეობის ეთოსის განსხვავებულ ხარისხს. ამ

დონეების გააზრება ეხმარება როგორც მკვლევრებს, ისე საზოგადოებრივ პარტნიორებს, ჩამოაყალიბონ საერთო მოლოდინები და მიზანმიმართულად იმუშაონ უფრო ღრმა და თანასწორ ჩართულობაზე.

საზოგადოების ინფორმირება – საზოგადოება როგორც მრჩეველი

ჩართულობის საწყის დონეზე საზოგადოება ინფორმირებულია კვლევის მიმდინარეობის შესახებ და შესაძლოა მრჩეველის როლი შეასრულოს. მიუხედავად იმისა, რომ გარკვეული დიალოგი არსებობს, გადანაცვლებების მიღების ძირითადი უფლებამოსილება კვლავ აკადემიურ ინსტიტუციას რჩება. მაგალითად, თუ უნივერსიტეტის მკვლევარი ატარებს კვლევას ჯანდაცვაზე ხელმისაწვდომობის საკითხზე, მან შეიძლება მოიწვიოს ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენლები, რათა მათ განიხილონ კვლევის კითხვარები ან მიაწოდონ კონტექსტუალური ინფორმაცია. გასათვალისწინებელია, რომ პროექტის დიზაინი და მონაცემთა ანალიზი სრულად უნივერსიტეტის გუნდს ეკუთვნის. ჩართულობის დონე მნიშვნელოვანია გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულებისთვის, თუმცა არასაკმარისი.

საზოგადოებრივი ჩართულობა – საზოგადოება როგორც თანამშრომელი

ამ დონეზე საზოგადოების წარმომადგენლები უფრო აქტიურ როლს ასრულებენ კვლევის ფორმირებაში. ისინი შეიძლება მონაწილეობდნენ კვლევითი ინსტრუმენტების შემუშავებაში, მონაწილეთა შერჩევაში ან ფოკუსჯგუფებისთვის საქმის შემსუბუქებაში, თუმცა საერთო სტრატეგიასა და საბოლოო შედეგებთან დაკავშირებული გადანაცვლებები კვლავ ძირითადად მკვლევართა გუნდზეა დამოკიდებული. მაგალითად, ახალგაზრდული დასაქმების თემაზე ჩატარებულ კვლევაში საბაზო საზოგადოებრივი ორგანიზაცია შეიძლება თანამშრომლობს შესაბამისი თემების განსაზღვრაში ან მონაწილეთა მოზიდვაში, რითაც შეიტანს მნიშვნელოვან წვლილს პროცესში, თუმცა პროექტის ზოგადი მიმართულება და მართვა კვლავ კვლევის ჯგუფის პრეროგატივადაა რჩება.

ლიდერობა – საზოგადოება როგორც თანასწორი პარტნიორი

ეს დონე წარმოადგენს ნამდვილ პარტნიორობას, რომლის ფარგლებშიც მკვლევრები და საზოგადოებრივი პარტნიორები თანაბრად იზიარებენ ძალაუფლებას, რესურსებსა და გადანაცვლებების მიღების უფლებას. ორივე მხარე ერთობლივად აყალიბებს კვლევის კითხვებს, ირჩევს მეთოდებს, აანალიზებს მონაცემებს და თანაავტორობს პუბლიკაციებსა თუ ანგარიშებს. მაგალითად შეიძლება განვიხილოთ კვლევითი პროექტი, რომლის ფარგლებში უნივერსიტეტი და შესაბამისი უწყებები ერთობლივად ავითარებენ კვლევას გენტრიფიკაციის საკითხზე და მიღებული შედეგების საფუძველზე დაყრდნობით ერთად ახორციელებენ საკანონმდებლო ცვლილებების ადვოკატირებას. ნდობა, გამჭვირვალობა და პასუხისმგებლობის გრძნობა პარტნიორობაში ღრმად არის ფესვგადგმული და მის საფუძველს წარმოადგენს.

საზოგადოების მიერ მართული - საზოგადოება როგორც ლიდერი

ჩართულობის უმაღლეს დონეზე საზოგადოება არა მხოლოდ განსაზღვრავს პრობლემას და ხელმძღვანელობს კვლევის პროცესს, არამედ თავად წყვეტს მიღებული შედეგების გამოყენებისა და მონაცემთა ინტერპრეტაციის ფორმებსაც. ამ შემთხვევაში, აკადემიური მკვლევრები ასრულებენ მოკავშირის როლს. მაგალითად, რომა, ახალგაზრდული ორგანიზაციების ქსელი, შეიძლება ხელმძღვანელობდეს კვლევით ინიციატივას, რომელიც უკავშირდება რომა ბავშვებისა და ახალგაზრდების განათლებაში ჩართვის ბარიერების შესწავლას, ხოლო უნივერსიტეტის პარტნიორები მხარს უჭერენ მათი მეთოდოლოგიის დახვეწასა და შედეგების გავრცელებას აკადემიური არხების მეშვეობით. ეს დონე ასახავს საზოგადოების თვითგამორკვევისა და საკუთრების უფლებაზე დამყარებული მონაწილეობის უმაღლეს ფორმას.

თუმცა, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ეს დონეები არ წარმოადგენს ფიქსირებულ ან იერარქიულ საფეხურებს და არც სწორხაზოვან პროგრესად უნდა განიხილებოდეს, სადაც ერთი დონე მეორეს უსწრებს ან უფრო მიმზიდველად გამოიყურება. სამაგიეროდ, ისინი ასახავენ როგორც საზოგადოების, ისე აკადემიური პარტნიორების განსხვავებულ რეალობას, შესაძლებლობებსა და მისწრაფებებს.

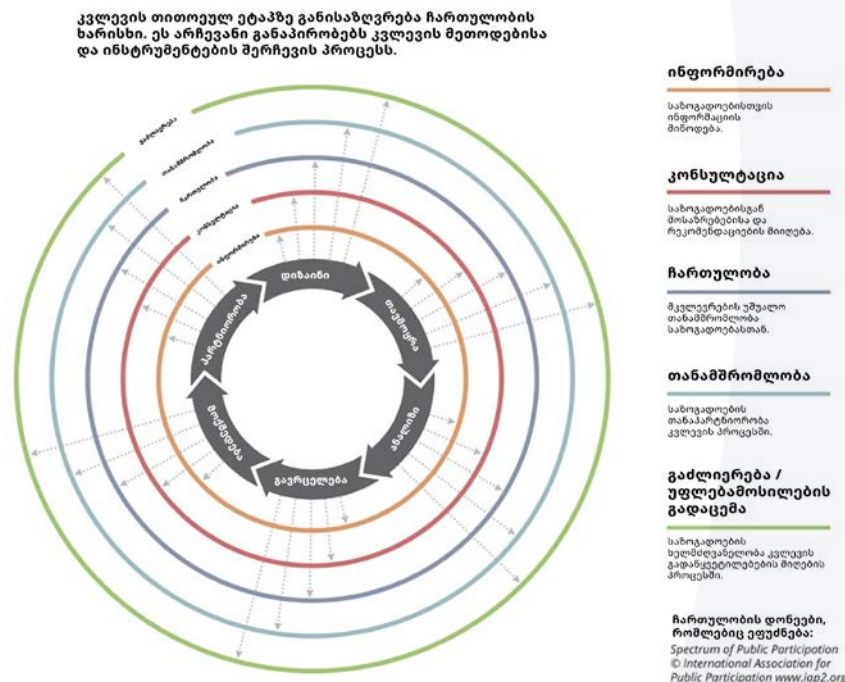
პროექტი შეიძლება დროთა განმავლობაში განვითარდეს, მაგალითად, საინფორმაციო დონიდან თანამშრომლურ დონემდე, ან თანაზიარი ლიდერობიდან საზოგადოებრივად მართულ ქმედებებამდე. თუმცა ყველა პროექტს არ სჭირდება და არც შეუძლია ჩართულობის უმაღლეს დონეზე გასვლა. რაც ყველაზე მეტად მნიშვნელოვანია, საზოგადოების ჩართულობის დონე უნდა იყოს ურთიერთშეთანხმებული, ეთიკური საფუძვლით დამყარებული და კონტექსტის შესაბამისი.

მაგალითად, საბაზო დონეზე მოქმედ საზოგადოებრივ ორგანიზაციას, რომელსაც შეზღუდული ადამიანური რესურსი და დრო აქვს, შესაძლოა მრჩევლის როლს დასჯერდეს, ვიდრე მთელ კვლევით პროცესზე თანახელმძღვანელობის პასუხისმგებლობა აიღოს, მაშინ როცა მდიდარი რესურსის მქონე საჯარო ინსტიტუციას შეუძლია უფრო მდგრადი და ხანგრძლივი თანამშრომლობის უზრუნველყოფა. გადამწყვეტია **მიზნობრიობა** — პარტნიორებმა ერთობლივად უნდა გააანალიზონ თავიანთი ძლიერი მხარეები, შეზღუდვები და მიზნები, რათა განსაზღვრონ ისეთი ჩართულობის ფორმა, რომელიც რეალისტურია, ურთიერთპატივისცემაზე დაფუძნებული და ყველა მონაწილესთვის მნიშვნელოვნად შედეგიანი. ამგვარი მოქნილობისა და თავმდაბლობის მიღებით, მკვლევრებსა და საზოგადოებას შეუძლიათ ისეთი პარტნიორობა დაამყარონ, რომელიც ეფუძნება თანასწორობის, ნდობისა და საერთო მიზნის პრინციპებს, განურჩევლად იმისა, ჩართულობის სპექტრის რომელ წერტილში იმყოფებიან ისინი. საბოლოოდ, მთავარი ის კი არ არის, პროექტი რამდენად წინ მიიწევს ჩართულობის დონის თვალსაზრისით, არამედ ის, თუ რამდენად ნამდვილი, ორმხრივად სარგებლისმომტანი და კონტექსტუალურად მყარია თანამშრომლობა პროცესის მსვლელობის დროს.

საზოგადოების ჩართულობა კვლევით პროცესში არ წარმოადგენს ერთჯერად გადამწყვეტილებას — იგი არის გააზრებულ არჩევანთა თანმიმდევრობა, რომელიც ხორციელდება კვლევის თითოეულ ეტაპზე, როგორც ეს ნაჩვენებია ქვემოთ მოცემულ სურათში.

ფიქსირებული ჩართულობის დონის წინასწარ განსაზღვრის ნაცვლად, მოდელი „**მონაწილეობის არჩევანი კვლევის პროცესში**“ გვიბიძგებს დავფიქრდეთ, თუ როგორ შეიძლება საზოგადოების მონაწილეობა მნიშვნელოვნად განსხვავდებოდეს კვლევის სხვადასხვა ეტაპზე. ეს ვიზუალური სქემა წარმოაჩენს კვლევის ციკლის განმავლობაში არსებულ ძირითადი **მონაწილეობის კრიტიკული გადაკვეთისა და ჩართულობის ხარისხის დინამიკას**.

სურათი 4-3. მონაწილეობისა და ჩართულობის ხარისხის გადაკვეთის ნერტილები კვლევის პროცესში

ეს მოდელი წარმოადგენს დინამიკურ და პრაქტიკულ ჩარჩოს, რომელიც საშუალებას იძლევა უკეთ გავიგოთ, თუ როგორ შეიძლება საზოგადოების მონაწილეობა იცვლებოდეს კვლევის ციკლის თითოეულ ეტაპზე. საზოგადოებრივი ჩართულობა აქ არ განიხილება როგორც ერთი, უცვლელი მდგომარეობა; პირიქით, ხაზგასმულია, რომ ყოველი ეტაპის — პარტნიორობის ჩამოყალიბების, დიზაინის დაგეგმვის, მონაცემთა შეგროვების, ანალიზის, შედეგების გავრცელებისა და მოქმედების — დროს მკვლევრები შეგნებულად ირჩევენ საზოგადოების ჩართულობის დონეს.

სურათზე გამოსახული დიაგრამა ეყრდნობა საზოგადოებრივი მონაწილეობის კარგად ჩამოყალიბებულ მოდელს — **IAP2-ის მონაწილეობის სპექტრს** და გამოყოფს ჩართულობის ხუთ თანმიმდევრულ დონეს:

1. **ინფორმირება** – საზოგადოება ინფორმირებულია მხოლოდ მიმდინარე პროცესებზე; ინფორმაციის ნაკადი ცალმხრივია.
2. **კონსულტაცია** – საზოგადოების მოსაზრებები და რეკომენდაციები აინტერესებთ, თუმცა საბოლოო გადაწყვეტილებებს მკვლევრები იღებენ.
3. **ჩართულობა** – საზოგადოების წევრები უფრო მიზანმიმართულად მონაწილეობენ კონკრეტულ აქტივობებსა ან გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში.

4. **თანამშრომლობა** – კვლევის პროცესში საზოგადოება აღიქმება როგორც თანასწორი პარტნიორი.
5. **გაძლიერება/უფლებამოსილების გადაცემა** – ჩართულობის უმაღლესი დონე, სადაც საზოგადოება თავად განსაზღვრავს პრიორიტეტებს, იღებს გადაწყვეტილებებს და მართავს ვითარებას.

განსაკუთრებით ფასეული ამ მოდელში არის ის, თუ როგორ აკავშირებს იგი ჩართულობის სხვადასხვა დონეს კვლევის თითოეულ ეტაპთან, რითაც მკაფიოდ აჩვენებს, რომ ერთი და იმავე პროექტის ფარგლებში შესაძლებელია ჩართულობის მრავალფეროვანი დონეების არსებობა. მაგალითად, კვლევა შესაძლოა დიზაინის ეტაპზე დაიწყოს საზოგადოების საკონსულტაციო როლით, თუმცა მონაცემთა ანალიზისა და შედეგების გავრცელების ან ქმედითი ინტერვენციის ეტაპზე გადაიზარდოს უფრო ღრმა თანამშრომლობასა და გაძლიერებულ მონაწილეობაში. ეს აგრეთვე უსვამს ხაზს, რომ შინაარსიანი ჩართულობა არ არის „ყველაფერი ან არაფერი“ პრინციპზე აგებული, არამედ არის სიტუაციური, ეტაპზე დამოკიდებული პროცესი, რომელიც უნდა მიმდინარეობდეს მიზანმიმართულობის, რეფლექსიისა და მოქნილობის საფუძველზე.

ამასთანავე, ეს მოდელი მკვლევრებს მოუწოდებს საკუთარი პროექტები შეაფასონ არა მხოლოდ მონაწილეობის დონეების მიხედვით, არამედ იმითაც, თუ კვლევის რომელ ეტაპებზე ვლინდება ეს დონეები, და დაფიქრდნენ, შეიძლება თუ არა უფრო ღრმა ჩართულობამ გააძლიეროს საკუთრების განცდა, ეთიკურობა და ზემოქმედება — განსაკუთრებით იმ ეტაპებზე, როგორიცაა შედეგების გავრცელება და საზოგადოებრივი ქმედება.

მიუხედავად იმისა, რომ ორივე წარმოდგენილი მოდელი წარმოადგენს საზოგადოებრივი ჩართულობის გააზრების მნიშვნელოვან ჩარჩოს საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის კონტექსტში, მათი მიზნები ნაწილობრივ განსხვავდება. პირველი მოდელი — **ჩართულობის უწყვეტი სპექტრი** (ინფორმირებული → ჩართული → გაზიარებული ლიდერობა → საზოგადოებისგან მართული) ყურადღებას ამახვილებს პარტნიორობის ზოგად ხასიათსა და მიმართულებაზე საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ფარგლებში. იგი ასახავს ნდობის, თანამფლობელობისა და გაზიარებული ლიდერობის განვითარების ფართო დინამიკას და განსაკუთრებით გამოსადეგია გუნდებისთვის, რომლებიც განსაზღვრავენ თავიანთი თანამშრომლობის სტრატეგიულ მიდგომასა და მიზნებს, როგორც კვლევითი, ისე ინსტიტუციური თვალსაზრისით. მეორე მოდელი — **მონაწილეობის არჩევანის გადაკვეთის წერტილები** — უფრო დეტალურად განიხილავს კვლევის ოპერაციულ და პროცედურულ განზომილებებს. იგი ქმნის ერთგვარ „რუკას“, რომელიც აჩვენებს, როგორ მიიღება მონაწილეობასთან დაკავშირებული გადაწყვეტილებები კვლევის თითოეულ ეტაპზე. ეს მოდელი განსაკუთრებით სასარგებლოა დაგეგმვისთვის, მონიტორინგისა და რეფლექსიისათვის, რადგან საშუალებას იძლევა შეფასდეს, როგორ ხორციელდება საზოგადოების ჩართულობა პრაქტიკაში, ეტაპობრივად და რეალურ დროში.

4.2.3. სტარტი და მომავალი ნაბიჯები — საზოგადოებრივად ჩართულობის გზამკვლევი

ძლიერი, ნდობაზე დაფუძნებული პარტნიორობა წარმოადგენს საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ფუნდამენტურ საწყისს. ასეთი ურთიერთობები, როდესაც ისინი ყალიბდება გააზრებულად, თავდადებით და თავმდაბლობით, ქმნის ორმხრივ სარგებელსა და გრძელვადიან გავლენას, თუმცა მოითხოვს რეალურ დროს, ფიზიკურ ჩართულობასა და ერთგულებას.

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ოპტიმალურ პარტნიორობა კომბინაციის განსასაზღვრად, შეიძლება გამოვიყენოთ შემდეგი რვა დამხმარე კითხვა:

კითხვა 1. ვინ არიან კვლევის შედეგების საბოლოო მომხმარებლები და ბენეფიციარები, და რა დამატებით ღირებულებას ქმნის მათი მონაწილეობა საზოგადოებრივად ჩართულ კვლევაში?

კითხვა 2. რომელი აკადემიური დისციპლინები უნდა იყოს წარმოდგენილი, რათა უზრუნველყონ აღმოჩენილი პრობლემის მიზეზთა სირთულისა და მისი შესაძლო გადაწყვეტილებების მრავალმხრივი გააზრება?

კითხვა 3. ვინ უნდა იყოს ჩართული, რათა კვლევის დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში სრულად შეფასდეს ის ღირებულებები, რომლებიც განსაზღვრავს კვლევის არსს?

კითხვა 4. ვინ უნდა იყოს ჩართული, რათა უზრუნველყონ კვლევის შედეგების პრაქტიკაში და ქმედებაში გადატანა?

კითხვა 5. ვინ უნდა იყოს ჩართული, რათა კვლევა განხორციელდეს სამეცნიერო მთლიანობის, სოციალური მნიშვნელობისა და კულტურული შესაბამისობის ბალანსის დაცვით?

კითხვა 6. ვინ უნდა იყოს ჩართული, რათა კვლევის თითოეულ ფაზაში მაქსიმალურად გამოიყენონ შესაბამისი საზოგადოების რესურსები და აქტივები?

კითხვა 7. ვინ უნდა იყოს ჩართული, რათა ხელი შეეწყოს კვლევის (ა) შედეგების, (ბ) პოტენციალისა და უნარების, (გ) პარტნიორული ურთიერთობების და (დ) ინფრასტრუქტურის მდგრადობას?

კითხვა 8. რომელი სხვა დაინტერესებული მხარეების ჩართვა შეიძლება დაეხმაროს საზოგადოებრივად ჩართულ კვლევას საკუთარი მიზნებისა და ამოცანების მიღწევაში ისე, რომ არ შეილახოს მისი ღირებულებები?

პროცესი იწყება საზოგადოების სივრცეში ყოფნით, საზოგადოების წარმომადგენლის პერსპექტივიდან ადგილობრივ შეხვედრებზე, ღონისძიებებსა და არაფორმალურ შეკრებებზე დასწრებით, აგრეთვე სხვა შესაბამის აქტივობებში მონაწილეობით.

ასეთი მიდგომა საშუალებას გვაძლევს, რომ საზოგადოების წევრებმა გაგაცნონ და თანდათან ჩამოყალიბდეს ნდობის საწყისი საფუძველი. თავდაპირველ ეტაპზე უმნიშვნელოვანესია განისაზღვროს **მოსმენის**

უპირატესობა საუბარზე, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ურთიერთობა იწყება ინსტიტუციურ ან ორგანიზაციულ ლიდერებთან. დროის გამონახვა საზოგადოებრივი პარტნიორის მისიის, სტრუქტურის, ბენეფიციართა, სერვისების, გამოწვევებისა და მკვლევრებთან წარსული თანამშრომლობის გასაცნობად ქმნის საფუძველს პატივისცემაზე დაფუძნებული თანამშრომლობისთვის. პარტნიორული ურთიერთობის ჩამოყალიბების ამ ფაზას უნდა ახლდეს **წინასწარი ფაქტობრივი შესწავლის პროცესი**, რომლის ფარგლებშიც მკვლევრები პროაქტიულად ეცნობიან როგორც საზოგადოების ფართო კონტექსტს, ისე იმ კონკრეტულ საკითხებს, რომელთა გადაჭრაზეც მათი პოტენციური პარტნიორები მუშაობენ. მთელი პროცესის განმავლობაში გადამწყვეტ მნიშვნელობას იძენს გახსნილი, გამჭვირვალე და რეგულარული კომუნიკაცია — რომელიც უნდა ხასიათდებოდეს ადრეულ ეტაპზე დაწყებული, ხშირი და გულწრფელი ურთიერთქმედებით.

როდესაც ნდობა ღრმავდება და საერთო ინტერესები იკვეთება, პარტნიორებს შეუძლიათ თანამშრომლობა **ოფიციალურად გააფორმონ ურთიერთგაგების მემორანდუმის (MoU) ფორმატში**. მსგავსი შეთანხმება ხელს უწყობს მოსალოდნელი შედეგების დაზუსტებას, რომელიც განსაზღვრავს თითოეული მხარის როლსა და პასუხისმგებლობას, მონაცემთა მფლობელობასა და გამოყენების წესებს, მდგრადობის უზრუნველყოფის გეგმას და გადაწყვეტილების მიღების მექანიზმებს. ფორმალიზაციის პროცესი უნდა მოიცავდეს რეფლექსიას ყველა ჩართული პარტნიორის ისტორიისა და ღირებულებების შესახებ, კვლევის მიზნებისა და საზოგადოების ჩართულობის დონის მკაფიო განსაზღვრას, მართვის სტრუქტურების, მეთოდოლოგიისა და კომუნიკაციის სიხშირის დადგენას, ასევე ფინანსური რესურსების განაწილებისა და შესრულებული სამუშაოს ატრიბუციის პრინციპების შეთანხმებას. ეს განხილვები მხოლოდ ფორმალურადაა არ არის, არამედ წარმოადგენს შესაძლებლობას, ერთობლივად შეიქმნას ეთიკური, ინკლუზიური და მდგრადი საფუძველი მომავალი კვლევითი პროცესისთვის. საერთოდ, ძლიერი პარტნიორობა საზოგადოებრივად ჩართულ კვლევაში არ ყალიბდება მყისიერად; იგი შენდება ურთიერთობაზე დაფუძნებული ზრუნვის, საერთო ხედვისა და თითოეული პარტნიორის ცოდნის, კონტექსტისა და შეტანილი წვლილის ღრმა პატივისცემის გზით.

როდესაც ნდობისა და ურთიერთპატივისცემის მყარი საფუძველი უკვე შექმნილია, ყურადღება უნდა გამახვილდეს თანამშრომლობის **პრაქტიკულ და ლოგისტიკურ ასპექტებზე**. მნიშვნელოვანი პარტნიორობა არ არის მხოლოდ ურთიერთობებზე დაფუძნებული. ის ასევე ოპერაციული ხასიათისაა, და მისი ყოველდღიური მართვა საჭიროებს გააზრებულ დაგეგმვას, ერთობლივი გადაწყვეტილებების მიღებასა და ერთმანეთის მიმართ პასუხისმგებლობიან დამოკიდებულებას. ხშირად გამოიკვეთება რამდენიმე საკვანძო სფერო, რომლებიც **ადმინისტრაციულ და ორგანიზაციულ** გამოწვევებს ქმნის და რომელთა ადრეული და ღიად გათვალისწინება მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს პარტნიორობის გამყარებასა და მისი გრძელვადიანი წარმატების უზრუნველყოფას.

ეთიკური პროცედურების გავლა, მაგალითად, ინსტიტუციური ან უნივერსიტეტის ეთიკის კომიტეტის თანხმობის მიღება, წარმოადგენს ერთ-ერთ პირველ ლოგისტიკურ გამოწვევას. ინსტიტუციური პოლიტიკისა და წესების მრავალფეროვნებიდან გამომდინარე, უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების გამოცდილება ერთმანეთისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება. ზოგიერთ შემთხვევაში, კვლევაში ჩართული ყველა პარტნიორი, მათ შორის საზოგადოებრივი ორგანიზაციის თანამშრომლები,

შესაძლოა ვალდებული იყვნენ გაიარონ ადამიანზე ჩატარებული კვლევის დაცვის შესაბამისი ტრენინგი. ამასთან ერთად, შესაძლოა საჭირო გახდეს საზოგადოებრივი პარტნიორის მმართველი საბჭოს შიდა თანხმობაც.

რესურსებისა და ანაზღაურების საკითხი კიდევ ერთი კრიტიკული ასპექტია: კვლევა მოითხოვს დროს, ფიზიკურ სივრცეს, აგრეთვე გონებრივ და ემოციურ შრომას, განსაკუთრებით საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში მომუშავე თანამშრომლებისგან, რომლებიც ხშირად უკვე არსებული პასუხისმგებლობების პარალელურად ერთვებიან კვლევით პროცესში. ამიტომ აუცილებელია ბიუჯეტში სამართლიანი ანაზღაურებისა და ადმინისტრაციული მხარდაჭერისთვის განსაზღვრული ხარჯთაღრიცხვა, რომ კვლევა არ იქცეს პარტნიორი ორგანიზაციის ძირითადი საქმიანობისთვის დამატებით ტვირთად ან ხელისშემშლელ ფაქტორად.

მდგრადობის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია განსაზღვრული და ერთობლივად შემუშავებული პროტოკოლის არსებობა, რომელიც მოიცავს ისეთ სფეროებს, როგორიცაა კონფლიქტებისა და მონაცემთა მართვა, როლებს შორის საზღვრების გამიჯვნა და ეთიკური სტანდარტების დაცვა. ამგვარი შეთანხმებები არ უნდა იყოს სტატიკური; როდესაც თანამშრომლობა ვითარდება და ახალი გარემოებები ჩნდება, ისინი საჭიროებისამებრ უნდა გადაიხედოს და შეიცვალოს.

ადმინისტრაციული სიცხადე არსებითია დასაქმებისა და ანაზღაურების პროცესებში, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც საზოგადოებრივი პარტნიორები ან მათი თანამშრომლები ჩართულნი არიან მონაცემთა შეგროვებაში, თანამშრომლობის პროცესის ორგანიზებაში ან პროექტთან დაკავშირებულ სხვა აქტივობებში. აუცილებელია შეიქმნას ისეთი მექანიზმები, რომლებიც უზრუნველყოფს ფინანსური რესურსების გამჭვირვალე და შეუფერხებელ გადაცემას, აგრეთვე პასუხისმგებლობის მკაფიო განაწილებას აკადემიურ დაწესებულებასა და საზოგადოებრივ პარტნიორს შორის. საბოლოოდ, **ტრენინგები და შესაძლებლობების განვითარების პროცესები** უნდა განიხილებოდეს როგორც ორმხრივი გზა. თანამშრომლობითი კვლევითი კულტურა ძლიერდება მაშინ, როდესაც აკადემიური პერსონალი მიზანმიმართულად ცდილობს გაიაზროს საზოგადოების ისტორია, მიმდინარე კონტექსტი და პრაქტიკები, ხოლო საზოგადოებრივი პარტნიორები მიწვეულნი არიან კვლევის მთელ პროცესში — კვლევის დიზაინიდან და მონაცემთა შეგროვებიდან დაწყებული, ცალკეული შედეგების ინტერპრეტაციითა და გავრცელებით დამთავრებული. **ორმხრივი სასწავლო გარემოს** ჩამოყალიბებით, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა აღარ არის მხოლოდ ცოდნის წარმოქმნის საშუალება, არამედ გარდაიქმნება ტრანსფორმაციულ სივრცედ, რომელიც აძლიერებს გაზიარებულ შესაძლებლობებს, ურთიერთპატივისცემასა და კოლექტიურ ქმედითუნარიანობას.

სურათი 4-4

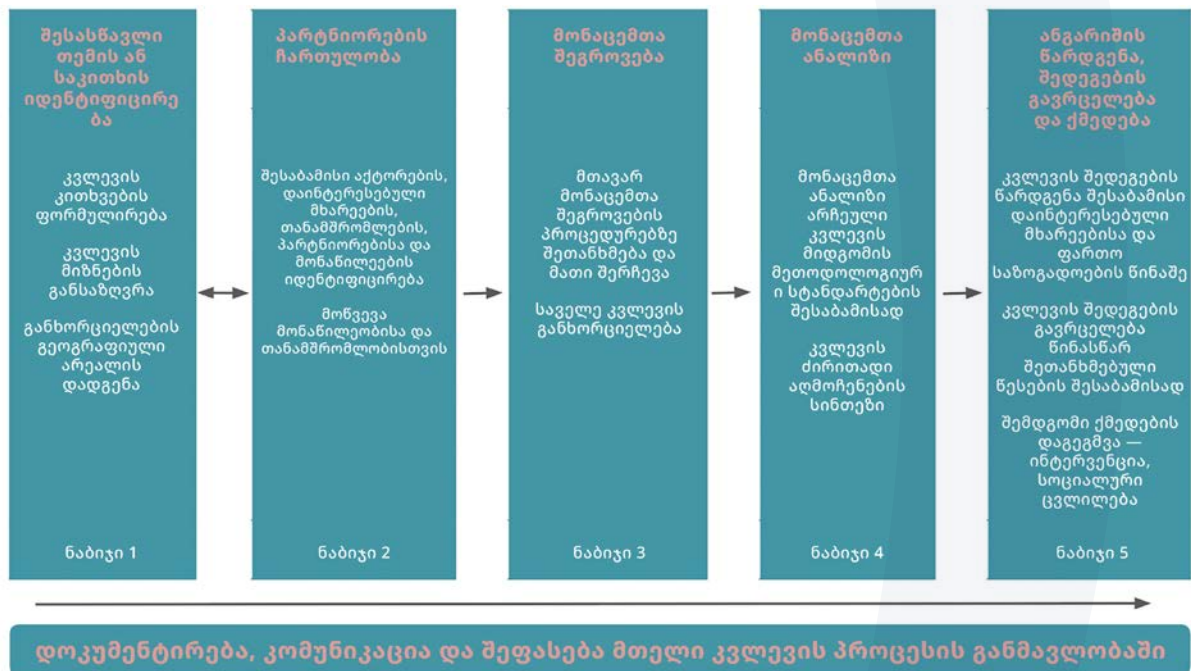

თანამშრომლობა საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში წარმოადგენს დინამიკურ და გრძელვადიან პარტნიორულ პროცესს, რომელიც სცილდება ეპიზოდურ გუნდურ მუშაობას და ეფუძნება ერთობლივ სწავლას, ლიდერული ფუნქციის და კვლევითი საქმიანობის გაზიარებულ თანამფლობელობას. ის იწყება **ჩართულობის ფაზით**, საწყისი ეტაპით, როდესაც ყველა მონაწილე დროსა და ძალისხმევას უთმობს ერთმანეთის სოციალური, კულტურული და ინსტიტუციური კონტექსტების გაცნობასა და გააზრებას. ეს მოიცავს პარტნიორული ურთიერთობის ჩამოყალიბებას, ემპათიის განვითარებასა და ურთიერთპატივისცემაზე დაფუძნებული, გახსნილი დიალოგის უზრუნველყოფას საერთო პრიორიტეტებსა და მოლოდინებზე. თანამშრომლობის პროცესი გრძელდება შემდეგ ეტაპებზე: ინსტიტუციონალიზაცია, რესურსების მობილიზება და ურთიერთობების შენარჩუნება. ინსტიტუციონალიზაცია ხშირად ემთხვევა დაფინანსების მოპოვების პროცესს, რაც პარტნიორებს უბიძგებს მკაფიოდ განსაზღვრონ ნორმები, მოქმედების პრინციპები და საერთო ორგანიზაციული სტრუქტურები. **მობილიზების** ეტაპი გულისხმობს სხვადასხვა რესურსის — დროის, უნარების, ქსელებისა და ცოდნის — პრაქტიკაში გამოყენებას, რომლებიც თითოეულმა პარტნიორმა შეიტანა თანამშრომლობის პროცესში. ამ რესურსების გამოყენება უნდა მოხდეს პატივისცემითა და სამართლიანი განაწილებით, რათა ისინი ეფექტიანად იყოს მიმართული თანამონაწილეობით კვლევით პროცესზე. **შენარჩუნების ეტაპი** შესაძლოა ყველაზე რთული, თუმცა ამავე დროს გადამწყვეტი ფაზაა, რომელიც მოითხოვს მუდმივ ინვესტირებას ურთიერთობებში, ინფრასტრუქტურასა და კოლექტიური შესაძლებლობების განვითარებაში, რაც კვლევის საფუძველს ქმნის. გრძელვადიანი მდგრადობა დამოკიდებულია საერთო ერთგულებაზე და თანამფლობელობაზე, განსაკუთრებით იმ ჯგუფებს შორის, რომლებიც კვლევის შედეგების გამოყენებაზე და გადაწყვეტილებების მიღებაზე არიან პასუხისმგებელი. ამიტომ აუცილებელია, რომ უნივერსიტეტებმა, დაფინანსების სააგენტოებმა და სხვა ინსტიტუციურმა პარტნიორებმა დროულად განახორციელონ ინვესტიცია შესაძლებლობების განვითარებაში, რაც აძლიერებს ყველა დაინტერესებულ მხარეს და ზრდის გრძელვადიანი წარმატების ალბათობას.

შემდეგი ხუთსაფეხურიანი ჩარჩო, რომელიც გადამუშავებულია ბერნისისა და სხვათა (Burns et al., 2011) ნამუშევრის საფუძველზე, აღწერს საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის დიზაინისა და განხორციელების ძირითად ეტაპებს. ეს

მოდელი წარმოადგენს მნიშვნელოვან სარეკომენდაციო ინსტრუმენტს, განსაკუთრებით მათთვის, ვინც ამ ტიპის კვლევით პროცესს ახლახან იწყებს, და მჭიდროდ ეხმიანება ამ თავში განხილულ ძირითადი თემებსა და პრაქტიკულ მიდგომებს.

სურათი 4-5. ხუთსაფეხურიანი ჩარჩო საზოგადოებრივად ჩართული კვლევისათვის

საფეხური 1: კვლევის დიზაინის შექმნა

მიზანი: კვლევის კითხვების ფორმულირება და ფოკუსის სფეროს განსაზღვრა.

განსახილველი საკითხები:

- საზოგადოების საჭიროებების, ძლიერი მხარეების, ინტერესების, მისიისა და შესაძლებლობების, ასევე კონკრეტული ქმედებების განხორციელების გათვალისწინებით — რა არის ის ზოგადი თემა, რომელზეც გაამახვილებთ ყურადღებას?
- რა კონკრეტული პრობლემა ან საკითხი წარმოადგენს კვლევის საგანს?
- რა კვლევით კითხვებზე გსურთ პასუხის გაცემა?
- ზუსტად რის გამოვლენას და დადგენას ცდილობთ?
- თქვენი კვლევა აღმოჩენითი ხასიათისაა თუ ახსნითი? (ანუ არსებობს თუ არა უკვე ამ სფეროში ჩატარებული კვლევები და ხელმისაწვდომი შედეგები, და არის თუ არა თქვენი მიზანი ამ თემის შემდგომი ექსპლორაცია თუ კონკრეტული მნიშვნელოვანი თემებისა და მიგნებების დაზუსტება/განმარტება)?
- არსებობს თუ არა ჰიპოთეზა, რომლის გამოცდაც აუცილებელია?
- რაზე გსურთ ყურადღების გამახვილება — ისეთ საკითხზე, რომელიც ნაკლებად არის ცნობილი თუ რომელიც არ არის სათანადოდ წარმოდგენილი?

- რაზე შეგიძლიათ რეალისტურად მოახდინოთ გავლენა?
- რა არის ის სავარაუდო გეოგრაფიული საზღვრები, რომელთა ფარგლებში გსურთ მონაწილეთა ჩართვა და რეაგირება? გაითვალისწინეთ, რომ საზოგადოების წარმომადგენლებს შესაძლოა ჰქონდეთ განსხვავებული ხედვა ამ საზღვრების მიმართ, ამიტომ, სასურველია ეს საკითხი დროებით ეტაპზევე განიხილოთ და საჭიროების შემთხვევაში ერთობლივად გადახედოთ.

საფეხური 2: პარტნიორობის ჩართვა

მიზანი: შესაბამისი პარტნიორობის იდენტიფიცირება და მათი მოწვევა თანამშრომლობისთვის.

განსახილველი საკითხები:

- თქვენი ზოგადი კვლევითი თემისა და აქცენტის გათვალისწინებით, ვინ არიან ძირითადი დაინტერესებული მხარეები?
- მათ შორის ვისთან აპირებთ თანამშრომლობას? თუ უკვე მუშაობთ გარკვეულ პარტნიორებთან, ანალიზის საფუძველზე განიხილეთ დაინტერესებული მხარეები, რათა დადგინდეს ვინ არ არის გათვალისწინებული.
- მოიცავს თუ არა ეს ჯგუფი საზოგადოების სხვადასხვა სეგმენტს?
- ჩართულობის რა დონე იქნება პროცესის სხვადასხვა ეტაპზე?
- განავითარებთ თუ არა კვლევას თქვენი მონაწილეების ან ბენეფიციარების ნაწილის ჩართულობით?
- რა დოზით იქნებიან ჩართული პროექტის პარტნიორები კვლევის პროცესში?

აუცილებელია თავიდანვე მკაფიოდ განისაზღვროს მოლოდინები თითოეულ მონაწილესთან მიმართებით — როგორ სურთ მათ ჩართვა, რა ინტერესები და მოტივაცია აქვთ, რა რესურსებს ფლობენ და რამდენად არიან მზად მონაწილეობა მიიღონ კვლევის პროცესში როგორც ცოდნით, დროით, ისე მატერიალური ან სხვა სახის მხარდაჭერით.

საფეხური 3: მონაცემთა შეგროვება

მიზანი: კვლევითი კითხვების დაზუსტება, მონაცემთა შეგროვების შესაბამისი პროცედურების შერჩევა და განხორციელება, ასევე ძირითადი მონაწილეების იდენტიფიცირება.

განსახილველი საკითხები:

- პრობლემისა და მონაწილეთა თავისებურებების გათვალისწინებით, საჭიროა თუ არა კონკრეტული კვლევითი კითხვების გადახედვა ან ცვლილებების შეტანა?
- ვისგან შეაგროვებთ მონაცემებს? ვინ ფლობს თემასთან დაკავშირებულ სპეციფიკურ ცოდნას?
- რამდენი მონაწილე გეყოლებათ? რა იქნება მათი რაოდენობა და სტრუქტურა, რათა იყოს წარმომადგენლობითი ან საკმარისად ინფორმაციული მრავალფეროვანი ხედვების მისაღებად შემდგომი ანალიზისთვის?

- რა შესაძლებლობა გაქვთ მონაწილეთა ჩართვის კუთხით (დროის, რესურსების, ადამიანური რესურსის თვალსაზრისით)?
- როგორ გეგმავთ შედეგების გამოყენებას?
- ვინ არის თქვენი კვლევის შედეგების სამიზნე აუდიტორია?
- რა ტიპის კონკრეტული მონაცემებია საჭირო კვლევის კითხვებზე პასუხის გასაცემად? სასურველია საზოგადოების წარმომადგენელთა შეხედულებებისა და ადმინისტრაციული მონაცემების შერწყმა (მაგალითად, უსაფრთხოების აღქმა vs. დანაშაულის სტატისტიკა).
- რა მონაცემებია უკვე ხელმისაწვდომი და რომელი დამატებითი მონაცემების შეგროვებაა შესაძლებელი?
- თავად შეაგროვებთ მონაცემებს? რა ფორმით (ინტერვიუები, გამოკითხვები, ფოკუს-ჯგუფები და სხვ.)?
- გაქვთ თუ არა დამატებითი მიზნები მონაცემთა შეგროვების გარდა (მაგალითად, საგანმანათლებლო, ადვოკატირება თუ ღონისძიებების ორგანიზება)?
- მოამზადეთ და გამოცადეთ ონლაინ ინსტრუმენტები, ასევე სხვა მონაცემთა შეგროვების პროცედურები.

გადაამოწმეთ თქვენი ვარაუდები! – შეძლებს თუ არა შეგროვებული მონაცემები პასუხის გაცემას კვლევის კითხვებზე და რეალური ქმედებების დაგეგმვას მიღებული შედეგების საფუძველზე?

საფუძვრი 4: მონაცემთა ანალიზი

მიზანი: ანალიზის გეგმის შექმნა და განხორციელება.

განსახილველი საკითხები:

- რა არის პარტნიორთა ჩართულობისთვის ყველაზე შესაფერისი მონაწილეობითი ფორმატი მონაცემთა დამუშავებისა და ანალიზის პროცესში?
- მოამზადეთ ანალიზის გეგმა და გაანაწილეთ ამოცანები/ პასუხისმგებლობები.
- რა ძირითადი ინფორმაცია შეიძლება მოგვცეს შეგროვებულმა მონაცემებმა?
- რა ფორმატში ჩატარდება ანალიზი?
- გამოიყენებთ თუ არა ონლაინ ინსტრუმენტებს?
- დაგჭირდებათ თუ არა საკუთარი შაბლონების ან ფორმების შექმნა?
- საჭიროა თუ არა მონაცემების გეოგრაფიული (ან სხვა ტიპის) განზომილების გააზრება?
- გამოიყენებთ თუ არა მონაცემთა დამუშავებისა და ანალიზის სპეციალურ პროგრამულ უზრუნველყოფას?
- რა ცოდნის მიღებას ელით თქვენი კონკრეტული პრობლემის ანალიზიდან?
- როგორ დააფიქსირებთ მონაცემებში არსებულ ტენდენციებს, მატებებს ან ვარდნებს?

- როგორ დაეხმარება მიღებული მონაცემები და ანალიზი თქვენს კვლევით შეკითხვებზე პასუხის გაცემას?
- რომელი კითხვები შეიძლება დარჩეს უპასუხოდ და მოითხოვდეს დამატებით კვლევას?

საფუძვარი 5: შედეგების პრეზენტაცია და გავრცელება

მიზანი: მონაცემთა ანალიზის საფუძველზე შედეგების გავრცელება, პრაქტიკული ქმედებების დაგეგმვა და პრეზენტაციის სტრატეგიის შემუშავება.

განსახილველი საკითხები:

- **რა:** რა ამბავს უზიარებთ? რას ცდილობთ აჩვენოთ ან რომელ კითხვაზე გსურთ პასუხის გაცემა ამ კვლევით?
- **ვინ:** ვინ არის თქვენი აუდიტორია? ვის წარუდგენთ შედეგებს?
- **როდის:** ეხება თუ არა ეს საკითხი მიმდინარე პროცესს, თუ დროში შეზღუდულია?
- **როგორ:** როგორ გეგმავთ კვლევის შედეგების წარდგენას, ანგარიშის ფორმატში, ვებგვერდზე, საჯარო დისკუსიის სახით, საზოგადოების დაინტერესებული მხარეების შეხვედრაზე თუ ქალაქის საბჭოს ან მერის ოფისში?

განხილვის საგანი არის შემდგომი ქმედებებისთვის ჩართულობის სტრატეგიის შემუშავება — რა ღონისძიებების, ინტერვენციების ან ქმედებების შეთავაზებას გეგმავთ და როგორ უზრუნველყოფთ მათ განხორციელებას?

გარდა ამისა, საჭიროა განსაზღვროთ, როგორ გსურთ საზოგადოების წევრთა, ორგანიზაციათა, ინსტიტუციათა და არჩეული ოფიციალური პირების ჩართვა, რადგან სტრატეგიები თითოეული ჯგუფისთვის განსხვავებულია. კვლევის სანდოობის გასაძლიერებლად, მიზანშეწონილია სხვადასხვა თემობრივ ჯგუფებთან შემდგომი ინტერვიუების ჩატარება მონაცემების დასადასტურებლად.

ასევე, შედეგების წარდგენა როგორც კოლეგებისთვის, ისე საზოგადოების წარმომადგენლებისთვის, რაც ხელს შეუწყობს მხარდაჭერის მოპოვებასა და კვლევის შედეგების ლეგიტიმაციას.

ყოველთვის მნიშვნელოვანია გახსოვდეთ, რომ საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა არ წარმოადგენს სწორხაზოვან პროცესს, არამედ არის დინამიკური და გარდამავალი მოგზაურობა, რომელიც დაფუძნებულია ურთიერთობებზე, ურთიერთსარგებლოებაზე და საერთო მიზანზე. ამ თავში წარმოდგენილი ხუთსაფეხურიანი ჩარჩო არ არის მხოლოდ პრაქტიკული გზამკვლევი. იგი ასევე წარმოადგენს ღირებულებებზე დაფუძნებულ მიდგომას, რომელიც ხაზს უსვამს კვლევის განხორციელებას საზოგადოებასთან ერთად, და არა საზოგადოებაზე. საწყისი ეტაპიდან — კვლევითი კითხვების ერთობლივი ფორმულირებიდან, საბოლოო ფაზამდე — შედეგების თანაინტერპრეტაციამდე და ქმედებების ფორმირებამდე, თითოეული ეტაპი წარმოადგენს შესაძლებლობასა და პასუხისმგებლობას, რომელიც მიმართულია ნდობის გაღრმავებისკენ, ძალაუფლების გადანაწილებისკენ და კვლევის აქტუალობის უზრუნველყოფისკენ.

ამგვარად, წარმატება მიიღწევა არა წინასწარ განსაზღვრული მიზნით, არამედ იმით, რამდენად აზრიანად ვურთიერთობთ ერთმანეთთან, რამდენად ღიად ვაანალიზებთ და ვერგებით აღნიშნულ პროცესს, ასევე რამდენად შეგნებულად ვაქცევთ ცოდნას ქმედებად. უკვე დაიწყეთ თუ აგრძელებთ ამ გზას, ეს ჩარჩო შეგახსენებთ, რომ საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის მიზანია ეთიკური, შედეგზე ორიენტირებული და საზოგადოების მიერ განსაზღვრულ პრიორიტეტებზე დაფუძნებული პარტნიორობების შექმნა.

4.2.4. საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ინტეგრირება სწავლების პროცესში: სტუდენტზე ორიენტირებული და ზეგავლენაზე დაფუძნებული მიდგომა

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა წარმოადგენს არა მხოლოდ კვლევით მეთოდოლოგიას, არამედ ძლიერ პედაგოგიურ მიდგომასაც, რომელიც შეიძლება არსებითად ინტეგრირდეს უნივერსიტეტის სასწავლო პროცესში. იგი ბუნებრივად თანხვედრაშია სტუდენტზე ორიენტირებული და გამოცდილებაზე დაფუძნებული სწავლების პარადიგმებთან, განსაკუთრებით საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების ფარგლებში. საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება, როგორც პედაგოგიური სტრატეგია, ჩვეულებრივ მოიცავს სტუდენტთა ჩართულობის ოთხ ფორმას: პირდაპირი სერვისი, არაპირდაპირი სერვისი, ადვოკატირება, და კვლევა. მათ შორის, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა განსაკუთრებულია იმით, რომ აერთიანებს ორმაგ მიზანს: ცოდნის შექმნასა და მოქალაქეობრივი წვლილის შეტანას საზოგადოების კეთილდღეობისთვის.

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის სწავლების პროცესში ინტეგრირებით, უმაღლესი განათლების სისტემაში მომუშავე პედაგოგები სტუდენტებს შესაძლებლობას აძლევენ, საზოგადოების პარტნიორობთან ერთად, თანამშრომლობით ფორმატში უპასუხონ რთულ საზოგადოებრივ გამოწვევებს. ამგვარი მიდგომა გარდაქმნის სტუდენტის როლს: ის აღარ არის მხოლოდ ცოდნის პასიური მიმღები, არამედ ცოდნის შემქმნელიც.

სასწავლო გარემოში განხორციელებული საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა მრავალმხრივ პედაგოგიურ და საზოგადოებრივ სარგებელს იძლევა. იგი ამაღლებს სტუდენტთა აკადემიური სწავლების ხარისხს რეალურ სამყაროში ცოდნის გამოყენების გზით და აძლიერებს მათ კვლევით კომპეტენციებს, კრიტიკული აზროვნებისა და პრობლემის გადაჭრის უნარებს. ამასთანავე, ეს მიდგომა სტუდენტებს აძლევს შესაძლებლობას გაუმკლავდნენ ბუნდოვანებას, შეათანხმონ განსხვავებული პერსპექტივები და გააცნობიერონ კვლევითი პროცესის ეთიკური განზომილებები.

უნარების განვითარების მიღმა, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა აყალიბებს სამოქალაქო იდენტობასა და პასუხისმგებლობას. სტუდენტები უფრო მეტად აცნობიერებენ სოციალურ პრობლემებს და იძენენ უნარსა და მოტივაციას, საზოგადოებრივ წევრებთან ერთად ჩაერთონ მათი გადაწყვეტის პროცესში. ისინი სწავლობენ სხვადასხვა ტიპის ცოდნის დაფასებას, ძალაუფლების დინამიკის ამოცნობას და ცვლილებების მიღწევის კოლაბორაციულ ბუნებას. ამგვარად, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა ქმნის ერთგვარ ხიდს უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის, ამზადებს სტუდენტებს როგორც პროფესიონალურად კომპეტენტურ, ისე

მოქალაქეობრივად ჩართულ სუბიექტებად და ასწავლის, რომ საზოგადოებაში განხორციელებული მრავალფეროვანი ჩარევები მუდამ უნდა ეფუძნებოდეს მტკიცებულებებს.

საბოლოოდ, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა სტუდენტებს აძლევს შესაძლებლობას ისწავლონ ქმედებით, თან შეიტანონ არსებითი წვლილი საკუთარ გარემოცვაში. იგი გარდაქმნის სასწავლო სივრცეებს ცოცხალ ლაბორატორიებად თანამშრომლობითი კვლევის, ორმხრივი სწავლებისა და სამოქალაქო აქტიურობის მეშვეობით.

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ინტეგრირება სასწავლო კურსში

როგორც ამ სახელმძღვანელოშია ხაზგასმული, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა კონტექსტზეა დამოკიდებული — შესაბამისად, მისი ინტეგრაციაც განსხვავებულად მიმდინარეობს სხვადასხვა აკადემიურ დისციპლინაში. არ არსებობს უნივერსალური ფორმულა, რადგან თითოეულ დისციპლინას, ინსტიტუციურ გარემოსა და პარტნიორობას თავისი სპეციფიკური შესაძლებლობები, გამოწვევები და შეზღუდვები ახლავს. თუმცა, ქვემოთ მოცემული ნაბიჯები მიმართულია უმაღლესი განათლების პედაგოგების მხარდასაჭერად, განსაკუთრებით იმათთვის, ვინც ახლა იწყებს საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის პრაქტიკას, რათა კვლევა გააზრებულად, ურთიერთთანამშრომლობითა და კონტექსტის შესაბამისად ჩართონ სწავლების პროცესში.

კურსის სასწავლო შედეგების სწორება საზოგადოების საჭიროებებთან

ეფექტიანი ინტეგრაცია იწყება კურსის მიზნების შესაბამისობით იმ პრიორიტეტებთან, რომლებიც თავად საზოგადოების მიერ არის განსაზღვრული. კვლევაზე დაფუძნებული დავალებები უნდა ეხმიანებოდეს იმ რეალურ გამოწვევებსა და საკითხებს, რომლებიც სოციალური პარტნიორობის მიერ არის ფორმულირებული. კურსის შედეგები შეიძლება მოიცავდეს სტუდენტთა უნარს განახორციელონ ეთიკური და თანამონაწილეობითი კვლევა, გამოიყენონ თეორიული ცოდნა კონკრეტულ კონტექსტში და კრიტიკულად განიხილონ საკუთარი სწავლის პროცესი.

პროექტების ფორმირება საზოგადოებრივ პარტნიორობთან ერთად

ფორმირება წარმოადგენს საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ძირითად პრინციპს. უმაღლესი განათლების პედაგოგებმა უნდა ითანამშრომლონ საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან, რათა ერთობლივად განსაზღვრონ შესაბამისი კვლევითი თემები და შექმნან ისეთი პროექტები, რომლებიც იქნება მნიშვნელოვანი როგორც სტუდენტებისთვის, ისე საზოგადოების პარტნიორობისთვის. შესაძლო საქმიანობებში შედიოდეს: საჭიროებების შეფასება, საზოგადოებრივ პროგრამათა ეფექტიანობის შეფასება, პოლიტიკის ან სამართლებრივი დოკუმენტების ანალიზი, მონაწილეობითი რუკების შედგენა, ან ახალგაზრდების მიერ ინიცირებული კვლევები. ყველაზე მნიშვნელოვანია, პროცესი ეფუძნებოდეს ურთიერთსარგებელს, რაც წარმოადგენს ნდობისა და მდგრადი თანამშრომლობის აუცილებელ წინაპირობას.

სტუდენტების მომზადება და კვლევითი ეთიკის მხარდაჭერა

სტუდენტები სათანადოდ უნდა იყვნენ მომზადებულნი საზოგადოებასთან პასუხისმგებლიანი ჩართულობისთვის. ეს მოიცავს ტრენინგებს კვლევითი მეთოდების, ეთიკური გზამკვლევის, კულტურული თავმდაბლობისა და ძალაუფლების გააზრების მიმართულებით. უმაღლესი განათლების პედაგოგებმა უნდა წახალისონ დისკუსიები პოზიციურობის, ორმხრივობისა და სხვა გაზიარებული პასუხისმგებლობის საკითხებთან დაკავშირებით. ინსტიტუციური მოთხოვნები — მათ შორის კვლევის ეთიკის საბჭოს ნებართვის მიღება და საზოგადოების თანხმობა — უნდა განხორციელდეს სტუდენტებთან თანამშრომლობით.

რეფლექსიისა და აზრის ფორმირების ხელშეწყობა

სტრუქტურირებული რეფლექსია კრიტიკულად მნიშვნელოვანია იმისათვის, რომ სტუდენტებს შეეძლოთ საკუთარი საზოგადოებრივ-კვლევითი გამოცდილების დაკავშირება აკადემიურ შინაარსთან და პიროვნულ ზრდასთან.

რეფლექსიისკენ მიმართული კითხვები იკვლევს სწავლასთან დაკავშირებულ სირთულეებს, ეთიკურ დილემებს, ძალაუფლების დინამიკას და მოქალაქეობრივი იდენტობის ფორმირების პროცესს. რეფლექსია მიიღწევა დღიურების, ჯგუფური განხილვების, შემოქმედებითი ნამუშევრების ან საჯარო თხრობის საშუალებით.

შედეგების გაზიარება და აღნიშვნა

სტუდენტები უნდა წახალისდნენ, თავიანთი მიგნებები გააზიარონ როგორც აკადემიურ, ისე საზოგადოებრივ აუდიტორიასთან. ეს შეიძლება გამოიხატოს პრეზენტაციების, ანგარიშების, გამოფენების, პოლიტიკის მოკლე დოკუმენტების ან ციფრული თხრობის ფორმით. თანაავტორობის ან საზოგადოების მიერ წამყვანი როლით შედეგების გავრცელების შესაძლებლობები უნდა იქნას განხილული, თანასწორობისა და ორმხრივობის განმტკიცების მიზნით.

სწავლების პროცესში საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის პრაქტიკული გამოყენება დისციპლინებისა და კონტექსტების მიხედვით განსხვავდება. ქვემოთ მოყვანილი მაგალითები აჩვენებს, თუ როგორ იქნა საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა წარმატებით ინტეგრირებული უნივერსიტეტის კურსებში, რაც ადასტურებს მის ადაპტირებადობასა და ტრანსფორმაციულ პოტენციალს რეალურ სასწავლო გარემოებში.

მაგალითი 1:

საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სტუდენტები და საზოგადოების საჭიროებათა შეფასება

საზოგადოებრივი ჯანდაცვის მესამე კურსის სტუდენტებმა ითანამშრომლეს ადგილობრივ არასამთავრობო ჯანდაცვის ორგანიზაციასთან ხანდაზმულ მოსახლეობაში პრევენციულ სამედიცინო სერვისებზე წვდომის შესაფასებლად.

სტუდენტებმა NGO-სთან ერთად შეიმუშავეს კვლევის ინსტრუმენტები, ჩაატარეს ინტერვიუები და შედეგები წარადგინეს საზოგადოებრივ მრგვალ მაგიდაზე. მიღებული მონაცემები პირდაპირ გამოიყენეს ორგანიზაციის მიერ ინიცირებულ ახალ საინფორმაციო-საგანმანათლებლო პროგრამაში.

მაგალითი 2:

ურბანული დაგეგმვა და თანამონაწილეობითი პრაქტიკა

ურბანული დაგეგმვის საზოგადოებრივი ჩართულობის კურსის ფარგლებში, სტუდენტებმა მონაწილეობა მიიღეს დაბალშემოსავლიანი უბნის მაცხოვრებლებთან ერთად, რათა დაეფიქსირებინათ გარემოსდაცვითი საფრთხეები და მწვანე სივრცეებზე წვდომის პირობები. სტუდენტები მჭიდროდ თანამშრომლობდნენ უბნის საბჭოსთან, ხოლო მათ მიერ შეგროვებული მონაცემები და ვიზუალიზაციები მოგვიანებით გამოყენებულ იქნა მუნიციპალური დაფინანსების განაცხადის მხარდასაჭერად, რომელიც მიზნად ისახავდა მწვანე ინფრასტრუქტურის განვითარებას.

მაგალითი 3:

საგანმანათლებლო ფაკულტეტის სტუდენტები და ინკლუზიური სწავლების კვლევა

პედაგოგიკის კურსის ფარგლებში მომავალი მასწავლებლები თანამშრომლობდნენ ადგილობრივ დანყებით სკოლასთან, რათა შეესწავლათ ინკლუზიური სწავლების სტრატეგიები. დაკვირვებების, ინტერვიუებისა და ფოკუს-ჯგუფების საშუალებით, სტუდენტებმა სკოლასთან ერთად განსაზღვრეს თუ რა ასპექტებია გასაუმჯობესებელი და ერთობლივად განავითარეს რეკომენდაციებისა და სასწავლო მასალების კომპლექტი, რომელიც მიმართული იყო მასწავლებელთა პროფესიული მხარდაჭერისკენ.

მაგალითი 4:

გარემოსდაცვის შემსწავლელი მეცნიერების სტუდენტები და კლიმატისადმი ადაპტაციის სტრატეგიები

ინტერდისციპლინური გარემოსდაცვითი მეცნიერების კურსის ფარგლებში, სტუდენტები თანამშრომლობდნენ სანაპირო მუნიციპალიტეტთან, რომელიც კლიმატის ცვლილების შედეგად მომატებული წყალდიდობების რისკის წინაშე დგას.

ადგილობრივ ურბანულ დაგეგმვის სპეციალისტებთან და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ერთად, სტუდენტებმა შეიმუშავეს კვლევითი პროექტი, რომლის მიზანი იყო საზოგადოების წყალდიდობების მიმართ მდგრადი ზომებისადმი დამოკიდებულების შეფასება და ყველაზე მოწყვლადი ზონების მონიშვნა.

მიღებულმა შედეგებმა გავლენა მოახდინა ქალაქის კლიმატისადმი ადაპტაციის სტრატეგიის ფორმირებაზე და საფუძველი ჩაუყარა საზოგადოებრივი სემინარების ციკლს მდგრადი წყალმომარაგების მართვის თემაზე.

მაგალითი 5:

ბიოლოგიის სტუდენტები და ინვაზიური სახეობების მონიტორინგი

ბიოლოგიის ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტებმა ითანამშრომლეს რეგიონული პარკის ადმინისტრაციასთან, რათა შეესწავლათ ინვაზიურ მცენარეთა სახეობების გავრცელება დაცულ ტენიან ეკოსისტემაში. პარკის რეინტერებთან და მოხალისეებთან ერთად, სტუდენტებმა განახორციელეს საველე კვლევა, გააანალიზეს სახეობების გავრცელების დინამიკა და შეიმუშავეს საჯარო საინფორმაციო მასალები, რომელთა მიზანი იყო ცნობიერების ამაღლება და ადგილობრივი სკოლების ჩართვა მონიტორინგის პროცესში. პროექტმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ეკოსისტემის გადაუდებელ აღდგენით ინიციატივაში.

მაგალითი 6:

ინჟინერიის სტუდენტები და წყლის გამწმენდი სისტემების ინოვაციური გადაწყვეტები

უფროსკურსელთა ინჟინერიის დიზაინის კურსის ფარგლებში, სტუდენტები თანამშრომლობდნენ სოფლის იმ ორგანიზაციასთან, რომელთაც უნდა შეემუშავებინათ დაბალბიუჯეტის და ადგილობრივ პირობებზე ადაპტირებული წყლის გამწმენდი სისტემების კვლევითი და საპილოტე მოდელები. სტუდენტებმა ჩაატარეს ადგილზე საჭიროებების შეფასება, გამოსცადეს სხვადასხვა მასალა და საზოგადოებრივ პარტნიორობთან ერთად განავითარეს საკითხის გადაწყვეტის პროტოტიპები. მათი მუშაობის შედეგად დამონტაჟდა საპილოტე სისტემა, ხოლო მიღებულმა შედეგებმა საფუძველი ჩაუყარა გრანტების მიღების განაცხადებს, რაც მიზნად ისახავს ამ მოდელის გავრცელებას მეზობელ სოფლებში.

სირთულეების და მხარდაჭერი ფაქტორების ნავიგაცია

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ინტეგრირება სწავლების პროცესში მრავალმხრივად ამაღელვებელი, მაგრამ ამავედროულად რთული ამოცანაა.

ხშირად წამოჭრილი გამოწვევები მოიცავს: დროის შეზღუდვას კვლევითი პროექტის კოორდინაციისთვის, სტუდენტთა მომზადების სხვადასხვა დონეს, და ლოგისტიკურ სირთულეებს, როგორიცაა საველე სამუშაოების ორგანიზება, სტუდენტთა განრიგების და სხვა ვალდებულებების შეთანხმება, ასევე დაფინანსებისა და ეთიკის ნებართვის მიღების საკითხები. გარდა ამისა, საზოგადოებრივ პარტნიორობს ხშირად აქვთ შეზღუდული შესაძლებლობები ან უწყვეტობის პრობლემა, რაც გავლენას ახდენს პროექტის მდგრადობაზე.

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის წარმატებული ინტეგრაცია დამოკიდებულია მხარდაჭერ ფაქტორებზე, მათ შორის: ინსტიტუციურ მხარდაჭერაზე, მკაფიო და ეფექტურ კომუნიკაციაზე, და საზოგადოებრივ პარტნიორობთან მყარ ურთიერთობებზე.

განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ერთობლივად შექმნილი შეფასების კრიტერიუმები, მოქნილი კურსის დიზაინი, და საზოგადოებრივი ექსპერტიზის აღიარება, რაც ხელს უწყობს მნიშვნელოვან ჩართულობას.

ფაკულტეტის პროფესიული განვითარების შესაძლებლობები და თანატოლთა

მენტორობა შესაძლებელია მნიშვნელოვანი მხარდაჭერის ფორმა იყოს იმ უმაღლესი განათლების დაწესებულებების პედაგოგებისთვის, რომლებიც ახლა იწყებენ საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის პრაქტიკას. დასასრულის კლასიკური ფორმულირების ნაცვლად, შეიძლება ითქვას, რომ როდესაც საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა გააზრებულად და მიზანმიმართულად ინტეგრირდება აკადემიურ კურსებში, იგი გარდაქმნის სწავლების პროცესს, აქცევს მას ურთიერთგაგების, სოციალური მნიშვნელობისა და სამოქალაქო თვითშეგნების სივრცედ. ის აძლევს სტუდენტებს შესაძლებლობას, გადავიდნენ ცოდნის მომხმარებლობიდან მის ავტორობამდე და გარდაიქმნან აუდიტორიის მსმენელებიდან საზოგადოების ცვლილების აქტიურ აგენტებად. უნივერსიტეტებისთვის, რომლებიც მიზნად ისახავენ სოციალური გავლენის გავრცელებას და დემოკრატიული ჩართულობის განმტკიცებას, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა წარმოადგენს მძლავრ მოდელს სასწავლო გარემოს გარდასახვისთვის, სივრცედ, სადაც მიმდინარეობს კავშირების დამყარება, თანამშრომლობა, თანამონაწილეობა და სტუდენტური წარმომადგენლობების გაძლიერება.

4.2.5. ინსტიტუციური ვალდებულებები და პოლიტიკის ჩარჩოები საზოგადოებრივად ჩართული კვლევისათვის

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა წარმატებით მიმდინარეობს იმ ინსტიტუციებში, რომლებიც არა მხოლოდ სტრატეგიულად ერთგულნი არიან ამ მისიისადმი, არამედ სტრუქტურულადაც მზად არიან მისი მხარდაჭერისთვის.

ინსტიტუციური პოლიტიკა, სტრატეგიული დოკუმენტები და ხელმძღვანელობის რიტორიკა გადამწყვეტ როლს ასრულებს ასეთი კვლევის ლეგიტიმაციისა და რესურსებით უზრუნველყოფის პროცესში. უნივერსიტეტები, რომლებიც საზოგადოებრივად ჩართულ კვლევას პრიორიტეტად მიიჩნევენ, ამ ერთგულებას ხშირად ასახავენ თავიანთი მისიის განაცხადებში, რომლებიც შეესაბამება, მაგალითად: გაეროს მდგრადი განვითარების მიზნებს (UNESCO, 2017), პასუხისმგებელი კვლევისა და ინოვაციის პრინციპებს (European Commission, 2012), ან საერთაშორისო დეკლარაციებს, როგორცაა Global University Network for Innovation (GUNi) ბარსელონას დეკლარაცია, Talloires-ის დეკლარაცია და სხვა ინიციატივები, რომლებიც ერთმანეთს ავსებენ და აძლიერებენ. ინსტიტუციური ვალდებულებები უნდა გადაიქცეს კონკრეტულ მხარდამჭერ მექანიზმებად, მათ შორის სპეციალური დაფინანსების პროგრამებად, თანამშრომელთა პროფესიული განვითარების შესაძლებლობებად, და საზოგადოებრივ ჩართულობაზე პასუხისმგებელი ოფისების ან სტრუქტურების შექმნის შესაძლებლობად.

მიუხედავად იმისა, რომ უნივერსიტეტებში მზარდია ინტერესი „შესამე მისიის“ საქმიანობისადმი, კვლავ არსებობს სირთულეები საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის სრული ინტეგრაციისა და აღიარების მიმართულებით, განსაკუთრებით, აკადემიური შეფასებისა და დაფინანსების სისტემებში. როგორც ბერსტეინი (ბერსტეინი/Burstein, 2005) აღნიშნავს, თანამშრომლობითი კვლევის მოტივაცია და თანამფლობელობა წარმოიქმნება მაშინ, როდესაც ინსტიტუციური მიზნები შეესაბამება მონაწილეთა თვითგანსაზღვრისა და აქტიური მონაწილეობის პრინციპებს. შესაბამისად, უნივერსიტეტებმა უნდა შეიმუშაონ სექტორებს შორის კოორდინირებული სტრატეგიები, რომლებიც ამ თანხვედრას უზრუნველყოფს, მათ შორის მოიაზრება საზოგადოებრივ

ჩართულობაზე დაფუძნებული საქმიანობის აღიარება აკადემიურ კარიერულ წინსვლაში, ინტერდისციპლინური სტრუქტურების ჩამოყალიბება, და თანამშრომლობაზე დაფუძნებული მმართველობითი მოდელების დანერგვა. ასეთი მიდგომის მხარდასაჭერად მნიშვნელოვნად გამოიყენება ისეთი ჩარჩოები, როგორიცაა: Carnegie Community Engagement Classification, და ევროპის უმაღლესი განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის სტანდარტები და სახელმძღვანელოები (ESG, 2015), რომლებიც განსაზღვრავენ ჩართულობის სისტემურ ინტეგრაციას უნივერსიტეტის ყველა ფუნქციაში. მაიტერი და სხვ. (Maiter et al., 2008) ხაზგასმით აღნიშნავენ, რომ ეთიკური ჩარჩოები უნდა გახდეს ინსტიტუციური კულტურის განუყოფელი ნაწილი ყველა დონეზე, რათა თავიდან ავიცილოთ საზოგადოების ცოდნის ინსტრუმენტალიზაცია და მისი გამოყენება მხოლოდ უნივერსიტეტის ინტერესების სასარგებლოდ. ასეთი ინსტიტუციური ჩარჩო უზრუნველყოფს, რომ საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა აღარ იყოს მხოლოდ ინდივიდუალური ინიციატივა, არამედ იქცეს პრაქტიკად, რომელსაც სისტემური მხარდაჭერა ექნება. ის აერთიანებს უნივერსიტეტის საგანმანათლებლო, კვლევით და სამოქალაქო მისიებს.

გადამწყვეტ როლს საზოგადოებრივად ჩართული კვლევის ხელშეწყობასა თუ შეფერხებაში ასრულებს ინსტიტუციური კულტურა. ის უნივერსიტეტები, რომელთა კულტურა დაფუძნებულია თანამშრომლობის, ურთიერთსარგებლიანობის, ინკლუზიურობისა და რეფლექსიის ღირებულებებზე, ქმნიან გრძელვადიანი პარტნიორობის გარემოს, რაც აუცილებელია შედეგიანი და მდგრადი საზოგადოებრივად ჩართული კვლევისათვის. ხელმძღვანელობამ ყველა დონეზე — რექტორებიდან და დეკანებიდან დაწყებული, კათედრების ხელმძღვანელებით დასრულებული, უნდა გააძლიეროს საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა არა მხოლოდ დეკლარაციებით, არამედ კონკრეტული ქმედებებითა და რესურსების გადანაწილებით. ეს მოიცავს ცოდნის მრავალფეროვანი ფორმების ლეგიტიმაციას და ეთიკური ერთობლივი წარმოების უზრუნველყოფას (Maiter et al., 2008). ამ კონტექსტში ტრანსფორმაციული ლიდერობა გულისხმობს ისეთი სივრცის შექმნას, სადაც შესაძლებელი ხდება დიალოგის, ექსპერიმენტისა და საზოგადოების მხრიდან კვლევითი დღის წესრიგის შეფასების პროცესის ხელშეწყობა. იგი მოითხოვს ჩართულობის იმ კულტურის განვითარების ურყევ ერთგულ დამოკიდებულებას, რომელიც ემყარება ეთიკურ, სამართლიან და ინკლუზიურ პრაქტიკას. დასასრულს, კიდევ ერთხელ გავამახვილოთ ყურადღება ზოგიერთ ძირითად საკითხზე.

საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა მხოლოდ მეთოდი არ არის, ეს არის ცოდნის შექმნის გარდამტეხი ხედავ, რომელიც თანამედროვე საზოგადოებაში უნივერსიტეტის როლის გადაფასებას ახდენს. ის წინააღმდეგობას უწევს ტრადიციულ აკადემიურ საზღვრებს, რადგან აღიარებს, რომ ცოდნა ერთობლივად არის მიღებული, სწავლება ურთიერთსასარგებლო პროცესს წარმოადგენს, ხოლო კვლევა უნდა პასუხობდეს ნამდვილ, გამოცდილებაზე დაფუძნებულ რეალობებს. როგორც დინამიკური და ურთიერთობებზე დაფუძნებული პრაქტიკა, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა მოუწოდებს მკვლევრებს, პედაგოგებს, სტუდენტებსა და საზოგადოებრივ პარტნიორებს, გააზიარონ ძალაუფლება, მიიღონ სირთულე როგორც შემეცნებითი რესურსი და ურთიერთთანამშრომლობით იმუშაონ ცვლილებებზე. იქნება ეს კვლევა ინტეგრირებული სწავლების პროცესში, ჩაშენებული ინსტიტუციურ სტრატეგიებში თუ მრავალფეროვან საზოგადოებრივ აქტორებთან თანამშრომლობით განხორციელებული, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა წარმოადგენს საზოგადოებრივი რელევანტურობის, სამართლიანობისა და სოციალური ზეგავლენისადმი ერთგულებას. მისი ყველაზე ძლიერი მხარე

არა სტანდარტიზაციაში, არამედ კონტექსტისა და ადამიანების მიმართ მოქნილ და სენსიტიურ მიდგომაშია. იმ ეპოქაში, როდესაც უნივერსიტეტების ლეგიტიმურობა და საზოგადოებრივი მისია სულ უფრო მეტად განიხილება ძალიან კრიტიკულად, საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა გვთავაზობს მონესრიგებულ, იმედის მომცემ და ქმედით გზას წინსვლისთვის, გზას, რომელიც დაფუძნებულია ურთიერთნდობაზე, საზოგადოების მიერ განსაზღვრულ პრიორიტეტებზე და ინკლუზიური, სამართლიანი მომავლის საერთო ხედვაზე.

5. რეფლექსია, შეფასება და ზეგავლენის ანალიზი უნივერსიტეტის საზოგადოებრივ ჩართულობაში

5.1. საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში სტუდენტთა სტრუქტურირებული რეფლექსიები

„ჩვენ არ ვსწავლობთ გამოცდილებიდან... ჩვენ ვსწავლობთ გამოცდილებაზე რეფლექსიის გზით.“

— ჯონ დიუი

ეს მარტივი, თუმცა ღრმად შინაარსიანი განცხადება, რომელიც ეკუთვნის ჯონ დიუის — განათლების რეფორმატორსა და პროგრესული პედაგოგიკის ერთ-ერთ ფუძემდებელს, წარმოადგენს ამ თავის მთავარ საყრდენს. დიუს ფილოსოფიური მემკვიდრეობა ხაზს უსვამს, რომ განათლება არ უნდა იყოს მხოლოდ **ცოდნის პასიური გადაცემა**, არამედ უნდა გამომდინარეობდეს **რეალური და აზრიანი ცხოვრებისეული გამოცდილებიდან**. თუმცა, როგორც თავად აღნიშნავდა, **გამოცდილება თავისთავად არასაკმარისია**. სწორედ **რეფლექსიის აქტი**, გამოცდილების გაანალიზება, შეკითხვების დასმა და მისი არსის გააზრება, გარდაქმნის გამოცდილებას ნამდვილ ცოდნად. დიუი გვახსენებს, რომ მხოლოდ გამოცდილებას ავტომატურად არ მივყავართ სწავლამდე; ეს პროცესი იწყება მაშინ, როდესაც ადამიანი ჩერდება, **აანალიზებს, იკვლევს და აცნობიერებს** საკუთარ გამოცდილებას. დაფიქრდით, რამდენჯერ გადის ადამიანი ერთი და იგივე სიტუაციას — პირად, სოციალურ ან გლობალურ დონეზე, და მაინც რჩება უცვლელი. მიზეზი იმაშია, რომ **გამოცდილების გამეორება არ ნიშნავს განვითარებას**. თუ მას არ ახლავს **გაცნობიერებული რეფლექსია**, ადამიანი განწირულია **ძველი შაბლონების გამეორებისთვის**, სწავლების შესაძლებლობის დაკარგვისა და იმავე შეცდომების განმეორებისთვის.

დიუს ხედვა ეფუძნება იდეას, რომ სწავლა არის **აქტიური და მიზანმიმართული პროცესი**. რეფლექსია გვაძლევს საშუალებას დავუსვათ საკუთარ თავს კითხვები — რა მოხდა, როგორ ვიგრძენით თავი, რა ვარაუდები გვქონდა, რამ გაგვაოცა, და როგორ შეიძლება ამ გამოცდილებამ გავლენა მოახდინოს ჩვენს მომავალ ქმედებებზე.

ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში, სადაც ემოციური, ეთიკური და სოციალური განზომილებები რთულად და მჭიდროდ ერწყმის აკადემიურ ცოდნას და ქმნის მრავალშრიან, ინტერდისციპლინურ სასწავლო გამოცდილებას.

ამ პერსპექტივიდან, დიუი ხაზს უსვამს რეფლექსიური პაუზის მნიშვნელობას — მეტაკოგნიციის იმ მომენტს, როდესაც ინდივიდი იწყებს საკუთარი გამოცდილებისა და ცოდნის გააზრებას შემდეგი შეკითხვების მეშვეობით:

- რა ვისწავლე?

- რატომ არის ეს მნიშვნელოვანი?
- რას ნიშნავს ეს ჩემთვის პირადად?
- რას გავაკეთებ სხვაგვარად მომავალში?
- როგორ მოახდინა ამ გამოცდილებამ გავლენა ჩემს იდენტობაზე — ვინ ვარ ახლა ან ვინ მინდა ვიყო?

სწორედ ამ **რეფლექსიურ სივრცეში იწყება ტრანსფორმაცია** — იქ, სადაც გამოცდილება გარდაიქმნება ცოდნად და თვითშემეცნებად.

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების (CETL) კონტექსტში, სტრუქტურირებული რეფლექსია არ არის დამატებითი ან ნებაყოფლობითი ელემენტი. იგი წარმოადგენს სასწავლო პროცესის ფუნდამენტურ შემადგენელ ნაწილს. რეფლექსია სწორედ ის მექანიზმია, რომლის მეშვეობითაც მოქალაქეობრივი ჩართულობა გარდაიქმნება პედაგოგიურ ინსტრუმენტად, ხოლო პიროვნული ტრანსფორმაცია ხდება სოციალური ცვლილების მამოძრავებელი ძალა. როდესაც სტუდენტები მიჰყავთ საკუთარი გამოცდილების კრიტიკული ანალიზის, წინასწარი წარმოდგენების, საზოგადოებაში მორგებული როლის და საკუთარი ქმედებების ფართო სოციალური შედეგების მიღწევის ეტაპამდე, სწავლება იძენს სიღრმეს, მდგრადობასა და გარდამტეხ მნიშვნელობას.

როდესაც სტრუქტურირებული რეფლექსია გააზრებულად არის დაგეგმილი და ინტეგრირებული მთელი თავისი სერვისით სწავლების კურსის განმავლობაში, იგი ეხმარება სტუდენტებს:

- გააცნობიერონ და გააანალიზონ რთული სოციალური საკითხები;
- დააკავშირონ აკადემიური თეორიები რეალურ საზოგადოებრივ გამოწვევებთან;
- გამოიკვლიონ საკუთარი ღირებულებები, ეთიკური პოზიციები და პასუხისმგებლობები;
- წარმოიდგინონ სამომავლო სამოქალაქო და პროფესიული გზები, რომლებიც დაფუძნებულია სოლიდარობაზე და სოციალურ სამართლიანობაზე.

სურათი 5-1. რეფლექსია აკადემიურ და საზოგადოებრივად ჩართულ კონტექსტებში

ამრიგად, რეფლექსია ფართოდაა აღიარებული როგორც აზრიანი სწავლების საკვანძო საფუძველი საზოგადოებრივად ჩართული სწავლებისა და სწავლის კონტექსტში. ეს არის პროცესი, რომლის მეშვეობითაც სტუდენტები კრიტიკულად აანალიზებენ საკუთარ (წინარე) ცოდნასა და ღირებულებით დამოკიდებულებებს, რომლებიც უკავშირდება საზოგადოებისადმი ჩართული კურსის, პროექტის ან გამოცდილების ფენომენს; იაზრებენ თავად საზოგადოებრივ გამოცდილებებს, ამ გამოცდილებებს აკავშირებენ აკადემიურ შინაარსთან, და ერთვებიან პიროვნულ და სოციალურ ტრანსფორმაციაში. თუ სტრუქტურირებული რეფლექსია არ არის სწავლების განუყოფელი ნაწილი, საზოგადოებაზე დაფუძნებული აქტივობები შესაძლოა დაექვემდებაროს მხოლოდ ქველმოქმედებისა და სოლიდარობის ზედაპირულ აქტებს, ნაცვლად იმისა, რომ იქცეს მიზნობრივად დაგეგმილ სასწავლო შესაძლებლობად, რომელიც პედაგოგიურ პრაქტიკაში ღრმად არის ფესვგადგმული.

რეფლექსია სწორედ ის პროცესია, რომელიც გამოცდილებას გარდაქმნის გააზრებულ ცოდნად. საზოგადოებრივად ჩართული სწავლებისა და სწავლის (CETL) კონტექსტში ის ასრულებს ხიდის ფუნქციას, რომელიც აკავშირებს სერვისის სასწავლო შედეგებთან. რეფლექსია აძლევს სტუდენტებს შესაძლებლობას, რომ აკადემიურ სივრცეში მიღებული ცოდნა გადააქციონ რეალურ საზოგადოებრივ გამოწვევებზე რეაგირების საფუძვლად, და პირიქით — საზოგადოებრივ გამოცდილებას დაუკავშირონ თეორიული ცოდნა. მნიშვნელოვანია, რომ რეფლექსია აღრმავებს სტუდენტების სოციალურ საკითხთა მიმართ გააზრებას, აძლიერებს მათ მოქალაქეობრივ იდენტობას და ხელს უწყობს აქტიური მოქალაქეობისადმი მდგრადი მიდრეკილებების ჩამოყალიბებას. იგი სასწავლო პროცესს გარდაქმნის კრიტიკულ პედაგოგიურ სივრცედ, სადაც სტუდენტებს წაახალისებენ, დაუსვან კითხვა არსებულ ვარაუდებს, ამოიცნონ სტრუქტურული უთანასწორობები და წარმოიდგინონ სამართლიანობისა და სოციალური ცვლილების ალტერნატიული მოდელები.

შემდგომ თავებში განვიხილავთ სტრუქტურირებული რეფლექსიის ეტაპებს, მოდელებსა და ვარიაციებს, განსაკუთრებული ფოკუსით იმ რეფლექსიის ფორმებზე, რომლებიც საუნივერსიტეტო საზოგადოებრივ ჩართულობასა და ტრანსფორმაციულ განათლებას შორის არსებით ხიდს წარმოადგენს.

5.1.1. სტრუქტურირებული სტუდენტური რეფლექსია: ფორმები და ფაზები

სტრუქტურირებული რეფლექსია საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლასა და სწავლებაში (CETL) არ არის ერთჯერადი აქტივობა — ეს არის დინამიკური და ურთიერთდაკავშირებული პროცესი, რომელიც ვითარდება სამ ფაზად (Merriam & Bierema, 2014):

1. მოქმედებამდე (სერვისამდე/გამოცდილებამდე),
2. მოქმედების მიმდინარეობისას, და
3. მოქმედების შემდეგ.

სურათი 5-2. სტრუქტურირებული რეფლექსია

წყარო: Merriam & Bierema, 2014

რეფლექსია მოქმედებამდე:

ამ ფაზაში სტუდენტები კრიტიკულად აანალიზებენ თავიანთ წინარე ცოდნას, ღირებულებებს, მოლოდინებსა და ემოციებს მომავალ საქმიანობასთან დაკავშირებით. შესაძლო კითხვებია:

- რა ვიცი უკვე ამ საკითხის ან საზოგადოების შესახებ?
- რა რწმენა/ვარაუდები გამაჩნია?
- რას ველოდები, რა მსურს ვისწავლო ან რას მსურს მივალწიო?

რეფლექსია მოქმედების პროცესში:

რეფლექსია მიმდინარეობს რეალურ დროში და ეხმარება სტუდენტებს დარჩენ ცნობიერად ჩართულნი საკუთარ გამოცდილებაში. მათ აქვთ მოტივაცია დააკვირდნენ, დასვან შეკითხვები და გააანალიზონ ურთიერთქმედებები მათი განვითარებისა და მიმდინარეობის პროცესში. ეს ხელს უწყობს სწავლას მოქმედების პროცესში და ზრდის ადაპტური რეაგირების უნარს. სავარაუდო კითხვებია:

- რას ვამჩნევ?
- როგორ რეაგირებენ ადამიანები ჩვენს მონაწილეობაზე?
- რა სირთულეები ჩნდება და რატომ?

რეფლექსია მოქმედების შემდეგ / მოქმედების დროს:

ეს შემდგომი ფაზა ყურადღებას ამახვილებს გამოცდილებისა და სასწავლო მიზნებს შორის კავშირების გამოკვეთაზე. იგი საშუალებას აძლევს სტუდენტებს შეაფასონ პიროვნული ზრდა, გაიაზრონ საკუთარი ქმედებების ფართო გავლენა და განსაზღვრონ მომავალი ვალდებულებები. სავარაუდო რეფლექსიური კითხვებია:

- რა ვისწავლე და როგორ შევიცვალე?
- როგორ აისახა ჩვენი ქმედებები საზოგადოებაზე?
- რა ღირებულებები ან შეხედულებები ჩამომიყალიბდა ამ გამოცდილებიდან?

რეფლექსია და შეკითხვების გზამკვლევი

ქვემოთ მოცემული კითხვების სია დაყოფილია სამ ძირითად ფაზად — საზოგადოებრივ საქმიანობამდე, მისი მიმდინარეობისას და შემდგომ ეტაპი — რაც შეესაბამება საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების სტრუქტურირებული რეფლექსიის მოდელს.

ამ კითხვების მიზანი არ არის მკაცრი სიის ან „რეცეპტის“ ჩამოყალიბება; ისინი მოწოდებულია, რათა ხელი შეუწყოს ღრმა ფიქრს, თვითცნობიერების განვითარებას და კრიტიკული ჩართულობის გაღრმავებას როგორც სასწავლო პროცესში, ისე უფრო ფართო სოციალურ კონტექსტში. პედაგოგებსა და სტუდენტებს შეუძლიათ ამ კითხვების ადაპტირება, შერჩევა ან შემოქმედებითად გარდაქმნა საკუთარი სასწავლო მიზნებისა და თემის სპეციფიკის შესაბამისად.

რეფლექსია, საბოლოო ჯამში, არ ნიშნავს სწორი პასუხების პოვნას — იგი გულისხმობს სწორი კითხვების დასმას.

სარკის-პროექტამდე

1. რა პირადი აღქმები ან წარმოდგენები გაქვთ იმ ორგანიზაციის შესახებ, რომელთანაც იმუშავებთ?
2. თქვენი აზრით, რა მახასიათებლები განსაზღვრავს წარმატებულ თემს?
3. რა შეხედულებები ან რწმენები გაქვთ იმ მოსახლეობის მიმართ, ვისაც მოემსახურებით?
4. რა არის ის პრობლემური საკითხი ან საზოგადოებრივი საჭიროება, რომელიც უკვე გამოვლენილია?
5. როგორ ცდილობს თქვენი პარტნიორი ორგანიზაცია ამ საჭიროების დაკმაყოფილებას?
6. რატომ არის თქვენი ჩართულობა საჭირო ამ პროექტში?
7. გაქვთ თუ არა რაიმე შიში ან შფოთვა თემში მუშაობასთან დაკავშირებით?
8. რას ელოდებით ამ გამოცდილებიდან?
9. როგორ უკავშირდება თქვენი საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების გამოცდილება სასწავლო კურსის მიზნებსა და შედეგებს?
10. რა გსურთ შეცვალოთ თქვენს თემში?
11. გაიხსენეთ თქვენი წინა სამოქალაქო გამოცდილება — რა სახის ცვლილება მოუტანეთ იმ ადამიანებს, ვისაც ემსახურებოდით? როგორ გრძნობდით თავს ამ პროცესში? შეიცვალა თუ არა რაიმე თქვენს დამოკიდებულებებსა და შეხედულებებში ამ გამოცდილების მიღების შედეგად?
12. რომელი თემის ან იდენტობის ჯგუფების წევრი ხართ? როგორ

- შეიძლება ეს იყოს დაკავშირებული თქვენს მოტივაციასთან, ემსახუროთ სხვებს?
13. როგორ ფიქრობთ, რას გააკეთებთ ამ პროექტში და როგორი დამოკიდებულება გექნებათ?
 14. რომელი საჭიროებების დაკმაყოფილებას ან პრობლემების გადაჭრას შეუწყობს ხელს თქვენი პროექტი?
 15. როგორ ფიქრობთ, რა არის ამ საჭიროებების ან პრობლემების ძირეული მიზეზები?
 16. რა არის ადამიანის როლი ამ პრობლემის შექმნაში და რა შეიძლება გაკეთდეს მის მოსაგვარებლად?
 17. როგორ შეადარებდით თქვენს მიერ აღქმულ როლს ამ პროექტში და სხვების წარმოდგენას თქვენს როლთან მიმართებაში?

საზოგადოებრივად ჩართული პროექტის მიმდინარეობისას

18. როგორ უკავშირდება თქვენი საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების გამოცდილება კურსის ფარგლებში განხილულ ლექციებს, დისკუსიებსა და წაკითხულ მასალას?
19. რა მოხდა თქვენი საქმიანობის დროს?
20. რას დააკვირდით პროცესში?
21. რომელი პრობლემა განიხილეთ ან მოსახლეობის რომელ ნაწილს მოემსახურეთ?
22. როგორ განსხვავდება თქვენი გამოცდილება იმ მოლოდინებისგან, რაც თავდაპირველად გქონდათ?
23. მიუთითეთ სამი სფერო, სადაც დამატებითი ხელმძღვანელობა ან სწავლება დაგეხმარებოდათ ყოფილიყო უფრო ეფექტური.
24. მიუთითეთ სამი ძლიერი მხარე, რომლებიც გამოავლინეთ თქვენი სერვისის განხორციელებისას.
25. როგორ უკავშირდება თქვენი პრაქტიკული გამოცდილება სასწავლო ტექსტებს, საკითხებს ან ნაწილებს?
26. რა რესურსები აკლია იმ ორგანიზაციას, სადაც მოხალისედ მუშაობთ, და როგორ შეგიძლიათ თქვენ, როგორც სტუდენტებმა, ხელი შეუწყოთ ამ ნაკლოვანებების აღმოფხვრას?
27. რა კავშირშია თქვენს მიერ შეთავაზებულ სერვისსა და „რეალურ ცხოვრებას“ შორის?
28. რა გამოწვევებს წააწყდით თქვენში მუშაობისას? გიგრძნიათ თუ არა თავი გარიყულად თქვენს სამუშაო გარემოში? როგორ განსხვავდება გარიყული მიღებული პიროვნებისგან?
29. რა ახალი კითხვები გაგიჩნდათ ამ გამოცდილების შედეგად?
30. რა ახალი იდეები დაგიგროვდათ?
31. იყო თუ არა გასული კვირის რეფლექსია თქვენთვის ეფექტური?
32. როგორ ფიქრობთ, რა არის (ან იქნება) ყველაზე მნიშვნელოვანი სერვისი, რასაც თქვენ სთავაზობთ საზოგადოებას?
33. რა წიგნები წაგიკითხავთ, თქვენს გამოცდილებასთან კავშირში?

34. აღწერეთ თქვენი საზოგადოებაზე ორიენტირებული გამოცდილება. მიუთითეთ ის ორგანიზაცია ან დაწესებულება, სადაც მუშაობთ: რა არის მისი მიზანი, მასშტაბი, ისტორია, მისია და ძირითადი მიმართულებები?
35. როგორ უკავშირდება თქვენი საზოგადოებაზე ორიენტირებული გამოცდილება თქვენს გრძელვადიან პირად ან პროფესიულ მიზნებს?
36. რა ისწავლეთ საკუთარ თავზე სერვისის დაწყებიდან დღემდე?
37. გიგრძნიათ თუ არა სასონარკვეთა ან არაკომპეტენტურობა თქვენს საქმიანობაში? როგორ იმოქმედა ამან თქვენზე და როგორ მოაგვარეთ ეს პრობლემა?
38. რას აკეთებდით დღეს (ან ამ კვირაში)? რა ისწავლეთ? მოახდინეთ თუ არა რაიმე ცვლილება?
39. დაასახელეთ ადამიანი, ჯგუფი ან საზოგადოების ის ნაწილი, რომლის გაცნობაც მოახერხეთ სემესტრის განმავლობაში და რომელიც თქვენთვის არსებითად განსხვავებულია („სხვა“). რა საჭიროებები ან გამოწვევები დაგამახსოვრდათ მათთან ურთიერთობის დროს? როგორ იმოქმედა ამ ურთიერთობამ თქვენზე?
40. ვინ ახდენს გავლენას იმაზე, თუ როგორ აღიქვამთ სიტუაციას ან გამოცდილებას? რა კუთხით უყურებთ მას?
41. რა მოგწონთ ან არ მოგწონთ ამ გამოცდილებაში?
42. რა ისწავლეთ იმ ადამიანებისა და საზოგადოების შესახებ, რომელთანაც მუშაობთ?
43. რა არის ყველაზე მწვავე საჭიროებები და პრობლემები საზოგადოებაში? როგორ პასუხობს ამ საჭიროებებს თქვენი პროექტი? რაში მდგომარეობს პრობლემების წამოჭრის მიზეზი და რა შეიძლება გააკეთონ სხვებმა ამ საკითხის მოსაგვარებლად?
44. რა გსურთ უფრო მეტად შეიტყოთ თქვენი გარემოს ან პრობლემის შესახებ? რა ინფორმაციის გაზიარება შეგიძლიათ თანაკურსელებისთვის ან საზოგადოების წევრებისთვის?
45. აღმოჩენილხართ თუ არა რთულ სიტუაციაში, რომლის განხილვაც გსურთ თქვენს პედაგოგთან?

საზოგადოებრივად ჩართული პროექტის დასრულების შემდეგ

46. აღწერეთ, რა ისწავლეთ საკუთარ თავზე საზოგადოებასთან ჩართული საქმიანობის შედეგად.
47. რა ისწავლეთ თქვენი გარემომცველი საზოგადოების შესახებ ამ გამოცდილების შედეგად?
48. რა წვლილი შეიტანეთ საზოგადოების განვითარებაში თქვენი საქმიანობით?
49. რა ღირებულებები, შეხედულებები ან რწმენები შეგეცვალათ ამ გამოცდილების შედეგად?
50. თქვენი აზრით, რა იყო კურსის განმავლობაში მიღებული ყველაზე მნიშვნელოვანი გაკვეთილი?
51. შეიცვალა თუ არა თქვენი წარმოდგენა ჩართულ საზოგადოებაზე მას შემდეგ, რაც მოხალისეობრივ საქმიანობაში მონაწილეობდით?

52. შეიძინეთ თუ არა ახალი უნარი ან უფრო ნათლად განსაზღვრეთ თქვენი ხანგრძლივი ინტერესები?
53. რა სახის ცოდნა შეიძინეთ ამ გამოცდილების შედეგად და როგორ შეგიძლიათ გამოიყენოთ ეს ცოდნა მომავალში?
54. რა სახის შემდგომი ნაბიჯებია საჭირო, რომ გაუმკლავდეთ წარმოშობილ გამოწვევებს ან სირთულეებს?
55. რომ შეგეძლოთ პროექტის თავიდან განხორციელება, რას გააკეთებდით სხვაგვარად?
56. რა კონკრეტული უნარები გამოიყენეთ ჩართულ საზოგადოებასთან მუშაობისას?
57. აღწერეთ ადამიანი, ვისაც შეხვდით ჩართულ საზოგადოებაში და ვინც თქვენზე ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა — როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი.
58. ისაუბრეთ თქვენი პროექტის შესაძლო იმედგაცრუებებსა და წარმატებებზე. რა ისწავლეთ მათგან?
59. დაასრულეთ ეს წინადადება: საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების შედეგად მე ვარ...
60. რა იყო საზოგადოებრივი ჩართულობისას ის გამოცდილება, რომელმაც თვალი აგიხილათ გარკვეულ საკითხებზე?
61. ხედავთ თუ არა ჩართულ საზოგადოებაში მუშაობის სარგებელს? რატომ ან რატომ არა?
62. როგორ ახდენენ გარემო და სოციალური პირობები გავლენას იმ ადამიანებზე, ვისთანაც მუშაობდით?
63. რა ინსტიტუციური სტრუქტურებია ჩამოყალიბებული თქვენს სამუშაო სივრცეში ან საზოგადოებაში და როგორ მოქმედებენ ისინი იმ ადამიანებზე, ვისთანაც თანამშრომლობთ?
64. შეცვალა თუ არა ამ გამოცდილებამ თქვენი სამყაროს ხედვა? თუ კი — როგორ?
65. გააფართოვა თუ არა ამ გამოცდილებამ თქვენი პროფესიული არჩევანის შესაძლებლობები?
66. გსურთ თუ არა ამ ჯგუფთან ან სოციალურ საკითხთან თანამშრომლობის გაგრძელება? თუ კი — რატომ და როგორ უნდა მოხდეს ეს?
67. რა იყო თქვენი საქმიანობის ყველაზე რთული ან ყველაზე დამაკმაყოფილებელი ასპექტები? რატომ?
68. კიდევ ერთხელ, ისაუბრეთ იმედგაცრუებებსა და წარმატებებზე — რა დასკვნები გამოიტანეთ?
69. როგორ გამოიხატა თქვენი ღირებულებები საზოგადოებრივად ჩართული მუშაობის პროცესში?
70. რა ვითარებებმა გაგრძნობინათ დისკომფორტი ჩართულ საზოგადოებასთან მუშაობისას?
71. რამემ გაგაკვირვათ ამ გამოცდილების მიღების განმავლობაში? თუ კი — რა იყო ეს?
72. რა იყო საზოგადოებრივი ჩართულობის ყველაზე რთული და ყველაზე სასიამოვნო ნაწილი თქვენთვის და რატომ?

ეფექტური რეფლექსიის „4C“-ს მოდელი

იმისათვის, რომ საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროცესში რეფლექსია ზედაპირულ დონეზე არ დარჩეს და რეალურად ხელს უწყობდეს ღრმა სწავლებას, აილერმა, ჯაილსმა და შმიდესმა (Eyler, Giles & Schmiedes, 1996) შემოგვთავაზეს „4C“-ს მოდელი (კუგდ) — ფართოდ გავრცელებული ჩარჩო ეფექტური რეფლექსიური პრაქტიკის დასაგეგმად.

მოდელი ხაზს უსვამს იმას, რომ ნამდვილი რეფლექსია არ არის შემთხვევითი ან სპონტანური მოვლენა — იგი უნდა იყოს მიზანმიმართულად სტრუქტურირებული, რათა ეფექტიანად შეუწყოს ხელი როგორც სტუდენტურ სწავლებას, ისე თემში ჩართულობას.

რეფლექსიის ოთხი ძირითადი პრინციპი — **კონტექსტუალიზებული (Contextualised), უწყვეტი (Continuous), გამოწვევაზე ორიენტირებული (Challenging) და დაკავშირებული (Connected)** — პედაგოგებს ეხმარება ისეთი სასწავლო გარემოს შექმნაში, რომელიც არის მოთხოვნადი, რელევანტური და გარდამქმნელი. თითოეული პრინციპი აყალიბებს რეფლექსიას როგორც დინამიკურ პროცესს, რომელიც აძლიერებს სტუდენტების უნარს გაანალიზონ საკუთარი გამოცდილება, შეაფასონ საკუთარი როლი საზოგადოებაში და ჩამოყალიბდნენ კრიტიკულად მოაზროვნე, საზოგადოებრივად აქტიურ მოქალაქეებად.

4C-ს (კუგდ) მოდელის ძირითადი პრინციპები

უწყვეტობა (Continuous) –

რეფლექსია უწყვეტი პროცესია, რომელიც ინტეგრირებულია მთელ სასწავლო ციკლში, მომზადებიდან კურსის დასრულებამდე. მრავალჯერადი და ეტაპობრივი რეფლექსიის შესაძლებლობები ეხმარება სტუდენტებს, სწავლა შეუთავსონ რეალურ სამყაროში მიმდინარე ცვალებად გამოწვევებს.

გამოწვევის პრინციპი (Challenging) –

რეფლექსიამ უნდა უზიდავოს სტუდენტებს კრიტიკულად დაფიქრდნენ, ეჭვქვეშ დააყენონ საკუთარი წინასწარი წარმოდგენები და გააცნობიერონ განსხვავებული ხედვები. ამისათვის აუცილებელია უსაფრთხო, მაგრამ ინტელექტუალურად მოთხოვნადი გარემოს შექმნა.

დაკავშირებული (Connected) –

რეფლექსიური საქმიანობა უნდა იყოს პირდაპირ დაკავშირებული კურსის მიზნებსა და სასწავლო შედეგებთან. იგი ეხმარება სტუდენტებს თეორიისა და პრაქტიკის შერწყმაში, დისციპლინურ ცოდნას უკავშირებს სამოქალაქო ჩართულობას და ხელს უწყობს ცოდნის გადატანას რეალურ კონტექსტში.

კონტექსტუალიზებულობა (Contextualised) –

რეფლექსია უნდა იყოს შინაარსობრივად დაკავშირებული როგორც ჩართული საზოგადოების სპეციფიკურ გარემოსთან, ისე სტუდენტის პირად გამოცდილებასთან. ის უნდა ითვალისწინებდეს სწავლების კულტურულ, სოციალურ და ინდივიდუალურ განზომილებებს, რათა სწავლა გახდეს რეალურად აზრიანი და გამოცდილებაზე დაფუძნებული.

5.1.2. რეფლექსიის მრავალფეროვანი ფორმები

სტუდენტების სხვადასხვა სასწავლო სტილისა და შემოქმედებითი ჩართულობის გასათვალისწინებლად, მიზანშეწონილია სტრუქტურირებული რეფლექსიის სხვადასხვა ფორმატის გამოყენება. ისინი შეიძლება მოიცავდეს როგორც ტრადიციულ, ისე ინოვაციურ ან არტისტულ მიდგომებს რომლებიც ეფექტიანად გამოიყენება ყველა ფაზაზე — სერვისის დაწყებამდე, მიმდინარეობისას და დასრულების შემდეგ.

სურათი 5-3. რეფლექსიური დავალებების მრავალფეროვანი ფორმები

არტისტული და შემოქმედებითი ფორმები

არტისტული რეფლექსია სტუდენტებს უბიძგებს, დაიტერესებულ საზოგადოებაში ჩართულობის გამოცდილება გადაამუშაონ მეტაფორების, კონცეპტუალური გამოსახულებების, ფერების, ხაზებისა და ვიზუალური ფორმების საშუალებით. მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი ფორმა არასდროს უნდა გახდეს სავალდებულო, მისი ჩართვა მულტიმოდალური რეფლექსიური დავალებების ფარგლებში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რადგან შეიძლება კარგად შეესაბამებოდეს ზოგიერთი სტუდენტის შემეცნებით სტილს. ამ ტიპის საქმიანობა შეიძლება მოიცავდეს პოემების ან მცირე მოთხრობების წერას, ფოტოების გადაღებას, ნახატების ან კოლაჟების შექმნას, რომლებიც სიმბოლურად გამოხატავენ სტუდენტის ჩართულ, დაინტერესებულ საზოგადოებაში მუშაობის გამოცდილებას.

პოეტური რეფლექსია (Poet Reflection):

სტუდენტები წერენ ლექსებს პროექტის დაწყებამდე და მისი დასრულების შემდეგ, რათა გამოხატონ თავიანთი აღქმებისა და ემოციების ცვლილება. ლექსები შეიძლება წარდგენილი იყოს პროექტის შემაჯამებელ ღონისძიებებზე.

მუსიკალური რეფლექსია (Music Reflection):

მომღერლობის, ერთობლივი შესრულების ან აუდიოჩანაწერების საშუალებით სტუდენტები გამოხატავენ საზოგადოებაში ჩართულობის ემოციურ და სოციალურ განზომილებებს.

არტ-რეფლექსია (Art Reflection):

მოიცავს ნახატს, ფოტოგრაფიას, პოსტერებსა და კოლაჟებს. სტუდენტებს

შეუძლიათ დოკუმენტურად ასახონ „მდე“ და „შემდეგ“ სცენები, რათა გააანალიზონ ცვლილებები და საკუთარი წვლილი დაინტერესებულ საზოგადოებაში განხორციელებულ პროცესებში.

მედიისა და ადვოკატირების ფორმები

მედია და ადვოკატირების რეფლექსიის ფორმები სტუდენტებს საშუალებას აძლევს თავიანთი საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების გამოცდილება გააანალიზონ კრიტიკული კომუნიკაციისა და სამოქალაქო თვითგამოხატვის პრიზმიდან. ეს მიდგომები სცილდება მხოლოდ პირად თვითშეფასებას და უბიძგებს სტუდენტებს, გაიაზრონ და გააძლიერონ საკუთარი საქმიანობის სოციალური მნიშვნელობა. მედიის ფორმატში რეფლექსია შეიძლება მოიცავდეს ჟურნალისტურ კვლევას, მედია-ნარატივების ანალიზს, ინტერვიუების ჩატარებას ან პოდკასტების შექმნას. ამ პროცესში სტუდენტები სწავლობენ, როგორ გააშუქონ სოციალური საკითხები, წარმოაჩინონ საზოგადოების სათქმელი და გაავრცელონ საზოგადოებისთვის მნიშვნელოვანი მესიჯები. საზოგადოებრივი ინტერესის დაცვის მიმართულებით, სტუდენტებმა შესაძლოა მისწერონ წერილები ხელმძღვანელ პირებს, მონაწილეობა მიიღონ ცნობიერების ამაღლების კამპანიების შემუშავებაში ან სოციალური ინიციატივების წარმოჩენაში.

ჟურნალისტური რეფლექსია:

ჟურნალისტური რეფლექსია მოიცავს ადგილობრივი მედიაგამოცემების ანალიზს, რომლებიც პროექტის თემებს ეხება, ასევე ინტერვიუების ჩატარებასა და სტუდენტთა მიერ წარმოებული საინფორმაციო ბიულეტენების, ჟურნალების ან პოდკასტების შექმნას, რომლებიც ასახავს საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების მთლიან პროცესს. ამ ფორმის მიზანია არა მხოლოდ გამოცდილების დოკუმენტირება, არამედ საზოგადოებრივი და თემური საკითხების გაშუქება და გააზრება, რაც სტუდენტებს აძლევს საშუალებას, საკუთარ ჩართულობას მიანიჭონ სოციალური და სამოქალაქო მნიშვნელობა.

სტრუქტურირებული რეფლექსიის ერთ-ერთი მაგალითია „დადებითი და უარყოფითი მხარეების მატრიცა“. ეს ფორმატი სტუდენტებს სთავაზობს ინტელექტუალურ გამოწვევას — გააერთიანონ სხვადასხვა იდეა, პერსპექტივა და წყარო, მკაფიოდ ჩამოაყალიბონ საკუთარი პოზიცია წარმოდგენილი არგუმენტების სისწორისა და სიძლიერის შესახებ. დავალების შესრულებისას სტუდენტები მოტივირებულნი არიან დაეყრდნონ ლექციის დროს მიღებულ ცოდნას, შესაბამის სამეცნიერო ლიტერატურას და დაინტერესებულ საზოგადოებაში ჩართულობის პირად გამოცდილებას. მატრიცა შეიძლება ჩამოყალიბდეს როგორც კონკრეტულ თეორიულ ჩარჩოებზე დაყრდნობით, ასევე სტუდენტთა პირადი მოსაზრებებისა და არგუმენტირებული მსჯელობის საფუძველზე. ასეთი მიდგომა ხელს უწყობს კრიტიკული აზროვნების განვითარებას, განსხვავებული ხედვების სინთეზს და რეფლექსიური გადაწყვეტილების მიღების უნარის გაღრმავებას.

საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვის რეფლექსია (Advocacy Reflection):

საზოგადოებრივი ინტერესების დაცვის რეფლექსიის ფორმატი ხელს უწყობს სტუდენტების მოქალაქეობრივი აზროვნებისა და კომუნიკაციის უნარების განვითარებას. ამ ტიპის დავალებაში სტუდენტები წერენ არგუმენტირებულ წერილებს ან პოლიტიკის მიმოხილვებს გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს, მართავენ დისკუსიებს ან სიმულირებულ დებატებს განსხვავებული ინტერესების მქონე მხარეებთან (მაგალითად, სკეპტიკურად განწყობილ

მერთან) ან ქმნიან მედია-პროექტებს, რომლებიც ჩართული საზოგადოების საჭიროებებსა და სოციალურ საკითხებს ეხება. სტუდენტებს ასევე შეუძლიათ მოამზადონ წერილები ან შეთავაზებები ტელეარხებისთვის, რადიოსადგურებისთვის ან გამომცემლობებისთვის, სადაც მოითხოვენ საზოგადოებრივი ინტერესის თემებზე გადაცემის ან სიუჟეტის გაკეთებას. ასეთი რეფლექსია აძლიერებს სტუდენტთა უნარს დააფიქსირონ საკუთარი ხმა, გამოიყენონ არგუმენტირებული კომუნიკაცია და თემის საჭიროებები საზოგადოებრივ დღის წესრიგში გამოიტანონ.

წერიტი და ეთიკური რეფლექსიის ფორმები

წერიტი და ეთიკურ რეფლექსიებზე დაფუძნებული ფორმები სტუდენტებს აძლევს სტრუქტურირებულ შესაძლებლობას, ღრმად გააანალიზონ საკუთარი გამოცდილება, დაუკავშირონ პირადი აღქმები აკადემიურ შინაარსსა და უფრო ფართო სოციალურ კონტექსტებს. წერიტი რეფლექსია — მაგალითად, რეფლექსიური დღიურის ფორმატი — ხელს უწყობს სტუდენტის მიერ სწავლის პროცესის უწყვეტი, განვითარებადი ნარატივის შექმნას, სადაც აისახება არა მხოლოდ შესრულებული მოქმედებები, არამედ ფიქრის, ემოციებისა და შინაგანი ცვლილების დინამიკა. დღიურის სხვადასხვა ტიპის გამოყენება უზრუნველყოფს ინდივიდუალიზმს და მოქნილობას, რაც სტუდენტებს საშუალებას აძლევს, აკადემიური თეორია რეალურ სამყაროს დაუკავშირონ მათთვის მისაღები ფორმით.

ეთიკური რეფლექსია არის სტუდენტების გამოწვევა გაუმკლავდნენ რთულ დილემებს, აღიარონ ღირებულებათა კონფლიქტები და გააანალიზონ რეალურ კონტექსტში წარმოშობილი ეთიკური წინააღმდეგობები. ეს ფორმა ავითარებს ეთიკურ მგრძნობელობასა და პასუხისმგებლობის განცდას, რაც სტუდენტებს აძლევს შესაძლებლობას, პასიური დამკვირვებლობიდან გადავიდნენ კრიტიკულად მოაზროვნე მოქალაქეობრივ პოზიციაზე. ამ ორი ფორმის კომბინაცია უზრუნველყოფს თვითშემეცნების, თეორიული ცოდნისა და სოციალური პასუხისმგებლობის გააზრებულ ინტეგრაციას, რაც აუცილებელია საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების კონტექსტში ტრანსფორმაციული სწავლების მისაღწევად.

დღიურის ფორმის რეფლექსია: დღიური წარმოადგენს პერსონალურ, უწყვეტ ჩანაწერთა ფორმატს, რომელიც ასახავს სტუდენტის ფიქრებს, სწავლის მრუდს და ინდივიდუალურ ზრდას დროის განმავლობაში. დღიურის ოთხი გავრცელებული ტიპია:

საკვანძო ფრაზების დღიური – სტუდენტები ქმნიან უნიკალურ საკვანძო ტერმინებსა და ფრაზათა ნუსხას, რომლის მეშვეობითაც ისინი აღწერენ, აკავშირებენ და აანალიზებენ საკუთარ გამოცდილებასა და კურსის ძირითად კონცეფციებს.

ორ სვეტიანი ჩანაწერის დღიური: ამ ფორმატის დროს დღიური იყოფა ორ სვეტად. მარცხენა სვეტში სტუდენტები აღწერენ თავიანთ ჩართულობას საზოგადოებაში — პირად აზრებს, შთაბეჭდილებებსა და ემოციურ რეაქციებს, რომლებიც საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების გამოცდილებას უკავშირდება. მარჯვენა სვეტში სტუდენტები აანალიზებენ, როგორ უკავშირდება მათი შთაბეჭდილებები და აღწერები საკვანძო თეორიულ კონცეფციებსა და იდეებს, რომლებიც სასწავლო კურსის ფარგლებში იქნა განხილული.

სამნაწილიანი დღიური (Three-Part Journal): ეს ფორმატი მოიცავს სამ ურთიერთდაკავშირებულ ნაწილს. I. გამოცდილების აღწერა – სტუდენტები აღწერენ თავიანთ საზოგადოებრივი ჩართულობის გამოცდილებას: ინტერაქციებს, ურთიერთობებს, კონკრეტულ მომენტებს, რომლებმაც მათი ემოციები, დაბნეულობა ან მოტივაციის გაზრდა გამოიწვია, აგრეთვე იმ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც მომავალ ქმედებებთან დაკავშირებით მიიღეს. II. ანალიზი – აქ სტუდენტები აანალიზებენ სასწავლო კურსის შინაარსსა და რეალურ გამოცდილებას შორის ურთიერთობას, ახდენენ თეორიული კონცეფციების ინტეგრირებას, რომლებიც ეხმარება მათ საკუთარი ჩართულობის გააზრებასა და რეაგირების დაგეგმვაში. III. პიროვნული განვითარება – სტუდენტები ფიქრობენ, როგორ უკავშირდება დაინტერესებულ საზოგადოებაში მათი ჩართულობა პირად რწმენებს, ღირებულებებსა და მიზნებს.

კრიტიკული ინციდენტის დღიური: ამ ფორმატში სტუდენტები ყურადღებას ამახვილებენ თემში ჩართულობის პროცესში მომხდარ ერთ კონკრეტულ, გამაწყვეტ ინციდენტზე. მათი ამოცანაა გაანალიზონ საკუთარი ფიქრები, ემოციური რეაქციები და შესაძლო ქცევითი პასუხები, და დააკავშირონ ეს გამოცდილება შესაბამის თეორიულ ჩარჩოებთან, რომლებიც მათ ეხმარება ინციდენტის მიზეზების, მნიშვნელობისა და შედეგების სიღრმისეულ გააზრებაში. ეს ტიპი ავითარებს თვითრეფლექსიას, ემოციურ ინტელექტსა და ეთიკურ სიფრთხილის ზომების მიღებას რთულ სიტუაციებში.

კითხვისა და წერის რეფლექსია: მოიცავს სტუდენტების ჩართვას შესაბამისი ლიტერატურის, მედიისა და ურთიერთსაპირისპირო ხედვების ანალიზში, რაც სრულდება ესეების, აზრის გამოხატვის ან ფიქციური დიალოგების დაწერით, რომლებიც პროექტის თემატიკას იკვლევს.

ეთიკური რეფლექსია: ეთიკური რეფლექსია მიზნად ისახავს პროექტის კონტექსტში წარმოშობილი ეთიკური დილემების კრიტიკულ გაანალიზებას, სტუდენტების ნახალისებას შეიმუშაონ ერთობლივი შემთხვევები და გაიაზრონ საკუთარი ღირებულებები და სოციალური პასუხისმგებლობა.

სტუდენტები განიხილავენ ყოველდღიურ ეთიკურ დილემებს, რომლებიც შეიძლება წარმოიშვას საზოგადოების ჩართულ ნაწილთან მუშაობისას, მაგალითად, მედიის ანალიზისას. ამ შემთხვევაში მათ მიეწოდებათ გაზეთების სტატიათა ნაკრები კონკრეტული თემატური ინტერესის ირგვლივ, რომლის საფუძველზეც ისინი ატარებენ დისკურსის ანალიზს: ახდენენ ღირებულებათა კონფლიქტური ორიენტაციების იდენტიფიცირებას, განმარტავენ, თუ როგორ დაეხმარა მათ სასწავლო კურსის შინაარსი, შერჩეული ლიტერატურა და თემში ჩართულობის გამოცდილება მსგავს სიტუაციათა, განსხვავებული პერსპექტივების უკეთ გააზრებაში, და როგორ უბიძგა ამან საკუთარი პოზიციის გადახედვისკენ ან ჩამოყალიბებისკენ. ეთიკური რეფლექსია ამგვარად აყალიბებს სტუდენტებს როგორც კრიტიკულად მოაზროვნე და ღირებულებებზე ორიენტირებულ მოქალაქეებს, რომლებიც აცნობიერებენ საკუთარ როლს სოციალურ და პროფესიულ სივრცეებში.

ეთიკური დილემა: სტუდენტებს ასევე შეუძლიათ დაწერონ რეფლექსია კონკრეტულ მორალურ დილემაზე, რომელიც მათ საზოგადოებრივ ჩართულობის პროცესში შეხვდათ. ამაში შედის კონტექსტის აღწერა, ჩართული პირები, მათი როლები და ძალაუფლების დინამიკა, სტუდენტის განცდები, განხორციელებული ქმედებები, დილემათან გამკლავების გზები, ასევე საკუთარი ქცევისა და რეაქციების გააზრება და მათი შედეგების შეფასება.

შესაძლებლობის შემთხვევაში, რეფლექსია უნდა დაუკავშირდეს შესაბამის საგანმანათლებლო კურსის შინაარსს.

რა არის და რა არ არის კრიტიკული რეფლექსია?

საზოგადოებრივად ჩართული სწავლებისა და სწავლის (CETL) ფარგლებში სტრუქტურირებული რეფლექსია არ წარმოადგენს ზედაპირულ ან რუტინულ აქტივობას, არამედ არის ღრმა ინტელექტუალური და პიროვნული პროცესი, რომელიც აზრიან გამოცდილებით სწავლებას ფუნდამენტურ საფუძვლად უდევს. იგი სტუდენტებს უბიძგებს, კრიტიკულად ჩაერთონ საკუთარი საზოგადოებრივი გამოცდილებების გააზრებაში, გადაამოწმონ თავიანთი ვარაუდები, დააკავშირონ თეორია პრაქტიკასთან და განავითარონ სამოქალაქო პასუხისმგებლობის განცდა.

ქვემოთ წარმოდგენილი ცხრილი, შექმნილი Pigza-სა (2010) და Merriam & Bierema-ს (2014) ნაშრომების საფუძველზე, ასახავს იმ ძირითად მახასიათებლებს, რაც კრიტიკულ რეფლექსიას ნამდვილად ახასიათებს, ასევე იმ მითებს, რაც მასთან ხშირად მცდარად ასოცირდება. ამ განსხვავების გააზრება აუცილებელია ისეთი სასწავლო გარემოს შექმნისთვის, სადაც რეფლექსია მოქმედებს არა როგორც ფორმალური მოთხოვნა, არამედ როგორც გარდამქმნელი, შემეცნებითი და ღირებულებითი ძალა.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებულ სწავლისა და სწავლების (CETL) კურსებში კრიტიკული რეფლექსია არის...

რეფლექსია წარმოადგენს კრიტიკული აზროვნების ფორმას, რომელიც უწყობს ხელს სწავლების მიზნებისა და სასწავლო შედეგების მიღწევას. იგი მოითხოვს, რომ სტუდენტებმა დაკვირვება მოახდინონ გონივრულად და გააზრებულად, გამოავლინონ ინდუქციური ან დედუქციური მსჯელობის უნარი და გაითვალისწინონ მრავალფეროვანი პერსპექტივები, თეორიები და მონაცემთა ტიპები.

რეფლექსია ინტელექტუალური საქმიანობაა, რომელიც განსხვავდება დომინანტური აკადემიური კულტურისგან იმით, რომ მიზანმიმართულად მოიცავს მთლიან პიროვნებას, აკავშირებს თემში მიღებულ გამოცდილებას საგანმანათლებლო შინაარსთან და ხელს უწყობს სტუდენტების ცნობიერების, როგორც თემისა და საზოგადოებრივი ცხოვრების აქტიური მონაწილეების განვითარებას,

რეფლექსია არის პროცესი, რომელიც ხელს უწყობს ისეთი საგანმანათლებლო გარემოს შექმნას, სადაც სტუდენტების მრავალფეროვან ჯგუფს შეუძლია განვითარება — იდენტობისა და კონტექსტის გავლენის გაცნობიერების გზით, საკუთარი აზრის ფორმირებითა და ამ აზრის სხვებთან გაზიარებით.

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე დაფუძნებულ სწავლისა და სწავლების (CETL) კურსებში კრიტიკული რეფლექსია არ არის...

რეფლექსია არ წარმოადგენს იმ აქტივობებისა და მოვლენების დიდაქტიკურ ან მეთოდოლოგიურ მიმოხილვას, რომლებიც თემთან ჩართულობის პროცესში მიმდინარეობდა.

რეფლექსია არ არის ემოციური ფილტრი, რომლის მიზანია თემში ჩართულობით მიღებული დადებითი ემოციების გადმოცემა, და არც ბოდიშის ან დანაშაულის გრძნობის გამოხატვის საშუალება იმის გამო, რომ „მეტი ვერ გავაკეთე“.

რეფლექსია არ წარმოადგენს ემოციურად გადატვირთული „საპნის ოპერის“ ტიპის საუბრებისთვის განკუთვნილ სივრცეს.

რეფლექსია არ წარმოადგენს მოწესრიგებულ და მარტივ სავარჯიშოს, რომელიც გამოცდილებას ფორმალურად ასრულებს ან ასკვნის.

სტრუქტურირებული, მრავალფეროვანი და შინაარსიანი რეფლექსიის ინტეგრირება საზოგადოებრივად ჩართულ სწავლებაში უზრუნველყოფს, რომ სტუდენტები არა მხოლოდ მოქმედებენ, არამედ ვითარდებიან. ეს მიდგომა საზოგადოებრივ ჩართულობას გარდაქმნის პედაგოგიურ ინსტრუმენტად, რომელიც აყალიბებს თვითცნობიერებას, კრიტიკულ აზროვნებას, ემპათიას და დემოკრატიული მონაწილეობის უნარებს. შესაბამისად, სტრუქტურირებული რეფლექსია უნდა დაიგეგმოს მიზანმიმართულად, სათანადოდ წარიმართოს და შეფასდეს, როგორც საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების ცენტრალური კომპონენტი.

5.2. უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის მონიტორინგი, შეფასება და ზემოქმედების ანალიზი

ეფექტიანი და მდგრადი თანამშრომლობა დაინტერესებულ საზოგადოებასთან უმაღლესი განათლების სისტემაში ეფუძნება უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ურთიერთსასარგებლო პარტნიორობას. თემთან ჩართულობის ზეგავლენის შეფასება კრიტიკულად მნიშვნელოვანია უნივერსიტეტისათვის, რათა გააანალიზოს საკუთარი საქმიანობის შედეგები „სერვისის“ მიმართულებით და გააუმჯობესოს მიწოდებული მომსახურების ხარისხი. ამასთანავე, შეფასების პროცესი საშუალებას აძლევს უნივერსიტეტს წარმოადგინოს საკუთარი შედეგები და სარგებელი თემის, ფართო საზოგადოების, მედიისა და პოტენციური დონორების წინაშე.

მნიშვნელოვანია, შეფასების კონცეფცია გავიგოთ როგორც საქმიანობის ღირებულების განსაზღვრისა და ანალიზის პროცესი. შეფასება ადგენს პროგრამის შედეგების მნიშვნელობასა და ხარისხს. საზოგადოებასთან ჩართულობის სათანადო შეფასება საშუალებას მისცემს უნივერსიტეტს, განსაზღვროს და გააანალიზოს სხვადასხვა ტიპის საქმიანობა, მათ შორის ისინიც, რომლებიც უკვე ეფექტიანად მიიჩნია გამოცდილებამ, და ისინიც, რომელთაც სჭირდებათ დახვეწა ან კორექტირება. გარდა ამისა, შეფასება ეხმარება პერსპექტიული მიმართულებების გამოკვეთაში, რაც უნივერსიტეტს საშუალებას აძლევს, რესურსები მიზანმიმართულად გადაანაწილოს და მომავალში მაქსიმალური ზეგავლენა მოახდინოს.

საზოგადოებასთან ჩართულობის ზეგავლენის შეფასების პროცესი აუცილებელი არ არის იყოს დიდი დროის ან რესურსის მომთხოვნი პროცესი. იგი შეიძლება ფოკუსირდეს როგორც პროგრამის კონკრეტულ ასპექტზე, ისე მთლიან ინიციატივაზე. მთავარია, შეფასება არ განიხილებოდეს მხოლოდ ფორმალურ სავარჯიშოდ, მისი მიზანია ხარვეზების იდენტიფიცირება, შესაძლო რისკების წინასწარ განსაზღვრა და გაუმჯობესების გზების შემუშავება. შეფასების ჩარჩოები უნდა დაინერგოს ისე, რომ საზოგადოებას და აკადემიურ პარტნიორებს საერთო ღირებულებები, სტრატეგიები და ქმედებები ჰქონდეთ, რომლებიც ხელს უწყობს ავთენტურ თანამშრომლობას და მიზნად ისახავს საზოგადოების კეთილდღეობაზე ზეგავლენის მქონე პრობლემების გადაჭრას (აჰმედ/Ahmed & პალერმო/Palermo, 2010).

შეფასების პროცესის დაგეგმვა უმნიშვნელოვანესია. აუცილებელია თავიდანვე განისაზღვროს ყველაზე ეფექტური ინსტრუმენტები და ოპტიმალური მიდგომა, რაც დამოკიდებულია დასახულ მიზნებზე. სწორად შემუშავებული გეგმა უზრუნველყოფს შესაბამისი და საჭირო მონაცემების შეგროვებას, რითაც თავიდან ავირიდებთ დროის დაკარგვას შემდგომ ეტაპზე ინფორმაციის გადარჩევისა და დახარისხების პროცესში. შეფასების მასშტაბის ცოდნა ჯერ კიდევ საწყის ეტაპზე, ასევე ხელს უწყობს კონკრეტული კურსის ან პროექტისათვის ყველაზე შესაფერისი ინსტრუმენტების შერჩევას.

საზოგადოებაზე ზეგავლენის გაზომვა და შეფასება შეიძლება მოიცავდეს სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეს. მათ შორის შეიძლება იყვნენ როგორც თემის პარტნიორი ორგანიზაციები, ისე თემზე ორიენტირებული ინიციატივების უშუალო ბენეფიციარები, როგორც პარტნიორი სტრუქტურების შიგნით, ასევე მათ ფარგლებს გარეთ, ფართო საზოგადოების დონეზე.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ საზოგადოებრივი ჩართულობის ყველა პროექტი არ ხორციელდება ინსტიტუციურ ან ორგანიზაციულ კონტექსტში. სერვისის მიმღები პირები შესაძლოა იყვნენ ან არ იყვნენ დაკავშირებული რომელიმე ორგანიზაციასთან. ამ სახელმძღვანელოში ტერმინი „**საზოგადოებაზე ზეგავლენა**“ მოიცავს შეფასების პროცესში ჩართულ ყველა დაინტერესებულ მხარეს.

ბროზმანოვა გრეგოროვა/Brozmanová Gregorová და სხვ. (2024) განასხვავებენ **მონიტორინგსა და შეფასებას** ერთმანეთისგან. მონიტორინგი გულისხმობს თემზე ორიენტირებული ინიციატივების, კურსების ან პროგრამების შესახებ ფაქტებისა და რაოდენობრივი მონაცემების შეგროვებას. მაგალითად, ეს შეიძლება მოიცავდეს თემის პარტნიორთა რაოდენობას, ბენეფიციართა რაოდენობას, ან დაინტერესებულ საზოგადოების ჩართულობის პროექტებისა და აქტივობების რიცხვს. შეფასება კი უფრო შორს მიდის. ის იყენებს მონიტორინგის გზით მიღებულ ინფორმაციას იმისათვის, რომ უპასუხოს უნივერსიტეტით დაინტერესებული საზოგადოების ჩართულობის შედეგიანობასთან დაკავშირებულ კითხვებს, გამოავლინოს ხარვეზები და გაუმჯობესების შესაძლებლობები, ასევე აჩვენოს მიღწეული შედეგები და ზეგავლენა, ანუ, რა ცვლილება გამოიწვია უნივერსიტეტმა ან რა დამატებითი ღირებულება შექმნა დაინტერესებული საზოგადოებისთვის. შეფასება მოიცავს მონიტორინგის მონაცემების, უკუკავშირის, შემთხვევების შესწავლის მასალებისა და დაგროვილი გამოცდილების ანალიზს. მონიტორინგის ინფორმაცია აღწერს, რა მოხდა, ხოლო შეფასება წარმოადგენს შემდეგ ნაბიჯს. ამ აღწერით მონაცემებზე დაყრდნობით ვიღებთ ღირებულებით შეფასებას: საკმარისია თუ არა მიღწეული ზეგავლენა და მიზნობრივად გამართლებულია თუ არა პროგრამაში ჩადებული რესურსების გამოყენება.

შეფასება წარმოადგენს უწყვეტ პროცესს და არა ერთჯერად მოვლენას; შესაბამისად, იგი უნდა მოიცავდეს თემზე ჩართულობის პროექტის მთელი ციკლის განმავლობაში განხორციელებულ ზომებსა და ინსტრუმენტებს, რომლებიც შეაფასებს როგორც კონტექსტს, ისე გამოყენებულ მეთოდებსა და ზეგავლენას (ლუგერი/Luger et al., 2020). მიუხედავად იმისა, რომ რაოდენობრივი მონაცემები უზრუნველყოფს რიცხვებსა და სტატისტიკურ მაჩვენებლებს, თვისებრივი მონაცემები იძლევა უფრო ღრმა ხედვას თემის პარტნიორების, ბენეფიციართა გამოცდილებისა და ისტორიების შესახებ.

5.2.1. შეფასების ტიპები

არსებობს შეფასების ორი ზოგადი მიდგომა: **განმავითარებელი შეფასება და შემაჯამებელი შეფასება**.

განმავითარებელი შეფასება

განმავითარებელი შეფასება უზრუნველყოფს საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროგრამის სიღრმისეულ გააზრებას და უნივერსიტეტისა და საზოგადოებრივი პარტნიორებისთვის დროულ, არსებით უკუკავშირს. მისი როლი შეიძლება განსხვავებული იყოს პროგრამის დანერგვის საწყის ეტაპზე ან კონკრეტულ პარტნიორთან თანამშრომლობის დასაწყისში და შეიცვალოს უკვე ჩამოყალიბებული საზოგადოებრივი ჩართულობის პროგრამებისა და არსებული პარტნიორობების შემთხვევაში. ახალი პროგრამის ან

პარტნიორობის შემთხვევაში, განმავითარებელი შეფასება განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს. ის სარგებელსა და დამატებით ღირებულებას ქმნის ყველა ჩართული მხარისთვის, რადგან შესაძლებელი ხდება ხარვეზების ადრეულ ეტაპზე გამოვლენა და მათი დროული გამოსწორება, რაც ამცირებს შესაძლო ნეგატიურ ზეგავლენას. გრძელვადიან პროგრამებში განმავითარებელი შეფასების მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ ის იძლევა საშუალებას ადრეულ და შედარებით უმტკივნეულო ეტაპზე მოხდეს ადაპტაცია შეცვლილი პირობების მიმართ, რითაც უზრუნველყოფს პროცესის უწყვეტ გაუმჯობესებას.

განმავითარებელი შეფასების შეკითხვების მაგალითები:

1. როგორ აფასებთ საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების განხორციელებას მისი დაწყებიდან დღემდე?
2. რა მუშაობს ეფექტიანად?
3. რა არ მუშაობს ან იწვევს სირთულეებს?
4. თქვენი აზრით, რა უნდა გაუმჯობესდეს?
5. როგორ შეგვიძლია მისი გაუმჯობესება?

შემაჯამებელი შეფასება

შემაჯამებელი შეფასება გამოიყენება მაშინ, როდესაც საჭიროა მიღწეული შედეგების შეფასება და გადაწყვეტილების მიღება საზოგადოებრივად ჩართული სწავლების პროგრამის გაგრძელების ან შეწყვეტის შესახებ.

ამ შემთხვევაში, შეფასების მიზანი აღარ არის გაუმჯობესების რეკომენდაციების მოძიება, არამედ დადგენა და დადასტურება, შესრულდა თუ არა დასახული მიზნები და როგორია პროგრამის საბოლოო შედეგები.

შეფასების ობიექტის მიხედვით, განასხვავებენ ორ ტიპს — **პროცესის შეფასება და ზეგავლენის შეფასება.**

პროცესის შეფასება

პროცესის შეფასება ფოკუსირებულია იმაზე, როგორ ხორციელდება კონკრეტული ჩარევა — ჩვენს შემთხვევაში, **საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება** — კონკრეტულ ორგანიზაციაში. პროცესის შეფასება მოიცავს ორ ძირითად მიმართულებას: კონტენტის შეფასებას და განხორციელების შეფასებას. კონტენტის შეფასება იკვლევს, თუ როგორ გავლენას ახდენს გარემო ფაქტორები თემთან თანამშრომლობაზე და განსაზღვრავს იმ პირობებს, რომლებიც ხელს უწყობს ან პირიქით — აფერხებს პროგრამის განხორციელებას. განხორციელების შეფასება კი ამახვილებს ყურადღებას იმაზე, თუ როგორ მიმდინარეობს საზოგადოებრივი ჩართულობის პროცესის განხორციელება ორგანიზაციის პრაქტიკაში — ანუ როგორ მუშაობს სისტემა რეალურ პირობებში.

შედეგების შეფასება

შედეგების შეფასება (ასევე მოიხსენიება როგორც რეზულტატების ან მოსალოდნელი შედეგების შეფასება) მიზნად ისახავს შესაბამისი ცვლილებების აღწერას, გაანალიზებასა და დადგენას იმ სამიზნე ჯგუფში ან

სხვა დაინტერესებულ მხარეებში, რომლებიც ჩარევის შედეგად წარმოიშვა (ფიტცპატრიკი /Fitzpatrick, სანდერი /Sander, & ვორთენი /Worthen, 2004). ამ ტიპის შეფასების მთავარი ამოცანაა შეისწავლოს, როგორ შეიცვალა მონაწილეთა ქცევა ან დამოკიდებულება მას შემდეგ, რაც ისინი ჩაერთვნენ პროგრამაში. ჩვენს შემთხვევაში, შედეგების შეფასება ამახვილებს ყურადღებას იმ გავლენებზე, რაც საზოგადოებრივ ჩართულობას ახასიათებს თემებზე, თემის პარტნიორებზე და ბენეფიციარებზე.

5.2.2. უნივერსიტეტის საზოგადოებრივად ჩართული აქტივობების შეფასების სხვადასხვა მოდელი

საზოგადოებაზე უნივერსიტეტის ჩართულობის გავლენის შესაფასებლად შემუშავებულია რამდენიმე თეორიული ჩარჩო. ამ მოდელებთან მუშაობა საშუალებას გაძლევთ შექმნათ მყარი თეორიული საფუძველი თქვენი შეფასებისთვის.

გელმონის მიერ შემოთავაზებული ორმხრივი კლასიფიკაცია საზოგადოებაზე ორიენტირებული სწავლების შედეგების შესახებ

გელმონმა და თანაავტორებმა (2018) შემოგვთავაზეს საზოგადოებაზე ორიენტირებული სწავლების ეფექტების ორმხრივი კლასიფიკაცია საზოგადოებრივ პარტნიორებზე — გავლენა საზოგადოებრივ პარტნიორ ორგანიზაციაზე და გავლენა უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობაზე. მაშინ როცა პირველი მოიცავს ეკონომიკურ და სოციალურ სარგებელს, აგრეთვე ორგანიზაციის მისიის შესრულების შესაძლებლობას, მეორე განიხილავს გავლენას უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობაზე — კერძოდ, უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ინტერაქციის ხარისხზე, თანამშრომლობის კმაყოფილებასა და პარტნიორობის მდგრადობაზე. ავტორები ასევე გვთავაზობენ სასარგებლო შეფასების მატრიცას საზოგადოების გავლენის შეფასებისთვის (ცხრილი 5-1).

ცხრილი 5-1. საზოგადოების შეფასების მატრიცა

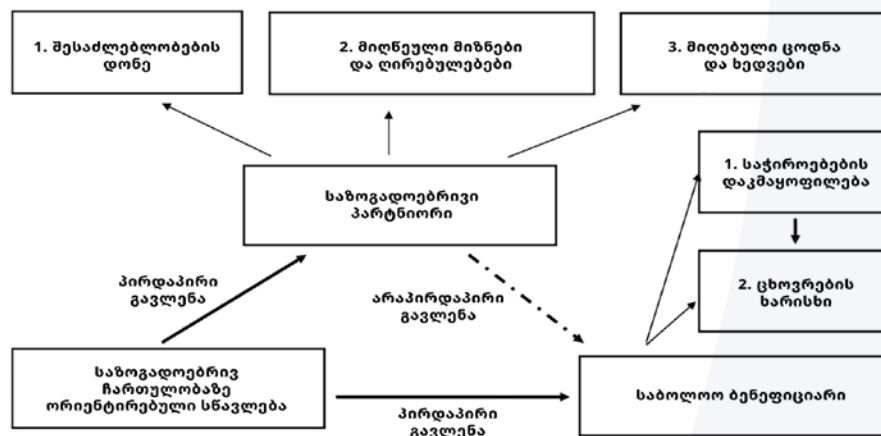
რა გვინდა ვიცოდეთ? (ცნებები)	როგორ გავიგებთ ამას? (მაჩვენებლები)	როგორ შევაფასებთ მას? (მეთოდები)	ვინ ან რა მოგვანჭდის მონაცემებს? (წყაროები)
საზოგადოებრივი თვალსაზრისით პარტნიორი ორგანიზაციის ცვლადები			
ორგანიზაციის მისიის შესრულების უნარი	განეული მომსახურებების ტიპები ბენეფიციარების რაოდენობა ჩართული სტუდენტების რაოდენობა შეთავაზებული საქმიანობების მრავალფეროვნება ორგანიზაციის რესურსებისა და საჭიროებების ანალიზი	მონაცემთა შეგროვების მეთოდები ინტერვიუ დოკუმენტაციის განხილვა კრიტიკული შემთხვევების ანალიზი	საზოგადოებრივი პარტნიორობა სტუდენტები აკადემიური პერსონალი საკონსულტაციო კომიტეტები სარევიზიო ან მმართველი საბჭო
ეკონომიკური სარგებელი	ახალი კავშირებისა და ქსელების ჩამოყალიბება მოხალისეების რაოდენობა გავლენა საზოგადოებრივ პრობლემებზე	ინტერვიუ ფოკუს-ჯგუფი დოკუმენტაციის განხილვა	საზოგადოებრივი პარტნიორობა სტუდენტები აკადემიური პერსონალი მმართველი საბჭო
სოციალური სარგებელი	ახალი კავშირებისა და ქსელების ჩამოყალიბება მოხალისეების რაოდენობა გავლენა საზოგადოებრივ პრობლემებზე	ინტერვიუ ფოკუს-ჯგუფი დოკუმენტაციის განხილვა	საზოგადოებრივი პარტნიორობა სტუდენტები აკადემიური პერსონალი მმართველი საბჭო
ცვლადები საზოგადოება-უნივერსიტეტის პარტნიორობის შესახებ			

რა გვინდა ვიცოდეთ? (ცნებები)	როგორ გავიგებთ ამას? (მაჩვენებლები)	როგორ შევაფასებთ მას? (მეთოდები)	ვინ ან რა მოგვანჭდის მონაცემებს? (წყაროები)
უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობის თავისებურება	პარტნიორობის ჩამოყალიბება განხორციელებული საქმიანობების ტიპები ბარიერები და ხელშემწყობი ფაქტორები	ინტერვიუ დოკუმენტაციის განხილვა კრიტიკული შემთხვევების ანალიზი	საზოგადოებრივი პარტნიორობა აკადემიური პერსონალი მმართველობითი საბჭო
უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ინტერაქციის ხასიათი	ერთმანეთის საქმიანობებში ჩართულობა კომუნიკაციის მოდელები და პრაქტიკა საზოგადოების ინფორმირებულობა უნივერსიტეტის პროგრამებისა და აქტივობების შესახებ უნივერსიტეტის ინფორმირებულობა საზოგადოებრივი პროგრამებისა და აქტივობების შესახებ	ინტერვიუ ფოკუს-ჯგუფი დოკუმენტაციის განხილვა	საზოგადოებრივი პარტნიორობა სტუდენტები აკადემიური პერსონალი საკონსულტაციო კომიტეტები
პარტნიორობით კმაყოფილების დონე	ურთიერთობისა და ორმხრივი სარგებლის აღქმა პარტნიორის საჭიროებებზე და შეკითხვებზე რეაგირების ხარისხი უკუკავშირის მიწოდების მზაობა	გამოკითხვა ინტერვიუ ფოკუს-ჯგუფი	საზოგადოებრივი პარტნიორობა აკადემიური პერსონალი მმართველობითი საბჭო

რა გვინდა ვიცოდეთ? (ცნებები)	როგორ გავიგებთ ამას? (მაჩვენებლები)	როგორ შევაფასებთ მას? (მეთოდები)	ვინ ან რა მოგვანჭდის მონაცემებს? (წყაროები)
პარტნიორობის მდგრადობა	პარტნიორობის ხანგრძლივობა პარტნიორობის განვითარებისა და ევოლუციის დინამიკა	გამოკითხვა ინტერვიუ კრიტიკული შემთხვევების ანალიზი	საზოგადოებრივი პარტნიორობა აკადემიური პერსონალი მმართველობითი საბჭო

წყარო: გელმონი და თანაავტორები, 2018

ვიზუალი 5-3. საზოგადოების გავლენის შეფასების სამმხრივი მოდელი

სურათში 5-3 წარმოდგენილი მოდელი გამოყოფს სამი ძირითადი გავლენის სფეროს, რომლებიც ეხება საზოგადოებრივ პარტნიორ ორგანიზაციას: (1) შესაძლებლობების ზრდა, (2) მიზნებისა და ღირებულებების განხორციელება და (3) მიღებული ცოდნა და ხედვები. მოდელი ასევე განსაზღვრავს ორ ფართო გავლენის დომენს საბოლოო მიმღებთათვის: (ა) საჭიროებების დაკმაყოფილება და (ბ) ცხოვრების ხარისხი. ლაუ და სნელმა (Lau & Snell, 2021) აღნიშნული მოდელის საფუძველზე შეიმუშავეს საზოგადოებაზე ზემოქმედების უკუკავშირის კითხვარი, რომელიც წარმოდგენილია სახელმძღვანელოს ინსტრუმენტების განყოფილებაში.

გავლენის შეფასების მატრიცა — კაპიტალის ტიპებისა და დაინტერესებული მხარეების თვალსაზრისით

საზოგადოებრივ ჩართულობაში გავლენის შეფასების ეს შთამაგონებელი მოდელი შეიძლება გამოვიყენოთ მოხალისეობის შედეგების საზომ ერთეულად. ის ფოკუსირდება სხვადასხვა სამიზნე ჯგუფზე, რომლებზეც მოხალისეობა დადებით ზეგავლენას ახდენს, კერძოდ, მოხალისეებზე, ორგანიზაციებზე, რომლებშიც მოხალისეები არიან ჩართულნი,

მომხმარებლებზე/ბენეფიციარებზე და უფრო ფართო საზოგადოებაზე. ჩვენს შემთხვევაში, შეფასება მოიცავს მხოლოდ ბოლო სამ ჯგუფს — ორგანიზაციებს, ბენეფიციარებსა და ფართო საზოგადოებას. მოდელი ასევე განსაზღვრავს სხვადასხვა გზას, რომლის საშუალებითაც მოხალისეობას შეუძლია გავლენის მოხდენა და ამასთანავე, მოიცავს შემდეგ განზომილებებს:

- ადამიანური კაპიტალი – ადამიანების ცოდნა, უნარები და ჯანმრთელობა;
- ეკონომიკური კაპიტალი – ფინანსურად გაზომვადი სარგებელი ან ხარჯი;
- სოციალური კაპიტალი – ადამიანებს შორის თანამშრომლობითი ურთიერთობების გაძლიერება;
- კულტურული კაპიტალი – ინდივიდუალური იდენტობის შეგრძნება და სხვათა იდენტობის გაცნობიერება.

ქვემოთ მოცემულ ცხრილში ნაჩვენებია, თუ როგორ შეიძლება თითოეულ დაინტერესებულ მხარეზე ზემოქმედება მოხდეს აღნიშნული განზომილებების მიხედვით. გავლენის ხარისხი განსხვავდება სხვადასხვა ორგანიზაციებსა და პროექტებს შორის, თუმცა ეს მოდელი დაგეხმარებათ იმის განსაზღვრაში თუ რომელი ასპექტები უნდა შეფასდეს და რომელ მათგანში უნდა დამყარდეს ეფექტიანი კომუნიკაცია.

ცხრილი 3. გავლენის შეფასების მატრიცა — კაპიტალის სხვადასხვა ტიპისა და დაინტერესებული მხარეების მიხედვით

	ორგანიზაცია	ბენეფიციარები	საზოგადოება
ადამიანური კაპიტალი <i>(ცოდნა, უნარები, დამოკიდებულებები, ჯანმრთელობა)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - პერსონალის პიროვნული განვითარებისა და უნარების ზრდა - თანამშრომელთა პროფესიული განვითარების მოტივაციის გაზრდა - თანამშრომელთა კმაყოფილებისა და შენარჩუნების დონის ამაღლება 	<ul style="list-style-type: none"> - პიროვნული განვითარება (თვითშეფასება, ემპათია, ოპტიმიზმი) - უნარებისა და შესაძლებლობების ზრდა - ფიზიკური და მენტალური ჯანმრთელობის გაუმჯობესება - ბენეფიციართა კეთილდღეობის უფრო მაღალი დონე 	<ul style="list-style-type: none"> - უნარების გაუმჯობესება და უფრო პროდუქტიული სამუშაო ძალა - პიროვნული განვითარების ზრდა - საზოგადოების ინფორმირებულობის ამაღლება - ადგილობრივი პრობლემების შესახებ
სოციალური კაპიტალი <i>(ადამიანებს შორის თანამშრომლობითი ურთიერთობები)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - ორგანიზაციული სამუშაო პროცედურების გაუმჯობესება - შემოსავლის ზრდა ინსტიტუციისთვის - ახალი სამუშაო ადგილების შექმნა - ურთიერთობების გაუმჯობესება ორგანიზაციის შიგნით - ორგანიზაციის ხილვადობის ზრდა 	<ul style="list-style-type: none"> - ახალი ურთიერთობების, კონტაქტებისა და კავშირების დამყარება - ადგილობრივ აქტივობებში, ჯგუფებსა და კლუბებში მეთი ჩართულობა - მოქმედების უნარისა და ძალაუფლების დონის ზრდა - სოციალური ქსელების გაფართოება 	<ul style="list-style-type: none"> - ნდობისა და მონაწილეობისთვის ხელშეწყობა - მეთი ორგანიზაციის თანამშრომლობა საერთო მიზნებზე დაყრდნობით
ეკონომიკური კაპიტალი <i>(ფინანსური ღირებულების სარგებელი ან ხარჯი)</i>	<ul style="list-style-type: none"> - ორგანიზაციის საქმიანობის ფინანსური ღირებულების ზრდა (იგივე ხარჯებით უფრო მაღალი შედეგი) 	<ul style="list-style-type: none"> - გაზრდილი ხელმისაწვდომობა იმ სერვისებზე, რომლებიც სხვა შემთხვევაში ფინანსური დანახარჯის პირობებში გახდებოდა ხელმისაწვდომი - დასაქმების შესაძლებლობების ზრდა ახალი უნარებისა და პიროვნული განვითარების შედეგად 	<ul style="list-style-type: none"> - გაზრდილი ღირებულება საჯარო სერვისებში გაწეულ ხარჯებთან მიმართებით - ინვესტიციის ფინანსური ღირებულების ზრდა (იგივე ხარჯებით უფრო მაღალი შედეგი) - ასოციალური ქცევის შემცირება

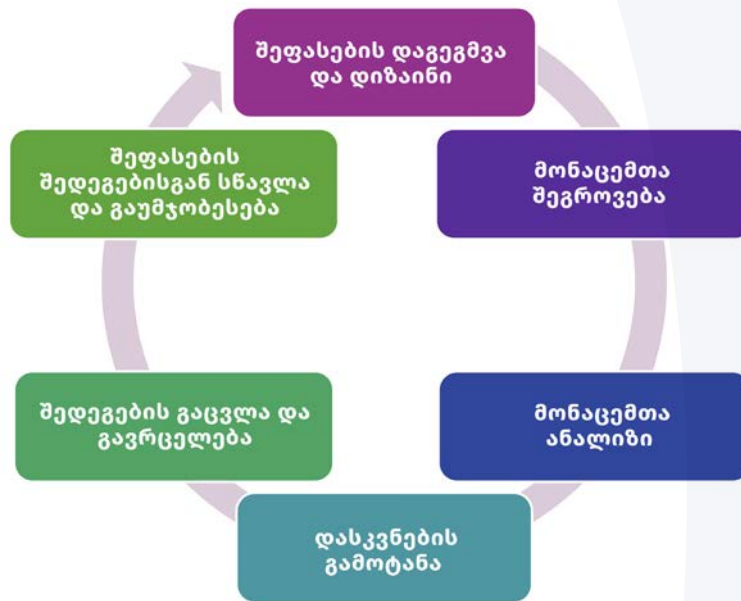
	ორგანიზაცია	ბენეფიციარები	საზოგადოება
კულტურული კაპიტალი (საკუთარი იდენტობის შეგრძნება და სხვათა იდენტობის გაგება)	<ul style="list-style-type: none"> - სერვისების მიერ საზოგადოების შიგნით არსებული კულტურული მრავალფეროვნების მეტად ასახვა - ორგანიზაციაში მრავალფეროვნების გაზრდა 	<ul style="list-style-type: none"> - ჯგუფთან მიკუთვნების უფრო ძლიერი განცდა, კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობა და ღირებულებების გამოხატვა - სხვათა კულტურებისა და ღირებულებების უკეთ გაგება - ნდობის გამოხატვისა და პრაქტიკის შესაძლებლობების ზრდა - სასურველი ქცევის განვითარება - სამოქალაქო აქტივიზმის გაუმჯობესება (ბენეფიციარები თავად ხდებიან მოხალისეები) 	<ul style="list-style-type: none"> - მოხალისეობა აღიარებულია, წახალისებულია და პრაქტიკაში ხორციელდება, როგორც სასურველი ქცევის მოდელი - საზოგადოებაში ახალი ღირებულებების — სოლიდარობის, ადამიანის ღირსებისა და უფლებების — ხელშეწყობა

წყარო: ბერე, ბერე და პინტეა, 2019

5.2.3. საზოგადოებრივი ჩართულობის შეფასების დამუშავება

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის გავლენის შეფასება მრავალსაფეხურიანი პროცესია, რომელიც უზრუნველყოფს ანგარიშვალდებულებას, ორმხრივ სარგებელსა და უწყვეტ გაუმჯობესებას. საზოგადოებრივ ჩართულობასა და გავლენის შეფასების სფეროში არსებულ სამეცნიერო ლიტერატურაზე დაყრდნობით, წარმოდგენილია ქმედითი ნაბიჯების ერთიანი სისტემა, რომელიც ინსტიტუტებს, აკადემიურ პერსონალსა და საზოგადოებრივ პარტნიორებს ეხმარება შედეგების ეფექტიანად შეფასებაში. ეს ნაბიჯები მოქნილად და შემუშავებული და გამოიყენება ჩართულობის სხვადასხვა ტიპის ინიციატივებისთვის — დაწყებული თანამშრომლობითი კვლევითა და შესაძლებლობების განვითარების პროექტებით, დამთავრებული გრძელვადიანი პარტნიორული ურთიერთობებით.

პროცესის მიმოხილვა ნაჩვენებია სურათზე 5-4:

შეფასების დაგეგმვა და დიზაინი

საზოგადოებრივი ჩართულობის ინიციატივების შეფასების პირველი ნაბიჯია გააზრებული დაგეგმვა, რაც მოიაზრებს, თუ **რატომ** ხდება საზოგადოების გავლენის შეფასება და **ვისთვის** არის განკუთვნილი შეფასების შედეგები. ამ კითხვებზე პასუხი განსაზღვრავს მთელი შეფასების დიზაინს — რა ტიპის მონაცემები უნდა შეგროვდეს, ვინ უნდა იყოს ჩართული პროცესში, როგორ მოხდება შედეგების ანალიზი და როგორ უნდა დამყარდეს კომუნიკაცია შეფასების შედეგებს შორის.

შეფასების მიზნის დაზუსტება

შეფასების მიზნის მკაფიო განსაზღვრას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს. საზოგადოების გავლენის შეფასების შედეგად მიღებული ინფორმაცია შეიძლება მრავალფუნქციური იყოს და მოიცავდეს შემდეგ მიზნებს:

- უნივერსიტეტში ან ფაკულტეტზე საზოგადოებრივი ჩართულობის ინსტიტუციონალიზაციის მხარდაჭერა;
- წარმატებული გამოცდილებების გაზიარება უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობასთან ან გარე დაინტერესებულ მხარეებთან;
- დაფინანსების მიმწოდებლების წინაშე ანგარიშვალდებულების უზრუნველყოფა და ანგარიშგების მოთხოვნების შესრულება;
- მტკიცებულებების მიწოდება საგრანტო განაცხადებისა და დაფინანსების მოთხოვნებისთვის;
- ჩართულ სწავლებასა და კვლევით ინიციატივებში მიღწეული შედეგების წარმოჩენა;
- უნივერსიტეტის საქმიანობით საზოგადოებისათვის მიღებული სარგებლის ხილვადობის გაზრდა.

- საზოგადოებაზე ორიენტირებული პროგრამებისა და კურსების განვითარებისა ან სრულყოფის შესახებ ინფორმირება;
- ჩართულობის ეფექტიანი პრაქტიკების („რა მუშაობს“) იდენტიფიცირება;
- საზოგადოების პარტნიორებზე და მათ სოციალურ კონტექსტზე ზემოქმედების უფრო ღრმა გააზრება.

კითხვებზე პასუხები — **„რატომ გვსურს საზოგადოების გავლენის შეფასება?“** და **„ვისთვის ტარდება ეს შეფასება?“** — პირდაპირ განსაზღვრავს შემდეგ ასპექტებს:

- რა კითხვებს დასვამთ შეფასების პროცესში;
- რომელ დაინტერესებულ მხარეებს ჩართავთ;
- რა ტიპის მონაცემებს შეაგროვებთ (თვისებრივს, რაოდენობრივს ან შერეულს);
- რა ფორმატითა და ენით წარადგენთ შედეგებს.

მაგალითად, თუ ძირითადი მიზანი დაფინანსების მიმწოდებლების წინაშე ანგარიშვალდებულებაა, შეფასება შეიძლება კონცენტრირდეს იმ გაზომვად ცვლილებებზე, რომლებიც პროექტის შედეგად განიცადა საზოგადოებამ ან პარტნიორმა ორგანიზაციებმა.

თუ მიზანია მომავალი საზოგადოებრივად ორიენტირებული აქტივობების დიზაინის გაუმჯობესება, მაშინ შეფასება უფრო მეტად უნდა დაეფუძნოს პროცესის ანალიზს — ანუ იმაზე, თუ როგორ შეუწყო ხელი კონკრეტულმა სტრატეგიამ ან მოქმედებამ მიღწეულ შედეგებს.

მიზნობრივი დაგეგმვა უზრუნველყოფს, რომ შეფასების პროცესი შინაარსიანი, ეფექტიანი და ეთიკურად გამყარებული იყოს, აგრეთვე ხელს უწყობს როგორც უნივერსიტეტის ჩართულობის პრაქტიკის გაძლიერებას, ისე საზოგადოებასთან პარტნიორულ ურთიერთობათა განმტკიცებას.

შეფასების დიზაინი

შეფასების მეორე ეტაპი გულისხმობს მისი დიზაინის ჩამოყალიბებას. ამ ეტაპზე აუცილებელია პასუხის გაცემა შემდეგ კითხვებზე:

- რის შეფასებას აპირებთ და ვისი პერსპექტივა არის მნიშვნელოვანი?
- რა მონაცემებია საჭირო შეფასებისთვის?
- ვის აქვს საჭირო მონაცემებზე წვდომა?
- რა რესურსები გაქვთ — დრო, პერსონალი, ფინანსები, ინფრასტრუქტურა და ტექნიკური საშუალებები?
- როგორ შეაფასებთ საზოგადოებაზე ორიენტირებული სწავლების გავლენას?
- რა მეთოდებსა და ინსტრუმენტებს გამოიყენებთ შეფასების პროცესში?
- რა ეთიკური საკითხებია დაკავშირებული საზოგადოებრივ გავლენასთან და როგორ უზრუნველყოფთ ეთიკური ნორმების დაცვას თქვენი შეფასების პროცესში?

რას გსურთ შეაფასოთ — და ვისი პერსპექტივა არის მნიშვნელოვანი?

მას შემდეგ, რაც განსაზღვრავთ თქვენი საზოგადოების გავლენის შეფასების მიზანს და იმ აუდიტორიას, ვისაც ეს შედეგები დაეთმობა (მაგ., ინსტიტუციური ხელმძღვანელობა, დონორები, საზოგადოებრივი პარტნიორები), შემდეგი ნაბიჯია შეფასების ობიექტის და ფოკუს-ჯგუფების ჩამოყალიბება.

წინა თავში განხილული შეფასების მოდელები დაგეხმარებათ შესაბამისი კითხვების ჩამოყალიბებაში და პროცესის სტრუქტურირებაში.

მნიშვნელოვანია გამოავლინოთ ის ჯგუფები, რომლებზეც უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის აქტივობამ მოახდინა ყველაზე მნიშვნელოვანი გავლენა. ეს შეიძლება მოიცავდეს:

- საზოგადოებრივ პარტნიორ ორგანიზაციებს (მაგალითად, არასამთავრობო ორგანიზაციებს, სკოლებს, ადგილობრივ თვითმმართველობებს);
- მომსახურების ან პროექტის ბენეფიციარებს (მაგალითად, პირებს, რომლებიც იღებენ დახმარებას, განათლებას ან მომსახურებას);
- ფართო საზოგადოებას ან მოსახლეობის ჯგუფებს, რომლებიც არაპირდაპირ გავლენას განიცდიან.
- უნივერსიტეტის წარმომადგენლები და სტრუქტურები (მაგალითად, აკადემიური პერსონალი, სტუდენტები ან ადმინისტრაციული ერთეულები), რომლებიც ჩართული არიან თანამშრომლობაში ან მასზე გავლენას განიცდიან;
- საუნივერსიტეტო და საზოგადოებრივი პარტნიორობა, განსაკუთრებით გრძელვადიან ან სტრატეგიულ ინიციატივებში.

ფოკუსის შენარჩუნება გადამწყვეტია. შეუძლებელია ერთდროულად ყველაფრის და ყველას შეფასება. დაიწყეთ იმ ჯგუფების შერჩევით, რომლებიც ყველაზე მეტად უკავშირდებიან თქვენს მიზანს და იმ ცვლილებების ტიპებით, რომელთა გაგებაც ყველაზე მნიშვნელოვნად მიგაჩნიათ.

რა მონაცემებია საჭირო?

საზოგადოებრივ ჩართულობაზე თქვენი საქმიანობის გავლენის სრულფასოვანი შეფასებისთვის საჭიროა როგორც რაოდენობრივი, ისე თვისებრივი მონაცემების შეგროვება. თითოეული მათგანი განსხვავებულ ხედვას გვთავაზობს გავლენის გასაზრებლად, ხოლო მათი კომბინაცია ქმნის უფრო სრულ სურათს.

რაოდენობრივი მონაცემები (“ზუსტი მონაცემები”)

რაოდენობრივი მონაცემები გულისხმობს გაზომვად, რიცხვით ინფორმაციას, რომელიც აღწერს პროექტის მოცულობას, მასშტაბს ან ინტენსივობას. მაგალითად:

- განხორციელებული ჩართულობის აქტივობებისა და მომსახურებების რაოდენობა და ტიპი;
- საზოგადოებრივ წევრთა ან ბენეფიციართა რაოდენობა;
- ჩართული პარტნიორი ორგანიზაციების რაოდენობა და პროფილი;

- სტუდენტების, თანამშრომლებისა და აკადემიური პერსონალის მიერ დახარჯული საათების რაოდენობა;
- განუვლი დროისა და მომსახურების ეკონომიკური ღირებულება;
- შექმნილი მასალების, ინსტრუმენტებისა და რესურსების რაოდენობა (მაგალითად, სემინარები, სახელმძღვანელოები, ანგარიშები).

თვისებრივი მონაცემები (“შედარებითი მონაცემები”)

თვისებრივი მონაცემები ასახავს გავლენის სიღრმეს, მნიშვნელობასა და გამოცდილებას. ისინი მოიცავენ უფრო არამატერიალურ ან ურთიერთობებზე დაფუძნებულ შედეგებს, რომლებიც ხშირად რიცხვებით ვერ გამოიხატება, მაგალითად:

- უნივერსიტეტსა და საზოგადოების წარმომადგენლებს შორის ურთიერთობების გაუმჯობესება;
- ნდობისა და კმაყოფილების ზრდა პარტნიორებსა და ბენეფიციარებს შორის;
- პიროვნული ან ორგანიზაციული ცვლილების ისტორიები;
- საზოგადოებრივი ინიციატივის ხილვადობისა და ლეგიტიმაციის გაძლიერება;
- საზოგადოების წევრთა განცდა, რომ მათი ხმა ესმით და რომ მათ მხარდაჭერას უცხადებენ.
- პარტნიორობიდან გამომდინარე ინსტიტუციური სწავლა და გამოცდილების დაგროვება.

ბევრ შეფასებაში თვისებრივი მონაცემები წარმოადგენს ცენტრალურ ელემენტს, რომელიც ეხმარება რაოდენობრივი მონაცემების გააზრებაში და უზრუნველყოფს საზოგადოების სათქმელის თუ პოზიციის ინტეგრაციას შეფასების პროცესში.

306 ფლობს საჭირო მონაცემებს?

მნიშვნელოვანია მიზნობრივად განსაზღვრეთ, ვისი პერსპექტივა არის ყველაზე შესაბამისი იმ გავლენის ტიპისთვის, რომლის შეფასებაც გსურთ. მაგალითად:

- ბენეფიციართა შედეგების გასაგებად საჭიროა უშუალო კომუნიკაცია მომსახურების მიმღებ პირებთან ან მათ ოჯახებთან;
- საზოგადოებრივ ორგანიზაციაზე გავლენის (მისი შესაძლებლობების ან სტრატეგიის ცვლილების) შესაფასებლად მონაცემები უნდა მოიპოვოთ ორგანიზაციის თანამშრომლებისა და ხელმძღვანელობისგან.
- პარტნიორობის პროცესის შეფასებისას მიზანშეწონილია უნივერსიტეტისა და საზოგადოების წარმომადგენლების ორივე მხარის ხედვების გათვალისწინება.

ასევე გაითვალისწინეთ ძალაუფლების დინამიკა და მოლოდინები: მაგალითად, სტუდენტებს ხშირად მოეთხოვებათ სიღრმისეული რეფლექსია, მაშინ როცა საზოგადოებრივ პარტნიორებს შესაძლოა ჰქონდეთ შეზღუდული დრო და რესურსი შეფასების პროცესში მონაწილეობისათვის.

შეფასებისას მნიშვნელოვანია გამოიყენოთ **მოქნილი, პატივისცემასა და ორმხრივობაზე დაფუძნებული მიდგომა**, რომელიც უზრუნველყოფს ყველა მხარის ღირსეულ და თანასწორ მონაწილეობას.

რა რესურსები გაქვთ?

საზოგადოებრივ გავლენაზე დაფუძნებული ნებისმიერი შეფასება მოითხოვს დროის, ადამიანური რესურსების, ფინანსებისა და ინფრასტრუქტურის განსაზღვრულ ინვესტირებას. მნიშვნელოვანია, რომ შეფასების დიზაინი რეალისტურად შეესაბამებოდეს თქვენს ხელმისაწვდომ რესურსებს.

დრო:

- რა დროში მოიაზრება მოქმედება?
- არსებობს თუ არა მნიშვნელოვანი ვადები (მაგალითად, სემესტრის დასასრული, გრანტის ანგარიშგების ვადა)?

ადამიანური რესურსები:

- ვინ არის ხელმისაწვდომი შეფასების მხარდასაჭერად (მაგალითად, თანამშრომლები, აკადემიური პერსონალი, სტუდენტები, საზოგადოებრივი პარტნიორები)?
- რა შეფასების ან თანამშრომლობის ხელშეწყობის უნარები გააჩნიათ მათ?
- ვინ იქნება პასუხისმგებელი მონაცემთა შეგროვებასა და ანალიზზე?

ბიუჯეტი:

- არსებობს თუ არა ხარჯები დაბეჭდვასთან, მგზავრობასთან, თარგმნასთან, სტიმულებთან ან პერსონალთან დაკავშირებით?
- გაქვთ თუ არა წვდომა ინსტიტუციურ ან გარე დაფინანსებაზე?
- ინფრასტრუქტურა და აღჭურვილობა:
- რა ხელსაწყოებია საჭირო (მაგალითად, ციფრული ჩანაწერების მონეობილობები, ანალიზის პროგრამული უზრუნველყოფა, შეხვედრების სივრცე)?

თუ საზოგადოებრივ გავლენასთან დაკავშირებული შეფასება თქვენთვის ახალია ან რესურსები შეზღუდულია, დაიწყეთ მცირე მასშტაბის პროექტებით. ფოკუსირდით რამდენიმე ძირითად დაინტერესებულ ჯგუფსა და ინდიკატორზე და ეტაპობრივად განავითარეთ თქვენი შესაძლებლობები. თუნდაც მცირე, მაგრამ კარგად დაგეგმილმა შეფასებამ შეიძლება შექმნას მნიშვნელოვანი ცოდნა პრაქტიკის გასაუმჯობესებლად და უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის პარტნიორობის გასაძლიერებლად.

როგორ უნდა შეფასდეს საზოგადოების გავლენა უნივერსიტეტისა საზოგადოების ჩართულობის ფარგლებში?

უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის გავლენის შეფასება მოითხოვს გააზრებულ მიდგომას, რომელიც შეესაბამება თქვენს მიზნებს, დაინტერესებულ მხარეებსა და ინსტიტუციურ კონტექსტს.

მას შემდეგ, რაც განსაზღვრავთ, რის შეფასებას აპირებთ და ვისი პერსპექტივაა ამისთვის მნიშვნელოვანი, შემდეგი ნაბიჯია იმის გადანაცვება, როგორ უნდა განისაზღვროს გავლენა და რა ინსტრუმენტები და მეთოდები უნდა გამოიყენოთ.

მაღალი საზოგადოების გავლენის შეფასებისთვის ფართოდ გამოიყენება ორი ძირითადი მიდგომა:

1. წინარე და შემდგომი შეფასება

ეს მეთოდი გულისხმობს მონაცემთა შეგროვებას საზოგადოების წარმომადგენლებისგან ჩართულობის აქტივობების დაწყებამდე და ხელახლა — მათი განხორციელების შემდეგ. მიღებული მონაცემების შედარება აჩვენებს ცვლილებებს, რომლებიც მოხდა ჩართულობის შედეგად.

მაგალითი:

თუ თქვენი უნივერსიტეტის პროექტის მიზანია უფროსი ასაკის ადამიანებში ციფრული წიგნიერების დონის ამაღლება, შეგიძლიათ მონაწილეებს სთხოვოთ, შეავსონ მოკლე უნარების კითხვარი პროექტის დაწყებისას და ხელახლა — რამდენიმე სემინარის ჩატარების შემდეგ.

ეს მეთოდი განსაკუთრებით ეფექტიანია, როცა:

- მოსალოდნელი შედეგები კონკრეტულად განსაზღვრული და გაზომვადია;
- მონაცემთა შეგროვება წინასწარი დაგეგმვით შეიძლება განხორციელდეს.

ყველა შემდეგი არ არის მყისიერი. მნიშვნელოვანია განსაზღვროთ, რომელი შედეგია თქვენთვის უფრო პრიორიტეტული — **მოკლევადიანი, საშუალოვადიანი თუ გრძელვადიანი**, და შესაბამისად დაგეგმოთ მონაცემთა შეგროვების პროცესი.

2. რეტროსპექტული ან შემდგომი შეფასება

თუ საწყისი (აქტივობამდე არსებული) მონაცემები არ შეგროვებულა, ან პროექტი უკვე მიმდინარეობს ან დასრულებულია, შესაძლებელია გამოიყენოთ რეტროსპექტული ან შემდგომი შეფასების მეთოდი.

ეს მიდგომა გულისხმობს მონაწილეთა დაფიქრებასა და თვითშეფასებას იმ ცვლილებებზე, რომლებსაც ისინი ხედავენ საკუთარი ჩართულობის შედეგად.

მაგალითი:

საზოგადოების წევრებს შეიძლება დაუსვათ კითხვები, გაუმჯობესდა თუ არა მათი ორგანიზაციის ხილვადობა, შესაძლებლობები ან ბენეფიციართა კმაყოფილება უნივერსიტეტთან თანამშრომლობის შედეგად.

მიუხედავად იმისა, რომ ეს მიდგომა არ არის ისეთი მტკიცე, როგორც წინარე/შემდგომი შეფასების მოდელი, იგი ხშირად უფრო პრაქტიკულია და მაინც იძლევა ღირებულ შედეგებს — განსაკუთრებით მაშინ, როცა გამოიყენება კარგად სტრუქტურირებული ინტერვიუები ან ფოკუს-ჯგუფები.

შეფასების მეთოდების არჩევა უნდა განისაზღვროს პირველ რიგში თქვენი

შეფასების კითხვებით, თუმცა აუცილებელია ასევე გაითვალისწინოთ შესაძლებლობები, ეთიკური სტანდარტები და მონაცემთა ანალიზის რესურსები.

არ არის არც ეთიკურად და არც პრაქტიკულად გამართლებული შეგროვდეს მონაცემები, თუ ისინი ვერ დამუშავდება ან ვერ იქნება შინაარსობრივად გამოყენებული. საზოგადოებაზე ზემოქმედების შეფასების სტანდარტული მეთოდები მოიცავს:

- საზოგადოებრივი პარტნიორების, მომსახურების მიმღებთა ან მოსახლეობის გამოკითხვას;
- ჩართულობის აქტივობების მიმდინარეობის დაკვირვებას;
- ნახევრად სტრუქტურირებულ ინტერვიუებს დაინტერესებულ მხარეებთან;
- ფოკუს-ჯგუფებს, რომლებიც ერთ სესიაში განსხვავებული პერსპექტივების მიღების საშუალებას იძლევა;
- ანგარიშებს, რომლებიც მომზადებულია საზოგადოებრივი პარტნიორების ან პროექტის გუნდის მიერ.

საზოგადოებრივი გავლენის შეფასების ეთიკური ასპექტები

ეთიკა უნდა წარმოადგენდეს უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ჩართულობის ნებისმიერი შეფასების არსებით საფუძველს.

გავლენის შეფასება ეხება რეალურ ადამიანებს, ნამდვილ პარტნიორობასა და ხშირად — მგრძნობიარე თემებს.

ეთიკური შეფასება გულისხმობს არა მხოლოდ ზიანის თავიდან აცილებას, არამედ **პატივისცემაზე, ორმხრივობაზე და გამჭვირვალობაზე დაფუძნებული პროცესის შექმნას.**

მთავარი ეთიკური პრინციპები:

- **ინფორმირებული თანხმობა:** მონაწილეები სრულად უნდა იყვნენ ინფორმირებული შეფასების მიზნის, საკუთარი მონაწილეობის პირობებისა და მონაცემთა გამოყენების ფორმების შესახებ.
- **ანონიმურობა:** შედეგების გაზიარებისას აუცილებელია უზრუნველყოთ, რომ კონკრეტული პირების იდენტიფიცირება ვერ მოხერხდება — განსაკუთრებით მაშინ, როცა მონაცემები ეხება მგრძნობიარე ან პირად თემებს.
- **კონფიდენციალურობა:** მონაცემებზე წვდომა უნდა ჰქონდეს მხოლოდ განსაზღვრულ და პასუხისმგებელ შეფასების ან კვლევითი ჯგუფის წევრებს.
- **მონაცემთა დაცვა:** უზრუნველყავით შესაბამისობა მოქმედ მონაცემთა დაცვის კანონმდებლობასა და ინსტიტუციურ პოლიტიკასთან (მაგალითად, ევროკავშირის ზოგადი მონაცემთა დაცვის რეგულაცია – GDPR). თავიდან აიცილეთ პირადი მონაცემების შეგროვება, თუ ეს არ წარმოადგენს აუცილებლობას.
- **ეთიკური თანხმობა:** თუ შეფასების შედეგების გამოყენება იგეგმება კვლევითი ან საგამოცემო მიზნებისთვის, მონაცემთა შეგროვებამდე

უნდა მიიღოთ ნებართვა შესაბამისი ეთიკის კომიტეტისგან ან შემფასებელი საბჭოსგან.

ეთიკური შეფასება ასევე გულისხმობს საზოგადოებრივი პარტნიორების დროისა და შესაძლებლობების გათვალისწინებას. სტუდენტებისა და უნივერსიტეტის თანამშრომლებისგან განსხვავებით, რომლებიც ხშირად ვალდებული არიან მიიღონ მონაწილეობა, საზოგადოებრივი პარტნიორები, როგორც წესი, **ნებაყოფლობით არიან ჩართული** და შესაძლოა ჰქონდეთ მონაცემთა შეგროვებისათვის შეზღუდული რესურსი.

იყავით მოქნილი და განიხილეთ **თანასწორი ანაზღაურების ან სარგებლის მიღების შეთავაზება**, მაგალითად: შედეგებზე წვდომის მიცემა, ერთობლივი პრეზენტაციების ორგანიზება ან მათივე შეფასების პროცესის მხარდაჭერა.

მონაცემთა შეგროვება

მას შემდეგ, რაც შეფასების საფუძვლიანი დიზაინი შემუშავებულია, შემდეგი ნაბიჯია შესაბამისი მონაცემების შეგროვება. აუცილებელია შეაგროვოთ მხოლოდ ის ინფორმაცია, რომელიც ნამდვილად საჭიროა და შეესაბამება შეფასების კითხვებს.

მონაცემთა ზედმეტი რაოდენობით შეგროვება შეიძლება გახდეს ტვირთი როგორც უნივერსიტეტის, ისე საზოგადოების მონაწილეებისთვის, ხოლო არასაკმარისი მონაცემები — ცოდნის მნიშვნელოვანი დანაკარგი.

საუკეთესო პრაქტიკაა იმის შეფასება, შესაძლებელია თუ არა უკვე არსებული მონაცემების გამოყენება. საზოგადოებრივი პარტნიორები ან უნივერსიტეტის პროგრამები ხშირად ქმნიან შესაბამის ინფორმაციას — მაგალითად:

დასწრების ჩანაწერებს, კმაყოფილების გამოკითხვებს, ანგარიშებს ან გავლენის აღწერებს. ამ მონაცემების ინტეგრაცია შეფასების პროცესში ამცირებს დუბლირებას და ამსუბუქებს სამუშაო დატვირთვას.

ბევრ საუნივერსიტეტო საზოგადოებრივი ჩართულობის ინიციატივაში — განსაკუთრებით საზოგადოებაზე ორიენტირებულ სწავლებაში, კვლევასა და ერთობლივი ფორმირების პროექტებში — სტუდენტებს შეუძლიათ მნიშვნელოვანი როლი ითამაშონ როგორც მონაცემთა შეგროვებაში, ასევე ანალიტიკურ და რეფლექსიურ პროცესებში.

მაგალითად:

სტუდენტების ანგარიშები ან რეფლექსიური დავალებები შეიძლება მოიცავდეს განხორციელებული შედეგების დოკუმენტაციას — მაგალითად, შექმნილი მასალების აღწერას, ჩატარებული სემინარების რაოდენობას ან მოხალისეობრივი საათების აღრიცხვას. სტუდენტებს ასევე შეუძლიათ მოიცვან საზოგადოებრივი პარტნიორებისა და ბენეფიციართა სტრუქტურირებული უკუკავშირი საკუთარ ანგარიშებში ან რეფლექსიურ ნაშრომებში. საჭიროების შემთხვევაში, სტუდენტებს შეუძლიათ ჩაატარონ ინტერვიუები ან გამოკითხვები საზოგადოების წარმომადგენლებთან, იმ პირობით, რომ ისინი შესაბამისად მომზადებულნი არიან და აქტივობა სრულად შეესაბამება ეთიკურ პრინციპებსა და პარტნიორობის შეთანხმებებს. ეს მიდგომა არა მხოლოდ ხელს უწყობს მონაცემთა შეგროვებას, არამედ აძლიერებს სტუდენტურ სწავლებას, რადგან მათ უყალიბდებათ კრიტიკული ანალიზის და საკუთარი

ჩართულობის შედეგებზე რეფლექსიის უნარი.

შეგროვებული მონაცემების ანალიზი

წინა ეტაპზე შეგროვებული ყველა მონაცემი უნდა დაინერგოს ერთიან სისტემაში და გაანალიზდეს, რათა მიიღონ შესაბამისი ინფორმაცია და გაკეთდეს სწორი დასკვნები.

როგორც უკვე აღინიშნა, მონაცემები შეიძლება გამოიხატოს როგორც **რიცხვებში** (რაოდენობრივი მონაცემები), ისე **სიტყვიერ ფორმაში** (თვისებრივი მონაცემები).

თითოეული ტიპის მონაცემი მოითხოვს ანალიზის განსხვავებულ მიდგომას.

დასკვნების ფორმირება

მას შემდეგ, რაც მონაცემები შეგროვდა და გაანალიზდა, შემდეგი ნაბიჯია **მტკიცებულებებზე დაფუძნებული დასკვნების ფორმირება**.

ეს არის შეფასების პროცესის კრიტიკული ეტაპი, რომლის მიზანია გაანალიზდეს, რას აჩვენებს მიღებული შედეგები უნივერსიტეტის საზოგადოებრივ ჩართულობაზე და მის გავლენაზე.

შედეგების ინტერპრეტაციისას გაითვალისწინეთ შემდეგი საკითხები:

- არსებობს თუ არა ალტერნატიული ახსნა მიღწეული შედეგებისთვის?
- გათვალისწინებული გაქვთ თუ არა გარე ფაქტორები, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა მოახდინეს შედეგებზე (მაგალითად, პოლიტიკის ცვლილება, პარალელური პროგრამები)?
- შეესაბამება თუ არა შედეგები სხვადასხვა წყაროს (რაოდენობრივ და თვისებრივ მონაცემებს)?
- იყავით გამჭვირვალე თქვენი მონაცემების ძლიერ და სუსტ მხარეებთან დაკავშირებით.

საზოგადოებრივი გავლენის შეფასების შედეგებს შორის კომუნიკაცია

იმისათვის, რომ სტუდენტების, აკადემიური პერსონალის, საზოგადოებრივი პარტნიორებისა და სხვა სამიზნე ჯგუფების მიერ განხორციელებული ძალისხმევა მაქსიმალურად ეფექტიანი გახდეს, აუცილებელია სტრატეგიულად დაიგეგმოს, როგორ იქნება გაზიარებული შეფასების პროცესი და შედეგები.

გაითვალისწინეთ, რომ შედეგების კომუნიკაცია უნდა მოხდეს არა მხოლოდ იმ პირებთან, რომლებიც უშუალოდ იყვნენ ჩართულნი, არამედ უფრო ფართო აუდიტორიასთანაც, რომელსაც შეუძლია ისწავლოს თქვენი გამოცდილებიდან — მაგალითად, უნივერსიტეტის სხვა სტრუქტურებთან, საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან, დაფინანსების წყაროებთან ან პროფესიულ ქსელებთან.

ეფექტიან შედეგებს შორის კომუნიკაცია:

- აღიარებს ყველა პარტნიორის წვლილს;
- ამყარებს გამჭვირვალობასა და ანგარიშვალდებულების

პასუხისმგებლობას;

- ეხმარება ნდობის შექმნასა და ურთიერთობების განმტკიცებას;
- ხელს უწყობს უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის სფეროში ცოდნის საერთო ბაზის გამდიდრებას.

შეფასების პროცესის შედეგად მიღებული მონაცემები, ანალიზი და გამოცდილება შეიძლება გამოიყენოთ მრავალი მიმართულებით, თავდაპირველი მიზნის მიღმაც. ეს მოიცავს:

- მომავალი პროგრამებისა და კურსების დიზაინის ინფორმირებას;
- დაფინანსების განაცხადების ან ინსტიტუციური ანგარიშგების მხარდაჭერას;
- საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარებას უნივერსიტეტის შიგნით ან პროფესიულ საზოგადოებაში;
- აკადემიურ პუბლიკაციებსა და კონფერენციებზე პრეზენტაციების მომზადებას;
- პარტნიორებს შორის დიალოგისა და რეფლექსიის ხელშეწყობას.

სწავლა შეფასებისა და გაუმჯობესების საფუძველზე

შეფასების პროცესის საბოლოო ეტაპზე აუცილებელია მიღებული შედეგების აქტიური გამოყენება, არსებული პრაქტიკის უფრო ღრმად გასააზრებლად, წარმატებების აღსანიშნავად და გასაუმჯობესებელი მიმართულებების გამოსავლენად. ეს ეტაპი წარმოადგენს იმას, რაც საზოგადოებრივი გავლენის შეფასებას არსებით მნიშვნელობას ანიჭებს — იგი აძლევს როგორც უნივერსიტეტს, ისე საზოგადოებრივ პარტნიორებს საშუალებას, გააანალიზონ გამოცდილება, მოერგონ ცვლილებებს და განვითარდნენ.

ნუ შეიზღუდებით მხოლოდ შედეგებზე კონცენტრირებით. დაუთმეთ დრო თავად შეფასების პროცესის გაანალიზებასაც:

- იყო თუ არა პროცესი სასარგებლო და მნიშვნელოვნად აღქმული ყველა დაინტერესებული მხარისთვის?
- შეეფერებოდა თუ არა გამოყენებული მეთოდები მიზნებს და უზრუნველყოფდა თუ არა ჩართულობასა და ინკლუზიურობას?
- რას შეცვლიდით მომავალ შეფასებებში უკეთესი შედეგების მისაღწევად?

მას შემდეგ, რაც შეფასების შედეგებს გააანალიზებთ, ყურადღება გადაიტანეთ პრაქტიკულ მიღწევებზე. რეალისტური, კონკრეტული და მიღწევადი მიზნების დასახვით, გამოიყენეთ შეფასება, როგორც ინსტრუმენტი საზოგადოების ჩართულობის პრაქტიკის გასაძლიერებლად მიღებული გამოცდილების საფუძველზე, ეს შეიძლება მოიცავდეს:

- დაგეგმილი შედეგებისა და მიზნების გადახედვას და დაზუსტებას, რათა ისინი იყოს მკაფიო, შესაბამისი და გაზომვადი;
- ჩართულობის აქტივობების მასშტაბის, ვადების ან მეთოდების კორექტირებას, რათა ისინი უკეთ შეესაბამებოდეს საზოგადოების პრიორიტეტებს ან ინსტიტუციურ შესაძლებლობებს;
- თანამშრომლობისა და კომუნიკაციის გაუმჯობესებას საზოგადოებრივ

პარტნიორებთან, ორმხრივი გაგებისა და ერთობლივი პასუხისმგებლობის გასაძლიერებლად;

- სტუდენტების მომზადებისა და მხარდაჭერის გაუმჯობესებას, რათა მათ შეეძლოთ ეთიკური, ეფექტიანი და გააზრებული ჩართულობა;
- რესურსების დეფიციტის დაძლევა — დროის, დაფინანსების, პერსონალის ან ინსტრუმენტების თვალსაზრისით — ჩართულობის პროცესის უფრო მდგრადი და სამართლიანი განაწილებისთვის ყველა მონაწილისათვის.

შედეგების გააზრებული და თანამშრომლობაზე დაფუძნებული გამოყენებით, თქვენ ხელს უწყობთ უწყვეტი სწავლებისა და ორმხრივი ანგარიშვალდებულების კულტურის ჩამოყალიბებას, რაც წარმოადგენს უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის მნიშვნელოვანი ჩართულობის ძირითად პრინციპებს.

ტერმინთა განმარტება

ტერმინი / ცნება	მოკლე განმარტება / აღწერა
უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობა (University-Community Engagement, UCE)	სტრატეგიული, ორმხრივობაზე დაფუძნებული პარტნიორობა უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებსა და საზოგადოებებს შორის, რომლის მიზანია ცოდნის ერთობლივი ფორმირება, სოციალური გამოწვევების გადაჭრა და სოციალური სამართლიანობის ხელშეწყობა.
სამოქალაქო უნივერსიტეტი (Civic University)	უნივერსიტეტის მოდელი, რომელიც ახდენს საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრირებას თავის მისიაში, მმართველობაში, სწავლებისა და კვლევის პროცესებში, რათა უპასუხოს საზოგადოებრივ საჭიროებებს.
საზოგადოებრივად ჩართული კვლევა (Community-Engaged Research)	თანამშრომლობითი კვლევის მიდგომა, რომელიც საზოგადოების წევრებს აღიქვამს თანასწორ პარტნიორებად კვლევის ყველა ეტაპზე, საზოგადოების მიერ განსაზღვრული საჭიროებების მისამართით.
თანამონაწილეობითი ქმედითი კვლევა (Participatory Action Research, PAR)	დემოკრატიული კვლევის მიდგომა, რომლის ფარგლებში მკვლევრები და მონაწილეები ერთობლივად იკვლევენ და იღებენ გადაწყვეტილებებს საერთო გამოწვევების გადასაჭრელად.
საზოგადოებრივად ჩართული სწავლება (Community-Engaged Learning)	საგანმანათლებლო მიდგომა, რომელიც აერთიანებს საზოგადოებაში არსებულ მნიშვნელოვან ჩართულობას სასწავლო პროცესთან და რეფლექსიასთან, ამდიდრებს სასწავლო გამოცდილებას და განამტკიცებს სამოქალაქო პასუხისმგებლობას.
საზოგადოებაზე დაფუძნებული სწავლება (Community-Based Learning)	სასწავლო სტრატეგია, რომელიც აკავშირებს აკადემიურ შინაარსს საზოგადოებაში მიღებულ გამოცდილებასთან, რათა გააღრმავოს ცოდნა.
სწავლება საზოგადოებრივი ჩართულობით (Service-Learning)	სწავლების მეთოდი, რომელიც აერთიანებს აკადემიურ სწავლას და მნიშვნელოვან საზოგადოებრივ მომსახურებას, რეფლექსიის სტრუქტურირებული პროცესის მეშვეობით.

ტერმინი / ცნება	მოკლე განმარტება / აღწერა
სტრუქტურირებული რეფლექსია (Structured Reflection)	წინასწარ გამიზნული და კრიტიკული პროცესი, რომელიც სტუდენტებს ეხმარება დააკავშირონ საზოგადოებრივი გამოცდილება აკადემიურ შინაარსთან, სამოქალაქო იდენტობასთან და სოციალურ ცნობიერებასთან.
სტუდენტზე ორიენტირებული სწავლება (Student-Centered Learning)	საგანმანათლებლო მიდგომა, რომელიც პირველ რიგში ითვალისწინებს სტუდენტის საჭიროებებს, ჩართულობასა და აქტიურ მონაწილეობას საკუთარი სწავლის პროცესში.
ტრანსფორმაციული სწავლება (Transformative Learning)	სასწავლო პროცესი, რომელიც სტუდენტის არსებულ წარმოდგენებს უპირისპირდება როგორც გამოწვევა და ამავდროულად ხელს უწყობს კრიტიკული რეფლექსიის განვითარებას, შედეგად განაპირობებს როგორც პიროვნულ, ისე სოციალურ ტრანსფორმაციას.
ეპისტემური სამართლიანობა (Epistemic Justice)	სხვადასხვა ცოდნის სისტემებისა და ხმების, განსაკუთრებით მარგინალიზებული ჯგუფების წარმომადგენლების, აღიარება და ჩართვა კვლევასა და განათლებაში.
ერთობლივი ფორმირება (Co-creation)	ურთიერთთანამშრომლობითი დიზაინი და ცოდნის, პროექტების ან გადაწყვეტილებების შემუშავება აკადემიურ და საზოგადოებრივ პარტნიორებს შორის.
ორმხრივობა (Reciprocity)	UCE-ის ძირითადი პრინციპი, რომლის მიხედვითაც ყველა პარტნიორი ორმხრივად სარგებლობს და აერთიანებს ცოდნასა და რესურსებს საერთო მიზნის მისაღწევად.
თანაბარი სარგებელი (Mutual Benefit)	უზრუნველყოფა იმისა, რომ ჩართულობამ რეალური სარგებელი მოუტანოს როგორც უნივერსიტეტს, ისე საზოგადოებას — მაგალითად, ცოდნის გაზიარების, შესაძლებლობების გაძლიერების ან ახალი გამოცდილების შექმნის გზით.
ერთობლივი-სწავლა (Co-learning)	ორმხრივი პროცესი, რომლის დროსაც უნივერსიტეტისა და საზოგადოების წარმომადგენლები სწავლობენ ერთმანეთისგან და ერთმანეთთან ჩართულობის პროცესში.
ძალაუფლების ასიმეტრია (Power Asymmetry)	უთანასწორო ძალაუფლებრივი ურთიერთობები უნივერსიტეტებსა და საზოგადოებებს შორის, რომლებიც გავლენას ახდენენ ჩართულობის ავთენტურობასა და ეფექტიანობაზე.

ტერმინი / ცნება	მოკლე განმარტება / აღწერა
ხუთმაგი ჰელიქსის მოდელი (Quintuple Helix Model)	ინოვაციური მოდელი, რომელიც მოიცავს უნივერსიტეტს, მთავრობას, ინდუსტრიას (ბიზნესს), სამოქალაქო საზოგადოებასა და გარემოს, როგორც მდგრადი განვითარების მთავარ მამოძრავებელ ფაქტორებს.
ინსტიტუციონალიზაცია (Institutionalisation)	საზოგადოებრივი ჩართულობის ინტეგრირება უნივერსიტეტის სტრუქტურებში, პოლიტიკასა და კულტურაში, მისი გრძელვადიანი მდგრადობის უზრუნველსაყოფად.
ეთიკური ჩართულობა (Ethical Engagement)	საზოგადოებრივი ჩართულობის პრაქტიკა, რომელიც ეფუძნება პატივისცემას, თანხმობას, გამჭვირვალობასა და ანგარიშვალდებულებას უნივერსიტეტსა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობებში.
საზოგადოებრივი პარტნიორობა (Community Partnership)	ფორმალური ან არაფორმალური თანამშრომლობა უნივერსიტეტსა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციას შორის, რომელიც დაფუძნებულია საერთო მიზნებსა და ურთიერთპატივისცემაზე.
საზოგადოებრივ ჩართულობაზე პასუხისმგებელი ერთეული (Community Engagement Unit)	ინსტიტუციური სტრუქტურა, რომელიც უზრუნველყოფს უნივერსიტეტისა და საზოგადოების ჩართულობის აქტივობების მხარდაჭერას, კოორდინაციასა და პოპულარიზაციას.
გავლენის შეფასება (Impact Assessment)	პროცესი, რომელიც აფასებს საზოგადოებრივი ჩართულობის აქტივობების შედეგებს სტუდენტებზე, აკადემიურ პერსონალზე, ინსტიტუციებსა და საზოგადოებებზე.
რეფლექსიური პრაქტიკოსი (Reflective Practitioner)	მასწავლებელი ან მკვლევარი, რომელიც რეგულარულად ახორციელებს კრიტიკულ თვითრეფლექსიას საკუთარი პრაქტიკის გასაუმჯობესებლად და საზოგადოებისადმი ეთიკური წვლილის შესატანად.
მდგრადობა (Sustainability)	საზოგადოებრივი ჩართულობის აქტივობების უნარი, შენარჩუნდეს დროში, ინტეგრირდეს ინსტიტუციურ სტრუქტურებში და მხარი დაუჭირონ უწყვეტი თანამშრომლობით.
კულტურული თავმდაბლობა (Cultural Humility)	უწყვეტი თვითშეფასებისა და კულტურათმორისი პატივისცემისადმი ერთგულება.

ტერმინი / ცნება	მოკლე განმარტება / აღწერა
პრაქტიკის მიმდევარი საზოგადოება (Communities of Practice)	ადამიანთა ჯგუფები, რომლებიც იზიარებენ საერთო ინტერესს ან პრობლემას და სწავლობენ, როგორ განავითარონ ცოდნა რეგულარული ურთიერთქმედების გზით.
საზოგადოებრივად ჩართული აკადემიური საქმიანობა (Engaged Scholarship)	აკადემიური საქმიანობა, რომელიც აერთიანებს კვლევას, სწავლას და სერვისს საზოგადოებრივი მიზნებისა და თანამშრომლობის საფუძველზე.

გამოყენებული ლიტერატურა

- Ahmed, S. M., & Palermo, A. S. (2010). Community engagement in research: Frameworks for education and peer review. *American Journal of Public Health*, 100(8), 1380-1387. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2009.178137>
- Albanesi, C., Culcasi, I., & Zunszain, P. (Eds.). (2020). *Practical guide on e-service-learning in response to COVID-19*. European Association on Service-Learning in Higher Education.
- Álvarez, A., Ramani, S. V., & Volante, L. (2024). Service-learning as a niche innovation in higher education for sustainability. *Frontiers in Education*, 9, 1291669. <https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1291669>
- American Council on Education. (n.d.). *The elective classification for community engagement*. Carnegie Classification of Institutions of Higher Education. <https://carnegieclassifications.acenet.edu/elective-classifications/community-engagement/>
- Andrian, N. (Ed.). (2024). *Glocal service-learning / Aprendizagem solidária glocal*. BAGAI Editora. <https://doi.org/10.37008/978-65-5368-278-8.10.09.23>
- Bere, I., Bere, D., & Pinteá, C. (2019). *Measuring and communicating the impact of volunteering*. Önkéntes Központ Alapítvány, Volunteering Hungary - Centre of Social Innovation.
- Beyond the Academy. (2022). Keeler, B. L., & Locke, C. (Eds.). *Guidebook for the engaged university: Best practices for reforming systems of reward, fostering engaged leadership, and promoting action-oriented scholarship*. <http://beyondtheacademynetwork.org/guidebook/>
- Bhagwan, R. (2020). Towards the institutionalisation of community engagement in higher education in South Africa. *Perspectives in Education*, 38(2), 36-49. <https://doi.org/10.18820/2519593x/pie.v38.i2.03>
- Bidandi, F., Ambe, A. N., & Mukong, C. (2021). Insights and current debates on community engagement in higher education institutions: Perspectives on the University of the Western Cape. *SAGE Open*, 11(2). <https://doi.org/10.1177/21582440211011467>
- Boyer, E. L. (1996). The scholarship of engagement. *Journal of Public Service & Outreach*, 1(1), 11-20.
- Bingle, R. G., & Hatcher, J. A. (2002). Campus-community partnerships: The terms of engagement. *Journal of Social Issues*, 58(3), 503-516. <https://doi.org/10.1111/1540-4560.00273>
- Bingle, R. G., & Hatcher, J. A. (1996). Implementing service-learning in higher education. *The Journal of Higher Education*, 67(2), 221-239. <https://doi.org/10.1080/00221546.1996.11780257>
- Bingle, R. G., Hatcher, J. A., & Clayton, P. H. (2007). The scholarship of civic engagement: Defining, documenting, and evaluating faculty work. *To Improve the Academy*, 25(1), 257-279. <https://doi.org/10.1002/j.2334-4822.2007.tb00486.x>

- Brown, K. (2000). Developing project management skills: A service-learning approach. *Project Management Journal*, 31(4), 53–58. <https://doi.org/10.1177/875697280003100408>
- Brozmanová Gregorová, A., Bariaková, Z., Heinzová, Z., Chovancová, K., Kompán, J., Kubealaková, M., Nemcová, L., Rovňanová, L., Šolcová, J., & Tokovská, M. (2014). *Service learning – Inovatívna stratégia učenia (sa)*. Belianum.
- Brozmanová Gregorová, A., Culcasi, I., Ávila Olías, M., & Arbaiza Valero, A. (2025). International service-learning, volunteering networks, and social justice through the European Interuniversity FLY Program. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 29(2), 127-146.
- Brozmanová Gregorová, A., Heinzová, Z., & Uhláriková, J. (2023). *Service learning ako forma odbornej praxe v pomáhajúcich profesiách*. Belianum. <https://doi.org/10.24040/2023.9788055721057>
- Brozmanová Gregorová, A., Javorčíková, J., Strnáďová, P., Lipnická, M., Culcasi, I., Cinque, M., Furino, V., Mikelic Preradovic, N., Lauc, T., Lopina, V., Polewczyk, I., Kozubek, M., Ecler-Nocoń, B., Ledwoń, D., Holewik, K., Manasia, L., & Ianoş, G. (2024). *Evaluation methodology and materials for the assessment and communication of the e-service-learning community impact*. Belianum.
- Brush, B. L., Mentz, G., Jensen, M., Jacobs, B., Saylor, K. M., Rowe, Z., & Lachance, L. (2020). Success in long-standing community-based participatory research (CBPR) partnerships: A scoping literature review. *Health Education & Behavior*, 47(3), 345–360.
- Burstein, M. (2005). Community-based research as a strategy for capacity building. *Canadian Journal of Program Evaluation*, 20(3), 31-36.
- Buys, N., & Bursnall, S. (2007). Establishing university–community partnerships: Processes and benefits. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 29(1), 73–86. <https://doi.org/10.1080/13600800601175797>
- Celio, C. I., Durlak, J., & Dymnicki, A. (2011). A meta-analysis of the impact of service-learning on students. *Journal of Experiential Education*, 34(2), 164–181. <https://doi.org/10.1177/105382591103400205>
- Clayton, P. H., Bringle, R. G., Senior, B., Huq, J., & Morrison, M. (2010). Differentiating and assessing relationships in service-learning and civic engagement: Exploitative, transactional, or transformational. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 16(2), 5–22.
- Council of the European Union. (2012). Council recommendation on the validation of non-formal and informal learning (2012/C 398/01). *Official Journal of the European Union*, 398, 1-5.
- Curwood, S. E., Munger, F., Mitchell, T., Mackenzie, M., & Farrar, A. (2011). Building effective community–university partnerships: Are universities truly ready? *Gateways: International Journal of Community Research and Engagement*, 4, 152–163.
- Czajkowski, S. M. (2006). Collaboration success measurement model: A tool for measuring success in multi-organizational collaborations. *Journal of Public Health Management and Practice*, 12, S54–S59. <https://doi.org/10.1097/00124784-200611001-00010>

Daly, D. M., Baker, S., & Williams, S. J. (2014). Prospects for integrating service learning into short-term international study. *Journal of Education and Learning*, 3(1), 16-26.

Davey, T. (2011). *The university-business cooperation index: Measuring cooperation & its impact*. European University-Business Cooperation Network.

Directorate-General for Research and Innovation, European Commission. (2012). *Responsible research and innovation: Europe's ability to respond to societal challenges* [PDF]. Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bb29bbce-34b9-4da3-b67d-c9f717ce7c58>

Drahota, A., Meza, R. D., Brikho, B., Naaf, M., Estabillo, J. A., Gomez, E. D., & Aarons, G. A. (2016). Community-academic partnerships: A systematic review of the state of the literature and recommendations for future research. *The Milbank Quarterly*, 94(1), 163-214. <https://doi.org/10.1111/1468-0009.12184>

Enos, S., & Morton, K. (2003). Developing a theory and practice of community-campus partnerships. In B. Jacoby (Ed.), *Building partnerships for service-learning* (pp. 20-41). Jossey-Bass.

Eyler, J., Giles, D. E., & Schmiede, A. (1996). *A practitioner's guide to reflection in service-learning*. Vanderbilt University.

Farnell, T., Benneworth, P., Ćulum Ilić, B., Seeber, M., & Šćukanec Schmidt, N. (2020). *TEFCE toolbox: An institutional self-reflection framework for community engagement in higher education*. Institute for the Development of Education.

Faulkner, P. (2020). The great promise of a community-engaged arts education: Analysis and recommendations. *Community Engagement Student Work*, 47. Available from Merrimack College ScholarWorks repository. https://scholarworks.merrimack.edu/soe_student_ce/48

Fiske, E. B. (2001). *Learning in deed: The power of service-learning for American schools*. W. K. Kellogg Foundation.

Fitzpatrick, J. L., Sanders, J. R., & Worthen, B. R. (2004). *Program evaluation: Alternative approaches and practical guidelines*. Pearson Education.

Friedland, J., Polatajko, H. J., & Gage, M. (2001). Expanding the boundaries of occupational therapy practice through student fieldwork experiences: Description of a provincially-funded community development project. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 68(5), 301-309. <https://doi.org/10.1177/000841740106800506>

Furco, A. (2002, rev.). *Self-assessment rubric for the institutionalization of service-learning in higher education* [PDF]. University of California, Berkeley; Campus Compact. <https://talloiresnetwork.tufts.edu/wp-content/uploads/Self-AssessmentRubricfortheInstitutionalizationofService-LearninginHigherEducation.pdf>

Furco, A., & Norvell, K. (2019). What is service learning? In P. Aramburuzabala, L. McIlrath, & H. Opazo (Eds.), *Embedding service learning in European higher education: Developing a culture of civic engagement* (pp. 9-20). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315109053>

- Geier, I., & Hasager, U. (2020). Do service learning and active-citizenship learning support our students to live a culture of democracy? *Frontiers in Education*, 5, 606326. <https://doi.org/10.3389/feduc.2020.606326>
- Gelmon, S. B., Holland, B. A., & Spring, A. (2018). *Assessing service-learning and civic engagement*. Campus Compact.
- Global University Network for Innovation. (n.d.). *Global University Network for Innovation*. <https://www.guninetwork.org/>
- Goddard, J., Hazelkorn, E., Kempton, L., & Vallance, P. (2016). *The civic university: The policy and leadership challenges*. Edward Elgar Publishing.
- Gruber, A. M. (2017). Community engagement in higher education: Online information sources. *College & Research Libraries News*, 78(10), 563-567. <https://doi.org/10.5860/crln.78.10.563>
- Hall, B. L., & Tandon, R. (2017). Decolonization of knowledge, epistemicide, participatory research and higher education. *Research for All*, 1(1), 6-19.
- Hart, A., & Wolff, D. (2006). Developing local "communities of practice" through local community-university partnerships. *Planning, Practice & Research*, 21(1), 121-138.
- Heron, J., & Reason, P. (2008). Extending epistemology within a co-operative inquiry. In P. Reason & H. Bradbury (Eds.), *The SAGE handbook of action research: Participative inquiry and practice* (2nd ed., pp. 366-380). SAGE.
- Hillier, Y. (2013). *Working together: Community and university partnerships*. NIACE.
- Hoy, A., & Johnson, M. (Eds.). (2013). *Deepening community engagement in higher education: Forging new pathways*. Palgrave Macmillan.
- Hudson, D., Gilbert, K. L., & Goodman, M. S. (2023). Promoting authentic academic-community engagement to advance health equity. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(4), 2874. <https://doi.org/10.3390/ijerph20042874>
- Cherrington, A. M., Scheckle, E., Khau, M., Lange, N. de, & Plessis, A. D. (2018). What does it mean to be an "engaged university"? Reflections from a university and school-community engagement project. *Education, Citizenship and Social Justice*, 14(2), 165-178. <https://doi.org/10.1177/1746197918779945>
- Chrislip, D. D., & Larson, C. E. (1994). *Collaborative leadership: How citizens and civic leaders can make a difference*. Jossey-Bass.
- Jacoby, B. (2014). *Service-learning essentials: Questions, answers, and lessons learned*. Jossey-Bass.
- Jassawalla, A. R., & Sashittal, H. C. (1998). An examination of collaboration in high-technology new product development processes. *Journal of Product Innovation Management*, 15(3), 237-254.
- Magnusson, J. (2013, March 11). *Matters of fact vs. matters of concern in relation to biopolitics/biopower* [Blog post]. Philosophies of Resistance. <https://philosophiesresarc.wordpress.com/2013/03/11/matters-of-fact-vs-matters-of-concern-in-relation-to-biopoliticsbiopower/>

- Jongbloed, B., Enders, J., & Salerno, C. (2008). Higher education and its communities: Interconnections, interdependencies and a research agenda. *Higher Education*, 56(3), 303-324. <https://doi.org/10.1007/s10734-008-9128-2>
- Kniffin, L. E., Bringle, R. G., & Clayton, P. H. (2020). A comprehensive framework and strategies for assessing relationships in service-learning and civic engagement. *International Journal of Research on Service-Learning and Community Engagement*, 8(1), Article 4.
- Kopp, M. (2019). Internships in special collections: Experiential pedagogy, intentional design, and high-impact practice. *RBM: A Journal of Rare Books, Manuscripts, and Cultural Heritage*, 20(1), 12-27. <https://doi.org/10.5860/rbm.20.1.12>
- Larkan, F., Uduma, O., Lawal, S. A., & van Bavel, B. (2016). Developing a framework for successful research partnerships in global health. *Globalization and Health*, 12, 17. <https://doi.org/10.1186/s12992-016-0152-1>
- Lasker, R. D., Weiss, E. S., & Miller, R. (2001). Partnership synergy: A practical framework for studying and strengthening the collaborative advantage. *The Milbank Quarterly*, 79(2), 179-205. <https://doi.org/10.1111/1468-0009.00203>
- Lau, K. H., & Snell, R. (2020). Assessing community impact after service-learning: A conceptual framework. In *Proceedings of the 6th International Conference on Higher Education Advances (HEAd'20)* (pp. 841-849). Universitat Politècnica de València. <https://doi.org/10.4995/HEAd20.2020.10969>
- Long, S. S. (2013). Focusing on the scholarship of community engagement. *Hispania*, 96(2), 201-206. <https://doi.org/10.1353/hpn.2013.0052>
- Luger, T. M., Brown, A., & True, G. (2020). Measuring community-engaged research contexts, processes, and outcomes: A mapping review. *The Milbank Quarterly*, 98(2), 493-553. <https://doi.org/10.1111/1468-0009.12458>
- Mackenzie, S., Hinchey, D., & Cornforth, K. P. (2019). A public health service-learning capstone: Ideal for students, academia, and community. *Frontiers in Public Health*, 7, 10. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2019.00010>
- Maiter, S., Simich, L., Jacobson, N., & Wise, J. (2008). Reciprocity: An ethic for community-based participatory action research. *Action Research*, 6(3), 305-325. <https://doi.org/10.1177/1476750307083720>
- Malinin, L. (2017). Soft skill development in service-learning: Towards creative resilience in design practice. *Proceedings of the Institution of Civil Engineers – Urban Design and Planning*, 171(1), 43-52. <https://doi.org/10.1680/jurdp.17.00012>
- Mattessich, P. W., Murray-Close, M., & Monsey, B. R. (2001). *Collaboration: What makes it work* (2nd ed.). Fieldstone Alliance.
- Mbah, M. F., & Fonchingong, C. (2019). University's catalytic effect in engendering local development drives: Insight into the instrumentality of community-based service learning. *Journal of Sustainable Development*, 12(3), 22-35. <https://doi.org/10.5539/jsd.v12n3p22>
- Medved, D., & Uršec, R. (2021). Benefits of university collaboration within university-community partnerships in Europe. *European Journal of Education*, 56(1), 73-87. <https://doi.org/10.1111/ejed.12448>

- Merriam, S. B., & Bierema, L. L. (2014). *Adult learning: Linking theory and practice*. Jossey-Bass.
- Meyers, S. (1999). Service learning in alternative education settings. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 73(2), 114-117. <https://doi.org/10.1080/00098659909600161>
- Narifarijo, R., et al. (2023). Evaluation of critical success factors in a multinational partnership. *Journal of Global Partnerships*, 9(2), 105-125.
- Nuuyoma, V., & Makhene, A. (2020). Community engagement in the Faculty of Health Science: A concept analysis. *Health SA Gesondheid*, 25, 1403. <https://doi.org/10.4102/hsag.v25i0.1403>
- Pasque, P. A., Smerek, R. E., Dwyer, B., Bowman, N. A., & Mallory, B. L. (2005). *Higher education collaboratives for community engagement and improvement*. National Forum on Higher Education for the Public Good.
- Pigza, J. M. (2010). Service-learning through a social justice lens: Research and practice. *Equity & Excellence in Education*, 43(1), 106-120.
- Prakash, N., Grunhut, J., & Howard, H. (2020). Is community-engaged learning possible during a pandemic? A call for culturally competent medical education. *MedEdPublish*, 9(1), 264. <https://doi.org/10.15694/mep.2020.000264.1>
- Rajandram, K. V., & Tharumaraj, J. N. (2024). Shaping purpose-driven learning through creative writing. *IAFOR Journal of Education*, 12(3), 105-120. <https://doi.org/10.22492/ije.12.3.05>
- Rhoads, R. A. (1998). In the service of citizenship: A study of student involvement in community service. *The Journal of Higher Education*, 69(3), 277-297. <https://www.jstor.org/stable/2649189>
- Ribeiro, V., et al. (2021). *Guidelines for the institutionalisation of service-learning in European higher education*. European Observatory of Service-Learning in Higher Education. <https://www.eoslhe.eu/wp-content/uploads/2022/05/Guidelines-for-SL-Institutionalization-Validated.pdf>
- Risien, J., Piltch, L., & Storksdieck, M. (2023). A dynamic framework for understanding partnerships in community engagement. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 27(1), 67-92.
- Roehlkepartain, E. C., Griffin-Wiesner, J., Byers, E. T., & Nelson, W. (1999). *Building strong communities: Youth engagement and service-learning*. National Youth Leadership Council.
- Ross, L. E., & Elechi, O. O. (2002). Student attitudes towards internship experiences: From theory to practice. *Journal of Criminal Justice Education*, 13(2), 297-317. <https://doi.org/10.1080/10511250200085491>
- Rusu, A. S., Bencic, A., & Hodor, T. (2014). Service-learning programs for Romanian students: An analysis of international programs and ideas of implementation. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 142, 154-161. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.07.601>

- Sabo, S., Zapién, J. de, Teufel-Shone, N. I., Rosales, C., Bergsma, L., & Taren, D. (2015). Service learning: A vehicle for building health equity and eliminating health disparities. *American Journal of Public Health*, 105(S1), S38-S43. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2014.302364>
- Saltmarsh, J., & Hartley, M. (Eds.). (2011). *"To serve a larger purpose": Engagement for democracy and the transformation of higher education*. Temple University Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt14bt6rz>
- Santulli, D. P. (2018). The role of international service-learning in cultivating global citizenship and leadership. *New Directions for Student Leadership*, 2018(160), 97-109. <https://doi.org/10.1002/yd.20314>
- Schalkwyk, F. V., & Lange, G. de. (2018). The engaged university and the specificity of place: The case of Nelson Mandela Metropolitan University. *Development Southern Africa*, 35(5), 641-656. <https://doi.org/10.1080/0376835X.2017.1419858>
- Seal, M., Maguire, A., & Gormally, S. (2025). Principles and practices for meaningful community engagement in higher education. In: *Higher Education, Community Connections and Collaborations* (pp. 239-255). Bloomsbury Academic.
- Smith, K., Else, F. C., & Crookes, P. A. (2013). Engagement and academic promotion: A review of the literature. *Higher Education Research & Development*, 33(4), 83-850. <https://doi.org/10.1080/07294360.2013.863849>
- Strier, R. (2013). Fields of paradox: University-community partnerships. *Higher Education*, 68(2), 155-165.
- Suarez-Balcazar, Y., Harper, G. W., & Lewis, R. (2005). An interactive and contextual model of community-university collaborations for research and action. *Health Education & Behavior*, 32(1), 84-101. <https://doi.org/10.1177/1090198104269512>
- Sunderland, N., Muirhead, B., Parsons, R., & Holtom, D. (2003). *The Australian Consortium on Higher Education, Community Engagement and Social Responsibility: Foundation paper*. The University of Queensland.
- Tapia, M. N. (2007). El aprendizaje-servicio en las organizaciones de la sociedad civil. In *Programa Nacional Educación Solidaria. Aprendizaje y servicio solidario en las organizaciones de la sociedad civil* (pp. 7-27).
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2012). *UNESCO guidelines for the recognition, validation and accreditation of the outcomes of non-formal and informal learning*. UNESCO. <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002163/216360e.pdf>
- UNESCO. (2017). *Sustainable development goals*. UNESCO. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>
- UNESCO (1998). *World Declaration on Higher Education for the 21st Century*. UNESCO.
- United Nations Volunteers. (2021). *2022 state of the world's volunteerism report: Building equal and inclusive societies*. UNV. <https://swvr2022.unv.org/>

University Leaders for a Sustainable Future. (1990). *Talloires Declaration: A ten-point action plan for sustainability in higher education*. <https://ulsf.org/talloires-declaration/>

University of Toronto. (2014). *Emerging model for meaningful community-university partnerships*. Centre for Community Partnerships.

van Ooijen, H., Schöpfer, P., & Pellis, M. (2025). Introduction to the special issue on international community-engaged learning. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 29(2), 1-4.

Vieira, M., Pedro, E., & Santos, C. M. (2021). Connecting universities and societies: A systematic review of university-community partnership success factors. *Journal of Community Engagement and Scholarship*, 13(3), 45-59.

Watson, D. (2007). *Managing civic and community engagement*. McGraw-Hill/Open University Press.

Weerts, D. J., & Sandmann, L. R. (2010). Community engagement and boundary-spanning roles at research universities. *The Journal of Higher Education*, 81(6), 632-657. <https://doi.org/10.1080/00221546.2010.11779075>

Williams, M. R. (2002). Consortia and institutional partnerships for community development. *New Directions for Higher Education*, 2002(120), 29-39. <https://doi.org/10.1002/he.86>

Yob, I. M. (2014). Keeping students in by sending them out: Retention and service-learning. *Higher Learning Research Communications*, 4(2), 38-57. <https://doi.org/10.18870/hlrc.v4i2.177>

Yorio, P. L., & Ye, F. (2012). A meta-analysis on the effects of service-learning on the social, personal, and cognitive outcomes of learning. *Academy of Management Learning & Education*, 11(1), 9-27. <https://doi.org/10.5465/amle.2010.0072>

Young Universities for the Future of Europe (YUFE). (2025, January 20). *YUFE community engagement declaration 2025-2030*. YUFE. <https://www.yufe.eu/civic-engagement/yufe-community-engagement-declaration-2025-2030/>

ENHANCE-GSL